

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రేణుకాచార్యాయ నమః.

శ్రీమత్త్రిష్ఠలబ్రహ్మనా శివయోగి
నామ్నా రేణుకాచార్యేణ
ప్రణీతం

సిద్ధాంతశిఖామణ్యాఖ్యం
వీరశైవమతబోధకశాస్త్రం

ఇదం
శ్రీమత్సమవాక్యప్రమాణపారావార
ధురీణమరితోంటదార్యేణ విరచితయా
తత్త్వ ప్రదీపికాఖ్యయా
వ్యాఖ్యయాసహ
కరిబసవ శాస్త్రిసాహాయ్యేన
లేఖకప్రమాదాదిదోషరహితం యథాతథా
సమ్యక్సంశోధ్య
వై. వీరసంగప్పనామ్నా
వీరమాహేశ్వరేణ
స్వకీయవాణీవిలాససముద్రాశాలాయాం
ముద్రయిత్వా
తారణాబ్ద మాఘకృష్ణపంచమీ సౌమ్యవాసరే
ప్రకటితమభూత్.

ఓం

ఓం గణాధిపతయే నమః

వీరశైవసిద్ధాంతశిఖామణేస్స వ్యాఖ్యేయమారభ్యతే

॥ ఓం నాథస్సోమమూర్తిర్జయతి పరశివస్త్ర్యంబకస్తారరూపః స్వచ్ఛశ్రీబ్రహ్మరంధ్రస్థితసితజలజప్రోద్యదబ్జత్రికోణే। ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాఖ్యత్రివిధలిపిమయే హత్తుశాణాగ్రపార్శ్వే కృతాన్ నిశ్శేషమ్ముఖ్యబింబో పదపదదయుక్త దృక్క్రియాంఘ్రిద్వయాఢ్యః ॥ ... ...

అనేకవిధసిద్ధాన్తశిఖామణిమనామయం। శ్రీవీరశైవసిద్ధాంతమేకోత్తరశతస్థలం ॥ రేణుకాగస్త్యసంవాదం నిగమాగమవిశ్రుతం॥ ప్రదీపయతి గుప్తార్థముద్ధృత్య శివయోగిరాట్॥ ... ...

అత్ర కలికాలప్రవేశానన్తరం లోకహితార్థం రేణుకగణేశ్వర ఇతి ప్రసిద్ధః సిద్ధేశ్వరః కుంభసంభవాయ వీరశైవశాస్త్రముపదిష్టవాన్। తదనంతరం రేవణశ్వరదృష్టిగర్భసంభూతసిద్ధరామేశ్వరసంప్రదాయప్రసిద్ధః సకలనిగమాగమపా శివయోగీశ్వర ఇత్యభిధానవాన్ కశ్చిన్మాహేశ్వరః తత్ రేణుకాగస్త్యసంవాదం ఘ్నం స్వశిష్యాన్ బోధయితుం స్వమనసి కృతసకలసిద్ధాంతశ్రేష్ఠనిగమాగ గర్భీకారలక్షణ స్వేష్టదేవతానమస్కారరూపమంగళం శిష్యశిక్షార్థం సప్తభిః శ్లోకైః బధ్నాతి॥

త్రైలోక్యసంపదాలేఖ్యసముల్లేఖనభిత్తయే।
సచ్చిదానందరూపాయ శివాయ బ్రహ్మణే నమః ॥౧

జగద్రూపమాయికసంపచ్చిత్రసముల్లేఖనాధారభిత్తిరూపాయ సచ్చి[…]
స్వరూపాయ జడజీవవిలక్షణాయ బ్రహ్మణే వేదాన్తప్రతిపాద్యాయ శివాయ […]
ద్ధాన్తప్రసిద్ధపరమశివాయనమ ఇత్యర్థః ॥ ౧

మూ॥ బ్రహ్మేతివ్యపదేశస్య విషయంయంప్రచక్షతే ।
వేదాంతినోజగన్మూలంతన్నమామిపరంశివం॥ ౨

బ్రహ్మేతివ్యపదేశస్య పరబ్రహ్మేతిశబ్దస్య వేదాంతినోయంపరమాత్మాన[…]
యమర్థంప్రచక్షతే । తంజగత్కారణం పరశివం శివసిద్ధాంతప్రసిద్ధపరమశివం
మిత్యర్థః ॥౨

మూ॥ యస్యోర్మిబుద్బుదాభాసఃషట్త్రింశత్తత్త్వసంచయః।
నిర్మలంశివనామానం తంవందేచిన్మహోదధిం॥ 3

శివాదిక్షిత్యంతషట్త్రింశత్తత్త్వసమూహః యస్యపరశివాఖ్యచిత్సము[…]
[…]ర్మిబుద్బుదాభాసః ఘృతకాఠిన్యన్యాయేనైకదేశేతరంగాదివదాభాతి । నిర్[…]
[…]లత్రయరహితంశివనామానం తంచిన్మహోదధింవన్దేనమస్కరోమీత్యర్థః॥ 3

మూ యద్భాసాభాసతేవిశ్వంయత్సుఖేనానుమోదతే ॥
నమస్తస్మైగుణాతీతవిభవాయపరాత్మనే ॥ ౪॥

తస్యభాసాసర్వమిదం విభాతీతిశ్రుతేః విశ్వం యస్యపరబ్రహ్మణః ప్ర[…]
నప్రకాశతే ॥ అస్యైవానందస్యాన్యాని భూతానిమాత్రముపజీవంతీతిశ్రుతేః […]
త్పరబ్రహ్మసుఖేనానుమోదతేతస్మైమాయికసత్త్వరజస్తమోగుణాతీతవిభవాయ[…]
మాత్మనేశివాయనమఇత్యర్థః॥౪

మూ సదాశివముఖాశేషతత్త్వోన్మేషవిధాయినే।
నిష్కళంకస్వభావాయనమశ్శాంతాయశంభవే॥ ౫

మయూరాండరసన్యాయేన స్వవిమర్శశక్తిసామరస్యాపన్నసదాశివా[…]
మ్యంతషట్త్రింశత్తత్త్వవికాసకారిణే విశ్వదోషరహిత స్వరూపాయ సుఖభో[…]
ఖధాత్రే శంభవేనమ ఇత్యర్థః॥ ౫

స్వేచ్ఛావిగ్రహయుక్తాయ స్వేచ్ఛావర్తనవర్తినే ।
స్వేచ్ఛాకృతత్రిలోకాయ నమస్సాంబాయ శంభవే ॥ ౬

శేఖరం నైః పురురూపముగ్ర ఇతి శ్రుతేః భక్తానుగ్రహార్థం స్వేచ్ఛాకల్పితదివ్య
హయుక్తాయ స్వచ్ఛందచారిణే స్వేచ్ఛాశక్తి నిర్మిత లోకత్రయాయ
పతయే పరశివాయ నమ ఇత్యర్థః ॥ ౬

యత్రవిశ్రామ్యతీశత్వం స్వాభావికమనుత్తమం ।
నమస్తస్మై మహేశాయ మహాదేవాయ శూలినే ॥ ౭

యత్ర వేదాగమప్రసిద్ధ పరబ్రహ్మాఖ్య పరశివే అనుత్తమం విశ్వతః శ్రేష్ఠం స్వా
భామాయీయం ఈశత్వం ఉమామహేశ్వరత్వం విశ్రామ్యతి ॥ ఘృతకాఠి
స్సచ్చిదానందలక్షణా శివాభిధేన సైవాస్తి శివ ఏవ హి సా సదేతి సూత
దాత్మ్యం భజతే తస్మై మహేశ్వరాయ తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ
తేః బ్రహ్మాదికారణేశ్వరాయ మహాదేవాయ అపరిమిత ప్రకాశరూపాం
ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తిమయత్రిశూలినే పరమశివాయ నమ ఇత్యర్థః
యం సిద్ధాంతో నిర్విశేషబ్రహ్మాద్వైత లక్షణ ఇత్యనుసంధేయః ఏవం విధశ్లోక
పాదితం వస్తుతత్పరం బ్రహ్మ న ఏకః స ఏకో రుద్రస్స ఈశానః స భగవాన్ స మహే
మహాదేవ ఇత్యథర్వశిరోపనిషదుక్తప్రకారేణైకమేవేతి శివాద్వైతశాస్త్రప్ర
వ్యం ॥ ౭

వం వేదాగమ సంమత్యా సప్తభిః శ్లోకైః శివం నమస్కృత్య తత్రైవ వేదాగమా
ద్ధ నిత్యసమవేత శివశక్తిం పంచభిః శ్లోకైః ప్రస్తౌతి ॥

యామాహుస్సర్వలోకానాం ప్రకృతిం శాస్త్రపారగాః ।
తాం ధర్మచారిణీం శంభోః ప్రణమామి పరాం శివాం ॥ ౮

వేదాగమాది శాస్త్రపారంగతాః శివజ్ఞానినః యాం పరశివసమవేతశక్తిం స
కానాం ప్రకృతిం మూలకారణీభూత జ్ఞానక్రియాసామరస్యాత్మికాం ఆ
ం శంభోః ధర్మచారిణీం ధర్మస్వరూపాం పరాం సర్వోత్కృష్టాం శివాం
ప్రణమామీత్యర్థః ॥ ౮

మూ॥ యయామహేశ్వరశ్శంభుర్నామరూపాదిసంయుతః ।
తస్యైమాయాస్వరూపాయైనమఃపరమశక్తయే॥ ౯

యయాస్వసమవేతశక్త్యా మహేశ్వరఃబ్రహ్మాదిసర్వకారణేశ్వరః శి
వః శక్త్యాయయాసశంభుర్భుక్త్యాముక్త్యాచపశుగణస్యాస్యేతి తత్వప్రకాశో
సారేణ నామరూపక్రియావిశిష్టఃజీవానాంభుక్తిముక్తి ప్రదస్యాన్తస్యైమా
రూపాయైమాయాంతుప్రకృతిం వింద్యాన్మాయినంతుమహేశ్వరమితిశ్రుతేః ప్ర
రణగత్యా జగదుపాదానకారణీభూత సత్వరజస్తమోగుణాత్మమాయాఖ్య ప్ర
కృత్యై పరమశక్తయే పరమశివ సమవేత నిత్యశక్త్యైనమఇత్యర్థః॥ ౯

మూ॥ శివాద్యాదిసముత్పన్న శాంత్యతీతపరోత్తరాం ॥
మాతరంతాంసమస్తానాంవందేశివకరీంశివాం ॥ ౧౦

శివాత్ పరశివాత్ ఆద్యాది। పటగతశుక్లత్వవత్ పూర్వపూర్వంస
నివృత్తిప్రతిష్ఠావిద్యాశాంతిశాంత్యతీతకలాపరకుండలినీశక్త్యపేతయా
శ్రేష్ఠాం సమస్తానాం మాతరం శివకరీం మంగలకరీంతాంశివాంసర్వమంగల
మిత్యర్థః॥ ౧౦

మూ॥ ఇచ్ఛాజ్ఞానాదిరూపేణయాశంభోర్విశ్వభావినీ ।
వందేతాంపరమానందప్రబోధలహరీంశివాం ॥ ౧౧

శంభోః పరమేశ్వరస్య యాసమవేతశక్తిః ఇచ్ఛాజ్ఞానాదిరూపేణ
శక్తిర్విమశాపితశాస్వాభావికీరుద్ర సమానధర్మిణీ జ్ఞానక్రియేచ్ఛాదిసహ
పాతన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్త్వితిశ్రుతేః ఇచ్ఛాదిరూపేణ విశ్వభావినీ విశ్వ
శినీ తాంపరమానంద ప్రబోధలహరీం చిదానందోల్బణాం శివాంవందేఇత్యర్థః

మూ॥ అమృతార్థంప్రపన్నానాం యాసువిద్యాప్రదాయినీ।
అహర్నిశమహంవందే తామీశానమనోరమాం ॥ ౧౨

అమృతార్థం ముక్త్యర్థం ప్రపన్నానాం శరణాగతానాం యాశివసమ
క్తిః సువిద్యాప్రదాయినీ వేదాంత వాక్యజావిద్యేతి సూతసంహితోక్తేః

యది వేదాంతమహావాక్య ప్రకాశిత శివజీవైక్య విద్యాప్రదాయినీ తాం శివపా
ంతాం అహర్నిశం వందే నమస్కరోమీత్యర్థః ॥ అనన్యాస్యాచ్ఛివాశైవవస్తు
మార్తిశైవ్వరీతి పాష్కరవచనాత్ ఏతత్పంచసూత్రప్రతిపాదితాం శక్తిం శివా
నైవ పరామృశేదిం॥ ౧౨

ఏవం సంగ్రహేణ పార్వతీపరమేశ్వరౌ నమస్కృత్వానంతరం అష్టభిః శ్లోకైః
రాగివంశానుగతాచార్యాన్ప్రకటయతి ॥

కశ్చిదాచారసిద్ధానామగ్రణీశ్శివయోగినాం ।
శివయోగీతివిఖ్యాత శ్శివజ్ఞానమహోదధిః ॥ ౧౩

శివయోగినాం మధ్యే అగ్రణీః శ్రేష్ఠః శివజ్ఞానమహోదధిః శివజ్ఞానస్య సము
కశ్చిత్ రేవణసిద్ధేశ్వరదృష్టిగర్భసంభూతసిద్ధరామేశ్వరః ఆచారసిద్ధానాం
చారసంపన్నానాం వంశే శివయోగీతి విఖ్యాత ఆసీదిత్యర్థః ॥ ౧౩

శివభక్తిసుధాసింధుజృంభణామలచంద్రికా ।
భారతీయస్యవిదధే ప్రాయఃకువలయోత్సవం ॥ ౧౪

పాదిత యస్య శివయోగీతి ప్రసిద్ధస్య సిద్ధరామేశ్వరస్య భారతీవాక్ శివభక్తిసుధా
నస్యామలచంద్రికా ప్రాయః ఆధిక్యేన కువలయోత్సవం భూమండలా
లస్యోత్సవం విదధే। కృతవతీత్యర్థః॥ తదేవవివృణోతి॥ ౧౪

తస్యాన్వవాయే సముత్పన్నో ముక్తామణిరివామలః ।
ముద్దదేవాభిధాచార్యో మూర్ధన్యశ్శివయోగినాం॥ ౧౫

తస్యసిద్ధరామేశ్వరస్య వంశే శివవేదినాం శివజ్ఞానినాం మధ్యే మూర్ధన్యః శ్రేష్ఠః
దేవాఖ్యార్యః నిర్మలముక్తామణిరివ సముత్పన్నః ఉద్భూతవానిత్యర్థః॥ ౧౫

ముద్దానాత్సర్వజంతూనాం ప్రణతానాం ప్రబోధతః।
ముద్దదేవేతివిఖ్యాత సమాఖ్యాయస్యవిశ్రుతా॥ ౧౬

సర్వప్రాణినాం సంతోషదానాత్ ప్రణతానాం ప్రబోధనాత్ ముద్దదేవేతి
అన్వర్థరూఢిభ్యాం విఖ్యాతా సమాఖ్యా విశ్రుతా లోకప్రసిద్ధేత్యర్థః ॥ ౧౬

మూ తస్యాసీన్నందనశ్శాంత స్సిద్ధనాథాభిధశ్శుచిః ।
శివసిద్ధాన్తనిర్ణేతా శివాచార్యశ్శివాత్మకః॥ ౧౬

తస్యముద్ధదేవస్య శుచిః పవిత్రః శాంతః రాగద్వేషరహితః శివాత్మకః శి రూపః శివసిద్ధాంతనిర్ణేతా త్రిపదార్థచతుష్పాదయుక్త శివాగమార్థనిర్ణా శివాచార్యః శివసమయస్థాపనాచార్యః సిద్ధనాథాభిధః సిద్ధరామేశ్వరాభిధాసం క్త స్సిద్ధనాథాచార్యాఖ్యః నందనః కుమారః ఆసీత్ అభవదిత్యర్థః ॥౧౬

మూ వీరశైవశిఖారత్నం విశిష్టాచారసంపదం ।
శివజ్ఞానమహాసింధుంయంప్రశంసంతి దేశికాః॥ ౧౭

విశిష్టాచారసంపదం సదాచారసంపన్నంశివజ్ఞానమహాసింధుం యం సి ద్ధనాథాచార్యం దేశికాః ఆచార్యాః వీరశైవశిఖారత్నం వీరశైవానాం శిరోమణి స్తంసంతతం ప్రశంసంతి కథయంతీత్యర్థః ॥౧౭

శివతా యస్యాచార్యకులాజ్జాతా స్సతామాచారమాతృకాః।
శివతత్వ శివభక్తిస్థిరాయస్మిన్ జజ్ఞే విగతవిప్లవా ॥ ౧౮
మార్గ

సతాంసత్పురుషాణాం ఆచారమాతృకాః యస్య సిద్ధనాథాచార్య ర్యకులాత్ ఆచార్యవంశాత్ జాతః విగతవిప్లవా విగతదోషా శివభక్తిర స్మిన్ స్థిరాజజ్ఞేజాతేత్యర్థః॥ ౧౮

మూ తస్యవీరశివాచార్యశిఖారత్నస్యనందనః ।
అభవచ్ఛివయోగీతి సింధోరివసుధాకరః ॥ ౨౦

వీరశైవశిఖామణేస్తస్య సిద్ధనాథాచార్యస్య నందనః కుమారః సింధోః ద్రస్య సుధాకరఇవ శివయోగీతి ఆసీత్ ప్రసిద్ధొజాతఇత్యర్థః ॥ ౨౦

అథైతచ్ఛాస్త్రసంగ్రహకర్తాయంశివయోగీద్వాదశసూత్రైఃస్వనామప్రశ పూర్వకం శాస్త్రావతారక్రమం నిరూపయతి

మూ చిదానందపరాకాశ శివానుభవయోగతః ।
శివయోగీతినామోక్తియస్స్యాయాథార్థ్యయోగినీ॥ ౨౧

యస్యాచార్యస్యసత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మఆకాశశరీరంబ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతేః సందపరాకాశరూప శివానుభవ యోగాత్ శివయోగిలనామోక్తిః యాథార్థ్యనీ యథార్థసంయుక్తా భవతీత్యర్థః॥ ౨౧

శివాగమపరిజ్ఞాన పరిపాకసుగంధినా ।

యదీయకీర్తిపుష్పేణ వాసితంహరితాంముఖం ॥ ౨౨

ఉక్తలక్షణ శివాగమపరిజ్ఞానపరిపాకసుగంధినా। యదీయకీర్తిపుష్పేణయ ాచార్యస్య కీర్తికుసుమేనహరితాందిశాంముఖం వాసితంపోషితమిత్యర్థః। ౨౨

మునరత్నావళీజాతా శివభక్తిస్సనాతనీ ।

బుద్ధాదిప్రతిసిద్ధాంత మహాధ్వాంతాంశుమాలినా ॥ ౨౩

బౌద్ధాదిశివసమయప్రతికూల సిద్ధాంతచండకిరణేన యేనాచార్యేణ సనాత నక్తిః రత్నావళీ జాతారక్షితాభూదిత్యర్థః ॥౨౩

సమహావీరశైవానాం ధర్మమార్గప్రవర్తకః।

శివతత్వపరిజ్ఞానచంద్రికావృతచంద్రమాః ॥ ౨౪

శివతత్వజ్ఞాన రూపచంద్రికావృతచంద్రమాః సశివయోగిమహావీరశైవానాం మార్గప్రవర్తకః తదీయాచారమార్గప్రవర్తనవానిత్యర్థః॥ ౨౪

ఆలోక్యశైవతంత్రాణి కామికాద్యానిసాదరం ।

వాతులాంతాని శైవాని పురాణాన్యఖిలానితు॥ ౨౫

వేదమార్గావిరోధేన విశిష్టాచారసిద్ధయే ।

అసన్మార్గనిరాసాయప్రమోదాయవివేకినాం। ౨౬

సర్వస్వంవీరశైవానాంసకలార్థప్రకాశనం ॥

అస్పృష్టమఖిలైర్దోషైరావృతంశుద్ధమానసైః ॥ ౨౬

తేష్వాగమేషుసర్వేషుపురాణేష్వఖిలేషుచ ।

పురాదేవేనకథితం దేవ్యైతన్నందనాయచ ॥ ౨౭

తత్సంప్రదాయసిద్ధేన రేణుకేనమహాత్మనా ।

గణేశ్వరేణకథితమగస్త్యాయపునఃక్షితౌ ॥ ౨౮

మూ వీరశైవమహాతంత్రమేకోత్తరశతస్థలం ।
అనుగ్రహాయలోకానామభ్యధాత్సుధియాంవరః ॥ ౩౦

కామికాదివాతులాంత శైవతంత్రాణి శైవాన్యఖిలాని పురాణానిచ శ్రీ
క్తం యథాభవతితథా ఆలోక్య । వైదికమార్గావిరోధేన సదాచారసిద్ధ
జైన జైన బౌద్ధాది శాస్త్రమార్గనిరాసాయ వేదాగమవివేకినాం సంతోష
రశైవానాం సర్వస్వం సమస్తార్థప్రకాశకం సమస్తదోషైరసంస్పృష్టం
సైః నిగమాగమజ్ఞానిభిః అద్భుతం సంతోషితం పూర్వోక్తాగమ పురాణేషు
వైతన్నందనాయ షణ్ముఖాయానుగృహ్యకథితంతత్సంప్రదాయసిద్ధేన మహా
ణుకగణాధీశ్వరేణ పునః శ్రీఅగస్త్యాయకథితమేకోత్తరశత స్థలం పిండాది
శూన్యాం నైరేకోత్తరశతస్థలం వీరశైవసిద్ధాంతం లోకానామనుగ్రహాయ
జ్ఞానినాంమధ్యే శ్రేష్ఠః శివయోగినామ్నాప్రఖ్యాతాచార్యః అభ్యధాత్ స
ణప్రకటితవానిత్యర్థః ॥ ౩౦

మూ సర్వేషాంశైవతంత్రాణాముత్తరత్వాన్నిరుత్తరం।
నామ్నాప్రతీయతేలోకే యత్సిద్ధాంతశిఖామణిః ॥ ౩౧

యత్ వీరశైవతంత్రంసర్వేషాం శైవతంత్రాణాముత్తరత్వాత్ నిర
స్యస్మాదుత్తర రహితంసత్ సిద్ధాంతశిఖామణిరితి నామ్నాలోకే ప్రతీయతే ప్ర
త్యర్థః॥౩౧

మూ అనుగతసకలార్థైశ్శైవతంత్రైస్సమస్తైః ప్రకటితశివబో
ధాద్వైతభావప్రసాదే। విదధతుమతిమస్మిన్వీరశైవవిశి
ష్టాః పశుపతి మతసారే పండిత శ్లాఘనీయే ॥ ౩౨

సమస్తైర్వీరశైవతంత్రైఃఅనుగతసమస్తరహస్యార్థే ప్రకటితశివాద్వైతజ
సమరసభావప్రసన్నతాయుక్తేశివసిద్ధాంతసారేవిద్వద్భిస్తూయమానేఅస్మిన్ సిద్ధా
శిఖామణౌ విశిష్టాః శ్రేష్ఠాః వీరశైవాః వీరశైవాచార్యాః మతింవిదధతు
దిత్యర్థః॥ ౩౨

ఇతిశ్రీమహావీరశైవమాహేశ్వరాచార్యశివయోగిసంగృహీతే వేదాగ
మపురాణాది సారభూతే సిద్ధాంతశిఖామణావనుక్రమప్రసంగో నా
మప్రథమః పరిచ్ఛేదః॥

శ్రీ గణాధిపతయే నమః

ద్వితీయపరిచ్ఛేదప్రారంభః.

అ॥ అథ శివయోగినామాచార్యః సూత్రద్వయేన నిగమాగమసంమత్యా పరమేశ్వరాం ప్రణమతి॥

సచ్చిదానందరూపాయ సదసద్వ్యక్తిహేతవే।
నమశ్శివాయ సాంబాయ సగణాయ స్వయంభువే॥౧॥

వ్యా॥ సదసద్వ్యక్తిహేతవే-భావాభావమండలప్రపంచావిర్భావకారణాయ ...పతయే- ప్రమథగణసహితాయ, స్వయంభువే- అయోనిజాయ, సచ్చిదాన...ాయ, శివాయ నమ ఇత్యర్థః॥

సదాశివముఖాశేషతత్త్వమాత్త్విక శక్తికాం।
వందే మాహేశ్వరీం శక్తిం మహామాయాదిరూపిణీం॥౨॥

వ్యా॥ సదాశివాదిభూమ్యంతషట్త్రింశత్తత్త్వమాత్తృకోత్పత్తిశక్తిరూపాం, ...ఖ్యమహామాయాప్రకృతిరూపిణీం, శివసమవేతశక్తిం భవానీం, వందే- నా...ః॥౨॥

అ॥ అథ విశ్వసృష్టిక్రమముపపాదయితుం చతుర్భిస్సూత్రైర్వస్తునిర్దేశం

...అస్తి సచ్చిత్సుఖాకారమలక్షణపదాస్పదం।
...ర్వికల్పం నిరాకారం నిరస్తాశేషవిప్లవం॥౩॥
...పరిచ్ఛేదకథాశూన్యం ప్రపంచాతీతవైభవం।
...సత్యాద్యాదిప్రమాణానామగోచరపదే స్థితం॥౪॥
...స్వప్రకాశవిరాజంతమనామయమనౌషధం।
సర్వజ్ఞం సర్వగం శాంతం సర్వశక్తినిరంకుశం॥౫॥

శివరుద్ర మహాదేవభవాదిపదసంజ్ఞితం।
అద్వితీయమనిర్దేశ్యం పరంబ్రహ్మసనాతనం ॥౬॥

వ్యా॥ సచ్చిదానందస్వరూపం, చిహ్నశూన్యపదాస్పదం, భేదరహితం, శూన్యం, నివారితసకలోపప్లవం, విచ్ఛిన్నప్రసంగరహితం, అప్రాకృతవైభవం, రసాద్యభావేన ప్రత్యక్షప్రమాణాగమ్యం, అతఏవానుమానాద్యగమ్యం, తేషాం ప్రత్యక్షమూలత్వాత్పరిచ్ఛిన్నత్వాచ్చ స్వప్రకాశేనైవ ప్రకాశమానం, జననమరణ... షరహితం, ఉపమాతీతం, సర్వజ్ఞం, సర్వానుస్యూతం, రాగద్వేషరహితం, సామర్థ్యం, అనర్గళం- నిరోధరహితమితియావత్ శివరుద్రాద్యనేకపద... ద్వితీయశూన్యమవాచ్యం నిత్యం పరం బ్రహ్మ అస్తి- అస్తిత్వంగీకరణీయం। ...థా జగదాంధ్యప్రసంగాత్॥ అసన్నేవసభవతి అసద్బ్రహ్మేతివేదచేత్ ...స్తీతిచేద్వేద సంతమేనంతతోవిదురితిశ్రుతేః ॥

అ॥ అథ్వైవంవిధక్రియాశక్తిమతః పరబ్రహ్మణస్సకాశాత్ సదేవసౌమ్యే... గ్రఆసీదితిశ్రుతేః బీజాంకురన్యాయేన విశ్వసృష్టిప్రకారం దర్శయతి॥

మూ తత్రలీనమభూత్పూర్వం చేతనాచేతనంజగత్।
స్వాత్మలీనంజగత్కార్యం స్వప్రకాశ్యం తదద్భుతం॥౭॥

వ్యా॥ తత్ర- తస్మిన్నుక్తలక్షణే, పరబ్రహ్మణి చరాచరమయంవిశ్వం, పూర్వం సృష్టేఃప్రాక్, లీనం- అనుభయేంద్రియగోచరత్వేన తాదాత్మ్యేన స్థితం, తద... మాశ్చర్యం, అనంతరమితిశేషః॥ స్వాత్మలీనం- స్వాత్మశక్తిలీనంజగత్, యో... దానాంతరరాహిత్యేన, స్వప్రకాశ్యం- ద్వితీయస్యాభావాత్స్వేనైవప్రకాశ్యం, కార్యం- ఉభయేంద్రియగోచరత్వేనకర్తుం యోగ్యం, అభూదిత్యర్థః॥౭॥

అ॥ అథ ఘృతకాఠిన్యన్యాయేన విశ్వసృష్ట్యున్ముఖీభూతశివశక్తిస్వరూప... త్రయమేకేన ప్రదర్శయతి॥

మూ॥ శివాభిధం పరంబ్రహ్మ జగన్నిర్మాతుమిచ్ఛయా।
స్వరూపమాదదే కించి త్సుఖస్ఫూర్తివిజృంభితం॥౮॥

వ్యా॥ శివాఖ్యం పరంబ్రహ్మ విశ్వసృష్ట్యర్థం స్వేచ్ఛయా సుఖాప...

నం కించిత్స్వరూపమంగీచకారేత్యర్థః॥

అ॥ తత్స్వరూపం కులకేనాహ॥

నిరస్తదోషసంబంధం నిరుపాధికమవ్యయం।
దివ్యమప్రాకృతంనిత్యం నీలకంఠం త్రిలోచనం॥౯॥
చంద్రార్ధశేఖరం శుద్ధం శుద్ధస్ఫటికసన్నిభం।
శుద్ధముక్తాఫలాభాస ముపాస్యం గుణమూర్తిభిః॥౧౦॥
విశుద్ధజ్ఞానకరణాం విషయం సర్వయోగినాం।
కోటిసూర్యప్రతీకాశం చంద్రకోటిసమప్రభం॥౧౧॥
అప్రాకృతగుణాధారమనంతమహిమాస్పదం,

వ్యా॥ నిరస్తజరామరణాదిసకలదోషసంబంధం, స్వాతిరిక్తానిద్యాద్యుపాధి
ం, నాశరహితమతఏవ నిత్యం- కాలత్రయాబాధ్యమిత్యర్థః॥ అప్రాకృతం-ప్ర
ంబంధరహితం, నీలకంఠం, త్రిలోచనం,చంద్రఖండశేఖరం, శుద్ధం, పవిత్రం
టికసంకాశం, నిర్మలముక్తామణిప్రభం, గుణమూర్తిభిర్బ్రహ్మాదిభిరుపాస్యం,
స్తుత్యం,నిర్మలజ్ఞానమయచక్షురాదికరణప్రపంచం,యోగినాంప్రత్యక్షం,క
ర్యప్రకాశం, చంద్రకోటిసమాభాసం,అప్రాకృతానంతకల్యాణగుణాశ్రయం
ఘటకారితాద్యనేకమహిమాధారం, కించిత్స్వరూపమాధదఇతి పూర్వేణ సం
॥౧౧॥

అ॥ అథ శివస్య శక్తిస్వరూపం ప్రకటయతి॥

తదీయా పరమాశక్తిస్సచ్చిదానందలక్షణా॥౧౨॥
సమస్తలోకనిర్మాణసమవాయస్వరూపిణీ।
తదిచ్ఛయాఽభవత్సాక్షాత్తత్స్వరూపానుకారిణీ॥౧౩॥

వ్యా॥ తదీయా- పరశివసంబంధినీ, పరమాశక్తిః- పరారూపావిమర్శశక్తిః,
దానందలక్షణా, అస్తీతిశేషః॥ అహమస్మీతిశ్రుతేః అస్మిన్ ప్రకాశే నందా
మత్పన్నమలో సాకర్మకాస్రై యోత్తమస్ఫూర్తిరూపాపి, సమస్తలోకనిర్మాణే

పూర్వోక్తప్రకారేణ నాసతో విద్యతే భావ ఇతి భగవదుక్తేస్స్వాత్మస్పందరూ
నాహమిత్యవిభాగపరామర్శాత్మనా నుభయేంద్రియగోచరత్వేన స్థితస్య
తాలక్షణవిభాగపరామర్శమయసృష్టిలీలాయాం, స్వస్వాతంత్ర్యమహిమ్నా
దం ప్రతిపాద్య వృక్షగతఫలపుష్పాదిన్యాయేన వికారరాహిత్యేన సమవాయి
నీ-ఉపాదానకారణీభూతాభవతి॥ పునస్స్వాంతరాకర్షణలక్షణ సంహార
తదిచ్ఛయా- కూర్మభంగిన్యాయేన స్వకిరణాయమానజ్ఞానక్రియాశక్తిద్వా
స్వాత్మన్యాకృష్య సాక్షాదపరోక్షేణాహమితి తత్స్వరూపానుకారిణీ- శి
రూపిణీ, అభవత్- భవతీత్యర్థః॥ నచ భేదాభేదయోర్విరోధ ఇతి వాచ్యం॥
స్య స్వాతంత్ర్యపరికల్పితత్వాత్స్వాభావికభేదాభేదయోరేవ విరోధాత్. అ॥
కయోరితియావత్॥ భగవతశ్శక్తేరఘటనఘటనాపటీయస్త్వాత్॥ తదేతద
త్రస్ఫుటీభవిష్యతీతి నేహ విస్తరః॥౧౩॥

అ॥ ఏవం శివశక్తిస్వరూపం నిరూప్యాథ స ఐక్షత లోకానసృజత॥య
ర్వమకల్పయదిత్యాదిశ్రుత్యుక్తప్రకారేణ సృష్టిక్రమం నిరూపయతి॥

మూ॥ స శంభుర్భగవాన్దేవస్సర్వజ్ఞస్సర్వశక్తిమాన్।
జగత్సిసృక్షుః ప్రథమం బ్రహ్మాణం సర్వదేహినాం॥౧౪
కర్తారం సర్వలోకానాం విదధే విశ్వనాయకః।

వ్యా॥ దేవః- క్రీడాశీల ఇత్యర్థః॥ లోకానాం- చతుర్దశభువనానాం
నాం- తత్తల్లోకమాశ్రిత్య విద్యమానానాం ప్రాణినామిత్యర్థః॥ శిష్టం స్పష్టం
స్వర్థే॥ విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షిర్హిరణ్యగర్భం జనయామాస పూర్వమితి
చ శ్రుతేః॥౧౪॥

అ॥ అథ యో బ్రహ్మాణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాంశ్చ ప్రహిణో
ఇతి శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యర్థం ప్రకటయతి॥

మూ॥ తస్మై ప్రథమపుత్రాయ శంకరశ్శక్తిమాన్విభుః॥
సర్వజ్ఞస్సకలా విద్యాస్సానుగ్రహముపాదిశత్॥౧౫॥

వ్యా॥ శక్తిమాన్- సమవేతశక్తిమానిత్యర్థః॥ అనుగ్రహేణ సహితం

వేదాదిసకలశాస్త్రముపదిష్టవానిత్యర్థ.॥౧౫॥

సమస్తలోకాన్నిస్త్రాతుంసముద్యోగపరోభవత్ ॥౧౬॥స్పష్టం॥

కృతోద్యోగోఽపి నిస్త్రాణే జగతాం శంకరాజ్ఞయా।
అజ్ఞాతోపాయసంపత్తిరభవత్తాయయాన్వృతః॥౧౭॥

విధాతుమఖిలాన్లోకానుపాయం ప్రాప్తుమిచ్ఛయా।
పునస్తం ప్రార్థయామాస దేవదేవం త్రియంబకం॥౧౮॥ స్పష్టం॥

అ॥ అథతత్ప్రార్థనప్రకారం దర్శయతి॥

నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే కరుణాకర
అస్మదాదిజగత్సర్వ నిస్త్రాణనవిధిత్సవ॥౧౯॥

ఉపాయంవద మేశంభో జగత్స్రష్టాజగత్పతే।
సర్వజ్ఞస్సర్వశక్తిస్త్వం సర్వకర్తాసనాతనః॥౨౦॥

వ్యా॥ అత్రోపాయకథనే సర్వజ్ఞ ఇత్యాదికం హేతుగర్భవిశేషణం॥౨౦॥

ఇతిసంప్రార్థితశ్శంభు బ్రహ్మణా విశ్వనాయకః।
ఉపాయమవదత్తస్మై లోకసృష్టిప్రవర్తనం॥౨౧॥

ఉపాయమీశ్వరేణోక్తం లబ్ధ్వాపిచతురాననః।
నసమర్థోభవత్కర్తుం నానారూపమిదం జగత్॥౨౨॥

పునస్తం ప్రార్థయామాస బ్రహ్మా విహ్వలమానసః।

వ్యా॥ విశ్వనిస్త్రాణే శివేన లబ్ధోపాయవానపి బ్రహ్మ నసమర్థోఽభవత్॥ కుత హేతుగర్భవిశేషణంనానారూపమితి॥ జగతో నానారూపత్వాదితిభావః॥ అ హ్వలమానసః-భయయుక్తమానసస్సన్,పునఃశివంప్రార్థయామాసేత్యర్థః॥౨౩॥

అ॥ అథ తత్ప్రకారం వర్ణయతి॥

దేవదేవ మహాదేవ జగత్ప్రథమకారణ॥౨౩॥

నమస్తే సచ్చిదానంద స్వేచ్ఛావిగ్రహ రాజిత।
భవ శర్వ మహేశాన సర్వకారణకారణ॥౨౪॥
భవతస్త్వహ్యుపాయో మే సకించిజ్జ్ఞాయతేఽధునా।

వ్యా॥ భవ- సర్వలోకోత్పాదక, శర్వ- సర్వసంహారక, సర్వకారణ- బిందుమాయాదిసర్వకారణకారణేత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥౨౫॥

అ॥ తర్హి కింకర్తవ్యమిత్యత్రాహ॥

మూ॥ సృష్టిం విధేహి భగవన్ ప్రథమం పరమేశ్వర॥౨౫॥
జ్ఞాతోపాయస్తతః కుర్యాంజగత్సృష్టిముమాపతే।

అ॥ అథ ప్రజాస్సృజేత్యాదిష్టశ్చంద్రమౌళీశ్వరించినా॥ ససర్జ మనసా నాత్మతుల్యాన్మహేశ్వరాన్॥ నీలకంఠాన్ త్రిణేత్రాంశ్చ జటామకుట త్యాద్యాదిత్యపురాణవచనానుసారేణ సృష్టవానిత్యాహ॥

మూ॥ ఇత్యేవం ప్రార్థితశ్శంభుర్బ్రహ్మణా విశ్వయోనినా॥
ససర్జాత్మసమప్రఖ్యాన్ సర్వగాన్ సర్వశక్తికాన్।
ప్రబోధపరమానంద పరివాహిత మానసాన్॥౨౬॥
ప్రమథాన్విశ్వనిర్మాణప్రళయాపాదనక్షమాన్।
తేషు ప్రమథవర్గేషు సృష్టేషు పరమాత్మనా॥౨౭॥
రేణుకోదారుకశ్చేతి ద్వావభూతాం శివప్రియౌ।

అ॥ అథ తద్గణేశ్వరయోర్మాహాత్మ్యం పంచభిశ్శ్లోకైః ప్రకటయతి॥

మూ॥ సర్వవిద్యా విశేషజ్ఞౌ సర్వకార్యవిచక్షణౌ॥౨౯॥
మాయామలవినిర్ముక్తౌ మహిమాతిశయోజ్జ్వలౌ।
ఆత్మానందపరిస్ఫూర్తిరసాస్వాదనలంపటౌ॥౩౦॥
శివతత్త్వ పరిజ్ఞాన తిరస్కృత భవామయౌ।
నానాపథ మహాశైవతంత్రనిర్వాహతత్పరౌ॥౩౧॥

వేదాంతసార సర్వస్వవివేచన విచక్షణౌ।
నిత్యసిద్ధౌ నిరాతంకౌ నిరంకుశపరాక్రమౌ॥౩౨॥
తాదృశౌ తౌ మహాభాగౌ సంవీక్ష్య పరమేశ్వరః।
సమర్థౌ సర్వకార్యేషు విశ్వాస పరమాశ్రితౌ॥౩౩॥
అంతఃపురద్వారపాలౌ నిర్మమే నియతౌ విభుః।

ప్ర॥ నిత్యసిద్ధౌ- నిత్యభూతసిద్ధిమంతౌ, నియతౌ- శుద్ధాత్మానౌ, మాయామ ...ౌ- మాయాశక్తిపరికల్పితాణవాదిమలత్రయసంబంధరహితావిత్యర్థః ॥
॥ ఏవంరూప రేణుకదారుకౌ, విభుః- స్వతంత్రపరమేశ్వరః, అంతః ...రపాలౌ, నిర్మమే- నిర్మితవానిత్యర్థః॥౩౪॥

అథ తౌ రేణుకదారుకౌ శివసేవాం చక్రతురిత్యాహ॥

గణేశ్వరౌ రేణుక దారుకావుభౌ।
విశ్వాసభూతౌ నవచంద్రమౌళేః॥
అంతఃపుర ద్వారగతౌ సదా తౌ।
తేనతుర్విశ్వపతేస్తు సేవాం॥౩౫॥ స్పష్టం।

ఇతి శ్రీసిద్ధాంత శిఖామణౌ
రేణుక దారుకావతరణంనామ ద్వితీయః పరిచ్ఛేదః.

తృతీయపరిచ్ఛేద ప్రారంభః,

అత్ర శివయోగినో రేణుకస్య భూలోకావతరణప్రసంగకథనార్థం, ప్ర
శ్లోకైః కైలాసవర్ణనం కరోతి॥

కదాచిదథ కైలాసే కలధౌతశిలామయే।
గంధర్వావాసనయనా క్రీడామౌక్తికదర్పణే॥౧॥

మందార వకుళాశోక మాకందప్రియ భూరుహే।
మల్లీమకరందనిష్యంద పాన పీనమధువ్రతే॥౨॥
కుంకుమస్తబకామోద కూలంకష హరిన్ముఖే। పరి
కలకంఠ కులాలాప కంఠశరాగ బంధురే॥౩॥
కిన్నరీ గీతమాధుర్య పరివాహిత గహ్వరే।
సానంద వరయోగీంద్ర బృందాలంకృత కందరే॥౪॥
హేమారవిందకలికా సుగంధిరస మానసే।
శాతకుంభమయస్తంభ శతోత్తుంగ విరాజితే॥౫॥
మాణిక్యదీపకలికామరీచిద్యోతితాంతరే।
ద్వారతోరణసంరూఢ శంఖపద్మనిధిద్వయే॥౬॥ నిధి
ముక్తాతారకితోదార వితానాంబర మండితే।
స్పర్శలక్షితవైడూర్యమయభిత్తి పరంపరే॥౭॥
సంచరత్ప్రమథ శ్రేణీ పదవాచాల నూపురే।
ప్రవాళవలభీశృంగ శృంగార మణిమంటపే॥౮॥

వ్యా॥ అథ- రేణుకావతరణానంతరం, కదాచిత్, రజతమయపా[illegible] శే, గంధర్వవనితాక్రీడాయాః మౌక్తికదర్పణే, మందార మాకందాది నా[illegible] వళి, మల్లికాకుసుమమకరందస్రవణపానపరిపుష్టభ్రమరే, కుంకుమకు[illegible] చ్ఛామోదభరితకూలస్పృశన్నదీప్రవాహావళి, కోకిలసమూహరవ బాహుళ్[illegible] పంచమస్వరమనోహరే. కిన్నరస్త్రీగీతమాధుర్యప్రవహితగుహాప్రదేశే, సానం[illegible] ముఖ్య శివయోగిసమూహాలంకృతప్రదేశభాగవతి, హేమారవిందకలికామో[illegible] రితమానససరోవరే, స్వర్ణమయ స్తంభశతౌన్నత్యప్రకాశమానే, మణిప్రదీప[illegible] కారశిఖామయూఖ ప్రకాశితాంతఃపురే, ద్వారతోరణ స్తంభసంలగ్నశంఖ[illegible] ధిద్వయే, ముక్తామణిరచిత నక్షత్రవన్మహావితానపటాలంకృతే, స్పర్శవేద్య[illegible] వైడూర్య రత్నమయ భిత్తిశ్రేణీమతి, సంచరత్ప్రమథ పాదప్రదేశ కూజత్క[illegible] ప్రవాళవలభిముఖ్య శృంగారమణిమంటపే, కైలాసే—సింహాసనమధ్యస్థితర[illegible] శ్వరం పంచదశభిశ్లోకైర్వర్ణయతి॥

వంచారు దేవమకుటమందారరసవాసితం ।
రత్నసిప్మాసనందివ్యామధ్యస్తంపరమేశ్వరం ॥ ౯ ॥
తమాస్థానగతం దేవంసర్వలోకమహేశ్వరం ।
త్రియ్యంలకమలారణ్య విహారకలహంసకం ॥ ౧౦॥
ఉదారగుణమోంకారశుక్తికాపుటమౌక్తికం ।
సర్వమంగలసౌభాగ్యసముదాయనికేతనం ॥ ౧౧ ॥
సంసారవిషమూర్ఛాళుజీవసంజీవనౌషధం ।
నిత్యప్రకాశనైర్మల్యంకైవల్యాసురపాదపం ॥ ౧౨ ॥
అనంతపరమానందమకరందమధువ్రతం ॥
ఆత్మశక్తిలతాపుష్పత్రిలోకీపుష్పకోరకం ॥ ౧౩ ॥
బ్రహ్మాండమండికాషండపిండీకరణపండితం ।
సమస్త దేవతాచక్రచక్రవర్తిపదేస్థితం ॥ ౧౪ ॥
చంద్రబింబాయుతచ్ఛాయాదాయాదద్యుతివిగ్రహం ।
మాణిక్యమకుటజ్యోతిర్మంజరీపింజరాంబరం ॥ ౧౫ ॥
చూడాలంసోమకలయాసుకుమారబిసాభయా ।
కల్యాణపుష్పకలికాకర్ణపూరమనోహరం ॥ ౧౬ ॥
ముక్తావలయసంబద్ధముండమాలావిరాజితం ।
పర్యాప్తచంద్రసౌందర్యపరిపంథిముఖశ్రియం ॥ ౧౭ ॥
ప్రాతస్సంఫుల్లకమలపరియాయత్రిలోచనం ।
మందస్మితమితాలాపమధురాధరపల్లవం ॥ ౧౮ ॥
గండమండలపర్యంతక్రీడన్మకరకుండలం ।
కాళిమ్నాకాళకూటస్యకంఠనాళేకళంకితం ॥ ౧౯ ॥
మణికంకణకేయూరమరీచికరపల్లవైః ।
చతుర్భిస్సంవిరాజంతంబాహుమందారశాఖిభిః ॥ ౨౦ ॥

గౌరపయోధరాశ్లేషకృతార్థభుజమధ్యమం ।
సువర్ణబ్రహ్మసూత్రాంకంసూక్ష్మకౌశేయవాససం ॥ ౨౧ ॥
నాభిస్థానావలంబిన్యానవమౌక్తికమాలయా ।
గంగయైవకృతాశ్లేషంమౌళిభాగావతీర్ణయా ॥ ౨౨ ॥
పదేనమణిమంజీరప్రభాపల్లవితశ్రియా ॥
చంద్రవత్స్ఫాటికంపీఠంసమావృత్యస్థితంపురః ॥ ౨౩ ॥

వ్యా ॥ నమనశీల త్రియస్త్రింశత్కోటి దేవతామకుటకల్ప ప్రసు
నోహరం, నవరత్నమయసింహాసనం తన్మంటపమధ్యేభాతి. తత్రవిద్యమాన
శ్వరః కీదృశ ఇత్యత్రాహ దేవఇత్యాదినా ॥ క్రీడాశీలః, సర్వలోకేశః, వే
మయకమలసమూహవిహారరాజహంసః, త్యాగశీలః, ఓంకారశుక్తికాపుట
సర్వమంగలసౌభాగ్య సమూహస్థానభూతః, సంసారవిషమూర్ఛితజీవ
షధః, స్వప్రకాశేనైవ నిర్మలః, పరముక్తిప్రదానకల్పద్రుమః, అపారవర
నస్వాదనమధువ్రతః, స్వసమవేతశక్తికల్పలతాపుష్పల్లోకత్రయకుసుమ
క్ష్మాండసమూహలోలీకరణప్రవీణః, నారాయణాది సకలదేవతాసమూ
ర్తిః, చంద్రాయుత ప్రభాస్పర్ధమాన తేజాః, మకుట గతనవరత్నజ్యోతి
శ్చిత్రాంబరః, కోమల చంద్రాభసోమకలాశిరోభూషణః, పరమమంగ
ళ్యకర్ణాభరణమనోహరః, ముక్తావళికరవలితముండమాలావిరాజితః,
చంద్రసౌందర్యపరివర్ధితముఖశ్రీః, ప్రాతః ప్రఫుల్లకమల పర్యాయ త్రిలో
మందస్మిత పరిమితవచోవిలాసమనోహరాధరపల్లవః, కపాలాభోగపర్యంత
కరకుండలః, కాలకూటకాళిమ్నాకళంకిత కంఠనాళః, మణిమయ కంకణకే
ప్రకాశమాన కరపల్లవ చతుష్కః, బాహుకల్పద్రుమశోభమానః, ఉమాపయో
లింగన కృతార్థవక్షస్థలః, కనకమయబ్రహ్మసూత్రాంకితః, అతిసూక్ష్మదుకు
బరః, నాభిపర్యంతగత నవమౌక్తికమాలయా మస్తకావతీర్ణయాగంగయైవకృ
గనః, మణిమయనూపురప్రకాశపల్లవిత శ్రియాపాదేన సింహాసనస్య పురతః
కాంతమయఫలకమావృత్య వర్తమాన ఇత్యర్థః ॥ ఏవం మహేశ్వరంవర్ణ
త్వా తద్వామాంక సంస్థితాం భవానీం త్రయోదశ సూత్రైర్వర్ణయతి ॥

వామపార్శ్వనివాసిన్యాః మంగళప్రియవేషయా ॥
సమస్తలోకనిర్మాణసమవాయస్వరూపయా ॥ ౨౪ ॥
ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపబహుశక్తివిలాసయా ।
విద్యాతత్త్వప్రకాశిన్యావినాభావవిహీనయా ॥ ౨౫ ॥
సంసారవిషకాంతారదాహదావాగ్నిలేఖయా ।
ధమ్మిల్లమల్లికామోదఝంకుర్వద్భృంగమాలయా ॥ ౨౬ ॥
సంపూర్ణచంద్రసౌభాగ్యసంవాదిముఖపద్మయా ।
నాసామౌక్తికలావణ్యనాసీరస్మితశోభయా ॥ ౨౭ ॥
మణితాటంకరంగాంతఖేలితాపాంగలీలయా ।
నేత్రద్వయసౌందర్యనిందితేందీవరత్విషా ॥ ౨౮ ॥
కుసుమాయుధకోదండకుటిలభ్రూవిలాసయా ।
బంధూకకుసుమచ్ఛాయాబంధుభూతాధరశ్రియా ॥ ౨౯ ॥
కంఠనాళజితానంగకంబువిబ్బోకసంపదా ।
బాహుద్వితయసౌభాగ్యవంచితోత్పలమాలయా ॥ 30 ॥
స్థిరయౌవనలావణ్యశృంగారితశరీరయా ।
అత్యంతకఠినోత్తుంగపీవరస్తనభారయా ॥ 3౧ ॥
మృణాళవల్లరీతంతుబంధుభూతావలగ్నయా ।
శృంగారతటినీతుంగపులినశ్రోణిభారయా ॥ 3౨ ॥
కుసుంభకుసుమచ్ఛాయాకోమలాంబరశోభయా ।
శృంగారోద్యానసారంభరంభాస్తంభోరుకాండయా ॥ 33 ॥
…త్రప్రవాళసుషమసుకుమారపదాబ్జయా ।
సమంగళశృంగారభూషణాలంకృతాంగయా ॥ 34 ॥
…రనూపురకేయూరచమత్కృతశరీరయా ।
కుసురానందలతయా సౌభాగ్యఫలవిద్యయా ॥ 35 ॥

ఉమయాసమమాసీనంలోకజాలకుటుంబయా।
అపూర్వరూపమ్ భజన్ పరివారాస్సమంతతః॥ ౩౬ ॥

వ్యా॥ తద్వామపార్శ్వవర్తినీ మాంగల్యేనాసేచనకరూపవతీ, సృష్ట్యుపాదానకారణీభూతా, ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాది బహుశక్తివిలాస విద్యాప్రకాశినీ, శివేనావినాభూతా, సంసారవిషవిపినదాహదావా మ్మిల్లమల్లికామోదఝుంకుర్వదళిమాలికా, పూర్ణచంద్రకాంతివి జా, నాసామౌక్తికలావణ్య బాహుళ్యచ్ఛురితమందస్మిత కాంతిమతీ, తాటంకరంగమంటప మధ్యలాస్యమానాపాంగలీలా, నయనద్వయ స దితేందీవరశ్రీః, మారకార్ముకకుటిలభ్రూలతావిలాసవతీ, బంధూ కాంతి బంధురాధరశ్రీః కంఠనాళజితానంగ జయశంఖ నినాదవతీ, సౌ సౌభాగ్యసూత్రకల్పితోత్పల మాలికా, స్థిరయౌవనలావణ్యాలంకృత కరః కకఠినోత్తుంగ స్తనభారవతీ, కమలనాళతంతునిభాతిసూక్ష్మమధ్యప్రదే రతరంగిణీ తుంగపులినశ్రోణిభారవిరాజితా, కుసుంభకుసుమకాంతిమ బర శోభమానా, శృంగారోద్యానసంభ్రమరంభాస్తంభాయమానోరు తపల్లవ మనోహరసుకుమార పదాబ్జా, స్థిరమాంగల్యభూషణాలంకృత హార మంజీర కేయూర చమత్కృతశరీరిణీ, నయనానందలతికా, స లవిద్యారూపిణీ, లోకసమూహకుటుంబినీ, ఏవం రూపోమయా దివ్య సహదివ్య సింహాసనే సమాసీనం అపూర్వరూపం పరమేశ్వరం సమ యజాదిత్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతాః భజన్నిత్యర్థః॥

అ॥ ఏవం పార్వతీపరమేశ్వరౌ వర్ణయిత్వా ప్రాంజలి దేవతాభి ర్విధీయమానాం సేవాం వర్ణయతి.

మూ॥ పుండరీకాకృతిస్వచ్ఛంపూర్ణచంద్రసహోదరం।
దధౌ తస్యమహాలక్ష్మీస్సితమాతపవారణం ॥ ౩౭ ॥

వ్యా॥ శ్వేతకమల సన్నిభం పూర్ణచంద్ర సహోదరం శ్వేతచ్ఛ లక్ష్మీస్తస్యపరమేశ్వరస్య ధృతవతీత్యర్థః.

మూ॥ తంత్రీఝంకారశాలిన్యా సంగీతామృతవిద్యయా ।

ఉపతస్థౌమహాదేవముపాంతేచసరస్వతీ ॥ ౩౭ ॥

వ్యా ॥ మాణిక్యవరత్నమయ కంకణ సమూహ యుక్తహస్తైర్నోవనిషద్భ్యాన్వర వల్లిం త్రిర్ఝుంకారశోభమాన సంగీత రసవిద్యయా సరస్వతీ సమీపే మహాదేవం లాస్థిత్యర్థః.

ఝుణత్కంకణజాతేనహస్తేనోపనిషద్వధూః ।

ఓంకారతాలవృంతేనవీజయామాసశంకరం ॥ ౩౮ ॥

వ్యా ॥ మాణిక్యవరత్నమయకంకణ సమూహయుక్తహస్తైనోపనిషద్వధూః, వ్యజనేనశివం వీజయామాసేత్యర్థః.

చలచ్చామరికాహస్తాఝుంకుర్వన్మణికంకణాః ।

ఆసేవంతతమీశానమభితోదివ్యకన్యకాః ॥ ౪౦ ॥

వ్యా॥దివ్యకన్యకాః ఇంద్రాణీప్రభృతి దేవస్త్రియఇత్యర్థః ॥ స్పష్టమన్యత్

చామరాణాంవిలోలానాంమధ్యేతన్ముఖమండలం ।

రరాజరాజహంసానాంభ్రమతామివపంకజం ॥ ౪౧ ॥

వ్యా॥ విలోలానాంచామరాణాంమధ్యే శివస్య ముఖమండలం భ్రమతాంరాజహంసానాం మధ్యేకమలమివరరాజేత్యర్థః ॥

మంత్రేణతముసేవంత వేదాస్సాంగవిభూతయః ॥

భక్త్యాచూడామణింకాంతంవహంతఇవమాళిభిః ॥ ౪౨ ॥

వ్యా ॥సాంగవిభూతయః శిక్షాద్యంగవిశిష్టాః ఋగాది వేదపురుషాః ఉపనిషద్రూప మస్తకైః తం పరమేశ్వరం కాంతంచూడారత్న మివవహంతస్సంతఃమంత్రేణ భక్త్యా అసేవంతేత్యర్థః ·

తదీయాయుధధారిణ్యస్తత్సమానవిభూషణాః।

అంగభూతాస్త్రియఃకాశ్చిదాసేవంతతమీశ్వరం ॥ ౪౩ ॥

వ్యా ॥ వేదపురుషాయుధధారిణ్యః తత్సమానవిభూషణాః అంగదేవతాఃతంశివం సేవంతేత్యర్థః.

మూ॥ అస్త్రాధికారిణః కేచిదనంతప్రముఖా అపి ।
అష్టావిద్యేశ్వరా దేవా భజంతే సమంతతః ॥ ౪౪ ॥

వ్యా॥ పరమాస్త్రాధికారిణః కేచిదనంతసూక్ష్మశివోత్తమైకనేత్రైకరుద్ర శ్రీకంఠశిఖండిసంజ్ఞకాః అష్టవిద్యేశ్వరాః పరమేశ్వరమఖిలోపసేవం

మూ॥ తతో నంది మహాకాళశ్చండో భృంగిరిటిస్తథా ।
ఘంటాకర్ణః పుష్పదంతః కపాలీ వీరభద్రకః ॥ ౪౫ ॥
ఏవమాద్యా మహాభాగా మహాబలపరాక్రమాః ।
నిరంకుశమహాసత్త్వా భజంతే తం మహేశ్వరం ॥ ౪౬ ॥

వ్యా॥ అథ ప్రమథగణాన్ పంచభిః శ్లోకైర్వర్ణయతి.

మూ॥ అణిమాదికమైశ్వర్యం యేషాం సిద్ధం రహోహనం ।
బ్రహ్మాదయస్సురా యేషామాజ్ఞాలంఘనభీరవః ॥ ౪౭ ॥

వ్యా॥ అణిమాద్యష్టైశ్వర్యం యేషాం ప్రమథగణానాం సిద్ధం బ్రహ్మాదయస్సురాః యేషాం ఆజ్ఞాలంఘనే భయశీలా ఇత్యర్థః.

మూ॥ మోక్షలక్ష్మీపరిష్వంగముదితా యేంతరాత్మనా ।
యేషామీషత్కరం విశ్వసర్గసంహారకల్పనం ॥ ౪౮ ॥

వ్యా॥ అంతర్ముఖీభూతబుద్ధ్యా మోక్షలక్ష్మ్యాలింగనే ముదితాః సృష్ట్యాది కల్పనమీషత్కరం తుచ్ఛమిత్యర్థః.

మూ॥ జ్ఞానశక్తిః పరా యేషాం సర్వవస్తుప్రకాశినీ ।
ఆనందకణికా యేషాం హరిబ్రహ్మాదిసంపదః ॥ ౪౯ ॥

వ్యా॥ యేషాం జ్ఞానశక్తిః సర్వవస్తుప్రకాశినీ పరాశ్రేష్ఠా బ్రహ్మాదిపదః యేషాం ఆనందకణికాః లేశా ఇత్యర్థః.

మూ॥ ఆకాంక్షం తే పదం యేషాం యోగినో యోగతత్పరాః ।
కాంక్షణీయఫలో యేషాం సంకల్పః కల్పపాదపః ॥ ౫౦ ॥

టీ ॥ శివయోగతత్పరాః యోగినః యేషాంపదంకాంక్షంతె అపేక్షంతే యే కల్పాః కామితార్థఫలయుతకల్ప పాదపఇత్యర్థః.

కర్మకాలాదికార్పణ్యచింతాయేషాంనవిద్యతె।
యేషాంవిక్రమసన్నాహాన్మృత్యోరపిచమృత్యవః ॥ ౨౧ ॥
తేసారూప్యపదంప్రాప్తాః ప్రమథాభేజిరేశివం ।

టీ ॥ సంచితాదికర్మ, భూతాదికాల, కామపశిభృత్యాద్యుత్కర్షకార్పణ్య చింతా నవిద్యతే యేషాం పరాక్రమ ప్రసంగాన్మృత్యోరపి మృత్యవః సారూప్య ప్రాప్తా ప్రమథాః హరం భేజిరే భజనేవాయామితిధాతుః॥

బ్రహ్మోపేంద్రమహేంద్రాద్యాఃవిశ్వతంత్రాధికారిణం ।
ఆయుధాలంకృతప్రాంతాఃపరితస్తంసిషేవిరె ॥ ౨౨ ॥

టీ ॥ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రేంద్ర ప్రభృతి త్రియస్త్రింశత్కోటిదేవాః స్వకీయాయుధాలంకృతశ్రేణియస్తాః విశ్వసృష్టావధికారవంతం తంశివంపరితః సిషేవిర

ఆదిత్యావసవోరుద్రాయక్షగంధర్వకింనరాః ।
దానవారాక్షసాదైత్యాస్సిద్ధావిద్యాధరోరగాః ॥ ౨౩ ॥
అభజంతమహాదేవమపరిచ్ఛిన్నసైనికాః ॥

టీ ॥ ఆదిత్యాఃద్వాదశాదిత్యాః అష్టవసవః ఏకాదశరుద్రాః కుబేరప్రముఖాః హాహా ప్రభృతిగంధర్వాః అశ్వముఖాదికిన్నరాః బాణాదిదానవాః రాక్షసాః తారకాదదైత్యాః ఆదినాథాదిసిద్ధాః మణిభద్రాదివిద్యాధరాః ఉరగాః అపిచ్ఛిన్నసైనికాస్సంతః మహాదేవ మభజంతేత్యర్థః॥

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ పులస్త్యాగస్త్యశౌనకాః।
దధీచిగౌతమశ్చైవసానందశుకనారదాః ॥ ౨౪ ॥
ఉపమన్యుభృగువ్యాసపారాశరమరీచయః ।
ఇత్యాద్యామునయస్సర్వేనీలకంఠంసిషేవిరే ॥ ౨౫ ॥ స్పష్టం

టీ ॥ అథ పరమేశ్వరస్య రాజవ్యాపారందర్శయిస్సాన్త్రిః ప్రవదశా యతి,

మూ॥ పార్శ్వస్థపరివారాణాంవిమలాంగేషువీక్షితః॥
సర్వాంతర్గతమాత్మానంసరేజేదర్శయన్నివ॥స్పష్టం॥
క్షణంసశంభుర్దేవానాంకార్యభాగంనిరూపయన్ ।
క్షణంగంధర్వరాజానాంగానవిద్యాంవిభావయన్ ॥౫౭
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభిర్దేవైఃక్షణమాలాపమాచరన్ ।
క్షణందేవస్త్రియాక్షీణాంలాలయన్నృత్యవిభ్రమం ॥౫౮
వ్యాసాదీనాంక్షణంకుర్వన్ వేదోచ్చారేషుగౌరవం ।
విదధానఃక్షణందేవ్యా ముఖేబింబాధరేదృశః ॥ ౫౯ ॥
హాస్యనృత్యంక్షణంపశ్యన్ భృంగినాపరికల్పితం।
నందినావేత్రహస్తేనసర్వతంత్రాధికారిణా ॥ ౬౦ ॥
అముంచతాసదాపార్శ్వమాత్మాభిప్రాయవేదినా ।
చోదితాన్వాసయన్కాంశ్చిద్విసృజన్ భ్రూవిలాసతః ।
సంభావయంస్తథాచాన్యానన్యానపినియామయన్ ।

వ్యా॥ భ్రూసంజ్ఞయా కాంశ్చిద్విసృజన్ ప్రేషయన్ తథాన్
యన్ ప్రియోక్తింవదన్ అన్యాన్నియామయన్ శిక్షయన్ ॥శిష్టం స్పష్ట

మూ॥ సమస్తభువనాధీశమౌళిలాలితశాసనః ।
అకుంఠశక్తిరవ్యాజలావణ్యలలితాకృతిః ॥ ౬౧ ॥

వ్యా॥ సమస్త భువనాధీశః బ్రహ్మాద్యైః స్వశిరస్స్థాపిత సమస్తశాసన
అకుంఠితశక్తిః నిజలావణ్య మనోహరాకృతిరిత్యర్థః ॥

మూ॥ స్థిరయౌవనసారశ్రీశృంగారితకళేవరః ।
ఆత్మశక్త్యమృతాస్వాదరసోల్లాసితమానసః ॥౬౨ ॥

వ్యా॥ వృద్ధిక్షయ రహితయౌవనోద్రేక శృంగారిత కళేవరః స్వ
శక్తిలక్షణ పరమానందరసాస్వాద సముజ్జృంభితాంతరంగః।

మూ॥ [illegible] ।

నిష్కళంక మహాసత్వనిర్మితానేకవిగ్రహః ॥౬౪॥
అఖండారాతిదోర్దండకండూఖండనపండితః ।
చింతామణిః ప్రసన్నానాం శ్రీకంఠః పరమేశ్వరః ॥ ౬౫ ॥

వ్యా॥ స్వాభావికేతి॥ అనౌపాధిక సర్వజ్ఞతాది మహైశ్వర్య విశ్రాంతి ప్రభూమిః, అకళంకమహాశక్తినిర్మితానేక దివ్య మంగళమూర్తిమాన్ అపరిచ్ఛిన్నారాతి బాహుదండకండూఖండన విచక్షణః ।అతఏవ నిర్మలాంతఃకరణానామిష్టార్థప్రదః శ్రీకంఠః పరమేశ్వరో రాజత ఇతి శేషః॥

అ ॥ ఏవం శివస్య వైభవం వర్ణయిత్వా గ్రంథకర్తా సూత్రైకాదశకేన రేణుకగణస్య శివభక్తిమహత్వం సూచయతి॥

సభాంతరగతం తత్ర రేణుకం గణనాయకం ।
ప్రసాదం సులభం దాతుం తాంబూలం సతమాహ్వయత్ ॥ ౬౬ ॥

వ్యా ॥ సశివః సభామధ్యగతం తత్ర ముఖ్యం అథవా ప్రసిద్ధం తం రేణుకం సులభం తాంబూలప్రసాదం దాతుం శిరసా ఆహ్వయత్ ఆకారితవాన్॥

శంభోరాహ్వానసంతోష సంభ్రమేణైవ దారుకం ।
ఉల్లంఘ్య పార్శ్వమగమల్లోకనాథస్య రేణుకః॥ ౬౭ ॥

వ్యా॥ పార్శ్వం వామభాగ మిత్యర్థః॥

శివ తమాలోక్య విభుస్తత్ర సముల్లంఘితదారుకం ।
మాహాత్మ్యం నిజభక్తానాం ద్యోతయన్నిదమబ్రవీత్ ॥ ౬౮ ॥

వ్యా ॥ విభుః స్వతంత్ర ఇత్యర్థః స్పష్టమన్యత్॥

రే రే రేణుక దుర్బుద్ధే కథమేష త్వయాధునా ।
ఉల్లంఘితస్సభామధ్యే మమభక్తో హి దారుకః ॥ ౬౯ ॥
లంఘనం మమ భక్తానాం పరమానర్థకారణం ।

ఆయుశ్శ్రియంకులంకీర్తిం నిహంతిహిశరీరిణాం ॥ ౧౯

వ్యా ॥ హి ప్రసిద్ధమిత్యర్థః॥

మూ॥ మమభక్తమవజ్ఞాయమార్కండేయంపురాయమః ।
మత్పాదతాడనాదాసీత్స్మరణీయకళేవరః ॥ ౨౦ ॥

వ్యా ॥ వినష్టకళేవరత్వాత్ స్మరణీయకళేవర ఆసీదిత్యర్థః ॥

మూ॥ భృగోశ్చశంకుకర్ణస్య మమభక్తిమతోస్తయోః ।
కృత్వాఽనిష్టమభూద్విష్ణుర్వికేశోదశయోనిభాక్ ॥ ౨౧

వ్యా ॥ వికేశఃశిరఃపూర్వభాగోత్పాదితకేశవానిత్యర్థః॥

మూ॥ మద్భక్తేనదధీచేన కృత్వాయుద్ధంజనార్దనః ।
భగ్నచక్రాయుధఃపూర్వంపరాభవముపాగమత్ ॥ ౨౨
కృతాశ్వమేధోదక్షోపి మద్భక్తాంశ్చగణేశ్వరాన్ ।
అవమత్యసభామధ్యేమేషవక్త్రోఽభవత్పురా ॥ ౨౩ ॥

వ్యా॥ అవమత్యఉదాస్యేత్యర్థః॥

మూ॥ శ్వేతస్యమమభక్తస్య దురతిక్రమతేజసః।
ఔదాసీన్యేనకాలోపిమయాదగ్ధఃపురాభవత్ ॥ ౨౪ ॥

వ్యా॥ దురతిక్రమతేజసః అనిందితతేజస ఇత్యర్థః॥

మూ॥ ఏవమన్యేపిబహవో మద్భక్తానామతిక్రమాత్ ।
పరిభూతాహతాశ్చాసన్ భక్తామేదురతిక్రమాః ॥ ౨౫

అ॥ ఏవం భక్తమాహాత్మ్యంవర్ణయిత్వాతదుల్లంఘనదోషస్యఫలం

మూ॥ అవిచారేణమద్భక్తోల్లంఘితోదారుకస్త్వయా ।
ఏషత్వంరేణుకానేన జన్మవాన్భవభూతలే ॥ ౨౬ ॥

వ్యా॥ఏషదారుక ఇతిసంబంధః॥

అథరేణుకోజన్మ నిమిత్తం ... శివంవిజ్ఞాపయతి॥

ఇత్యుక్తః పరమేశేన భక్తమాహాత్మ్యశంసినా ।
ప్రార్థయామాస దేవేశం ప్రణిపత్య స రేణుకః ॥ ౭౭ ॥

వ్యా॥ ఇత్యుక్తః లోకహితార్థమిత్యుక్తః భవదాజ్ఞోల్లంఘనసంభావితయా మయా ఆజ్ఞానాదయం లంఘితః మాం పాహీతి ప్రార్థయామాసేత్యర్థః ॥

మానుషీం యోనిమాసాద్య మహాదుఃఖవివర్ధినీం ।
జాత్యాయుర్భోగవైషమ్య హేతుకర్మోపపాదినీం ॥ ౭౮ ॥
సమస్తదేవకైంకర్య కార్పణ్యపరిసంస్థలీం ।
మహాతాపత్రయోపేతాం వర్ణాశ్రమనియంత్రితాం ॥ ౭౯ ॥
విహాయ త్వత్పదాంభోజసేవాం కిం వా వసామ్యహం ॥

వ్యా॥ త్వత్పదాంబుజసేవాం విహాయ ఏవం రూపమానుషీం యోనిం ఆసాద్య యోగ్యః కిమహమిత్యర్థః ॥

యథా మే మానుషో భావో న భవేత్ క్షితిమండలే ।
తథా ప్రసాదం దేవేశ విధేహి కరుణానిధే ॥ ౮౦ ॥

అ॥ ఏవం ప్రార్థితవంతం రేణుకం స్వాత్మత్వేన నిశ్చిత్యాభయం దత్వా పశ్చాత్ ప్రయోజనం నిర్దిశతి ॥

ఇతి సంప్రార్థితో దేవో రేణుకేన మహేశ్వరః ।
మాభైషీర్మమ భక్తానాం కుతో భీతిరిహేత్యతి ॥ ౮౧ ॥
శ్రీశైలస్యోత్తరే భాగే త్రిలింగ విషయే శుభే ।
కొల్లిపాక్యభిధానోస్తి కోపి గ్రామో మహత్తరః ॥ ౮౨ ॥
సోమేశ్వరాభిధానస్య తత్ర వాసవతో మమ ॥
అస్పృశన్మానుషం భావం లింగాత్ప్రాదుర్భవిష్యసి ॥ ౮౩ ॥

వ్యా॥ త్రిలింగవిషయే ఆంధ్రదేశే కొల్లిపాక్యాఖ్య మహాగ్రామోస్తి తత్ర నివాసవ సోమేశ్వరాభిధానస్య మమలింగాత్ మానుషం భావమస్పృశన్ ప్రాదుర్భవేత్యర్థః ॥

మూ॥ మదీయలింగసంభూతం మద్భక్తపరిపాలకం ।
విస్మితామానుషాస్స ర్వేత్వాంభజంతుమదాజ్ఞయా॥
మదద్వైతపరంశాస్త్రం వేదవేదాంతసంమతం ॥
స్థాపయిష్యసిభూలోకే సర్వేషాంహితకారకం ॥ ౭౫
మమప్రతాపమతుళం మద్భక్తానాంవిశేషతః ।
ప్రకాశయమహీభాగే వేదమార్గానుసారతః ॥ ౭౬ ॥

అ॥ అథసంగ్రహకర్తుః శివయోగినోవాక్యం॥

వృత్తం॥ఇత్యుక్త్వాపరమేశ్వరస్సభగవాన్భద్రాసనాదుత్థితో మహేంద్రముఖాన్విసృజ్యవిబుధాన్భాసంజ్ఞయా కేవలం । పార్శ్వహితాంగజైరభిమతైః ప్రాపస్వమంతఃపురం క్షోణీభాగమవాపతేరాజ్ఞావశాద్రేణుకః ॥

వ్యా ॥ అభిమతైః అత్యాప్తైః నంద్యాదిభిఃస్వకమంతఃపురం భగ అథరేణుకో బహ్మధిపతేః శివస్యాజ్ఞావశాద్భూభాగం ప్రాప్తవానిత్యర్థః॥

ఇతిశ్రీసిద్ధాంతశిఖామణౌ

రేణుకస్య భూలోకావగతిర్నామ
తృతీయపరిచ్ఛేద స్సమాప్తః।

శ్రీ

శ్రీసాంబాయనన ః.

చతుర్థపరిచ్ఛేద ప్రారంభః.

అ ॥అథాష్టభిస్సూత్రైశ్శివయోగీ రేణుకగణేశ్వరస్యస్వరూపం వర్ణయతి॥

మూ॥ అథత్రిలింగవిషయేకొల్లిపాక్యభిధేపురే । సోమేశ్వరమ
గాత్ప్రాదురాసీగ్న రేణుకః ॥ ౧ ॥ ప్రాదుర్భూతంతమాలోక్యశివ
త్రిలింగజాః । విస్మితాఃప్రాణినస్సర్వే బభూవురతితేజసం ॥ ౨ ॥
గాళితసర్వాంగంసారరుద్రాక్షభూషణం । జటామకుటసంయుక్తం
డాంకితమస్తకం ॥ ౩ ॥ కటీతటీపటీభూతకంథాపటలబంధురం ।
యోగదండంచభస్మాధారంకమండలుం ॥ ౪ ॥ శివాద్వైతపరిజ్ఞా
నందమోదితం । నిర్ధూతసర్వసంసారవాసనాదోషపంజరం ॥
వాగమసుధాసింధుసముద్భవసుధాకరం ॥ చిత్తారవిందసంగూఢశి
ంబుజద్వయం ॥ ౫ ॥ యమాదియోగతంత్రజ్ఞంస్వతంత్రంసర్వ
ం । సమస్తసిద్ధసంతానసముదాయశిఖామణిం ॥ ౬ ॥ వీరసిద్ధాం
హకృతపట్టనిబంధనం । ఆలోకమాత్రనిర్భిన్నసమస్తప్రాణిపా
౭ ॥

౩॥ (౩)సారశబ్దేన బాహుళ్యముచ్యతే (౭)వీరసిద్ధాంతశబ్దేన వీరశైవ ని
చ్యతే ॥ స్పష్టమన్యత్.

అ॥ అథమర్త్యంప్రాప్త ఏవ రేణుకోజనైః పృష్టస్సన్నుత్తరందత్వా మల
గమదిత్యాహ తమపృచ్ఛన్నిత్యాదినాశ్లోకపంచకేన॥

తతః పృచ్ఛన్ననాస్సర్వే నమంగః కేఽహభవానితి । ఇతిత
హాయోగీజనైర్విస్మితమానసైః ॥౮॥ ప్రత్యువాచశివాద్వైత
దపరాయణః ॥ పినాకినఃపార్శ్వవర్తీ రేణుకాఖ్యగణేశ్వరః ॥
చిత్కారణేనాహంశివలింగాదిహోభవం । నామ్నా రేణుకసిద్ధ
సంతాననాయకః ॥ ౧౦ ॥ స్వచ్ఛందచారీలోకేస్మిన్స్వసిద్ధాం
ఖండయన్జైనచార్వాకబౌద్ధాదీనాందురాగమాన్ ॥ ౧౧ ॥
శ్యతాం తేషాంవిషయస్థిరచక్షుషాం ॥ఉత్థాయవ్యోమమార్గేణ
ద్రిముపాగమత్ ॥ ౧౨ ॥ నవచందనకాంతారకందళన్మందమా
భంగురభుజంగస్త్రీసంగీతరససంకులం ॥ ౧౩ ॥ కరిపోతకరా
దేలాతివాసితం । వరాహదంష్ట్రికాధ్వస్తముస్తాసురభికందరం
టీరదళపర్యంకప్రసుప్తవ్యాధదంపతిం। మాధవీమల్లికాజాతిసంస్త
జితం ॥ ౧౪ ॥ తత్రకుత్రచిదాభోగసర్వర్తుకుసుమద్రుమే
శ్రీమందివ్యమగస్త్యస్యమహాముసేః ॥ ౧౬ ॥ మందారచందన

అ ॥ అథసూత్రత్రయేణమలయాద్రింవర్ణయతి.

వ్యా ॥ నూతనశ్రీచందనభేదనక్షమమందమారుతః అతిని
సంగీతరసవ్యాప్తః, కరికళభకరాకర్షణవిక్షిప్తైలాఫలసుగంధ వాసిత
ష్ట్రిక్షాత భద్రముస్తాసురభిసానుప్రదేశః, కర్పూరకదళీపత్రపర్యం
తదంపతిః సేవంత్యాదికుసుమగుచ్ఛపరాగరంజితశ్చ ఏతాదృశః మలయ
దితిపూర్వేణాన్వయః ॥౧౫॥

అ॥ అథాష్టభిస్సూత్రైః రగస్త్యాశ్రమంవర్ణయతి॥

వ్యా ॥ సంపూర్ణవసంతాదిసర్వర్తుకుసుమమయవృక్ష
లయాచలే, కుత్రచిత్ కస్మింశ్చిత్ప్రదేశేదివ్యం మనోహరం అగస్త్య
స్యదృష్టవానిత్యర్థః ॥౧౬॥

తాలాగసంవిలీన ... కల్ప

...తరుమండలైః । శాఖాశిఖరసంలీనతారకాగణకోరకైః ॥ ౧౭ ॥ ము
...కరానీతకలశాంబువివర్ధితైః । ఆలవాలజలాస్వాదమోదమాన
...గణైః ॥ ౧౮ ॥ హేమారవిందనిష్యందమకరందసుగంధిభిః । మరా
...లాపవాచాలవీచీమాలామనోహరైః ॥ ౧౯ ॥ ఇందీవరవరజ్యోత్స్నా రంధ్ర
...హారిస్మితైః । లోపాముద్రాపదన్యాసచరితార్థతటాంకితైః ॥ ౨౦॥
...హారకర్పూరహరహాసామలోదకైః । నిత్యనైమిత్తికస్నానసమయ
...స్తపస్వినాం ॥ ౨౧ ॥ ప్రకృష్టమణిసోపానైఃపరివీతంసరోవరైః ।
...క్తసత్త్వవైరస్యంబ్రహ్మలోకమివాపరం॥ ౨౨ ॥హూయమానాగ్నినం
...నామగంధివహాస్థళం॥శుకసంసన్సమారబ్ధశ్రుతిశాస్త్రప్రబృంహణం॥
॥ తస్యాంధ్యానమాసీనంమూలేచందనభూరుహః । సుకుమారదళ
...మాదూరితాదిత్యతేజసః ॥ ౨౪ ॥తటిత్పింగజటాభారైస్త్రిపుండ్రాం
...కైః॥భస్మోద్ధూళితసర్వాంగైఃస్ఫురద్రుద్రాక్షభూషణైః ॥ ౨౫ ॥
...లవాసోభిర్నానానియమధారిభిః ।పరివీతంమునిగణైఃప్రశాంతైరి
...రం ॥ ౨౬ ॥ సముజ్జ్వలజటాజాలైస్తపఃపాదపపల్లవైః । స్ఫుర
...మినీకల్పైర్జ్వాలాజాలైరివానలం॥ ౨౭ ॥ విశుద్ధభస్మకృతయా
...డ్రాంకితరేఖయా । త్రిస్రోతసేవసంబద్ధశిలాభాగంహిమాచలం
భస్మాలంకృతసర్వాంగంశశాంకమివభూగతం॥ వసానంవల్కలం

...రుసమూహైర్మండితం శోభిత మిత్యర్థః ॥ ౧౭ ॥
...యురాళాలాపేనవాచాలరిత్యర్థః ॥౧౯ ॥ శుకసంసదేత్యర్థః ॥౨౩॥
...త్,ఏతాదృశమగస్త్యాశ్రమ మవశ్యదిత్యర్థః ॥
అ ॥ అథాగస్త్యమునింసవిశేషూపైర్వర్ణయతి.
వ్యా ॥ శివప్రసాదభూతతపోవృక్షపల్లవైఃస్ఫురద్విద్యుల్లతాసదృశైఃజ
...అగ్నిమివసముజ్జ్వలంతమిత్యర్థః ॥౨౭॥
,త్రిధాగేనప్రవహద్గంగా సంబద్ధ శిలాభాగం హిమాద్రిమివసితత్రిపుండ్ర
...మస్తకమిత్యర్థః ॥ ౨౮ ॥

నన్యం బాలాతపసమప్రభం ॥ ౨౯ ॥ బడబాగ్నిశిఖాజాలసమాలీఢమిస్తం
వం । సర్వాసామపి విద్యానాం సముదాయనికేతనం ॥ ౩౦ ॥ స్వశి
ప్రాకృతాహంతనిరూఢశివభావనం । తృణీకృతజగజ్జాలంసిద్ధిపం
యస్థలం ॥ ౩౧ ॥ మోహాంధకారతపనం మూలబోధమహీరుహం । ఠ
ర్శసమాహారయోగిముకుంకలశసంభవం ॥ ౩౨ ॥ తమాగతం మహాభా
మీక్ష్య కలశోద్భవం । గణేంద్రం రేణుకాభిఖ్యం వివేదజ్ఞానచక్షుషా
తస్యానుభావం విజ్ఞాయ సహసైవ సముత్థితః । లోపాముద్రాక
దత్తైరతిపావనైః ॥ ౩౪ ॥ పాదౌప్రక్షాళయామాస సతస్య శిష్య
సంపూజ్య తం యథాశాస్త్రం తన్నియోగపురస్సరం ॥ ౩౫ ॥
యసంపన్నే కుశాసనాంతరే । సమాసీనం మునివరం సర్వ
నాం విభుం ॥ ౩౬ ॥ ఉవాచ శాంతయా వాచా రేవణసిద్ధశేఖరః
ఘ్నం వర్తసే కిం ను నిత్యా తే నియమక్రియా ॥ ౩౭ ॥ అథవాగస్త్య తేజ

సమాలీఢం వ్యాప్తమిత్యర్థః ॥ ౨౯ ॥

తిరస్కృతప్రాకృతశరీరాద్యహంకారవంతమిత్యర్థః ॥ సిద్ధీ
సిద్ధీనామిత్యర్థః ॥ ౩౧ ॥

మూలబోధస్య స్వరూపజ్ఞానస్య కల్పద్రుమ మిత్యర్థః ॥ ఏవం
ణవిశిష్టం కలశసంభవమగస్త్యం స రేణుకాచార్యో దదర్శ దృష్టవానిత్యర్థః

అ ॥ అథ సమాగతం తం రేణుకాచార్య మగస్త్యః పూజయామాసే
స్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

వ్యా ॥ స అగస్త్యః తస్య రేణుకస్యానుభావం సామర్థ్యం సమ
న్నేవ తత్క్షణే సముత్థాయ పత్న్యా స్వాసనే ఉపవేశయదిత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥

అథేతి శేషః తం రేణుకం శాస్త్రోక్తప్రకారేణ భక్త్యా యుక్తస్సన్
నిః సంపూజ్య తదాజ్ఞాపురస్సరం యథాతథాపి తాంతరే ఉపవిష్ట ఇత్యర్థః

అ ॥ అథాష్టభిస్సూత్రైః శ్రీరేణుకోఽగస్త్యం కుశలప్రశ్నపూర్వ

వ్యా ॥ తేజస్విన్ భో అగస్త్య అథమాంగల్యేన నిర్విఘ్నం వ
ర్తసే కిం ను తే నియమక్రియా నిత్యా వా విచ్ఛేదరహితా వేత్యర్థః ॥ ౩౭ ॥

స్తేంతరాయకాః॥౩౯॥వింధ్యోనిరుద్ధో భవతావిశ్వోల్లంఘనవిభ్రమః॥
ఘోరోపలేశాత్తైనద్యస్సర్వత్వమాగతః॥౪౦॥ ఆచాంతే భవతాపూ
పంకశేషాః పయోధయః॥జీర్ణస్తైజాఠరేవహ్నౌదృష్టోవాతాపిదా
॥ ౪౧॥ ఏవంవిధానాంచిత్రాణాంసర్వలోకాతిశాయినాం॥కృత్వా
భవాన్కర్తా కస్తైగస్త్యసమప్రభః ॥౪౨॥ శివాద్వైతపరానందప
పరాయణం ॥ భవంతమేకంశంసంతి ప్రకృత్యాసంగవర్జితం ॥
॥ పురాహైమవతీసూనురవదత్తేషడాననః ॥ శివధర్మోత్తరంనా
మీశ్వరభాషితం ॥ ౪౪ ॥ భక్తిశ్శైవీమహాఘోరసంసారభయ
॥ త్వయారాజన్వతీలోకేజాతాస్త్యమహామునే ॥ ౪౫ ॥ ఇతి

తే అంతరాయకాః విఘ్నకారణః కుతస్స్యుః నస్యురిత్యర్థః ॥ ౩౯ ॥

వ్యా ॥ విశ్వోల్లంఘనవిభ్రమః మహమేరుప్రభృతి మహాపర్వతోల్లంఘన
వాన్ వింధ్యఃవింధ్యాద్రిః నిరుద్ధః భూమానిపాతిత ఇత్యర్థః భోఅగస్త్యతేక్రో
సద్య ఏవ నమహుషః సర్పత్వాంగతః ॥ ౪౦ ॥

వ్యా॥పూర్వంభవతాఅచాంతే ఆచమనేకృతే సోపయోధయః సముద్రాః
షణావశిష్టాఃకృతాః తేజఠరాగ్నౌదృష్టః ఉద్ధతఃవాతాపి దానవః వాతాపి
సురః జీర్ణో జాత ఇత్యర్థః ॥౪౧॥

వ్యా ॥ సర్వజనాతిశాయినాంఏవంవిధచిత్రకర్మణాంత్వం కర్తాకర్మణ
ణ ఇత్యర్థః తస్మాత్ భోఅగస్త్య తే సమానప్రభావః కః నకోపీత్యర్థః ॥౪౨॥

వ్యా ॥ అత్రలోకాః భవంతమేకమేవ శివాద్వైత విజ్ఞానావిర్భూతపరమా
కాశనతత్పరం ప్రకృతిసంబంధరహితం కథయంతీత్యర్థః ॥ తత్కథమి
హ ॥ ౪౩॥

హైమవతీ సూనుః పార్వతీనందన ఇత్యర్థః ॥౪౪॥

వ్యా ॥ స్కందోపదేశమహిమ్నా అతిఘోరసంసార భయనాశినీ శివభ
భూలోకే రాజన్వతీసత్యక్ప్రకాశమానా జాతేత్యర్థః॥ ౪౫॥

అథశివయోగవచన ।

అ ॥ అథ అగస్త్యః స్వస్య రేణుకాచార్య దర్శనోత్థ సౌభాగ్యం దశ
త్రివర్ణయ ॥

తస్యవచశ్శ్రుత్వా సిద్ధస్య మునిపుంగవః ॥ గంభీరగుణయా వాచా ప్రో
భక్తిపూర్వకం॥ ౪౮॥ అహమేవమునీంద్రాణాం లాలనీయోస్మి సత
భవదాగమసంపత్తిర్మార్గం వినాకస్య సంభవేత్ ॥౪౭॥ స్థిరమద్య స్యా
స్థిరామే తాపసక్రియా। భవద్దర్శనపుణ్యేన స్థిరామే మునిరాజతా
సారసర్ప దష్టానాం మూర్ఛితానాం శరీరిణాం॥ కటాక్షస్తవక ఇతి
ముజ్జీవనభేషజం ॥ ౪౯ ॥ సమస్తలోక సందాహతాపత్రియశః
త్వత్పదాంబుకణాస్వాదాదుపశామ్యతి దేహినాం ॥౫౦ ॥రేణు
విజానామి గణనాథం శివప్రియం । అవతీర్ణమిమాం భూమిం
హకాంక్షయా ॥ ౫౧ ॥ భవాదృశానాం సిద్ధానాం ప్రబోధం
నాం॥ ప్రవృత్తిరీదృశీ లోకే పరానుగ్రహకారిణీ॥ ౫౨॥ త్వన్ముఖా
మిచ్ఛామి సిద్ధాంతం శ్రుతిసమ్మతం ॥ సర్వజ్ఞవదమే సాక్షాచ్ఛై
ర్థసాధకం ॥౫౩ ॥ సద్యస్సిద్ధికరం పుంసాం సర్వయోగీంద్ర
రాచారైర నాఘ్రాతం స్వీకృతం వేదవేదిభిః ॥ ౫౪॥శివాత్మైక్య

వ్యా ॥ అహమేవ సదా మునీంద్రైః లాలనీయః శ్లాఘనీయః
భవదాగమః త్వదాగమనసంపత్తి మార్గం వినా నకస్యాపీత్యహమేవసరై
స్మీతిభావః॥ ౪౭ ॥

వ్యా ॥ తాపత్రయాత్మసర్ప దష్టానామత ఏవ మూర్ఛితానాం ప్రా
క్షః కల్యాణం మంగలాత్మకం సముజ్జీవనభేషజం సంజీవనౌషధమిత్య

అ॥ తథాకోహమిత్యాకాంక్షాయామాహ ॥

వ్యా ॥ ప్రవృత్తిస్సంచార ఇత్యర్థః ॥ ఈదృశ ఏవం పరాను

త్యర్థః ॥౫౨ ॥

వ్యా ॥ దురాచారైః జైనబౌద్ధాదిభిరనాఘ్రాతం అస్వీకృత
సాక్షాచ్ఛివాత్మైక్యేతి సకలలోకప్రత్యక్ష భూతశివజీవైక్యజ్ఞాన సంప్ర
మిత్యర్థః ॥ఏవమాది విశేషణవిశిష్టం శైవసిద్ధాంతం త్వన్ముఖాచ్ఛ్రో
సర్వజ్ఞ సదృశ్యాత్ ...

పి్రదాయప్రవర్తకం ॥ ఉక్త్వాభవాన్ సకలలోకమహోపకారం సి
గతసంగ్రహమనాదృతబాహ్యతంత్రం ॥ సద్యఃకృతార్థయితుమర్హ
న్యయోగీ నానాగమశ్రవణవర్తితసంశయం మాం ॥ ౫౫ ॥

ఇతి శ్రీసిద్ధాంతశిఖామణౌ రేణుకాగస్త్యదర్శనప్రసంగో నామ
చతుర్థపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః॥

దివ్యయోగినే మనోహరశివయోగ యుక్త రేవణసిద్ధేశ్వర అనాదృతబాహ్య
ంఖండిత జైనబౌద్ధాదితంత్రం సకలలోకమహోపకారకం సకలప్రాణ్యనుగ్రా
గ్ర ంతసంగ్రహం వేదసంమతసిద్ధాంత సారం ఉక్త్వా ఉప శ్య నానాగమ
వర్తితసంశ యం క మికాదివాతుశాంతా నేకాగమశ్రవణ ప్రాప్తసంశయం
వాన్ సద్యఃకృతార్థయితు మర్హతి యోగ్యోసీత్యర్థః ॥ ౫౫ ॥

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత శిఖామణి వ్యాఖ్యాయాం తత్త్వప్రదీపికావ్యాఖ్యాయాం
చతుర్థపరిచ్ఛేదః.

౮

శ్రీసాంబాయనమః.

అథ పంచమపరిచ్ఛేదప్రారంభః.

అథాగస్త్యవచశ్శ్రుత్వా రేణుకో గణనాయకః ॥ ధ్యాత్వా క్షణ
వంసాంబమాహ సమాహితః ॥ ౧ ॥ అగస్త్యమునిశార్దూలసమస్తాగ
వజ్ఞానకరం వక్ష్యే సిద్ధాంతం శృణు సాదరం ॥ ౨ ॥ అగస్త్య ఉవాచ సిద్ధా

అ ॥ ఏవమగస్త్య విజ్ఞాపనావాక్య శ్రవణానంతరం తచ్ఛ్రుత్వా
మేవ భూలోకమధిగతశ్శివగణాధీశః శ్రీరేణుకాచార్యః క్షణమచంచలః ।
యా ప్రారంభణీయ శివశాస్త్రపరిసమాప్తి ప్రతిబంధకీభూత విఘ్నాదేః
మాధానశక్త శివధ్యానరూపమంగళం మనసి విధాయ తస్యోత్తరమా
గి నిరూపయతి ॥ ఇత్యవతారికా చైవాస్యార్థస్య స్ఫుటత్వేపి బాలజన
ద్విశేష ఉచ్యతే ॥

వ్యా ॥ అగస్త్యవచశ్శ్రుత్వా అథ గణనాయకో రేణుకః క్షణం
స్సన్ సాంబమంబయా జగజ్జనన్యా శక్త్యా ప్రణవరూపయా ఖ్య స్వసమవే
సామరస్యలక్షణచిదంబరశక్త్యాసహ వర్తమానం మహాదేవం క్రీడా
కగుణరత్నాకరం పరబ్రహ్మతేజోలింగం ధ్యాత్వా ఆహ తస్యోత్తరమవో
దిత్యర్థః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సమస్తాగమపారగ సకలనిగమాగమ పారంగత -
త్వాన్మునిశార్దూల మునిశ్రేష్ఠ భో అగస్త్య శివజ్ఞానకరం స్వతంత్ర శివ
కాశకం సిద్ధాంతం సిద్ధాంతశాస్త్రం వక్ష్యే సాదరః ప్రీతియుక్తస్సన్
త్యర్థః ॥ ౨ ॥

అ ॥ అథ తస్య సిద్ధాంతస్యాధిక్యం ప్రతిపాదయితుం సిద్ధాన
స్సంతీత్యాహ ॥

...రుచిభేదతః।భిన్నాచారసమాయుక్తాభిన్నార్థప్రతిపాదకాః ॥౩॥సాం
...యోగః పాంచరాత్రంవేదః పాశుపతంతథా।ఏతాని మానభూతానినో
...న్యానియుక్తిభిః ॥౪॥ వేదః ప్రధానం సర్వేషాం సాంఖ్యాదీనాం మహా
...నే। వేదానుసరణాదేషాం ప్రామాణ్యమితినిశ్చితం॥౫॥పాంచరాత్రే
సాంఖ్యస్య యోగస్యచ తథామునే। వేదైకదేశవర్తిత్వం శైవం వేదమ

వ్యా॥ లో'అగస్త్యరుచిభేదతః, కపిల, పతంజల్యాది ఋషిప్రీతివైచిత్ర్యాత్ ...చార భిన్నప్రమేయ ప్రతిపాదకాః సిద్ధాంతాః బహవ ఇతి శేషః; విఖ్యాతాః ప్రసిద్ధాస్సంతి హీత్యర్థః॥ ౩ ॥

అ॥ తేక ఇత్యాకాంక్షాయామాహ ॥

వ్యా ॥ సాంఖ్యం కాపిలం ప్రకృతిపురుషలక్షణ పదార్థద్వయ ప్రతిపా... తత్రానీశ్వరాంగీకారః। యోగః యోగశాస్త్రం పతంజలిప్రణీతంతత్రేశ్వరాం...కారః। కష్టకరయమనియమాద్యష్టాంగప్రతిపాదకం। పాంచరాత్రం వాసుదేవప్ర...ః వైష్ణవం విష్ణుదీక్షాంగభూతతప్తముద్రాధారణాదిప్రతిపాదనద్వారా చిదచిదీ...లక్షణ త్రిపదార్థప్రతిపాదకం। పాశుపతం శివప్రణీతం పశుపాశపతిలక్షణత్రిప...ర్థప్రతిపాదకం, వేదాః యస్యనిశ్వసితా వేదా ఇతిశివస్యాప్రయత్నసిద్ధనిశ్వసాః అతఏవాకృత్రిమాః ఋగ్యజుస్సామరూపాః తత్పూర్వకాండానుసారే...మిని ప్రోక్తం పూర్వమీమాంసాఖ్యం యాగాదికర్మప్రాధాన్య ప్రతిపాద...రీశ్వరం। ఏతానిశాస్త్రాణి మానభూతాని ప్రమాణభూతాని యుక్తిభిర్నోర్వ...ని తర్కయుక్తిభిర్నఖండనీయాని త్రయీసాంఖ్యంయోగః పశుపతిమతం వై...తి మహిమ్నస్తోత్రే ప్రసిద్ధత్వాదిత్యర్థః॥ ౪ ॥

అ॥ నను కథమేషాం ప్రామాణ్యమిత్యత్రాహ ॥

వ్యా॥ ఉక్తలక్షణానాం సర్వేషాం సాంఖ్యాదీనాం మధ్యే వేదః ప్రధానం ప్రమాణం అపౌరుషేయత్వాత్ యేషాం సాంఖ్యాది సిద్ధాంతానాం వేదా...ణాత్ వేదమూలకత్వాత్ ప్రామాణ్యమితి శాస్త్రజ్ఞైర్నిశ్చితమిత్యర్థః ॥౫॥

అ॥ నను సాంఖ్యాదిశాస్త్రాణామపి వేదమూలత్వాదేభ్యః శైవశాస్త్రస్య ...ష ఇత్యత్రాహ॥

యంమతం ॥ ౬ ॥ వేదైకదేశవర్గభ్యసాంఖ్యాదిభ్యోమహామునే ॥ సర్వవేదానుసారిత్వాచ్ఛైవతంత్రంవిశిష్యతే ॥ ౭॥ శైవతంత్రమితిప్రోక్తంసిద్ధాంతాఖ్యంశివోదితం॥సర్వవేదార్థరూపత్వాత్ప్రామాణ్యంవేదవత్సదా॥౮॥ఆగమాబహుధాప్రోక్తాశ్శివేనపరమాత్మనా ॥ శైవంపాశుపతంసోమంలాకుళంచేతిభేదతః॥౯॥ తేషుశైవంచతుర్భేదంతంత్రం సర్వవిన్నిశ్చితం॥వామంచదక్షిణంచైవమిశ్రంసిద్ధాంతసంజ్ఞికం ॥౧౦॥శక్తిప్రధానం వామాఖ్యందక్షిణంభైరవాత్మకం॥సప్తమాతృపరంమిశ్రంసిద్ధాంతంవేదసం

వ్యా॥ అత్రచ కారాదవశిష్టద్వయం సంగృహ్యం ఏవం వోక్తలక్షణపాంచరాత్రాది పంచసిద్ధాంతానాం వేదైకదేశనిష్ఠత్వం శైవంశివశాస్త్రంవేదమయం వేదస్వరూపమితి మతం నిగమాగమజ్ఞైరంగీకృతమిత్యర్థః ॥ ౬ ॥

అ ॥ ఏవం స్థితే సర్వవేదమయత్వాత్ శైవతంత్రంసాంఖ్యాదిభ్యః శ్రేష్ఠమిత్యాహ॥

వ్యా ॥ అత్ర తంత్రశబ్దేనశాస్త్రముచ్యతే స్పష్టమన్యత్ ॥ ౭ ॥

అ ॥ ననుతర్హి శైవతంత్రం కేనచిత్కల్పితమితి ప్రతీయమానత్వాత్కథమస్య ప్రామాణ్యమిత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ శైవతంత్రం శివోక్తం సర్వజ్ఞశివప్రోక్తం తత్సిద్ధాంతాఖ్యమితి ప్రోక్తం సర్వవేదార్థరూపత్వాత్ సకలోపనిషదర్థస్వరూపత్వాత్ సదాకాలభేదరాహిత్యేన వేదవత్ప్రామాణమిత్యర్థః ॥ ౮ ॥

అ ॥ ననుశివోక్తతంత్రాణాం బాహుల్యాత్ తానిసర్వాణివేదవత్ప్రమాణానికిమిత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ పరమాత్మనాశివేనశైవమితి పాశుపతమితి సోమమితి లాకుళమితి చభేదాత్ ఆగమాబహవఃప్రోక్తాః తేషుశైవంతంత్రం చతుర్భేదవదితి సర్వైరాగమజ్ఞైర్నిశ్చితం తేకేభేదా ఇత్యత్రాహ వామంచదక్షిణంచైవ మిశ్రంసిద్ధాంతసంజ్ఞకమితి ॥౧౦॥

అథ తత్స్వరూపంప్రకటయతిశక్తీత్యాదినా ॥ వామాఖ్యతంత్రంశక్తిపరం దక్షిణతంత్రం భైరవపరం మిశ్రతంత్రం బ్రాహ్మ్యాదిసప్తమాతృకాపరంసిద్ధాం

మతం ॥౧౧॥ వేదధర్మాభిధాయిత్వాత్సిద్ధాంతాఖ్యశ్శివాగమః॥ వేదబాహ్య
విరోధిత్వాద్వేదసమ్మత ఉచ్యతే॥౧౨॥ వేదసిద్ధాంతయోరైక్యమేకార్థ
ప్రతిపాదనాత్ ॥ ప్రామాణ్యంసదృశంజ్ఞేయంపండితైరేతయోస్సదా॥౧౩॥
సిద్ధాంతాఖ్యేమహాతంత్రేకామికాద్యేశివోదితే ॥ నిర్దిష్టముత్తరేభాగే
వీరశైవమతంపరం ॥౧౪॥ విద్యాయాంశివరూపాయాం విశేషాద్రమణం
యతః ॥ తస్మాదేతేమహాభాగావీరశైవాఇతిస్మృతాః॥౧౫॥ వీరశబ్దేనో

తం వేదసంమతం సిద్ధాంతాఖ్యం శైవతంత్రం వేదసమ్మతం అనేనసిద్ధాంతాఖ్య శై
వతంత్రమేవవేదసంమతత్వాద్వేదవత్ప్రమాణం శిష్టమవేదసంమతత్వాత్తద్వత్ప్ర
మాణం నభవతీతిసూచితం ॥ ౧౧ ॥

అ ॥ నను సిద్ధాంతాఖ్య శైవతంత్రం కథం వేదసంమత మిత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ వేదోక్తభస్మలింగధారణాది ధర్మప్రతిపాదకత్వాత్ వేదబాహ్య
జైనచార్వాకాదిమతనిరాసకత్వాత్ సిద్ధాంతాఖ్యశ్శివాగమః వేదసంమత ఇత్యు
చ్యత ఇత్యర్థః ॥ ౧౨ ॥

అ ॥ ఏవంవేదసంమతత్వాత్సిద్ధాంతః వేదవత్ప్రమాణమిత్యాహ॥

వ్యా ॥ సర్వవేదేషుయద్దృష్టంతత్సర్వంతుశివాగమఇతి వీరాగమోక్తేః వే
దసిద్ధాంతయోరేకార్థకత్వాద్వేదవత్సిద్ధాంతోపి ప్రమాణమితిభావః ॥ ౧౩ ॥

అ ॥ అథైవంవిధసిద్ధాంతాఖ్య శివాగమేకింప్రతిపాద్యత ఇత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ శివోక్తేసిద్ధాంతాఖ్యే కామికాది వాతులాంతేమహాతంత్రేఉత్త
రభాగే పరం సర్వోత్కృష్టం వీరశైవమతంనిర్దిష్టముపదిష్టంఅనేన పూర్వభాగేశై
వముపదిష్టమితిసూచితం ॥ ౧౪ ॥

అ ॥ అథవేదశిరస్యపి వీరశైవశబ్దందర్శయతి ॥

వ్యా ॥ శివరూపాయాం బ్రహ్మస్వరూపాయాం ద్యాయాం వేదాంత
వాక్యజావిద్యేతి సూతగీతోక్తేః వేదాంతవేద్యాయాం విద్యాయాం విశేషతోయ
తః కారణాత్ రమణం రతిరస్తి తస్మాత్ ఏతే తత్రరతిమంతః మహాభాగాః పరమ
శ్రేష్ఠాః వీరశైవా ఇతిస్మృతా ఇత్యర్థః ॥ ౧౫॥

అ ॥ అథవేదాగమమస్తకయోరపి వీరశైవశబ్దనిర్వచనందర్శయతి॥

చ్యతే విద్యా శివజీవైక్యబోధికా ॥ తస్యాం రమంతే యే శైవాః వీరశైవాస్తు
తే మతాః ॥ ౧౬ ॥ విద్యాయాం రమతే యస్మాత్ మాయాం హేయాం శ్వ
పచవత్ ॥ అనేనైవ నిరుక్తేన వీరమాహేశ్వరః స్మృత ఇతి ॥ ౧౭ ॥ వే
దాంతజన్యం యద్జ్ఞానం విద్యేతి పరికీర్త్యతే ॥ విద్యాయాం రమతే తస్యాం వీ
ర ఇత్యభిధీయతే ॥ ౧౮ ॥ శైవైర్మాహేశ్వరైశ్చైవ కార్యమంతర్బ

వ్యా ॥ శివజీవైక్యబోధికా లింగాంగరూపశివజీవైక్యప్రకాశికా వి
ద్యా వీశబ్దేన ఉచ్యతే పండితైః కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ వీగతిప్రజనకాంత్యశన
ఖాదనేష్వితి ధాతోః తస్యాం విద్యాయాం యే శైవాః శివభక్తా రమంతే తే
తు వీరశైవా ఇతి మతాః సమ్మతాః ఇత్యర్థః ॥ అథ వీరమాహేశ్వరశబ్దనిర్వచ
నం కరోతి ॥ ౧౬ ॥

వ్యా ॥ యస్మాత్ లింగాంగసంబంధకారణార్థం శివజీవైక్యప్రకాశికా
యాం విద్యాయాం రమతే మాయాం జగద్రూపాం హేయాం త్యజనీయాం శ్వప
చవత్ రహేత్ నివారయేత్ అనేనైవ నిరుక్తేన ఏకద్విత్ర్యాదిపదగతాద్యక్షరని
ర్వచనేనైవ వీరమాహేశ్వర ఇత్యన్వర్థనామ్నా స్మృత ఇత్యర్థః ॥ ౧౭ ॥

అ ॥ ఏవం వేదాంతసిద్ధవీరశబ్దసిద్ధాంతప్రసిద్ధశైవశబ్దమాహేశ్వరశ
బ్దాంశ్చ వివిచ్యానంతరం వేదాగమశిరస్సిద్ధవీరశైవవీరమాహేశ్వరస్వరూపం సంక్షి
ప్య స్పష్టైర్దర్శయతి తత్ర ప్రథమం వీరశబ్దః కథం వేదాంతప్రసిద్ధ ఇత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ వేదాంతవాక్యజా విద్యేతి సూతగీతోక్తేః వేదాంతవాక్యప్రకా
శ్యం యద్జ్ఞానం విద్యా తస్యాం యో రమతే స వీర ఇత్యర్థః ॥ ౧౮ ॥

అ ॥ ఏవం వేదాంతప్రసిద్ధవీరశబ్దప్రవర్తకత్వేన సిద్ధాంతప్రసిద్ధశివతత్త్వ
జ్ఞాననిష్ఠాన్ శైవాన్ మాహేశ్వరతత్త్వకర్మనిష్ఠాన్ మాహేశ్వరాంశ్చ సార్ధసూ
త్రేణ స్ఫుటయతి ॥

వ్యా ॥ శైవైః వీరశబ్దప్రవర్తకశైవైః వీరశైవైరిత్యర్థః మాహేశ్వ
రైః వీరమాహేశ్వరైశ్చ అంతర్బహిఃక్రమాత్ శివలింగార్చనమితి శేషః కార్యం
కర్తుం యోగ్యం ఏవం సతి శివః నిష్కలః శివః, మహేశ్వరః సకలః సదాశి
వశ్చేతి స్థితౌ ఇహ శివశ్శూలీ మహేశ్వర ఇత్యభిధానగుణపాఠే యథాత్యంతం సి
ద్యతే తయోరాత్యంతికభేదో నాస్తి తథా శైవాః శివసంబంధినో వీరశైవాః మా

...కారాత్ ॥ శివో మహేశ్వరశ్చేతి నాత్యంతమిహ భిద్యతే ॥ ౧౯ ॥ య
...తథా న భిన్నం శైవా మాహేశ్వరా అపి ॥ శివాశ్రితేషు తే శైవా జ్ఞాన
...రతా నరాః ॥ ౨౦ ॥ మాహేశ్వరాస్సమాఖ్యాతాః కర్మయజ్ఞరతా
...వి ॥ తస్మాదభ్యంతరే కుర్యుశ్శైవా మాహేశ్వరా బహిః ॥ ౨౧ ॥ వీర

...తత్పరా అపి మహేశ్వరసంబంధినో వీరమాహేశ్వరాశ్చ నభిద్యం
...భిన్నా న భవంతి । అతశ్శివస్య సోపాధికత్వేపి నిరుపాధేరైక్య
...ణరీత్యా సర్వగుణపరిధానత్వేన నాపరత్వాత్తయోరాత్యంతికభేదో
...స్తీతి భావః ॥ ... ... ॥ ౧౯ ॥

అ ॥ అథ శైవమాహేశ్వరయోరంతర్బాహ్యరూపలింగార్చనం
...దుక్తం లిం[illegible]దృశమిత్యాహ ॥

వ్యా ॥ శివాశ్రితేషు యే నరాః పురుషాః జ్ఞానయజ్ఞరతాః హృ
...లస్థితలింగ పూజాయాం ప్రీతియుక్తాః తే శైవాః వీరశైవా ఇత్య
...కర్మయజ్ఞరతాః కరకమలస్థ క్రియాలింగపూజాయాం ప్రీతియు
...మాహేశ్వరాః వీరమాహేశ్వరా ఇతి భువి సమాఖ్యాతాః ప్రఖ్యాతాః
...స్యర్థః తస్మాత్ శైవాః వీరశైవాః అభ్యంతరే హృత్కమలే కుర్యుః
...కాండప్రతిపాదిత ప్రాణలింగిశరణ శివైక్యస్థలోక్త ధర్మాచరణం
...కుర్యురిత్యర్థః మాహేశ్వరాః వీరమాహేశ్వరాః బహిః కర్మకాం
...భక్తమాహేశ్వరప్రసాదిస్థలోక్తధర్మాచరణం కుర్యురిత్యనుషంగః జ్ఞా
...ప్రధానం న తు కర్మహీనం । కర్మప్రధానం న తు జ్ఞానహీనం ।తస్మా
...యోరేవ భవేత్ప్రసిద్ధిర్నహ్యేకపక్షో విహగః ప్రయాతి ॥ న క్రియారహి
...ం జ్ఞానం న జ్ఞానరహితా క్రియా ॥ అపశ్యన్నంధకోంధస్సన్ పశ్యన్పంగుశ్చద
...హ్యతే ॥ ఇత్యాద్యభివచనాత్ శైవమాహేశ్వరయోః జ్ఞానం క్రియా చ స
...సమానైవేత్యనుసంధేయం ॥ కింతు బాహ్యాంతర పూజాప్రీతిమాత్రం వి
...శేష్యత ఇతి ॥ ... ... ॥ ౨౧ ॥

శైవాస్తుషడ్విధాః స్థలధర్మవిభేదతః ॥ భక్తాదివ్యవహారేణ ప్రోచ్యంతే
శాస్త్రపారగైః ॥ ౨౨ ॥ శాస్త్రం తు వీరశైవానాం షడ్విధం స్థలభేదతః
ధర్మభేదసమాయోగాదధికారివిభేదతః ॥ ౨౩ ॥ ఆదౌ భక్తస్థలం ప్రోక్తం
తతో మాహేశ్వరస్థలం ॥ ప్రసాదిస్థలమన్యత్తు ప్రాణలింగిస్థలం తతః ॥ ౨౪
భక్తస్థలం ప్రవక్ష్యామి ప్రథమం కలశోద్భవ ॥ తదవాంతరభేదాంశ్చ సమా
హితమనాశ్శృణు ॥ ౨౫ ॥ శైవీ భక్తిస్సముత్పన్నా యస్యాసౌ భక్త ఉచ్య
తే ॥ తస్యానుష్ఠేయధర్మాణాముక్తిర్భక్తస్థలం మతం ॥ ౨౬ ॥ అవా

అ ॥ అథ వీరమాహేశ్వరా ఇతి ప్రసిద్ధవీరశైవాస్తు । భక్తాదిశి
శ్యాంతవ్యవహారేణ స్థలధర్మవిభేదతః పిండాదివృత్తిజ్ఞానశూన్యాంతస్థ
లాచారభేదతః షడ్విధాః షడ్విధభేదవంత ఇతి । శాస్త్రపారగైః ప్రోచ్య
త ఇత్యర్థః ॥ అథ తచ్ఛాస్త్రభేదం దర్శయతి ॥

వ్యా ॥ వీరశైవానాం శాస్త్రం తు విశేషద్యోతకః స్థలభేదతః
స్థలభేదాత్ ధర్మభేదసమాయోగాత్ స్థలోక్తసదాచారభేదసంబం
ధాత్ అధికారివిభేదతః స్థలనిష్ఠభక్తాద్యధికారిభేదతశ్చ షడ్విధః ॥ షట్ప్ర
కారవదిత్యర్థః ॥ అస్య శాస్త్రస్య వీరశైవధర్మనిష్ఠస్సన్ ముముక్షుర్భ
క్తః అధికారీ ॥ శివభక్తిలభ్య శివైక్యరూపపరముక్తిః ప్రయోజనం । ఏకోత్త
రశతస్థలజ్ఞానం విషయః ॥ అస్య జ్ఞానస్య శాస్త్రేణ ప్రకాశ్యప్రకాశ
కభావః సంబంధః ॥ ఏవమనుబంధచతుష్టయవదేతచ్ఛాస్త్రం ॥ ౨౩ ॥

అ ॥ అథ ॥ స్థలక్రమం నిరూపయతి ॥ ...

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ ౨౪ ॥ అత్రైవముద్దిష్టషట్స్థలేషు క్రమప్రాప్తభక్త
స్థలం తదవాంతరభేదాంశ్చ వక్ష్యామి శృణ్విత్యన్వయః ॥ ॥ ౨౫ ॥

అ ॥ భక్తస్థలం లక్షయతి । ...

వ్యా ॥ యస్య శివసంబంధినీ భక్తిరుత్పన్నా సోఽసౌ భక్త ఇత్యుచ్య
తే తస్య భక్తస్యానుష్ఠేయధర్మాణాం ఆచరణీయ వీరశైవధర్మాణాం

శరస్థలాన్యత్ర ప్రాహుః పంచదశోత్తమాః ॥ పిండతాపిండవిజ్ఞానం సం సారగుణహేయతా ॥ ౨౭ ॥ దీక్షాలింగధృతిశ్చైవ విభూతేరపి ధారణం ॥ రుద్రాక్షధారణం పశ్చాత్పంచాక్షరజపస్తథా ॥ ౨౮ ॥ భక్తమార్గక్రియా చైవ గురోర్లింగస్య చార్చనం ॥ జంగమస్య తథా ప్యేషాం ప్రసాదస్వీ కృతిస్తథా ॥ ౨౯ ॥ అత్ర దానత్రయం ప్రోక్తముపాధినిరుపాధినీ ॥ సహ జం చేతి నిర్దిష్టం సమస్తాగమపారగైః ॥ ౩౦ ॥ ఏతాని శివభక్తస్య కర్తవ్యా ని ప్రయత్నతః ॥ బహుజన్మకృతైః పుణ్యైః ప్రక్షీణే పాపపంజరే ॥ ౩౧ ॥ శుద్ధాంతఃకరణో దేహీ పిండశబ్దేన గీయతే ॥ శివశక్తిసముత్పన్నే ప్రపంచే

ఉక్తిః ॥ సదాచారశ్శివే భక్తిర్లింగే జంగమ ఏకధీః లాంఛనే శరణే భక్తిర్భ క్తస్థలమనుత్తమమిత్యాద్యుపదేశనం భక్తస్థలమితి మతం సంమతమిత్యర్థః ॥

అథ పిండాదిభక్తస్థలావాంతరస్థలాని పంచాదశేత్యుక్త్వాతా న్యుద్దిశతి ॥ ... ...

వ్యా ॥ అత్ర భక్తస్థలే ఉత్తమాః ఆర్యాః అవాంతరస్థలాని పం చదశేత్యాహుః । తాని కానీత్యత్ర ॥ పిండతేత్యాది ॥ పిండస్థలం ॥ పిం డజ్ఞానస్థలం ॥ సంసారహేయస్థలం। దీక్షాలక్షణగురుకారుణ్యస్థలం। లిం గధారణస్థలం ॥ విభూతిధారణస్థలం ॥ రుద్రాక్షధారణస్థలం ॥ పంచా క్షరీ జపస్థలం। భక్తమార్గస్థలం ॥ గురులింగార్చనరూపోభయస్థలం ॥ జంగమార్చనలక్షణ త్రివిధసంపత్తిస్థలం । ఏతత్రయప్రసాదస్వీకారల క్షణచతుర్విధసారాయస్థలం । అత్రభక్తస్థలే । ప్రోక్తదానత్రయమేవ। ఉపాధిమాటం నిరుపాధిమాటం సహజమాటంచేతిస్థలత్రయం । ఏతా న్యేవావాంతరరూపపంచదశస్థలాని ।శివభక్తస్యాఽఽధేయానీత్యర్థః ॥ ౩౧॥

అ ॥ సమస్తవేదాగమశిరస్సిద్ధాంగషట్స్థలలింగషట్స్థలాంతర్గ తత్వేన సమాచరణీయపిండతాదివృత్తిజ్ఞానశూన్యాం త్రైకోత్తరశతస్థలా నాం ముఖ్యం పిండస్థలం నిరూపయతి ॥ ... ...

స్మిన్వికల్ప్యతె ॥ ३२॥ పుణ్యాధికః క్షీణపాపశ్శుద్ధాత్మాపిండనామకః
కపవశివస్సాక్షాచ్చిదానందమయోవిభుః ॥ ३३ ॥ నిష్కలో నిరా

వ్యా ॥ అనేకజన్మకృతధర్మైర్మనోవాక్కాయకర్మభిః
పాపసమూహే నష్టేసతి నిర్మలాంతఃకరణవానాత్మా పిండశబ్దేనక
తే ఇత్యర్థః ॥ పునర్జన్మాంతర కర్మయోగాత్సఏవజీవ ఇతిశ్రుతేః
క్తప్రకారేణశుద్ధాంతః కరణస్సఏవజీవః పిండాభిధానోభవేత్ ॥ అ
త్ర పిండస్థలంసాధనం ॥ వక్ష్యమాణపిండజ్ఞానాదిశేషస్థలానిసాధ్యాని ।
త్రేద్వేఅపియథాదర్శనమేకం ॥ సాధ్యేవపియథాగగనమేకం
ఆత్మలాభాన్నపరంవిద్యతే । నాత్మనఃపరదేవతేతి శ్రుత్యాగమప్ర
తిపాద్యపిండస్థలం గురూపదేశస్వానుభావాభ్యామేకం సర్వజ్ఞైర
మితిభావః ॥ ... ... ॥३२

అ ॥ నన్వయంపిండశబ్దవాచ్యః కింలోకసాధారణోవాతద్వి
శిష్టోవేత్యత్రాహ ॥ ... ...

వ్యా ॥ శివశక్తిసముత్పన్నే లింగాంకితంపశ్య జగద్యుగాంకమి
తివ్యాసవచనాత్ । శివశక్తిభ్యాముత్పన్నే అస్మిన్ప్రపంచేపుణ్యాధి
క్యాత్ పాపక్షయాత్ శుద్ధాత్మా నిర్మలాంతఃకరణః పిండాభిధాన
పురుషఃవిశిష్యతే । ఇతరజనాపేక్షయా శ్రేష్ఠోభవతీత్యర్థః ॥ ३३

అ॥ననుతస్యాయంపిండనామకఃశివోవాతదన్యోవేత్యత్రాహ

వ్యా ॥ చిదానందమయః । స్వతంత్రప్రకాశః । అతఏవసాక్షాత్
అహమితిదేశకాలాద్యచుంబితత్వేన సర్వలోకప్రత్యక్షః । ఉక్తైనగో
పాఅదృశన్నిత్యాదిశ్రుతేః ॥ విభుఃపూర్ణః । నిర్వికల్పః । భేదరహి
తః । అతఏవ నిష్ప్రపంచకః । మాయికప్రపంచశూన్యః ॥ నిరాకారః
లపీతాద్యాకారరహితః । నిర్గుణః మాయికసత్వరజస్తమోగుణరహి
తః । శివః అక్షంకితేభ్యః ... ఏక ఏవ । ని

ర్గో నిర్గుణో నివృత్తిపంచకః ॥ అనాద్యవిద్యాసంబంధాత్తదంశో జీవనామకః ॥ ౩౪ ॥ దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిజాతిభేదే వ్యవస్థితః ॥ మాయామహేశ్వరస్తేషాం ప్రేరకో హృదిసంస్థితః ॥ ౩౫ ॥ చంద్రకాంతే యథా తోయం సూర్యకాంతే యథానలః ॥ బీజే యథాంకురస్సిద్ధస్తథాత్మని శివస్థితః ॥ ౩౬ ॥ ఆత్మత్వమీశ్వరత్వం చ బ్రహ్మణ్యేకత్రకల్పితం ॥ బింబత్వం

మేవాద్వితీయమితి శ్రుతేః। శివాతిరేకేణ పదార్థాంతరం నాస్తీత్యర్థః తథాపి । అనాద్యవిద్యాసంబంధాత్ । జీవబ్రహ్మవిభాగవద్వక్ష్యమాణస్వవిమర్శశక్త్యానాదిపరికల్పితమాయాసంబంధాత్ । తదంశః । జ్ఞానక్రియాసామరస్యాత్మనః శివస్య అంశః చిత్క్రియాలక్షణః । జీవనామకః। జీవ ఇత్యభిధానవానిత్యర్థః। మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతస్సనాతన ఇతి భగవదుక్తేః। అంశో నానావ్యపదేశాదితి బ్రహ్మసూత్రస్థితేశ్చ। స జీవః। దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిజాతిభేదే వ్యవస్థితః । దేవాః షోడశలక్షాణి నవలక్షాణి మానుషాః । దశభిర్దశభిస్తద్వజ్జలజా విహగా మృగాః । సరీసృపాస్తు లక్షాణి ఏకాదశ చరేతరాః ॥ అష్టాదశలక్షాణి సప్తజన్మాన్యమూని వై । అత్ర సరీసృపాః సర్పాః ॥ స్పష్టమన్యత్ । ఇతి స్కాందవచనాత్ । సురనరోరగాది నానాజాతిభేదే తిష్ఠతీత్యర్థః । మహేశ్వరః ఉక్తలక్షణః పరశివః। మాయామాయినంతు మహేశ్వరమితి శ్రుతేః ఉక్తలక్షణమాయాశక్తిసహితస్సన్ తేషాముక్తవిధజీవానాం ప్రేరకః ధర్మాధర్మగోచరబుద్ధిప్రవృత్తిప్రేరకస్సన్ హృది తదంతరంగే । సంస్థితః తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥

అ ॥ అథ । కథం శివస్తదంతరంగే తిష్ఠతీత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ జీవే శివస్తాదాత్మ్యసంబంధేన తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ ౩౫ ॥

అ ॥ ఏవం రూపాయాం స్థితౌ జీవేశ్వరౌ న బ్రహ్మాతిరిక్తౌ । కింతు బ్రహ్మణి జీవత్వమీశ్వరత్వం చ కల్పితమాహ ॥

వ్యా ॥ ఏకత్ర ఏకస్మిన్నిత్యర్థః శిష్టం స్పష్టం ॥ ౩౬ ॥

ప్రతిబింబత్వం యథా పూషణి కల్పితం ॥ ౩౭ ॥ గుణత్రయవిభేదేన తత్త్వే చిదాత్మని ॥ భోక్తృత్వం చైవ భోజ్యత్వం ప్రేరకత్వం చ కల్పితం ॥౩౮
గుణత్రయాత్మికా శక్తిర్బ్రహ్మనిష్ఠా సనాతనీ॥ తద్వైషమ్యాత్సముత్పన్నా తస్మిన్వస్తుత్రయాభిధా॥౩౯ ॥పరతత్త్వమయోపాధిర్బ్రహ్మచైతన్యమీశ్వరః

అ ॥ నను ప్రతిబింబస్య దర్పణాద్యుపాధికృతత్వేన ప్రతిబింబత్వం తన్నిరూపితబింబత్వం చ సూర్యే కల్పితమితి వక్తుం యుక్తం। బ్రహ్మణి తద్వ్యతిరిక్తోపాధిర్నాస్తీతి తదయుక్తమితి దృష్టాంతోఽయం విషమ ఇత్యత్రాహ॥

వ్యా ॥ సాత్త్వికాదిగుణత్రయభేదేన పరతత్త్వే చిదాత్మని శివే చైతన్యే భోక్తృత్వం భోజ్యత్వం ప్రేరకత్వం చ కల్పితమిత్యర్థః ॥ ౩౮

అ ॥ నను శుద్ధచిద్రూపే పరమశివే సాత్త్వికాదిగుణత్రయసంబంధో నాస్తీత్యుక్తత్వాత్ కథముక్తార్థసిద్ధిరిత్యత్రాహ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మనిష్ఠా సంయోగస్య క్రియాపూర్వకత్వాత్ ॥ అన్యతరోభయకర్మజశ్చ సంయోగస్తావద్భిన్నదేశస్థితయోరేవోపపద్యతే। బ్రహ్మబాహ్యదేశాభావేన సంయోగస్యాసంభవాత్ ॥ అక్రియాపూర్వసంయోగస్యాప్రసిద్ధత్వాద్విష్ణోరవిచ్ఛిన్నప్రసరత్వేన విచ్ఛేదశూన్యతయా సంధిబంధానవకాశశ్చ రసోహ మప్సు కౌంతేయ ప్రభాస్మి శశిసూర్యయోరితి భగవదుక్తేః ॥ ఔష్ణ్యం హుతాశ ఇవ శీతలిమా సమిందోర్య్యాసు మార్దవమివాశ్మసు కర్కశత్వం ॥ బాహ్యేషు మోహ ఇవ యోగిషు చ ప్రబోధస్వాతంత్ర్యమస్తి హి సయంత్రయితుర్మహస్త ఇత్యభియుక్తేశ్చ సామరస్యాభేదలక్షణతాదాత్మ్యసంబంధేన వర్తమానా నాత్రోభేదాభేదయోర్విరోధస్సార్వత్రికః ॥ సనాతనీ నిత్యా శక్తిః జ్ఞానక్రియాసామరస్యాత్మికా స్వాభావికీ విమర్శశక్తిః ॥ అస్తీతి శేషః॥ అన్యథా ప్రకాశరూపత్వేపి బ్రహ్మణః ప్రతిబింబనక్షమత్వాదిస్వస్వరూపపరామర్శశూన్యాచ్ఛస్ఫటికమణిముకురాదిప్రకాశవత్ ... స్వస్వరూపపరామ

ర్నశూన్యత్వేనజడతాపత్తిరసి వాస్మిన్ వేతి ॥ సాపరాస్యశక్తిర్విమర్శరూపైవసూ
యతే స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచేతిశ్రుతేః॥ చిదానందేచ్ఛాజ్ఞాన క్రియా
దినానారూపిణీ చకారస్యానుక్తార్థప్రకాశకత్వాత్ తత్ర చిదానంద
యోరఖండత్వేన విక్షోభాభావాత్ ఇచ్ఛాదిశక్తీనాం సవిషయత్వేన
విక్షోభసంభవాత్ ॥ భేదాభేదస్ఫురణమయా మయూరాండరసగత
పాదపక్షవర్ణవైచిత్ర్య న్యాయేనస్వతాదాత్మ్యకోడీకృతచరాచరవిశ్వ
మయీ ఏవంరూపిణీ విమర్శశక్తిరవిభాగ పరామర్శదశాయాంస్వస్థా
విభాగపరామర్శదశాయాం గుణత్రయాత్మికాభవతి ॥ కథమితిచేత్ ॥
ఉచ్యతే ॥ తద్విమర్శశక్తేరంశమాత్రేఘృతకాఠిన్యన్యాయేన క్రియాంశ
స్యజ్ఞాతృతావియోగాత్ ॥ జ్ఞానాంశస్యకర్తృతావియోగాత్ ॥ ఉక్తను
కర్తృతావినిర్ముక్తజ్ఞానాంశాత్సత్వ గుణాత్మికావిద్యాశక్తిరుత్పన్నాభవ
తి । తాదృశజ్ఞాతృతావినిర్ముక్తక్రియాంశాత్తదంచిత్సత్వతమోమిశ్రర
జోగుణశక్తిరావిర్భవతి । జానామీతివ్యవహారే ॥ జ్ఞానస్యక్రియాభిన్నత్వా
త్కరోమీత్యత్రకర్తృతాయామపి స్ఫురణరూపత్వాజ్జ్ఞానక్రియయోర్వ
స్తుతఐక్యేపి విభాగపరామర్శమహిమా ॥ జ్ఞానం క్రియానభవతి క్రియా
జ్ఞానం నభవతీత్యన్యోన్యాభావబుద్ధిరేవ తమోగుణశక్తిరిత్యేవం గుణ
త్రయాత్మికాసతీతద్వైషమ్యాద్గుణత్రయతారతమ్యాత్తస్మిన్ శుద్ధచిద్రూ
పేపరమశివే వస్తుత్రయాభిధాభోజ్యభోక్తృప్రేరకలక్షణనామరూపక్రి
యావతీసతీ సముత్పన్నా ॥ ప్రతిస్ఫురణగత్యామాయాఖ్యయావిభూత
తేత్యుక్తార్థసిద్ధిరితిభావః ॥ అనేనసర్వంవిశ్వమండరసన్యాయేనవిభా
గపరామర్శరూపేణాస్తీతి సూచితమితిపరిణామవాదకృతశంకావకా
శః । చిదాత్మైవహిదేవోంతఃస్థితమిచ్ఛావశాద్బహిః। యోగీవనిరుపాదా
నమర్థజాతంప్రకాశయేదితి శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞోక్తేశ్చ । అసదుత్ప
త్త్యసంభవాదతిప్రసంగాన్నాసతో విద్యతేభావఇతి గీతత్వాచ్చ ॥ నస్వే

న చేద్విశిష్టస్య సత్యత్వాపత్త్యా బంధనివృత్తిర్న స్యాన్మోక్షాభావో విద్యా
సతత్వాంగీకృతత్వాదితి చేన్న । అవ్యాకృతోఽవ్యక్తశ్చిదేకరూపత్వేనానాద్య
కారిత్వాదిచ్ఛాభావా ప్రపంచఘటనాదివస్తుకర్తృసాపేక్షపునర్బంధః ।
శ్వరేచ్ఛాయాస్తు తత్త్వయామకత్వాదితి ॥ నన్వనాద్యవిద్యాసంబంధాః
పూర్వముపక్రాంతత్వేన వర్ణనీయ సంబంధేన బ్రహ్మణస్థా సనా
బ్రహ్మసమానసత్తాకా । గుణత్రయమయీ శక్తిః । అధ్యాసరూపిణ్యనా
విద్యాశక్తిరస్తి తద్వైషమ్యాత్తద్గుణవైషమ్యాత్తత్స్వీకృత్య బ్రహ్మణి వస్తుత్రయా
థా వస్తుత్రయమిత్యభిధానమునర్వన్నేతి వ్యాఖ్యాతుం శక్యత్వాత్త్రి
మిత్యేతావాన్ప్రియాసఇతి చేన్న । తదీయా పరమాశక్తిస్సచ్చిదానంద
రూపా । సమస్తలోకనిర్మాణసమవాయస్వరూపిణీ । తదిచ్ఛయా
వత్సానుగుణత్స్వరూపానుకారిణీతి । తతోఽపి పూర్వోపక్రాంతవచన
రోధాద్బ్రహ్మాండకోటీనాం సర్గస్థితిలయాన్ప్రతి । స్థానభూతో
మహాన్యస్తద్బ్రహ్మాండస్థ ఉచ్యతే పరాహంతా సమావేశపరిపూర్ణ
మహావాక్ । సర్వజ్ఞస్సర్వసాక్షీ సర్వకర్తా మహేశ్వరః ॥ విశ్వా
ధారం మహాసంవిత్ప్రకాశపరిపూరితం । పరాహంతాకృతయం ప్రాహు
మహాంతం పరమాత్మనః । యథాదర్శే స్థితా జ్యోతిర్ఘ్నా విశ్వవస్తుప్రకాశి
తథాశక్తిర్మహాంతం ప్రకాశే బ్రహ్మణిస్థితేతి వక్ష్యమాణ భాండభాజన
శవచనవిరోధాచ్చ । అతశ్శక్తిశివాభిన్నత్వేన నిరవయవత్వాత్ ।
థంసాంశప్రపంచోపాదాన కారణత్వం సంభవతీతి నాశంకనీయం । య
థా । పరమాణూనాం నిరవయవత్వేఽపి తత్కార్యరూపద్వ్యణుకా
స్సావయవతాప్రాప్త్యా విశ్వోపాదానత్వమంగీక్రియతే తథా తత్సం
త్ప్రపరికల్పితాయా మాయాశక్తేస్సావయవత్వసంభవాద్విశ్వోపాదా
నత్వం సంభవతీతి । శక్తేరఘటనఘటనాపటీయస్త్వం సర్వత్రాంగీకృత్వా
ద్యాంగీకారేఽపి న సంభవతి । తస్యాశ్శోపరూపత్వేన బ్రహ్మణస్తదాశ్రయ

త్వే దోషిత్వప్రసంగాత్ నను శుక్తికాశకలభాసమానరజతస్య యథా తత్త్వం
పరోక్షనవిద్యతే తథా బ్రహ్మణిభాసమానావిద్యాయా అపి తత్త్వం పరోక్ష-
భావాన్నోక్తదోష ఇతి చేత్తర్హి జీవేశ్వరవివేక ఏవ నస్యాత్ అవిద్యాసం
పర్కాభావాత్ నచ ప్రతిబింబద్వారా తద్వివేక స్సంభవతీతి వాచ్యం ।
ముఖాదిబింబబాహ్యదర్పణాదివద్బింబరూపబ్రహ్మబాహ్యదేశే దర్పణ
స్థానాపన్నావిద్యాస్థిత్యంగీకారాసంభవాద్బ్రహ్మబాహ్యదేశాభావాజ్జల
ప్రవిష్టముఖవద్దర్పణరేఖావచ్ఛిత్తత్రైవమగ్నస్యాత్రైవప్రతిఫలనాఽసం
భవాద్బ్రహ్మాపేక్షయాఽవిద్యాయా అస్వచ్ఛత్వాచ్చ । తథాపి దర్పణప్రతి
బింబితవహ్న్యాదివత్ప్రతిబింబితపదార్థస్యార్థక్రియాశూన్యత్వేన భో
క్తృత్వాద్యేకాశ్రయత్వప్రసంగః । నచ దర్పణప్రతిబింబితాదిత్యస్య నే
త్రచంచుకత్వవత్సంభవతీతి వాచ్యం । తద్వద్బింబరూపే బ్రహ్మణి భోక్తృత్వా
దేరభావాన్నచ పరిణామయోగేనానుభయనిష్ఠలౌహిత్యభాసన
మివసంభవతీతి వాచ్యం । తదవిద్యాప్రతిబింబయోస్సాన్నిధ్యావస్తు
త్వాభావాత్సంయోజకాంతరశూన్యత్వాచ్చ । ముఖ్యప్రకాశస్యాసం
గత్వాదనేనైవ లోహితమణిదృష్టాంతస్యాపి దూరీకృతత్వాత్తథాపి ప్ర
తిబింబస్య దర్పణాద్యుపాధిసంబంధనత్వేన నిశ్చితతయా మాయాకా
ర్యత్వేన మిథ్యాత్వాత్ప్రత్యగైక్యం నసంభవతీతి తత్త్వమసీత్యుప
దేశోఽనర్థక ఏవ స్యాత్ ॥ నన్వవిద్యానివృత్తిద్వారా తస్యాపి నివృత్తి
ర్జాయత ఇతీదమేన ప్రత్యగైక్యమితి చేన్నాత్మహానేరపురుషార్థ ఇతి క
స్యాపి భవదభిమతముక్తౌ ప్రవృత్తిరేవ నస్యాదితి సంక్షేపః ॥ అథ ॥ తద్వి
శిష్టత్వమపి నసంభవతి । దోషిత్వప్రసక్త్యా బ్రహ్మణస్తత్సంపర్కాభావాది
త్యుక్తత్వాత్ తథా వ్యంశేవా సాకల్యే వా ॥ నాద్యః ॥ బ్రహ్మణో నిరంశత్వే
నైవాథార్థస్తియర్గాఖగభేదశూన్యత్వాత్కల్పితాంశభేదోఽపి నసం
భవతి । కుత్రస్థితావికల్పయత్యవిద్యేతిజ్ఞాతుమశక్యత్వాద్బ్రహ్మబా

హ్యదేశాభావాత్ నచ నిరంశేహ్యాకాశే నక్షత్రాదిస్థితిరివసంభవతీ
వాచ్యం । తస్యావాయ్వాధారత్వాదాకాశస్యాపి జన్యద్రవ్యత్వే
సాంశత్వాంగీకారేణ తద్దృష్టాంతస్యానుభయవాదిసిద్ధత్వాచ్చ
ఘటనఘటనాపటీయసీ సేతిచేత్సత్యం । తద్భావస్యచైతన్యాశ్రయబలా
ధీనత్వే నైక్తరీత్యాతదసంభవాదన్యథాచైతన్యం ఖండితమేవభవేత్
ఖ్యమతప్రవేశాపత్తిశ్చ ॥ నాపిద్వితీయః॥ శుద్ధాశుద్ధవిభాగాసంభవాత్
ననుసంసారావస్థాయామశుద్ధత్వం । ముక్త్యవస్థాయాం శుద్ధత్వమితి
స్న । జీవ ఈశో శుద్ధచిత్తథాజీవేశయోర్భిదా ॥ అవిద్యాతచ్చితోర్యో
గష్షడస్మాక మనాదయఇతి సంసారావస్థాయామేవ శుద్ధాశుద్ధవిభాగ
స్యాంగీకృతత్వాన్నన్వేవం నిర్వక్తుమశక్యత్వేపి తమఆసీదిత్యాదిశ్రు
త్యాది ప్రమాణబలాదవిద్యాంగీకరణీయైవేతిచేత్తైషాం శ్రుత్యాదిప్రమా
ణానాం సత్యత్వప్రసంగః ॥ ప్రమాణప్రమేయయోర్ఘటంప్రతిచక్షు
రాదిరివ తద్విజాతీయతాయా అంగీకరణీయత్వాన్నచవ్యవసాయంప్ర
త్యను వ్యవసాయస్య ప్రామాణ్యాంగీకారాన్నాయంనియమఇతివాచ్యం
జ్ఞానస్యజ్ఞానే విశ్రాంతత్వేనకదాపీదమితి ప్రమేయపదసిద్ధత్వాభావేన
నువ్యవసాయస్య వ్యవసాయభాతఘట హృదయంగమీకరణ ప్రవీణత్వా
దన్యథావ్యవస్థాహానిరనవస్థాపత్తిః । ఘటేనాపిఘటాంతరవిషయస్యాదిత్యా
తిప్రసంగశ్చేతితద్దృష్టాంతస్యానుభయవాదిసిద్ధత్వాత్ । అవిద్యాయా
శ్చ సత్యత్వప్రసంగః । అనాదిభావత్వేనాంగీకృతత్వాత్ । నచాప్ర
యోజకోయంహేతుః । యదిసత్వం తత్వంనస్యాత్తర్హ్యనాదిభావత్వం
చనస్యాత్ ఘటవదితివ్యతిరేకిదృష్టాంతస్యాపివిద్యమానత్వాత్ । ద్ర
ష్టాతిరిక్తత్వేనాంగీకృతత్వాదసత్కల్పతాపత్తిశ్చ । తద్భిన్నస్యాద్ద్రా
హ్యతానియమేనాస్తిత్వప్రమాణాభావాత్ । సకలప్రమాణశేషిమహా
ప్రకాశబాహ్యత్వాత్ । నచ ఘటగతరూపాదిదృష్టాంతః । తద్వదసత్

వేతత్వాత్ । నాపిఘటాకాశదృష్టాంతః । ఆత్మనఆకాశస్సంఘాతఇత్యా
దిశ్రుతేః । పవనాదీనాంసాక్షాత్పరంపరయాతత్కార్యత్వేనతదం
తర్గతత్వ సంభవాత్ । నేహతథా । ద్వయోరప్యనాదిత్వాత్ । నాపి
క్షీరనీరన్యాయః । ఆద్యంతకోటోర్యఃపరస్పరబాహ్యయోర్మధ్యకో
టౌప్రమాత్రాసంయోజితత్వేన క్షీరస్యనీరాంతర్గతత్వాత్ । నేహత
థా । చైతన్యస్యాసంగత్వాత్ । తద్వత్సజాతీయత్వాభావాచ్చ । యథా
కదంచిదంగీకారేపితస్యాప్రమేయత్వాత్ । ప్రమేయస్యప్రమాద్వా
రాప్రమాతృవిశ్రాంతిరంగీకరణీయేతివిద్యైవభవేత్ । అవిద్యేతివార్తై
వనస్యాత్ । అన్యథా । నష్టఘటవిషయిణీస్మృతిర్నస్యాత్ ।నచసంస్కా
రాత్సంభవతీతివాచ్యం । తస్యాపిసవిషయత్వేనైవాత్మసమవేతత్వాత్
ఏవంభవదభిమతావిద్యాయాంమానాభావాత్ । అంగీకారేపినిర్వాహా
భావాద్బాధకావిర్భావాచ్చానుపపన్నత్వేన బ్రహ్మణోజడతానివృ
త్త్యర్థబలాత్తత్స్వభావభూతవిమర్శశక్తిరంగీకరణీయత్వేన । తస్యా
విశ్వోపాదానకారణీభూతమాయారూపత్వ ముపపాదయితుం ప్రయా
సోయంసార్థక ఇతి ॥ నన్వేవంచేత్ । బ్రహ్మణి కింప్రమాణం । స్వాతి
రిక్తమానాంతరాభావాత్ । అన్యథాబ్రహ్మాసదేవభవేదితిచేన్న । తస్య
స్వప్రకాశత్వేనాహం పరామర్శమయస్యానుభూతి ప్రమాణస్యజాగ
రూకత్వాత్ । విమర్శశక్తేః ప్రకాశాభిన్నత్వేప్యఘటనఘటనాపటీయ
స్త్వాత్ । స్వస్వాతంత్ర్య పరికల్పితసామరస్యభేదసద్భావాత్ప్రమే
య ప్రమాణవ్యవహారస్సంభవతీతినకాచిదనుపపత్తిః।స్వాతిరిక్తమానాం
తరగమ్యత్వేఘటవజ్జడత్వాపత్తిః।శ్రుత్యాదిప్రమాణానాంచత్వారివాక్పరి
మితాపదానీతిశ్రుతేః । ఆరంభవివక్షాధ్యవసాయోక్తిరూపేవిమర్శమయ
త్వేన విభాగపరామర్శదశాయాం । తన్మాహాత్మ్యప్రకాశనపరత్వాత్
శ్రుత్యాదిప్రసిద్ధావిద్యాదిశబ్దానాం స్వాతంత్ర్యపరికల్పితమాయాపర

కించిత్సత్త్వరజోరూపం భోక్తృసంజ్ఞకముచ్యతే ॥ అత్యంతతామసోపేతం భోజ్యమిత్యభిధీయతే ॥ ౪౦ ॥ భోక్తా భోజ్యం ప్రేరయితా వస్తుత్రయమిదం స్మృతం ॥ అఖండే బ్రహ్మచైతన్యే కల్పితం గుణభేదతః ॥ ౪౧ ॥ అత్ర ప్రేరయితా శంభుశ్శుద్ధోపాధిర్మహేశ్వరః ॥ మిశ్రోపాధయస్సర్వే భోక్తారః పశవస్స్మృతాః ॥ ౪౨ ॥ భోజ్యమవ్యక్తమిత్యుక్తం శుద్ధతామసరూపకం ॥ సర్వజ్ఞః ప్రేరకశ్శంభుః కించిజ్జ్ఞో జీవఉద్యో

త్వసంభవాత్సర్వంసమంజసం ॥ ౪౩

అ ॥ అథ కేనగుణేన కింవస్తుజాతమిత్యత్రాహ.

వ్యా ॥ రజోగుణస్యకించిత్సత్త్వ తమోమిశ్రిత్వాత్ । చాతుర్వర్ణ్యంమయాసృష్టంగుణకర్మవిభాగశ ఇతిభగవదుక్తేః ॥ తాదృగ్రజోగుణాశ్రచైతన్యం భోక్తృజీవచైతన్యమిత్యర్థః । అత్యంతతామసోపాధివిశిష్ట చైతన్యంభోజ్యరసాదిరూపం । పరతత్త్వాఖ్యోపాధిః । అభ్యాసాత్కృష్టత్వేనపరతత్త్వరూపసత్త్వగుణోపాధి విశిష్టచైతన్యం ప్రేరకీభూతమహేశ్వరఇత్యర్థః. .... ॥౪౨

అ ॥ అథోక్తమర్థందృఢయతి. భోక్తేతి ॥ వ్యా ॥ స్పష్టం ॥౪౧

అ ॥ అథతేషాంగుణనామాంతరాణ్యాహ.

వ్యా ॥ అధికసత్త్వోపాధికత్వాత్ । మహేశ్వరః । సర్వజ్ఞస్సుఖభోక్తాశంభుః । కించిత్తమోమిశ్రత్వాత్ । సంహారకర్తృత్వాత్ప్రవీణః ప్రేరయుక్తః । జీవాస్తు కించిత్సత్త్వతమోమిశ్రరజోపాధికత్వాత్ । కించిజ్జ్ఞా జ్ఞానాజ్ఞానసమ్మిళితాః । అతఏవ సుఖదుఃఖభోక్తారః । శుద్ధతామసోపాధికంభోజ్యమవ్యక్తం । ప్రకృతిరిత్యర్థః. కిమిదమవ్యక్తమిత్యత్రాహ. త్యంతేత ॥ వృక్షాదీనాం ప్రాణాదిశూన్యత్వేన కేవల జడత్వేపి పిపాసాయాపిత్యదానత్వాత్ । సస్యాదీనాం శిలాదీనాంవృద్ధిదర్శనాత్ । అస్యాకచైతన్యమితివ్యవహారః । ... వ్యక్తం ప్రకృతమార్ద ...

అత్యంతభూతచైతన్యః జడమవ్యక్తముచ్యతే ॥ ౪౩ ॥ ఉపాధిస్సనగా ఖ్యాతశ్శుద్ధాశుద్ధవిభేదతః ॥ శుద్ధోపాధిపరామాయాస్వాశ్రయామో- హకారిణీ ॥ ౪౪ ॥ అశుద్ధోపాధిరప్యేవం విద్యాశ్రయమోహినీ ॥ అవి ద్యాశక్తిభేదేనజీవాబహువిధాస్మృతాః ॥ ౪౫ ॥ మాయాశక్తివశాదీశో నా నామూర్తిధరః ప్రభుః ॥ సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా చ నిత్యముక్తో మహేశ్వ రః ॥ ౪౬ ॥ కించిత్కర్తా చ కించిజ్ఞో బద్ధోనాదిశరీరవాన్ ॥ అవిద్యామో హితాజీవా బహ్వైక్యజ్ఞానవర్జితాః ॥ ౪౭ ॥ పరిభ్రమంతిసంసారేని

పర్యాయః. ... ... ॥౪౩॥

అ॥ ఏవం మాయాగుణభేదరూపోపాధిత్రయం ప్రదర్శ్యానంతరం లింగాంగరూపశివజీవస్వరూపం సులక్షయితుంపూర్వోక్తమాయోపాధిం ద్విధావిభజ్యదర్శయతి. ... ...

పిండజ్ఞానస్థలం.

వ్యా ॥ ఉపాధిః పూర్వోక్తమాయోపాధిః । పునశ్శుద్ధాశుద్ధభేదేనద్విధాభవతి । తత్ర । శుద్ధోపాధిపరామాయాస్వాశ్రయామోహకారిణీత్యూర్ధ్వమాయేత్యర్థః ॥ అశుద్ధోపాధిః । అవిద్యా । ఆశ్రయమోహినీత్యధోమాయేత్యర్థః । అవిద్యాశక్తిభేదేన । అంశభేదేనేత్యర్థః । జీవాబహువిధాస్మృతాః । ఈశః—శుద్ధోపాధిమహేశ్వరః । మాయాశక్తివశాత్—మహామాయాశక్తివశాత్ । సద్యోజాతాదినానామూర్తిధరః । జీవానాంబుద్ధిప్రేరకః ప్రభుః । కర్తుమకర్తుమన్యథాకర్తుం సమర్థః । సర్వజ్ఞః—సదసత్సకలపదార్థవిషయజ్ఞానాది జ్ఞానశక్తిమాన్ ।సర్వకర్తా చ—సకలప్రపంచనిర్మాణనిమిత్తకారణీభూతః । నిత్యముక్తః—అణవాద్యనాదిమలసంబంధరహితః।సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తాచ సర్వజ్ఞః పంచకృత్యసంపన్నస్సర్వేశ్వర ఈశఇతి వృద్ధజాబాలశ్రుతేః । అథ । జీవస్వరూపమాహ । కించిత్కర్తా।కించిజ్ఞః।

జకర్మానుసారతః ॥ దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదినానాయోనివిభేదతః ॥౪౮
చక్రనేమిక్రమేణైవ భ్రమంతిహిశరీరిణః ॥ జాత్యాయుర్భోగవైషమ్య
కారణంకర్మకేవలం ॥౪౯ ॥ ఏతేషాందేహినాంసాక్షీ ప్రేరకః పరమేశ్వ

బద్ధః—అణవాద్యనాదిమలపాశబద్ధః । ఈశప్రేరితస్సజీవః । అనాది
రవాన్—అనాదితః ప్రాప్తశరీరాభిమానవాన్ । జ్ఞాజ్ఞౌద్వావజావీశా
నీశావజాహ్యేకో భోగార్థ యుక్తః । అనీశ స్వాత్మా బాధ్యతే భో
క్తృభావాత్ । జ్ఞాత్వాదేవంముచ్యతేసర్వపాశైరితి శ్వేతాశ్వతరశ్రుతే
అనాదిమలసంబంధాత్కించిజ్జ్ఞోణుర్యయోదితః । అనాదిమలము
త్వాత్ సర్వజ్ఞోసౌశివః స్మృత ఇతికిరణాగమోక్తేశ్చ । ఏవంరూపా
వాః । అవిద్యామోహితాస్సంతః బ్రహ్మైకజ్ఞానవర్జితాః । అహంబ్రహ్మా
స్మీతితాదాత్మ్యజ్ఞానశూన్యాస్సంతః నిజకర్మానుసారతః దేవతిర్యఙ్మను
ష్యాది నానాయోనిభేద మధిగమ్యసంసారేపరిభ్రమంతీత్యర్థః । ఆత్మ
సృష్టేః ప్రాక్కర్మాభావాత్కథమితినాశంకనీయం । సద్వాదమర్యా
దయాసర్వంవిశ్వంకందరసన్యాయేనపరబ్రహ్మణ్యవిభాగపరామర్శాన్న
నాస్తీత్యంగీకృతత్వాత్. ... ॥౪౮

అ॥ అథ కథంభ్రమంతీత్యత్రాహ. చక్రేతి॥ ...

వ్యా ॥ రథాంగమస్తకగతలోహవలయవద్భ్రమంతీత్యర్థః॥ ౪౯ ॥

అ ॥ ననుజీవాఃకర్మానుసారేణ పరిభ్రమంతితేషాంజాత్యాయు
ర్భోగవైషమ్యకారణంకేవలంకర్మైవేత్యుక్తత్వాదీశ్వరః కిమర్థమం
గీకరణీయఇత్యత్రాహ. ...

వ్యా ॥ కర్మసూత్రబద్ధే సంసారచక్రేసదాపరిభ్రమతామేతే
షాంవిచిత్రదేహినాం । ఏతేషాం కర్మణామితిశేషః । పరమేశ్వరః ప్రే
రకః । కర్మణాంజడత్వేన ప్రేరకత్వాసంభవాత్ ప్రేరకత్వేనసాక్షి
త్వేనేశ్వరోంగీకరణీయ ఇత్యర్థః. ॥ ౫౦ ॥

రః ॥ ఏతేషాంభిన్నతాం నిత్యం కర్మయంత్రనియంత్రణే ॥ ౫౦ ॥ దే
హినాం ప్రేరకశ్శంభుర్హితమార్గోపదేశకః॥ పునరావృత్తిసహితమో
క్షమార్గోపదేశకః ॥ ౫౧ ॥ స్వకర్మపరిపాకేన ప్రక్షీణమలవాసనః ॥
శివప్రసాదాజ్జీవోఽయం జాయతే శుద్ధమానసః ॥ ౫౨ ॥ శుద్ధాంతఃకరణో జీ
వః శుద్ధకర్మవిపాకతః ॥ జాయతే శివకారుణ్యాత్ప్రస్ఫుటా భక్తిరైశ్వరీ॥
జంతురంత్యశరీరోఽసౌ పిండశబ్దాభిధేయతః ॥ ౫౩ ॥

అ॥ అథవాస్య నైతావన్మాత్రం విశేషోఽప్యస్తీత్యాహ. దేహినామితి॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం. ॥౫౧॥ అ ॥ కథమిత్యత్రాహ. ॥౫౧॥

వ్యా ॥ అయంజీవః ।స్వకర్మపరిపాకేన=«విజ్ఞానయోగసన్న్యాసైర్భోగాద్వా కర్మణః క్షయ ఇతి శివాగమోక్తైః" స్వస్వకర్మపరిపాకేన, వినష్టమలవాసనస్సన్ శివప్రసాదాత్ శుద్ధాంతఃకరణో జాయతే। తస్మిన్ । శుద్ధకర్మవిపాకతః=శ్రుత్యాగమోక్తశుద్ధకర్మపరిపాకవశాత్ । శివస్య కృపాభవతి । శివవిషయిణీ భక్తిః ప్రస్ఫుటా భవతి । తద్ద్వారా మోక్షమార్గోపదేశ ఇత్యర్థః. ॥౫౩॥

అ ॥ ఏవముత్పన్నశివభక్తిమాన్ చరమదేహీ పిండశబ్దాభిధేయ ఇతి పిండస్థలం సమాపయతి ॥ ... ...

వ్యా ॥ అసౌ జంతుః—ఏవముత్పన్నశివభక్తిమాన్ జీవః । అంత్యశరీరః—«తదస్య తృతీయం జన్మేతి శ్రుతేః" చరమశరీరవాన్ సన్ పిండశబ్దాభిధేయకః—పిండశబ్దాభిధానవానిత్యర్థః ॥ ... ...

ఇతి పిండస్థలం.

అథ పిండజ్ఞానస్థలం నిరూపయతి.

శరీరాత్మవివేకేన పిండజ్ఞానీ స కథ్యతే ॥ ...

వ్యా ॥ శరీరాత్మవివేకేన—శరీరశరీరిణోర్వివేకేన । పిండజ్ఞానీతి శాస్త్రజ్ఞైః కథ్యత ఇత్యర్థః. ... ...

శ్లో ॥ శరీరమేవచార్వాకైరాత్మేతిపరికీర్త్యతే ॥౧॥ ఇం
ద్రియాణాంతథాత్మత్వంపరైఃపరిభాష్యతే ॥ బుద్ధితత్వ
గ్నైర్బౌద్ధైర్బుద్ధిరాత్మేతిగీయతే॥ ॥ ౨ ॥

అ ॥ నను । శరీరాత్మవివేకః కిమిత్యపేక్షితఇత్యత్రాహ.

వ్యా ॥ ఏవం వివిధవాదిభిరాత్మతత్వస్య సందిగ్ధత్వాత్ । సందిగ్ధే న్యాయఃప్రవర్తత ఇతి శాస్త్రకృద్భిరంగీకృతత్వాత్ శరీరాత్మవివేక ఆవశ్యక ఇత్యర్థః. ... ...

శ్లో॥ నేంద్రియాణాం న దేహస్య న బుద్ధేరాత్మతా భవేత్ ॥
అహంప్రత్యయవేద్యత్వాదనుభూతస్మృతేరపి ॥ ౩ ॥
శ్లో ॥ శరీరేంద్రియబుద్ధిభ్యోవ్యతిరిక్తస్సనాతనః ॥ ఆత్మస్థి
తివివేకీయః పిండజ్ఞానీసకథ్యతే ॥ ॥ ౪ ॥

అ ॥ కథంతద్వివేక ఇత్యత్రాహ. ... ...

వ్యా ॥ అయంభావః । గృహక్షేత్రాదినాశేసతిదుఃఖదర్శనాత్ । తదభివృద్ధౌసుఖాతిశయాత్ । గృహక్షేత్రాదకమేవాత్మేతివిపర్యాత్మవాదినో లౌకికామన్యంతే । తతోపిసమధికవివేకభాజః । గృహక్షేత్రాదీనాంమృగపక్షిసరిద్గిరిగ్రామాది వివేకాభావాత్ । శరీరస్యాత్మవివేకసద్భావాత్ । శరీరమేవాత్మేతిచార్వాకామన్యంతే । శరీరే ప్రాణవాయుపరిస్పందాభావేజ్ఞానానుదయాత్ నశరీరం ప్రాణ ఏవాత్మేతికేచిద్వదంతి । సుప్తికాలే ప్రాణస్పందస్య విద్యమానత్వేపీంద్రియవ్యాపారాభావేజ్ఞానశూన్యత్వాత్ । ఇంద్రియమేవాత్మేత్యపరే । శ్రోత్రేంద్రియాణాంబాహుల్యాత్ ఇంద్రియసమూహఆత్మేత్యుచ్యతే వా వ్యష్టిరూపస్యాత్మత్వముచ్యతేవేతివికల్పః । నాద్యః । తత్రైకస్యాక్ష్యో ర్వానాశేసముదాయనాశేనజ్ఞానానుదయప్రసంగాత్ । నద్వితీయః । జలవిషయ [illegible] ప్రకాశకార్థ

శాశకత్వాన్నవ్యాప్తేః । ఏవం శరీరాదేర్జ్ఞానసహాన్యత్వేనజడత్వాత్ । ఆ
త్మత్వంనసంభవతీతి బుద్ధిరేవాత్మా । అత్రబుద్ధేశ్చక్షురాదికరణసాధ్య
త్వాత్ । కరణానాంచ తాగాదివచ్చ తత్రాధీనత్వాత్ । బుద్ధ్యుత్పత్తిః క
శ్చిత్కర్తాఽంగీకరణీయ ఇతినాశంకనీయం । కరణజన్యాయాస్యజడత్వేఽయ
మేనబుద్ధౌ జడతాపత్త్యాఽర్థగ్రహణాపటుత్వాత్ । నేష్టాపత్తిః । జడబు
ద్ధేరాత్మనోఽపిజడతాపత్తేరనివార్యత్వాత్ । లోకవ్యవహారోఽవిలుప్యేతేతి
భవదభినతాత్మవద్బుద్ధిస్స్వస్వప్రైవేత్యంగీకరణీయతయా ప్రథమంఘ
టానుభవః । తతోఘటవికల్పః । తదనంతరంతజ్జనితసంస్కారాద్వా
విర్భావనిరస్తాస్మృతిః । స్మృత్యాలోకవ్యవహారఇతిభిన్నకాలభిన్నాకారభి
న్నవిషయక్షణక్షణికజ్ఞానసంతతిరేవాత్మేతిబుద్ధిప్రాధాన్యవాదినోబౌద్ధావ
దంతి । అత్రోచ్యతే । అహంప్రత్యయవేద్యత్వాదనుభూతస్మృతేశ్చ శరీ
రేంద్రియబుద్ధిభ్యోవ్యతిరిక్తస్సనాతనః ఆత్మాస్తి । మమశరీరంమమేంద్రి
యంమమబుద్ధిరిత్యనుస్మృతిః । శరీర్యహంస్థూలేంద్రియోహం । జానా
మిస్మరామీతి శరీరేంద్రియబుద్ధ్యుత్పత్తిర్నోఽహంప్రత్యయాధీనతయాస్మృ
త్యాదీనామపి భాసమానత్వాత్తద్వ్యతిరిక్తఃకశ్చిదాత్మాస్త్యంగీకరణీయఇ
త్యర్థః । నన్వహంప్రత్యయస్యాస్మాభిర్నిర్వికల్పక సవికల్పకలక్షణజ్ఞా
నద్వయాంతర్గతత్వేనాంగీకృతత్వాన్నతద్వ్యతిరిక్తః । నచతహ్యాఽయ
మాత్మవ్యతిరిక్తం నకించిద్వికల్పయతీత్యాత్మాసిద్ధఇతివాచ్యం । స్థూలో
హంకృశోహంసుఖ్యహంచదుఃఖ్యహమిత్యరూపవేదనాసంతానసంస్పర్శి
త్వేన శరీరాదీన్వికల్పయతీతి । తస్మాన్నాస్మదంగీకృతరూపవివేదనసంజ్ఞా
నసంజ్ఞానసంస్కారలక్షణపంచసంతానోత్తీర్ణః శరీరాదిసంతానమూ
ర్తేర్న్యోప్యహంప్రత్యయోనాత్మాభవితుమర్హతి । రూపవేదనాసం
తానసంస్పర్శిత్వేనాన్యత్వాత్ । సుప్తిమూర్ఛాదావభావాచ్చ । న
చఘటమహంజానామీత్యత్రవేద్యరూపకర్మప్రకాశాత్ । వేదనారూప

ర

జ్ఞానప్రకాశాద్యో ర్ణత్వేన భాసమానత్వాదహంప్రత్యయ
న మేవ వికల్పయతీతి వాచ్యం । తస్యాహంప్రత్యయవ్యతిరేకేణాదృ
త్వాత్ । అహంప్రత్యయ స్యా త్వాత్ । త్యయ వ్యసవిష
తాఽన్యథానుపపత్త్యా వ్యతిరిక్త ఆత్మానుమీయతే। హి కోఽయమను
తా । అహంప్రత్యయోవా తద్వ్య క్తో వా । నాద్యః । అనిత్యాహం
త్యయస్యానుమాతృతాంగీకారేణాస్మన్మతప్రవేశాపత్తేః । తద్వ్యతి
స్యానుమాతురదృశ్యత్వాత్ । యదిదృ వ్యస్త స్యాబుద్ధిక్షుల్యత్వప్ర
గాద్బుద్ధేరేవాత్మేతిచేత్ । మైవం బుద్ధేః క్షణికత్వేనభిన్నకాల విష
భిన్నాకారత్వేనాంగీకృతత్వాత్ । నీలం పీతాద్భిన్నం పీతం భిన్న
నీలమహం జానామి పీతమహం జానామి । యోఽహం బాల్యేపితరావన్వభ
వం సఏవాహమిదానీం పుత్రదారాననుభవామీత్యేకసంవిల్ల
బాహ్యాభ్యంతరానుసంధానాసంభవాత్ । క్షణద్వయావగాహిసం
దంతరానంగీకారాత్ । రూపసంస్కారేణ రసస్మృత్యుదయ త్ । స్మృ
తేస్స్వసమానవిషయతాన్యవస్థాపకత్వే సంస్కారస్య కృతార్థత్వాత్
స్మృతిజనకం నకించిత్పశ్యామ ఇతి స్మృతే గగనకుసుమాయమానత్వే
తన్మూలకస్య సర్వస్యాపి లోకవ్యవహారస్యోచ్ఛిత్తిప్రసంగాచ్చ ।
స్థాస్నిత్యః కశ్చిదాత్మానుసంధాతా జ్ఞానస్మృత్యపోహనకర్తా మానంగీక
యః । మత్తః స్మృతిర్జ్ఞానమపోహనంచేత్యేతదభిప్రాయేణైవభగవతో
గీతత్వాత్ । సచాహంప్రత్యయస్వరూపఏవ తద్భిన్నస్యాదృశ్యత్వా
సూక్తత్వాత్ । తస్యసుప్తిమూర్ఛాదావభావానా త్యత
యం । తదాత్మస్యశూన్యస్థాననిమగ్నత్వేన తదీయస్వప్రకాశస్య
హితత్వాత్ । అన్యథోత్థితస్యసుఖమహమస్వాప్సమితిసుః స్మృ
యప్రసంగస్స్మృతేరనుభవమూలత్వాత్ । స్వతంత్రాంశీభూతప్రాణ
యుపరిస్పందస్య విద్యమానత్వేనతస్యాభావానాదానాదిరూపతయాశ

నిరూపితత్వాత్ । కర్తృజ్ఞానపురస్సరత్వాదితి పంక్తేశః। నన్వేతావతాశ
రీరీశ్శిష్టజీవాత్మాసిద్ధిః । నతత్ప్రేరకః ఈశ్వర ఇతి చేత్ । లోకే దారణాదిక్రి
యాణాం కుఠారాదికరణసాధ్యత్వాత్ । కరణానాం కర్మేంద్రియాధీన
త్వాత్ । తేషాం జ్ఞానేంద్రియాధీనత్వాత్ । తేషామంతరింద్రియాధీన
త్వాత్ । తేషాం శరీరాధీనత్వాత్ । తస్య దేశకాలాదిపరతంత్రత్వాత్ ।
స్వతంత్రేణ వినా న సంభవతీతి వ్యవహారాన్యథానుపపత్త్యైవ సోఽపి సిద్ధ ఇతి॥
అతో జ్ఞానవ్యతిరిక్తో జ్ఞానాది గుణగణాశ్రయ ఆత్మేతి వదంతో నైయ్యాయి
కాః అస్మత్ప్రత్యయవిషయత్వాదపరోక్షత్వాచ్చ ప్రత్యగాత్మా ప్రసిద్ధ ఇతి
వదంతో వైయాసికాశ్చ ప్రత్యుక్తా ఇతి మంతవ్యం. ...

శ్లో ॥ నశ్వరాణి శరీరాణి నానారూపాణి కర్మణా । ఆ
శ్రితో నిత్య ఏవాసావితి జంతోర్వివేకితా॥ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ కర్మవశాత్ప్రాప్తాని నానారూపాణి శరీరాణి నశ్వరా
ణీతి జీవస్య వివేకితా పిండవివేకః । తాదృక్పిండస్థితో జీవః నిత్య ఇతి వివే
కితా పిండజ్ఞవివేకః ॥ ... ...

అ ॥ నన్వయం వివేకః సాంఖ్యానాం తత్సదృశో జాత ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శరీరాత్పృథగాత్మానమాత్మభ్యః పృథగీశ్వరం ॥
ప్రేరకం యో విజానాతి పిండజ్ఞానీ స కథ్యతే॥ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అయమేవ నిత్యానిత్యలక్షణ క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవివేకః
క్షేత్రజ్ఞే జీవే ప్రేరకత్వేనేశ్వరస్య చంద్రకాంతే యథాలోయమిత్యాద్యు
క్తిదృష్టాంతేన తాదాత్మ్యేన విద్యమానత్వాత్ । ఉక్తం చ గీతాయాం । ఇ
దం శరీరం కౌంతేయ క్షేత్రమిత్యభిధీయతే । ఏతద్యో వేత్తి తం ప్రాహుః
క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్జ్ఞానం యత్తజ్జ్ఞానం మతం మమ।
క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారతేతి । "సత్యేన లభ్యస్తపసా
హ్యేష ఆత్మా సమ్యగ్జ్ఞానేన బ్రహ్మచర్యేణ నిత్యం । అంతశ్శరీరే జ్యోతిర్మ

యోహి శుభ్రోయం పశ్యతియః యఃక్షీణపాపః" ఇతి ముండకశ్రుతేః
"అశరీరం యదాత్మానం పశ్యంతి జ్ఞానచక్షుషా ॥ తదాభవతి శాంతాత్మా
తో విగతస్పృహః" ఇతి దేవీకాలోత్తరవచనాచ్చ దేహదేహినస్స్వరూ
పం అంగాంగినోర్జీవేశ్వరయోః స్వరూపం చ జ్ఞేయమితి పిండజ్ఞా
నస్థలం ౹౯౭౹ ... ...

శ్రీశివాయనమః.

అత్రైవం రూపపిండజ్ఞానినఉత్పద్యమానసంసారహేయస్థల
రూపయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ నిరస్తప్రత్యహంకస్యనిత్యానిత్యవివేకినః । సం
సారహేయతాబుద్ధిర్జాయతే వాసనాబలాత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తప్రకారేణానేకజన్మార్జితసుకృతవశాత్ప్రక్షీణపాపత్వే
న శుద్ధాంతఃకరణస్య నిత్యానిత్యవివేకినః పుణ్యాధిక్యేనసత్సంస్కారబ
లాత్ సంసారేత్యాగబుద్ధిరుత్పద్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ కుత ఇత్యత్రాహ

శ్లో ॥ ఐహికేక్షణికే సౌఖ్యే పుత్రదారాదిసంభవే ॥ క్ష
యిత్వాదియుతే స్వర్గే కస్య వాంఛా వివేకినః ॥ ॥౨॥

వ్యా ॥ పుత్రదారాదిజాయమానసుఖస్యానశ్వరత్వం ప్రత్యక్షేణా
నుభూయతే । జ్యోతిష్టోమాదియాగజన్యస్వర్గసుఖస్యాపి "తేతం
భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి" ఇతి భగవద్వచ
నా నశ్వరతావగమ్యతే । ఏవం రూపైహికాముష్మికసుఖయోః నిత్యానిత్య
వివేకినః కస్య వాంఛా భవేత్ । నకస్యాపీత్యర్థః । నశ్వరత్వాత్ హే
యబుద్ధిరేవభవతీతి భావః ॥ ... ...

అ ॥ నను సాంసారికసుఖస్యానిత్యత్వాత్పరిత్యాగో యుక్తః । సంసా
రః కిమర్థంత్యజనీయ ఇత్యత ఆహ తద్దోషానుద్భావయతి ॥

శ్లో॥ జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ॥
జంతూనాం మరణజన్మభ్యాం పరిభ్రమతి చక్రవత్॥ ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ వినశ్యంత్యభావం యాంతీతి భావః ॥ అ॥ అస్మిన్నర్థే కిమాదిపురుషదృష్టాంతమప్యాహ ॥ ... ...

శ్లో॥ మత్స్యకూర్మవరాహాంగనృసింహమనుజాదిభిః ॥ జాతేన నిధనం ప్రాప్తం విష్ణునాపి మహాత్మనా ॥ ౪ ॥

వ్యా॥ దుష్టదైత్యసంహరణార్థం భక్తానుగ్రహార్థం చ మత్స్యకూర్మాది శరీరైస్సంజాతేన=అవతారం ధృతవతా మహాత్మనా=మహాపురుషేణ సర్వాంతర్యామినా విష్ణునాపి=నారాయణేనాపి నిధనం=మరణం । ప్రాప్తమిత్యర్థః॥ అ॥ ఏవం స్థితే పరాధీనో జంతుస్తాపత్రయాద్దహ్యత ఏవేత్యాహ॥

శ్లో॥ ధాత్రా కర్మవశాజ్జంతుర్బ్రాహ్మణాదిషు జాతిషు॥
తాపత్రయమహావహ్నిసంతాపాద్దహ్యతే భృశం ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ దహ్యతే తప్యత ఇత్యర్థః ॥ అ॥ నను తాపత్రయానువృత్తివిచ్ఛిత్తిరస్మిన్సంసారే కదాప్యస్తి న వేత్యత్రాహ॥ ... ...

శ్లో॥ కర్మమూలేన దుఃఖేన పీడ్యమానస్య దేహినః ॥ ఆధ్యాత్మికాదినా నిత్యం కుతో విశ్రాంతిరిష్యతే॥ ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ కర్మమూలేనాధ్యాత్మికాదినా దుఃఖేన సదా బాధ్యమానస్య ప్రాణినః కుతః కస్మిన్నధికరణే విశ్రాంతిః విశ్రమణం ఇష్యతే ఇచ్ఛావిషయీక్రియతే న క్వాపీత్యర్థః ॥ అ॥ అథ కిం తత్తాపత్రయమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ ఆధ్యాత్మికం తు ప్రథమం ద్వితీయం చాధిభౌతికం॥
ఆధిదైవికమన్యచ్చ దుఃఖత్రయమిదం స్మృతం॥ ౭ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథ తత్స్వరూపం లక్షయతి ॥ ...

శ్లో॥ ఆధ్యాత్మికం ద్విధా ప్రోక్తం బాహ్యాభ్యంతరభేదతః॥
వాతపిత్తాదిజం దుఃఖం బాహ్యమాధ్యాత్మికం మతం ॥ రా

గద్వేషాదిసంపన్నమాంతరంపరికీర్త్యతే॥ ఆధిభౌతికమే
తద్ధిక ఃఖంరాజాదిభూతజం॥౯॥ఆధిదైవికమాఖ్యాతంగ్ర
హయక్షాదిసంభవం॥ ॥వ్యా॥ * స్పష్టం॥
శ్లో॥నక్షత్రైరేతైరుపేతస్యకర్మబద్ధస్యదేహినః॥౧౦॥
స్వర్గేవాయదివాభూమౌ సుఖలేశోనవిద్యతే॥

వ్యా॥ అకరాజ్యాదిసంపత్తిస్సుఖంనాస్తివేత్యాతనాస్తీతిదృష్టాంతప్ర
దర్శకమాహ॥ ... ...

శ్లో॥తటిత్సువీచిమాలాసుప్రదీపస్యప్రభాసుచ॥౧౧॥సం
పత్సుకర్మమాలాసుకస్యవాస్థిరతామతిః॥

వ్యా॥విద్యుత్సుతరంగమాలాసుదీపశిఖాసుయథాస్థిరతాబుద్ధిర్నాస్తి
తథాకర్మమాలాసుసంపత్స్వపిస్థిరతాబుద్ధిర్వివేకినో నాస్తీత్యర్థః॥
అ॥ ననువిషయవాదవిలక్షణత్వాత్ సుఖసాధనత్వాత్ శరీరం వాంఛనీ
యమస్త్వేత్యత్రాహ। భగవన్నస్థిచర్మస్నాయుమజ్జామాంసశుక్లశోణి
తశ్లేష్మాశ్రుదూషితే విణ్మూత్రవాతపిత్తకఫసంఘాతే దుర్గంధేఽస్మిన్
కింకామోపభోగైరితి మైత్రేయశ్రుత్యనుసారేణ॥

శ్లో॥ మలకోశేశరీరేస్మిన్ మహాదుఃఖవివర్ధనే॥౧౨॥
తటిదంకురసంకాశేకోవారుజ్యేతపండితః॥

వ్యా॥ మలకోశే=మలమూత్రాద్యాధారభూతే।క్షణికే=అస్మిన్ శరీ
రే।కోవాపండితః=వివేకీ। ప్రీతింకుర్యాత్। నకోపికుర్యాదిత్యర్థః॥
అ॥ననుశరీరస్యైవపరమప్రేమాస్పదత్వాత్।తత్రరుచిరస్త్వేత్యత్రాహ॥

శ్లో॥నిత్యానందచిదాకారమాత్మతత్త్వంవిహాయకః॥౧౩॥
వివేకీరమతేదేహేనశ్వరేదుఃఖభాజనే॥

వ్యా॥ నిత్యానందస్వరూపస్యాత్మతత్త్వస్యవిద్యమానత్వాత్। తస్యై
వపరమప్రేమాస్పదత్వాత్। తద్విహాయనశ్వరేదుఃఖపాత్రేశరీరే కో

వేకీగవమలేనకోపిరనతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథవివేకినోనశ్వరేశరీరమాత్ర పంవిరక్తిః న । తత్ప బంధిషు సర్వేష్వపివిరక్తిరిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ వివేకీశుద్ధహృదయోనిశ్చితాత్మసుఖోదయః ॥ దుః ఖహేతావశరీరేస్మిన్ కళత్రేచసుతేషుచ ॥ సహృత్సుబంధువర్గేషుధనేషుకులపద్ధతౌ ॥౧౫॥ అనిత్యబుద్ధ్యాసర్వత్రవైరాగ్యంపరమశ్నుతే ॥ ...

వ్యా ॥ శుద్ధహృదయః=నిర్మలాంతఃకరణః । అతఏవ నిశ్చితాత్మసుఖోదయః=శ్రుతిగురుస్వానుభవైర్నిశ్చితనిత్యనిత్యసుఖస్ఫూర్తిమాన్, వివేకీ=నిత్యానిత్యవస్తువివేకీ । దుఃఖహేతౌ=ఉక్తలక్షణసకలదుఃఖకారణె అస్మిన్ శరీరే । కళత్రే=స్త్రీషు।సుతేషు।సుహృత్సు=మిత్రేషు।బాంధవసమూహేషు। కులపద్ధతౌ=కులక్రమె।ధనేషు=గోధనాదిధనేషు। సర్వత్ర। ఏతద్వ్యతిరిక్తసకలవస్తుష్వపి । అనిత్యబుద్ధ్యా । పరంవైరాగ్యం। అశ్నుతే। ఆశ్రయతీత్యర్థః ॥ అ॥ అథైవమాద్యనిత్యవస్తువిరక్తస్యనిత్యవస్తురాగిణః సంసారదుఃఖవిచ్ఛేదహేతౌబుద్ధిరుత్పద్యతఇత్యాహ॥

శ్లో ॥ వివేకినోవిరక్తస్యవిషయేష్వాత్మరాగిణః ॥౧౬॥ సంసారదుఃఖవిచ్ఛేదహేతౌబుద్ధిఃప్రవర్తతే ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అథకోయః సంసారదుఃఖవిచ్ఛేదహేతురిత్యత్ర పిండపిండజ్ఞానస్థలార్థకర్తృకృత్యముత్తరేణాహ ॥ ...

వృ ॥ నిత్యానిత్యవివేకనస్సుకృతినశ్శుద్ధాశయస్యాత్మనో । బాహ్యేంద్రియహేంద్రియానుభవేష్వస్థాయితాంపశ్యతః ॥ నిత్యానందపదే నిరావృతజగత్సంసారదుఃఖోదయే । సాంబేచంద్రశిరోమణౌసముదయే ద్భుక్తిర్భవత్వ సినీ ॥ ... ... ॥౧౭॥

వ్యా ॥ సుకృతినః=నిగమాగమోక్తకర్మనిరతః । శుద్ధాశయస్య=నిర్మలాంతఃకరణస్య, ఆత్మనః=పిండశబ్దవాచ్యస్య । నిత్యానిత్యవివేకి

నః = క్షేత్రజ్ఞ ఇతి ప్రసిద్ధో జీవః । పిండజ్ఞానః । బ్రహ్మాండపిండమధ్యే ద్రియ్యఖ్యాసమస్తదేవసంపత్సు అస్థాయిత్వం=క్షణికత్వం । పశ్యతః=జా తః అతఏవసంసారహేయబుద్ధిమతః । నిత్యానందపదే=నిత్యపరిపూర్ణ సచ్చిదానందాశ్రయే । నిరాకృతజగత్సంసారదుఃఖోదయే । సాంద్రే మానసమేతే । చంద్రశిరోమణౌ=చంద్రలలాటాయకృత్తివాససే మోక్ష ఇత్యాద్యనేకవర్ణనస్తుతేః ॥ చ. ద్రిధరాదినానాలీలావిగ్రహకారణీభూ మహాలింగే భక్తిః=అష్టవిధా భవధ్వంసినీ సతీ సముదయేత్=ప్రకా యతీత్యర్థః । అత్ర శుద్ధాంతఃకరణస్య । నిత్యానిత్యవస్తువివేకినః హికాముష్మికఫలభోగవిరాగద్వారా రాగద్వేషాదిద్వంద్వాంతరా హ్యేంద్రియవిషయవైముఖ్యేన శమదమాదిసంపత్యా ముముక్షుత్వేన సం సారదుఃఖనివృత్త్యుపాయభూతే మహాలింగే భక్తిరుత్పద్యత ఇత్యుక్తం భ తి ॥ ఇతి సంసారహేయస్థలం ॥

. . .

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ భక్తస్థలే
పిండజ్ఞానసంసారహేయస్థలప్రసంగో నామ
పంచమపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ

శ్రీ శివాయనమః.

అథ షష్ఠపరిచ్ఛేదప్రారంభః.

అథ తద్విజ్ఞానార్థం సద్గురుమేవాభిగచ్ఛేత్సమిత్పాణిః (శ్లో

యాంబ్రిహ్మా:స్త్వమితి ముండకశ్రుతేః । పూర్వోక్తపిండపిండజ్ఞానసంసార హేయస్థలసంపన్నః సంసారనాశకరమహాలింగంజిజ్ఞాసుః శ్రీగురుముపైతీతిసంభజంప్రతిదీక్షాలక్షణగురుకారుణ్యస్థలంనిరూపయతి శ్రీరేణుకః॥

శ్లో ॥ తతోఽవివేకసంపన్నో విరాగీశుద్ధమానసః ॥ జిజ్ఞాసుస్సర్వసంసారదోషధ్వంసకరంశివం ॥ ౧॥ ఉపైతిలోకవిఖ్యాతంలోభమోహవివర్జితం॥ ఆత్మతత్వవిచారజ్ఞం విముక్తవిషయభ్రమం ॥ ౨ ॥ శివసిద్ధాంతతత్వజ్ఞంఛిన్నసందేహవిభ్రమం ॥ సర్వతంత్రప్రయోగజ్ఞంధార్మికంసత్యవాదినం ॥ 3 ॥ కులక్రమగతాచారంకుమార్గాచారవర్జితం ॥శివధ్యానపరంశాంతంశివతత్వవివేకినం ॥ ౪ ॥ భస్మస్నానరతంనిష్ఠాతంభస్మతత్వవివేకినం ॥ త్రిపుండ్రధారణోత్తరంధృతరుద్రాక్షమాలికం ॥ ౫ ॥ లింగధారణసంయుక్తంలింగపూజాపరాయణం ॥ లింగాంగయోగతత్వజ్ఞంనిరూఢాద్వైతవాసనం ॥ ౬ ॥ లింగాంగస్థలభేదజ్ఞంశ్రీగురుంశివవాదినం॥ ...

వ్యా ॥ అత్ర తతఃసంసారహేయబుధ్యుత్పత్యనంతరం శుద్ధమానసః=నిర్మలాంతఃకరణత్వేన పిండశబ్దవాచ్యః । వివేకసంపన్నః=శరీరాత్మవివేకేన పిండజ్ఞానవాన్। విరాగీ=అనిత్యసుఖవైముఖ్యేన సంసారహేయబుద్ధిమార్గసాధకః । సర్వసంసారదోషధ్వంసకరం=దోషఃదుఃఖమిత్యర్థః సాంసారిక సకలదుఃఖనివారకం । శివం=పరబ్రహ్మపరపర్యాయపరశివమహాలింగం జిజ్ఞాసుస్సన్ । శివవాదినం=మహాలింగస్వరూపముపదేష్టారం। శ్రీగురుముపైతీతియోజనా॥ సకీదృశఇత్యత్రాహ । లోకవిఖ్యాతఇత్యాదినా సర్వలోకప్రసిద్ధః । లోభమోహవివర్జితః॥ మోహఃఅజ్ఞానమిత్యర్థః । ఆత్మతత్వవిచారజ్ఞః=దేహేంద్రియాదివైలక్ష

శ్యేనాత్మయాథార్థ్య స్వరూపజ్ఞః। విముక్తవిషయభ్రమః "యస్యాః పదార్థస్యాయా యా శక్తిరుదీరితా । సా సా సర్వేశ్వరీ దేవీ సస సర్వో మహేశ్వరః" ఇతి సర్వమంగళాగమమస్థితేః "శబ్దజాలమశేషంతు ధత్తే సర్వస్య వల్లభా । అర్థజాలమశేషంతు ధత్తే ముగ్ధేందుశేఖరః" ఇతి వాయుసంహితోక్తేశ్చ సర్వస్యాపి విశ్వస్య శివశక్తిమయత్వాత్ తయోరభేదాత్ విగళితవిషయగతభేదభ్రాంతిరిత్యర్థః। అతఏవ నిరూఢాద్వైతవాసనః దృఢీభూతాద్వైతసంస్కారవిశిష్టః। శివసిద్ధాంతతత్వజ్ఞః। శివాగమసిద్ధాంతాభిజ్ఞః । ఛిన్నసందేహవిభ్రమః=నిరాకృతసంశయవిపర్యయవాన్ అర్థః । సర్వతంత్రప్రయోగజ్ఞః=చతుఃషష్టితంత్రప్రయోగజ్ఞః । ధార్మికః=శివధర్మనిష్ఠః । సత్యవాదీ। కులక్రమగతాచారః=గురువంశక్రమానుగతాచారవాన్ । కుమార్గాచారవర్జితః=కులభ్రష్టసమాచారవర్జితః । శివధ్యానపరః=శివలింగచింతానిష్ఠః । శాంతః=రాగద్వేషరహితః । శివతత్వవివేకీ=శివపరశివస్వరూపజ్ఞః । భస్మోద్ధూళనిష్ణాతః=తత్ర కుశలీత్యర్థః । భస్మతత్వవివేకీ=భస్మస్వరూపవిద్వాన్। త్రిపుండ్రధారణోత్కంఠః= తత్రోత్సుక ఇత్యర్థః। ధృతరుద్రాక్షమాలికః। లింగధారణసంయుక్తః=బాహ్యాంతర్లింగధారణవాన్। లింగపూజాపరాయణః=బాహ్యాంతర్లింగపూజానిష్ఠః । లింగాంగగతతత్వజ్ఞః=శివజీవసంబంధతత్వజ్ఞః । లింగాంగస్థలభేదజ్ఞః=లింగాంగయోః ఏకోత్తరశతస్థలభేదజ్ఞానవానిత్యర్థః । శివవాదీ=మాంగల్యవచనప్రయోక్తా। ఏవంవిధసల్లక్షణసంపన్నం శ్రీకంఠం సద్గురుస్వామినం । సంసారహేయబుద్ధిమార్గపక్వశిష్యః । ముముక్షురితియావత్ । ఉపైతి=ఆశ్రయన్ నిఃశ్రేయసం అధిగచ్ఛేదిత్యర్థః ॥ ౭ ॥ ఏవం సద్గురుమధిగమ్యాత్రాగతస్య కర్తవ్యమాహ ॥

శ్లో ॥ సేవేత పరమాచార్యం శిష్యో భక్తిభయాన్వితః ॥ ౮ ॥

షష్ఠా సా స్వగ్సరం వాపి యావదేష ప్రసీదతి ॥

వ్యా ॥ అష్టస్థా సాంగసద్భావైస్సేవేదిత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథ తద్విజ్ఞాపనప్రకారం సూత్రద్వయేన వర్ణయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రసన్నం పరమాచార్యం భక్త్యా ముక్తిప్రదర్శకం ॥ ౮ ॥
ప్రార్థయేదగ్రతశ్శిష్యః ప్రాంజలిర్వినయాన్వితః ॥
భోః కల్యాణ మహాభాగ శివజ్ఞాన సుహృద్గురో ॥ ౯ ॥ ఆచా
ర్యవర్య సంప్రాప్తం రక్ష మాం భవరోగిణం ॥

వ్యా ॥ భక్త్యా=సేవయా ప్రసన్నం=అనుగ్రహాభిముఖం । ముక్తి ప్రదర్శకం=పరాపర మోక్షప్రదర్శకం । పరమాచార్యం=మహాగురుం । వినయాన్వితః=భయభక్తిసమన్వితః । శిష్యః । ప్రాంజలిః=ముకుళితకరస్సన్ । అగ్రతః=పురతః । ప్రార్థయేత్ ॥ కిమిత్యత్ర భోః కల్యాణ=మంగళాత్మక । మహాభాగ=అతిశ్రేష్ఠ । శివజ్ఞానస్య సముద్ర ఆచార్యవర్య=గురూత్తమ । భవరోగిణం=సంసారార్తం సంప్రాప్తం=సమాగతం । మాం రక్ష=పాహీతి ॥ అ ॥ ఏవం ప్రార్థితవంతం శిష్యం గురురుపదేశాంగభూతదీక్షయా యోజయేదిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఇతి శుద్ధేన శిష్యేణ ప్రార్థితః పరమో గురుః ॥ ౧౦ ॥
శక్తిపాతం సమాలోక్య దీక్షయా యోజయేదముం ॥

వ్యా ॥ ఇతి=ఏవం ప్రకారేణ । శుద్ధేన=శుద్ధాంతఃకరణేన శిష్యేణ । ప్రార్థితః=విజ్ఞాపితః । పరమో గురుః=మహాగురుః । తస్యేతి శేషః । శక్తిపాతం=తీవ్రతరశక్తిపాతం । సమాలోక్య=సమ్యగవలోక్య । అముం=అగ్రతః స్థితం శిష్యం । దీక్షయా యోజయేత్=సంబంధయేదిత్యర్థః ॥ ....

అ ॥ కా నామ దీక్షేత్యత్రాహ, ...

శ్లో ॥ దీయతే చ శివజ్ఞానం క్షీయతే పాశబంధనం ॥ ౧౧ ॥
యస్మాదతస్సమాఖ్యాతా దీక్షేతీయం విచక్షణైః ॥

వ్యా ॥ యస్మాత్ దాదానఇతి ధాతుగత్యా । శివజ్ఞానం=సర్వ
పరశివాఖ్యమహాలింగజ్ఞానం । దీయతే=స్వాత్మాభేదేనప్రదాస్యతే
శబంధనం=మలమాయాకర్మబంధనం । క్షిక్షయఇతిధాతుగత్యా క్షీ
తే అతఇయం జ్ఞానక్రియాత్మికాశక్తిరేవ దీక్షేతి విచక్షణైః=శాస్త్ర
సమ్యగాఖ్యాతేత్యర్థః ॥ అ ॥ అథేయందీక్షాత్రివిధేత్యాహ ॥

శ్లో ॥ సా దీక్షాత్రివిధాప్రోక్తాశివాగమవిశారదైః ॥౧౨॥
వేధారూపాక్రియారూపామంత్రరూపాచ తాపస ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ తద్దీక్షాత్రయలక్షణమాహ ॥

శ్లో ॥ గురోరాలోకమాత్రేణహస్తమస్తకయోగతః ॥౧౩॥
యశ్శివత్వసమావేశో వేధాదీక్షేతిసా మతా ॥

వ్యా ॥ శ్రీగురోర్నిరీక్షణమాత్రేణ హస్తకమస్తకసంబంధాత్ శి
జ్ఞానక్రియాత్మక శివతత్వసమావేశోస్తి సా వేధాదీక్షేతిస్మృతేత్యర్థః ॥
రౌద్రదృష్టిగర్భస్థితాస్యకరకమలేనసముత్పన్నస్వాత్మనః చిన్మయస్వ
పోపదేశో వేధాదీక్షేతితాత్పర్యం ॥ ...

శ్లో ॥ మాంత్రీదీక్షేతిసాప్రోక్తామంత్రమాత్రోపదేశినీ ॥౧౪॥

వ్యా ॥ మంత్రమాత్రోపదేశినీ=సోహమితి ప్రణవమంత్ర స్వరూ
స్యప్రాణేనసహ పంచాక్షరీమంత్రమాత్రోపదేశోయోస్తి సా మననరూ
ధర్మిణీమాంత్రీదీక్షేతి కథితేత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ కుండమండలికోపేతాక్రియాదీక్షాక్రియోత్తరా ॥

వ్యా ॥ కలశబంధస్వస్తికమండలసంయుక్తాక్రియాపరాలింగధారణక్రియా
మేతాక్రియాదీక్షేత్యర్థః ॥ అ ॥ అథతత్ప్రకారంపంచభిశ్లోకైఃప్రదర్శయ

శ్లో ॥ శుభమాసేశుభతిథౌశుభకాలేశుభేహని ॥ ౧౫ ॥
విభూతింశివభక్తేభ్యోదత్వాతాంబూలపూర్వకం ॥
యథావిధియథాయోగం శిష్యమానీయ దేశికః ॥ ౧౬ ॥

స్నాతంశుక్లాంబరధరందంతధావనపూర్వకం ॥ మండ
లేస్థాపయేచ్ఛిష్యంప్రాఙ్ముఖంతముదఙ్ముఖః ॥ ౧౭ ॥ శివ
స్యనామకీర్తనంచచింతామపిచకారయేత్ ॥

వ్యా ॥ శుభమాసే=మాఘాదిశుభమాసె। శుభతిథౌ=భద్రాదిశుభతి
థౌ। శుభేహని=సోమశుక్రాదిశుభవాసరే।శుభకాలే=అమృతయుక్తశుభ
ముహూర్తే। విధ్యుక్తప్రకారేణ=శాస్త్రోక్తక్రమేణ।శివభక్తైర్భ్యస్తాంబూ
లపూర్వకం విభూతిందత్వా । ఆచార్యఃదంతధావనపూర్వకం స్నా
తంశుక్లాంబరధరంశిష్యం స్వసమీపమాహూయప్రాఙ్ముఖంకృత్వాస్వయ
ముదఙ్ముఖస్సన్ స్వస్తికమండలేస్థాపయేత్ । అనంతరం । అపి వాయ
శ్చండాలశ్శివేతివావదంవదేత్తేనసహసంవసేత్తేన సహసంవిశేత్తేనసహ
సహభుంజీతేతిశ్రుతేః । సకలపాపప్రాయశ్చిత్తరూపశివనామకీర్తనం శివ
ధ్యానంచకారయేదిత్యర్థః ॥ అనంతరం ॥ ...

శ్లో ॥ విభూతిపట్టందత్వాగ్రేయథాస్థానంయథావిధి ॥ ౧౮॥
పంచబ్రహ్మమయైస్తత్రస్థాపితైఃకలశోదకైః ॥ఆచార్యస్స
మస్కృత్విగ్భిస్త్రిశ్శిష్యమభిషించయేత్ ॥ ౧౯ ॥

వ్యా ॥ ప్రథమం యథావిధియథాస్థానంవిభూతిధారణంకృత్వా । త
త్ర తస్మిన్మండలేస్థాపితైః పంచబ్రహ్మమయైః=ఈశానాదిపంచబ్రహ్మస్వ
రూపైః । కలశోదకైః=పంచాక్షరాత్మకకలశోదకైః। ఋత్విగ్భిః=భు
వనప్రసిద్ధపంచాచార్యసంప్రదాయానుగైఃఋత్విగ్భిస్సహ।ఆచార్యః=త
త్సంప్రదాయఏవాచార్యపట్టాభిషిక్తఃశ్రీగురుః।శిష్యంత్రిరభిషించయేత్ ॥

అ ॥ అథ మాంసపిండం మంత్రపిండం విధాతుంమంత్రోపదేశం
మగ్రాదిత్యాహ॥ ...

శ్లో ॥ అభిషిచ్యగురుశ్శిష్యమాసీనంపరితశ్శుచిం ॥ తతః
పంచాక్షరీంశైవీంసంసారభయతారిణీం ॥ ౨౦ ॥ తస్యద

దక్షిణకర్ణే తు నిగూఢమపి కీర్తయేత్ ॥ ఛందో రూపమృషిం
చాస్య దేవతాన్యాసపద్ధతిం ॥ ౨౧ ॥

వ్యా ॥ అభిషిచ్య తతః తదనంతరం గురుః । శుచిం సమీపే స్థి
శిష్యం ప్రతి తస్య దక్షిణకర్ణే । సంసారభయతారిణీం । శైవీం=శివసం
బంధినీం । పంచాక్షరీం=నమః శివాయ చేతి శ్రీరుద్రప్రసిద్ధాం విద్యా
పరతత్త్వప్రకాశినీం । నిగూఢం=పరప్రకృతి గోచరీభూతం యథా న స్యా
తథా । కీర్తయేత్=ఉపదిశేదిత్యర్థః । అస్యాః పంచాక్షర్యాః । రూ
పం=స్వరూపం । ఛందః । ఋషిం=మంత్రప్రథమద్రష్టారం మహర్షిం
దేవతాన్యాసపద్ధతిం=అధిదేవతాప్రత్యధిదేవతారూపపంచబ్రహ్మప
సాదాఖ్యపర్యాయనామవదాచారాదిపంచత్రిలింగకరాంగన్యాసమార్గ
న్యాసక్రమమిత్యర్థః ॥ కీర్తయేదిత్యనుషంగః । ఆజ్ఞాచక్రస్థితప్రణ
మయమహాలింగం కరతలే స్థాపయితుం ప్రథమమాధారాది పంచచక్రేషు
నకారాదిబీజమయాచారాదిలింగపంచకం శివాగమప్రోక్తప్రకారేణోప
శేదితి రహస్యం ॥ ఇతి గురుకారుణ్యస్థలం ॥ శ్రీశ్రీ

అథ లింగధారణస్థలం.

అథైతత్సమస్యాసూర్యస్యాసవర్ణలింగం స్థాపయతి ప్రాణిమాత్ర
పవిత్రమితి శ్రుత్యుక్తప్రకారేణ శ్రీగురువిధీయమానలింగధారణస్థలం ని
రూపయతి । ప్రాణో మననాత్త్రాయత ఇతి ప్రాణమంత్రమిత్యర్థః । అత్ర
దాధారణీయలింగస్వరూపం నిర్దిశతి ॥

శ్లో ॥ స్ఫాటికం శైలజం వాపి చంద్రకాంతమయం తు వా ।
బాణం వా సూర్యకాంతం వా లింగమేకం సమాహరేత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ శైలజం=శ్రీశైలాదిమహాపర్వతశిలాసంభవమిత్యర్థః ।
(శిష్టం స్పష్టం) ఏతేష్వేకం పరీక్ష్య గ్రాహ్యం శ్రేష్ఠోయాదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ
లింగశివకళా... మిదిత్యాహ ॥

శ్లో॥ సర్వలక్షణసంపన్నే తస్మిన్ లింగే సుశోధితే ॥ పీఠ
స్థితేఽభిషిక్తే చ గంధపుష్పాదిపూజితే ॥౨॥ మంత్రపూ
తే కలాం శైవీం యోజయేద్విధినా గురుః॥ ...

వ్యా॥ శిల్పశాస్త్రోక్త సర్వలక్షణసంపన్నే పంచగవ్యైః పరిశుద్ధే పం
చామృతాభిషిక్తే సుగంధపుష్పాదినా పరిపూజితే మూలపంచాక్షరీమం
త్రసంస్కృతే కరపీఠస్థితే తస్మిన్ లింగే గురుః=ఆచార్యః। శైవీం క
లాం=శిష్యమస్తకస్థితాం శివకలాం విధ్యుక్తప్రకారేణ ఆవాహయేదిత్యర్థః॥
తత్ప్రకార ఇత్థం। శిష్యమస్తకే సుగంధేన పంచారచక్రం విలిఖ్య। మధ్యే
ప్రణవం పంచదళేషు పంచాక్షరాణి విభావ్య। నిత్యానందాం నిరుపమప
దాం నిష్కళాం నిర్విశేషాం నిర్వ్యాజేనోర్ధ్వమాయాపిరచితవపుషం
విశ్వవంద్యాం పరాం తాం। "ఆధారామాదిశక్తిం గుణగణనమితాం దేవదే
వీం శివాఖ్యాం వందే హృత్పద్మపీఠే పరమశివపదాం శ్రీమతీమూర్ధ్వసం
జ్ఞాం ఇతి సకలజగద్వ్యాపారప్రవృత్తికాం చరాచరచైతన్యతేజోరూపిణీం
శివకలాం ధ్యాత్వా గంధాదినాఽభ్యర్చ్య। ప్రదీపాద్దీపాంతరమివ క్రోమిత్యాం
కుశముద్రయాఽఽకృష్యావాహ్య తదారంభ్య నిత్యపునర్గంధాద్యుపచా
రైస్సంపూజయేదితి ॥౨॥ అథ లింగపాణిసాహచర్యం కృత్వా తల్లింగం శి
ష్యహస్తే స్థాపయేదిత్యాహ॥ ...

శ్లో॥ శిష్యస్య పాణిమాదాయ లింగే తత్ర నిధాపయేత్ ॥౩॥
తల్లింగం తస్య తు పాణౌ స్థాపయేదేకభావతః ॥ ఏవం కృ
త్వా గురుర్లింగం శిష్యహస్తే నిధాపయేత్ ॥౪॥

వ్యా॥ తత్ర, లింగే=శివకలాభరితలింగే। శిష్యస్య జీవకలారూపం ప్రా
ణం। ఆదాయ=ఆకృష్య। నిధాపయేత్=ప్రతిష్ఠాపయేత్। తల్లింగం=శివక
లాపూరితలింగం। తస్య శిష్యస్య ప్రాణే=ప్రణవరూపత్వేన జీవకలారూ
పే ప్రాణే। ఏకభావతః=తాదాత్మ్యేన। స్థాపయేత్=సంయోజయేదిత్యర్థః॥

ఏవం ప్రకారేణ గురులింగం శివజీవకలాసాంకరసామ్యత్వం కృత్వా శిష్యకరకమలే స్థాపయేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ శిష్యంశిక్షయతి ॥

శ్లో ॥ ప్రాణః ద్ధారణీయం తత్ప్రాణలింగమిదం తవ॥
కదాపితు త్వయాద్వాపి న వియోజయ దేహతః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ భోశిష్య యదిదం ప్రాణలింగం తవ త్వయా ప్రాణవద్ధార్యం జాతు క్వాపి దేహతో న వియోజయ=శరీరాద్వియుక్తం మాకుర్వి త్యర్థః ॥ అ ॥ యదిప్రమాదేన శరీరాద్వియుక్తం చేత్తదా కింకర్తవ్య మిత్యత్రాహ ॥

... ...

శ్లో ॥ యదిప్రమాదాత్పతితే లింగే దేహాత్సహీతలే ॥ ప్రా
ణాన్విముంచ సహసా ప్రాప్తయే మోక్షసంపదః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ బలాత్కారేణ ప్రాణత్యాగే దుర్మరణం కింనస్యా దిత్యత్రోక్తం । ప్రాప్తయే మోక్షసంపద ఇతి । అన్యథా నరక ఏవేతిభావః

శ్లో ॥ ఇతిసంబోధితశ్శిష్యో గురుణా శాస్త్రవేదినా ॥ ధా
రయేచ్ఛాంకరం లింగం శరీరే ప్రాణయోగతః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ యావత్పర్యంతం శరీరే ప్రాణస్తిష్ఠతి తావత్పర్యంతం వీరశై వశాస్త్రజ్ఞేన గురుణా బోధితః శిష్యః శాంకరం లింగం ధారయేదిత్యర్థః॥ అ ॥ అథ కిమస్య ధారణేన ప్రయోజనం కైరంగీకృతమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ లింగస్య ధారణం పుణ్యం సర్వపాపప్రణాశనం ॥
ఆదృతం మునిభిస్సర్వై రాగమార్థవిశారదైః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ వీరశైవాగమాభిజ్ఞైర్మునిభిస్సర్వైరప్యంగీకృతమిత్యర్థః॥ అ ॥ అతఏవ లింగధారణం మోక్షకాంక్షిభిర్మునిభిర్ద్విధాంగీకృ తమిత్యత్రాహ ॥

...

శ్లో ॥ లింగధారణమాఖ్యాతం ద్విధా సర్వార్థసాధకైః॥
బాహ్యమాభ్యంతరం చేతి మునిభిర్మోక్షకాంక్షిభిః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ సర్వార్థసాధకం । భోగమోక్షప్రదమిత్యర్థః ॥ * శిష్టం స్పష్టం ॥ అ ॥ కిమిదమాంతరమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ చిద్రూపంపరమంలింగంశాంకరంసర్వకారణం॥
యత్తస్యధారణంచిత్తేతదాంతరముదాహృతం ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ చిద్రూపం=సచ్చిదానందాత్మకం । పరమం । అతఏవదేశకాలైరపూర్ణం । సర్వకారణం=దేశకాలాకారలక్షణవిశ్వకారణం । శాంకరం=శివసంబంధి । యల్లింగమస్తి । తస్యమహాలింగస్య । చిత్తే=స్వహృత్కమలే । యద్ధారణం=ధ్యానరూపేణధారణం । తత్ । ఆంతరం=అంతర్లింగధారణమిత్యుదాహృతమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అద్వైతతత్స్వరూపంబహుధాప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥ చిద్రూపంహిపరంతత్త్వంశివాఖ్యంవిశ్వకారణం ॥
నిరస్తవిశ్వకాలుష్యంనిష్కళంనిర్వికల్పకం ॥ ౧౧ ॥ స
త్తానందపరిస్ఫూర్తిసముల్లాసకలామయం ॥ అప్రమే
యమనిర్దేశ్యంముముక్షుభిరుపాసితం ॥ ౧౨ ॥ పరం
బ్రహ్మమహాలింగంప్రపంచాతీతమవ్యయం ॥ ...

వ్యా ॥ జడవిలక్షణత్వాచ్చిద్రూపం । జీవవిలక్షణత్వాత్పరం । అతఏవ చరాచరప్రపంచకారణం । నిరస్తసమస్తదోషం । నిరవయవం=భేదరహితం । నిత్యానందప్రకాశాత్మకత్వేనవ్యాప్రియమాణతుర్యాతీతసత్తదశకలాస్వరూపం । ప్రత్యక్షాదిప్రమాణాగమ్యం । వక్తుమశక్యం । మోక్షకాంక్షిభిర్భజనీయం । విశ్వాతీతం । కాలత్రయాబాధ్యం । శివాఖ్యంపరబ్రహ్మమహాలింగంహి మహాలింగమితి ప్రసిద్ధమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ నన్వేతాదృశస్యమహాలింగస్యస్థానధ్యానశూన్యత్వాత్కథముపాసనీయంస్యాదిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ తదేవసర్వభూతానాంతత్త్రిస్థానగోచరః॥ ౧౩ ॥

మూలాధారేచహృదయే భ్రూమధ్యే సర్వదేహినాం ॥
జ్యోతిర్లింగంసదాభాతియద్బ్రహ్మేత్యాహురాగమాః ॥

వ్యా ॥ తదేవ=పూర్వోక్తమహాలింగమేవ। సమస్తప్రాణినామంత
స్థానగోచరం=స్థానత్రయపదిత్యర్థః । యత్ । శివాగమప్రసిద్ధ
మహాలింగతత్త్వం।ఆగమాః=ఉపనిషదః । బ్రహ్మేత్యాహుః । తజ్జ్యోతిర్లిం
గం । సర్వదేహినాం=సమస్తప్రాణినాం । పూర్వహృదయేమూలా
ధారే । మధ్యహృదయే=హృదయే । ఊర్ధ్వహృదయే=భ్రూమధ్యే
సదాభాతి । గురూపదేశాద్విజ్ఞేయమిత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్వఖండితస్యమహాలింగస్య ఖండితత్వంకథమిత్యత్రాహ।

శ్లో ॥ అపరిచ్ఛిన్నమవ్యక్తంలింగంబ్రహ్మసనాతనం ॥ ఉ
పాసనార్థమంతస్థం పరిచ్ఛిన్నంస్వమాయయా ॥ ౧౭ ॥

వ్యా ॥ అఖండితమప్రకటంనిత్యంబ్రహ్మశబ్దాభిధేయం । అంతస్థి[illegible]
గం । ఏకమపి।ఉపాసనార్థం=భక్తానాంధ్యానపూజార్థం=స్వమా
యయా= స్వస్వాంతర్యాపరపర్యాయమాయాశక్త్యా। పరిచ్ఛిన్నం=
స్థానభేదేన లింగత్రయరూపంజాతమిత్యర్థః ॥

అ ॥ నను పరబ్రహ్మలింగరూపమితి కథంవ్యవహ్రియత ఇత్యత్రాహ

శ్లో ॥ లయంగచ్ఛతియత్రైవజగదేతచ్చరాచరం ॥ పు
నఃపునస్సముత్పత్తింతల్లింగంబ్రహ్మశాశ్వతం ॥ ౧౮ ॥

వ్యా ॥ యత్రబ్రహ్మణి ఏతచ్చరాచరంజగత్ లయంగచ్ఛతిపునః పు
నరుత్పత్తింగచ్ఛతీతితచ్ఛాశ్వతం బ్రహ్మలింగమిత్యర్థః । ఉక్తార్థం
నిగమయతి ॥

శ్లో ॥ తస్మాల్లింగమితిఖ్యాతంసత్తానందచిదాత్మకం ॥ బృ
హత్వాద్బృంహణత్వాచ్చ బ్రహ్మశబ్దాభిధేయకం ॥ ౧౯ ॥

వ్యా ॥ తస్మాత్ । సచ్చిదానందాత్మకం లింగం=మహాలింగం ।

హత్వాత్ =మహత్వాత్ । బృంహణత్వాత్ =విశ్వసృష్ట్యున్ముఖత్వాచ్చ
బ్రహ్మశబ్దాభిధేయకమితిఖ్యాతం= ప్రఖ్యాతమిత్యర్థః ।ఏవంపరబ్రహ్మై
వమహాలింగం మహాలింగమేవపరబ్రహ్మేతిభావః ॥ అ ॥ అథోక్తస్థానే
ష్వేకత్ర జ్యోతిర్లింగానుసంధానమాంతర లింగధారణ మిత్యాహ॥

శ్లో ॥ ఆధారేహృదయేవాపిభ్రూమధ్యేవానిరంతరం॥
జ్యోతిర్లింగానుసంధానమాంతరంలింగధారణం॥౧౮॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అథ కేనప్రకారేణానుసంధేయమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ఆధారేకనకప్రఖ్యంహృదయేవిద్రుమప్రభం॥భ్రూ
మధ్యేస్ఫటికచ్ఛాయం లింగంయోగీవిభావయేత్॥౧౯॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అథేదమంతర్లింగధారణం బాహ్యలింగధార
ణాపేక్షయావిశిష్టమిత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ నిరుపాధికమాఖ్యాతంలింగస్యాంతరధారణం ॥విశి
ష్టంకోటిగుణితం బాహ్యలింగస్యధారణాత్ ॥ ౨౦ ॥

వ్యా ॥ * ఇతిస్పష్టం ॥ ... ...

శ్లో ॥ యేధారయంతిహృదయేలింగంచిద్రూపమైశ్వరం ॥
న తేషాంపునరావృత్తిర్ఘోరసంసారమండలే ॥ ౨౧ ॥

వ్యా ॥ పరముక్తిరేవేత్యర్థః ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అంతర్లింగానుసంధానమాత్మవిద్యాపరిశ్రమః॥
గురూపాసనశక్తిశ్చకారణంమోక్షసంపదాం॥౨౨॥

వ్యా ॥ ఆత్మలాభాన్నపరంవిద్యతఇతిశ్రుతేః । నాహమీశ్వరఇత్యజ్ఞా
ననివారకీభూతాత్మవిద్యానైశిత్యగురుభజనసామర్థ్యయోరప్యంతర్లిం
గానుసంధానం మోక్షసంపత్కారణమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తస్మాదచంచలహృదయానాం శివయోగినామంతర్లింగానుసం
ధానఏవరుచిర్నబాహ్యఇత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ వైరాగ్యజ్ఞానయుక్తానాం యోగినాం స్థిరచేతసాం ।
అంతర్లింగానుసంధానేరుచిర్బాహ్యేనజాయతే ॥ ౨౩

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ కిముతపరిపక్వా బ్రహ్మాదయోపి సుజ్ఞాన[illegible]గేనైవజ్యోతిర్లింగంపశ్యంతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మావిష్ణుశ్చరుద్రశ్చ వాసవాద్యాశ్చలోకపాః ॥ ముని
యస్సిద్ధగంధర్వా దానవామానవాస్తథా ॥ ౨౪ ॥ సర్వే
చజ్ఞానయోగేనసర్వకారణకారణం ॥ పశ్యంతిహృదయే
లింగం పరమానందలక్షణం ॥ ౨౫॥ ...

వ్యా ॥ అత్ర బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రేంద్రాస్తైస్సంప్రసూయంతఇతిశ్రుతేః కార్యకోటిప్రవిష్టరుద్రోవివక్షితః । నతుత్రిమూర్తికారణీభూత మహాలింగరుద్రఇత్యనుసంధేయం ॥ అ ॥ తస్మాత్సాంసారికదుఃఖనివృత్త్యర్థమంతర్లింగానుసంధానమేవకుర్యాదిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనశాంకరంలింగముత్తమం ॥
అంతర్విభావయేద్విద్వాన్ నశేషక్లేశముక్తయే ॥ ౨౬ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ నన్వేవంచేత్ బాహ్యలింగధారణంకిమర్థమిత్యాశంకాయామాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అంతర్ధారయితుంలింగమశక్తశ్శక్తఏవవా ॥ బా
హ్యంచధారయేల్లింగంతద్రూపమితినిశ్చయాత్ ॥ ౨౭ ॥

వ్యా ॥ అంతర్లింగధారణేయస్త్వశక్తఃశక్తఏవవా । స్ఫటికశిలాది నిర్మితబాహ్యలింగం । తద్రూపమితి=హృదయకమలాశ్రితచిన్మయమహాలింగస్వరూపవదితి । నిశ్చయాత్ =సందేహరాహిత్యేనధారయేత్ ॥ బిందుస్వరూపాద్ముల(?)మూలపీఠంనాదస్వరూపంస్ఫురదూర్ధ్వపీఠం । కలాత్మతిర్యగ్గతగోముఖాఖ్యంత్రిరూపలింగంహృదయాబ్జసంస్థమితి"శివాలోకవచనాత్ తద్రూపబాహ్యలింగమంతర్లింగస్వరూపాకారం వీరశైవ

ధారయేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ మహాలింగభేదం నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగంతు త్రివిధం ప్రోక్తం స్థూలం సూక్ష్మం పరాత్పరం॥
ఇష్టలింగమిదం స్థూలం యద్బాహ్యే ధారయేత్తనౌ ॥ ౨౮ ॥

వ్యా ॥ లింగంతు మహాలింగమిత్యర్థః । తత్ । స్థూలం సూక్ష్మం పరాత్పరమితి త్రివిధం । తత్ర యద్బాహ్యే తనౌ ధార్యతే తదిదమిష్టలింగం స్థూలం । యత్=యల్లింగం । అంతః=హృదయకమలే । భావనామయం=సన్మాత్రభావనారూపం । తత్ ప్రాణలింగం సూక్ష్మం । యత్=యల్లింగం । పరాత్పరమితి ప్రోక్తం । తత్ తృప్తిలింగమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్విదం స్థూలలింగం కిమర్థం ధారణీయమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ భావనాతీతమవ్యక్తం పరబ్రహ్మ శివాభిధం ॥ ఇష్టలింగమిదం సాక్షాదనిష్టపరిహారతః॥ ధారయేదవధానేన శరీరే సర్వదా బుధః ॥ ౨౯ ॥ ...

వ్యా ॥ అవ్యక్తం=రూపాద్యభావాద్బాహ్యేంద్రియాగోచరం । సమలమానసవృత్త్యగమ్యత్వాత్ భావనాతీతం । శివాభిధం పరబ్రహ్మ=నిగమాగమప్రసిద్ధ శివాఖ్యపరబ్రహ్మైవ । అనిష్టపరిహారతః=సంసారపాశలక్షణానిష్టపరిహారతః । ఇష్టరూపపరాపరముక్తిప్రదానతః । సాక్షాత్ప్రత్యక్షీభూతేష్టలింగం । ఇదం । ఇష్టమ్యాజ్ఞం తపసానుయచ్ఛత ఇత్యథర్వశిరస్సిద్ధం లింగం । బుధః=నిగమాగమనిపుణః । శరీరే సావధానేన సదా ధారయేదిత్యర్థః॥ అ॥ అథేదమిష్టలింగం శరీరే కుత్ర ధారణీయమిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ మూర్ధ్ని వా కంఠదేశే వా కక్షే వక్షస్థలేపి వా ॥
కుక్షౌ హస్తస్థలే వాపి ధారయేల్లింగమైశ్వరం॥ ౩౦॥ ...

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ నిషేధస్థానమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నాభేరధస్తాల్లింగస్య ధారణం పాపకారణం ॥ జటాగ్రే త్రికభాగే చ మలస్థానే న ధారయేత్ ॥ ౩౧ ॥ ...

వ్యా ॥ ఉత్తర భాగః । పృష్ఠభాగఇత్యర్థః । * శిష్టం స్పష్టం ॥
అ ॥ అథేదంలింగంకుత్రపూజనీయమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ లింగధారీసదాశుద్ధో నిజలింగం మనోరమం ॥ అర్చ
యేద్గంధపుష్పాద్యైః కరపీఠేసమాహితః ॥ ౩౨ ॥ బాహ్య
పీఠార్చనాదేతత్ కరపీఠార్చనంవరం ॥ సర్వేషాం
వీరశైవానాం ముముక్షూణాంనిరంతరం ॥ ౩౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథైనంలింగధారణం కైరంగీకృతమిత్యత్రాహ
శ్లో ॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదయో దేవా మునయో గౌతమాదయః ॥
ధారయంతిసదాలింగముత్తమాంగేవిశేషతః ॥ ౩౪ ॥ ల
క్ష్మ్యాదిశక్తయస్సర్వాః శివభక్తివిభావితాః ॥ ధారయం
త్యలికాగ్రేషు శివలింగమహర్నిశం ॥ ॥ ౩౫ ॥

వ్యా ॥ అనేన స్త్రీపురుషయోరపి లింగధారణముక్తంభవతి ॥
అ ॥ అథేదంలింగధారణంకుత్రోక్తమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ వేదశాస్త్రపురాణేషు కామికాద్యాగమేషుచ ॥
లింగధారణమాఖ్యాతం వీరశైవస్యనిశ్చయాత్ ॥ ॥ ౩౬ ॥

వ్యా ॥ అథశ్రుతౌ కుత్రప్రసిద్ధమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ఋగిత్యాహపవిత్రంతేవితతం బ్రహ్మణస్పతే ॥ త
స్మాత్పవిత్రంతల్లింగం ధార్యం శైవమనామయం ॥ ౩౭ ॥

వ్యా ॥ పవిత్రంతేవితతంబ్రహ్మణస్పతే ఇతిఋగ్వేద ఆహ। భో బ్ర
హ్మణస్పతే । తే=తవ । లింగమితిశేషః । వితతం=శివాదిభూమ్యంతం వి
స్తృతం । పవిత్రం=పావనం। తస్మాత్ ।అనామయం దోషరహితం శైవం
తల్లింగంధారయేదిత్యర్థః॥ అ ॥ నను కిమస్యధారణ ఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మేతిలింగమాఖ్యాతం బ్రహ్మణఃపతిరీశ్వరః ॥
పవిత్రంతద్ధివిఖ్యాతం తత్సంపర్కాత్తనుర్యతః ॥ ౩౮ ॥

వ్యా ॥ తత్పవిత్రమితి। తత్సంపర్కాత్ తనుః=శరీరం । పవిత్రం భవతీత్యర్థః ॥అ॥ అథైతాదృశం లింగం దీక్షయా రహితో న ధారయేదిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ అనాప్తతనురజ్ఞో వై ఆమస్సంసారవర్జితః ॥ దీక్ష
యా రహితస్సాక్షాన్నాప్నుయాల్లింగముత్తమం ॥ ౩౯ ॥

వ్యా ॥ అతప్తతనుః=తపోరహితదేహః ।ఆమః=అపరిపక్వః, అవైరాగ్యశీల ఇత్యర్థః ॥ సంసారవర్జితః=శివసంస్కారరహితః। అజ్ఞః=నిత్యానిత్యవస్తువివేకశూన్యః ।దీక్షయా రహితః=గురుకారుణ్యరహితః।సాక్షాత్=ప్రత్యక్షం।ఉత్తమం=శ్రేష్ఠలింగం। నాప్నుయాత్=నధారయేత్। అస్మిన్నర్థే । అతప్తతనూర్నతదామో అశ్నుత ఇతి శ్రుతిః=తత్= ఆమ ఇతి విచ్ఛేదః । తత్ । తల్లింగమిత్యర్థః । అనేన=సుప్రసన్నేన గురుణా దత్తలింగమేవ భోగమోక్షప్రదం। స్వేచ్ఛయా ధృతం విఫలమితి సూచితం ॥ అ ॥ అథ లింగధారణే యాజుషీ శ్రుతిరప్యస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అఘోరాపాపకాశీతి యా తే రుద్రశివా తనూః ॥
యజుషా గీయతే యస్మాత్తస్మాచ్ఛైవోఽఘవర్జితః ॥ ౪౦ ॥

వ్యా ॥ యా తే రుద్ర శివా తనూరఘోరాపాపకాశినీతి శ్రీరుద్రశ్రుతిః ॥ అస్యాశ్శ్రుతేరయమర్థః ।భో రుద్ర। తే। తవ। శివా=మంగలస్వరూపా యా తనూః । లింగం తు శివయోర్దేహ ఇత్యాగమోక్తేః శివశక్త్యాలింగమూర్తిః । సా । అఘోరా=శాంతా । అపాపకాశీ=అపాపేషు భక్తేషు కాశత ఇత్యపాపకాశీ ఇష్టలింగరూపేణ తత్రస్థితా ఇతి యజుషా=యజుర్వేదేన । యస్మాద్గీయతే తస్మాత్ । శైవః=శివలింగసంబంధీ । అఘవర్జితః=పాపరహిత ఇత్యర్థః ॥అ॥ అథ లింగధారణస్థలం సమాప్య తత్సంపన్నస్య భస్మధారణస్థలం సూచయతి ॥ ...

వృ ॥ యో లింగధారీ నియతాంతరాత్మా నిత్యం శివారాధనబద్ధచిత్తః ।
స ధారయేత్సర్వమలాపహత్యై భస్మానలం చారు యథాప్రయోగం ॥౪౧ ॥

వ్యా ॥ యఃపురుషః । లింగధారీ=లింగధారణసంపన్నః । నియతరాత్మా=నిర్మలాంతఃకరణః । నిత్యం శివపూజాబద్ధచిత్తః । సః=లింగధారకః । సర్వమలాపహం త్యై=సర్వదోష నివృత్త్యై । చారు=మనోహరం । అమల=నిర్మలం భస్మ । యథాప్రయోగం=శాస్త్రోక్తప్రకారేణ ధారయేదిత్యర్థః ॥ ...

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ భక్తస్థలే గురుకారుణ్యలింగధారణప్రసంగో నామ షష్ఠపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శ్రీ శివాయనమః.

అథ సప్తమపరిచ్ఛేద ప్రారంభః.

విభూతిస్థలం.

అథ భూత్యైనప్రమదితవ్యమితి శ్రుతిప్రసిద్ధభస్మధారణస్థలం నిరూపయతి శ్రీరేణుకః । అత్రాదౌ నిరుపాధిక భస్మధారణం సూత్రద్వయేన నిరూపయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ భస్మధారణసంయుక్తః పవిత్రో నియతాశయః ॥
శివాభిధానం యత్ప్రోక్తం భాసనాద్భసితం తథా ॥ ౧ ॥
మహాభస్మేతి సంచింత్య మహాదేవం ప్రభామయం ॥ వర్తంతే యేన హి భాగా ముముక్షూణాం స్వభస్మధారిణః ॥ ౨ ॥ ...

వ్యా ॥ భస్మధారణసంయుక్తః । శివలింగధారకః । నియతాశయః ।
భస్మధ్యానాత్పంచధానంభవతి । భస్మధ్యానాత్పంచాక్షరీస్మరణం భవతి
తస్మాధ్యానాత్ స్థాణుత్వంచగచ్ఛతి । సఏషభస్మజ్యోతిస్సఏషభస్మజ్యో
తిరితిభస్మజాబాలశ్రుతేః । భస్మజ్యోతిర్లింగమయమితిః యమితశ్చిత్త
స్సన్ । పవిత్రః=శుద్ధః ।యద్భస్మజ్యోతిర్లింగం శివాభిధానం=పరశివ
పరబ్రహ్మాభిధానం సత్ । ప్రోక్తమితి । ప్రభామయం । జ్యోతిర్లిం
గస్వరూపంతంమహాదేవం । భాసనాత్=ప్రకాశనాత్ । భసిత =భ
సితమితి । తథామహాభస్మేతిసంచింత్య । మహాభాగాః=శ్రేష్ఠాః ।యేకే
చిల్లింగధారకాననంతే । తేముఖ్యాః=ముఖ్యభస్మధారిణః । నిరుపా
ధికభస్మధారిణఇత్యర్థః ॥అ॥ అథసోపాధికభస్మస్వరూపంనిరూపయతి॥

శ్లో ॥ శివాగ్న్యాదిసముత్పన్నంమంత్రన్యాసాదియో
గతః॥తదుపాధికమిత్యాహుర్భస్మతంత్రవిశారదాః॥౩॥

వ్యా ॥ యద్భస్మ । మంత్రన్యాసాదియోగతః=పంచబ్రహ్మమంత్ర
న్యాసాదిసంబంధాత్ । శివాగ్న్యాదిసముత్పన్నం=శివమంత్రసంస్కృ
తాగ్నిసముత్పన్నంభవతి । తత్=తద్భస్మ । తంత్రవిశారదాః=శివాగమ
ప్రవీణాః । ఉపాధికంభస్మ=సోపాధికంభస్మేత్యాహురిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథాస్యభస్మనః కారణభేదేన నామపంచకమస్తీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ విభూతిర్భసితంభస్మక్షారంరక్షేతిభస్మనః ॥ ఏ
తానిపంచనామాని హేతుభిఃపంచభిర్భృశం॥౪॥ ...

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ తత్కారణమన్వర్థనామకృత్యాకథయతి ॥

శ్లో ॥ విభూతిర్భూతిహేతుత్వాద్భసితంతత్త్వభాసనాత్ ॥
పాపానాంభర్త్సనాద్భస్మక్షరణాత్క్షారమాపదాం ॥ ౫ ॥
రక్షణాత్సర్వభూతేభ్యోరక్షేతిపరిగీయతే ॥

వ్యా ॥ అణిమాద్యష్టైశ్వర్యకారణత్వాద్విభూతిః । శివతత్త్వప్రకాశ

నాఙ్భసితం। పాపానాం=మనోవాక్కాయజన్యానాం। భర్త్సనాత్,
భయోత్పాదనాద్భస్మ। ఆపదాం=తాపత్రయోత్పన్నవిపదాం। క్షా
ణాత్=క్షయీకరణాత్। క్షారం। సర్వభూతేభ్యః=గ్రహాదిభ్యః
భ్యః। రక్షతిపరిగీయతఇత్యర్థః॥

అ॥ నన్వేవంవిధక్రియాభేదః కిం నిబంధనఇత్యత్రగోమూలకఇత్యాహ

శ్లో॥ నందాభద్రాచసురభిస్సుశీలాసుమనాస్తథా॥౬॥
పంచగావోవిభోర్జాతా స్సద్యోజాతాదివక్త్రతః॥

వ్యా॥ శివస్య సద్యోజాతముఖాన్నందా। వామదేవవదనాద్భద్రా।
అఘోరాస్యాత్సురభిః। తత్పురుషవక్త్రాత్సుశీలా। ఈశానాననాత్సు
నాః। ఏవం పంచగావోజాతాః। తత్కృతోయం కార్యభేదఇత్యర్థః॥

అ॥ తర్హి॥ కిమాసాంరూపమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ కపిలాకృష్ణాచధవలాధూమ్రమారక్తాతథైవచ॥౭॥
నందాదీనాంగవాంవర్ణాఃక్రమేణపరికీర్తితాః॥

వ్యా॥ తథైవక్రమేణేతి సంబంధః॥ అ॥ అథకయాగవాకిద్భ
భస్మోత్పన్నమిత్యత్రాహ బృహజ్జాబాలశ్రుత్యర్థమేవ॥

శ్లో॥ సద్యోజాతాద్విభూతిశ్చవామాద్భసితమేవచ॥౮॥
అఘోరాద్భస్మసంజాతం తత్పురుషాత్క్షారనామచ॥
రక్షాచేశానవక్త్రాచ్చనందాదిద్వారతోభవేత్॥౯॥

వ్యా॥ సద్యోజాతముఖోత్పన్ననందయావిభూతిః। వామదేవము
ఖోద్భూతభద్రయాభసితం। అఘోరముఖసంజాతసురభిగవాభస్మ
తత్పురుషముఖావిర్భూతసుశీలయాక్షారం। ఈశానముఖనిర్గతసుమ
నసారక్షా। అభవదాసీదిత్యర్థః॥ అ॥ అత్రైషాంవినియోగమాహ।

శ్లో॥ ధారయేన్నిత్యకార్యేషువిభూతించప్రయత్నతః॥
నైమిత్తికేషుభసితంక్షారంకామ్యేషుసర్వదా॥౧౦॥ ప్రా

యశ్చిత్తేషుసర్వేషుభస్మనామయథావిధి ॥ రక్షాచమో
క్షకార్యేషుప్రయోక్తవ్యాసదాబుధైః ॥ ౧౧॥ ...

వ్యా ॥ బుధైః=వీరశైవమతప్రవిష్టవిద్వజ్జనైః । ప్రయోక్తవ్యంధా
ర్యమిత్యర్థః । * శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథైవంవిధభస్మనాంవర్ణమాహ ॥

శ్లో ॥ నందాదీనాంతుయేవర్ణాఃకపిలాద్యాఃప్రకీర్తితాః ॥
తఏవవర్ణావిఖ్యాతా భూత్యాదీనాంయథాక్రమం॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథైతద్భస్మోత్పత్తిశ్చతుర్విధేత్యాహ॥

శ్లో ॥ భస్మోత్పాదనముద్దిష్టంచతుర్ధాతంత్రవేదిభిః ॥
కల్పంచైవానుకల్పంతు ఉపకల్పమకల్పకం ॥ ౧౩ ॥
ఏషామాదిమఃఉత్కృష్టమన్యత్సర్వమభావతః॥

వ్యా ॥ కల్పానుకల్పోపకల్పాకల్పాఖ్యచతుర్విధభస్మసుఆదిమం
ప్రాథమికంకల్పంభస్మోత్కృష్టం ।అన్యత్సర్వం=శిష్టత్రివిధభస్మఅభా
వతః=కల్పభస్మాలాభాదంగీకరణీయమిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ తేషాంస్వరూపంక్రమేణకథయతి॥ ...

శ్లో ॥ యథాశాస్త్రోక్తవిధినా గృహీత్వాగోమయంన
వం ॥౧౪॥ సద్యేనవామదేవేనకుర్యాత్పిండమనుత్తమం ॥
శోషయేత్పురుషేణైవదహేదఘోరాఖ్యవాగ్నినా॥౧౫॥
కల్పంతద్భస్మవిజ్ఞేయమనుకల్పమథోచ్యతే ॥ వనేషు
గోమయంయచ్ఛుష్కంచూర్ణీకృతంతథా ॥ ౧౬ ॥
దగ్ధంచైవానుకల్పాఖ్యమాపణాదిగతంతుయత్ ॥ వస్త్రే
ణోత్తారితంభస్మగోమూత్రాబద్ధపిండితం ॥౧౭ ॥దగ్ధం
ప్రాగుక్తవిధినాభవేద్భస్మోపకల్పకం ॥అన్యైరాపాది
తంభస్మాప్యకల్పమితినిశ్చితం॥ ౧౮॥

వ్యా ॥ శాస్త్రోక్తప్రకారేణ । నందాదిభిరావిర్భూతనూతనగో

మయం। సద్యేన=సద్యోజాతమంత్రేణాంతరే గృహీత్వా। వామదే
వమంత్రేణ పిండీకృత్య। తత్పురుషమంత్రేణ శోషయిత్వా। శివమంత్ర
సంస్కృతాగ్నినా। ఘోరాద్ఘోరమంత్రాద్దహేత్। భస్మీకుర్యాదిత్య
ర్థః। అథేశానమంత్రేణ బిల్వాదిపాత్రే స్థాపితం తద్భస్మ కల్పమితి జ్ఞాతుం
యోగ్యమిత్యర్థః॥ అరణ్యే ప్రాప్య యచ్ఛుష్కం గోమయం చూర్ణీకృత్య। పూ
ర్వవద్దగ్ధం భస్మానుకల్పాఖ్యమిత్యర్థః॥ అత్ర మంత్రత్రయలోపః॥ ఆపణా
దిగతం యద్భస్మాస్తి తద్వస్త్రేణ సంశోధితం సత్ పునర్గోమూత్రేణ పి
ండీకృతం సత్। పశ్చాత్ప్రాగుక్తవిధినా దగ్ధం చేత్। ఉపకల్పాఖ్యం భస్మ
భవేత్=స్యాదిత్యర్థః॥ అన్యైః అనంతర్జ్ఞైః। ఆసాదితం=సంపాదితం
భస్మాకల్పమితి కల్పితం=కథితమిత్యర్థః॥

అ॥ అథైవంవిధభస్మనా స్నానం కుర్యాదిత్యాహ॥

శ్లో॥ ఏష్వేకతమమాదాయ పాత్రే పూర్ణకలశాదిషు॥ త్రి
సంధ్యాసు చరేత్స్నానం యథాసంభవమేవ వా॥ ౧౯॥

వ్యా॥ కలశాదిపాత్రేషు భిన్నతయా స్థాపితేష్వేషు భస్మసు। ఏకం
భస్మాదాయ త్రికాలమేకకాలం వా స్నానం కుర్యాదేవేత్యర్థః॥

అ॥ కథం కర్తవ్యమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ స్నానకాలే కరౌ పాదౌ ప్రక్షాల్య విమలాంభసా॥
వామహస్తతలే భస్మ క్షిప్త్వాచ్ఛాద్యాన్యపాణినా॥ ౨౦॥
అష్టకృత్వస్తు మూలేన మానీ భస్మాభిమంత్ర్య చ॥ శిరసీ
శానమంత్రేణ పురుషేణ ముఖం తథా॥ ౨౧॥ హృత్ప్ర
దేశమఘోరేణ వామదేవేన గుహ్యకం॥ పాదౌ సద్యేన
సర్వాంగం ప్రణవేనైవ సేచయేత్॥ ౨౨॥

వ్యా॥ భస్మస్నానకాలే స్వచ్ఛోదకేన హస్తౌ పాదౌ ప్రక్షాల్య। వా
మకరతలే భస్మ సంస్థాప్య దక్షిణపాణినా [illegible] వేశ్య। మా

నీభస్మాభిః సంత్రిపేదితి శివాగమవచనాత్। మూర్ధాభ్యాం మూలేనాష్టవా రసంభిః సంప్రోక్ష్య । శిరోముఖహృదయనాభిపాదేషు ప్రణతిపూర్వకైరీశానాదిసంత్రైరభ్యుక్షయేత్ ॥ ప్రణవేన సర్వాంగం సంప్రోక్షయేదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథేదం జలస్నానాద్యతిరిక్తమిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ భస్మనావిహితం స్నానమిదమాగ్నేయముత్తమం॥
స్నానేషు వారుణాద్యేషు ముఖ్యమేతన్మలాపహం॥ ౨౩ ॥

వ్యా ॥ గంగోదకదివ్యవాయవ్యాదిస్నానేషు భస్మనావిహితం స్నానమిదమాగ్నేయముత్తమం। అగ్నేస్సకాశాద్భస్మకత్వేనైతదాగ్నేయస్నానం సకలమలాపహమితి ముఖ్యమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ ననుజలాదిస్నానస్య సకలమలనివర్తకత్వం నాస్తి వేత్యత ఆహ ॥

శ్లో ॥ భస్మస్నానవతాం పుంసాం యథాయోగం దినే దినే॥
వారుణాద్యైరలంస్నానైర్బాహ్యదోషాపహారిభిః ॥ ౨౪ ॥

వ్యా ॥ యథాయోగం శాస్త్రోక్తప్రకారమనతిక్రమ్య । ప్రతిదినం భస్మస్నానవతాం పుంసాం । బాహ్యాభ్యంతరమలక్షయాత్। భస్మనో జ్ఞానాంగత్వాత్ । బాహ్యమలమాత్రనివర్తకైర్జలాదిస్నానైరలం కిం ప్రయోజనమిత్యర్థః ॥ అతఏవ యతిభిః జలస్నానాదాగ్నేయమేవ శ్రేష్ఠమితి భస్మస్నానమేవ విధీయత ఇత్యాహ॥

శ్లో ॥ ఆగ్నేయం భస్మనా స్నానం యతిభిస్తు విధీయతే ॥
ఆర్ద్రస్నానాత్పరం భస్మ। ఆర్ద్రే జంతువధో ధ్రువం॥ ౨౫॥

వ్యా ॥ భస్మనా స్నానమాగ్నేయమితి యతిభిర్విధీయతే। వహ్నిప్రకాశకత్వేన జ్ఞానప్రదత్వాత్ । భస్మస్నానం యతిభిః ఆర్ద్రస్నానాత్పరం । శ్రేష్ఠం । ఆర్ద్రే । జలస్నానే । జంతువధః । ఇతి ధ్రువం । నిశ్చయః । జలచరప్రాణిపీడనయా శైత్యేనచ ప్రాణిహింసాకరమిత్యర్థః । అత్ర తాదృశదోషాభావాచ్చ ॥ అ ॥ అథ జలస్య దోషాంతరముద్భావయతి॥

శ్లో ॥ ఆదర్శంతుపరికృతింవిద్యాత్పరికృతింబంధనంవిదుః ।
ప్రకృతేస్తుప్రహాణార్థంభస్మనాస్నానమిష్యతే ॥ ౨౬ ॥

వ్యా ॥ ఆదర్శం=జలం । పరికృతిం=గర్భవాసపరికృతింవిద్యా
రక్తశుక్లయోర్జలమయత్వాత్ । సవాఏవపురుషోన్నరసమయః
శుక్రేః । ప్రకృతింబంధనం భోజ్యభోజనరూపేణపురుషస్య పాశ
పం। విదుః=అభిజ్ఞాజానంతి । పురుషఃపరికృతిస్థోహిభుఙ్త్తేప్రకృతిజా
ణానితి భగవదుక్తేః। పురుషస్యపరికృతిబద్ధత్వాత్ । పరికృతేస్తుప్ర
ణార్థం ।జలస్నానోత్థదోషనివృత్త్యర్థం।భస్మనాస్నానమిచ్ఛావిష
క్రియతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథేదంభస్మస్నానంకైరంగీకృతమిత్యత్రా

శ్లో ॥ బ్రహ్మాద్యావిబుధాస్సర్వేమునయోనారదాదయః।
యోగినస్సనకాద్యాశ్చబాణాద్యాదానవాఅపి ॥ ౨౭ ॥భ
స్మస్నానయుతాస్సర్వేశివభక్తిపరాయణాః ॥ నిర్ముక్తదో
షకలిలానిత్యశుద్ధాభవంతిహి ॥ ౨౮ ॥ ...

వ్యా ॥ కలిలాః । సమూహాఇత్యర్థః ॥ * ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥
అ ॥ అథభస్మోద్ధూళనం త్రిపుండ్రధారణంచకర్తవ్యమిత్యాహ

శ్లో ॥ నమశ్శివాయేతిభస్మకృత్వాసప్తాభిమంత్రితం ॥
ఉద్ధూళయేత్తేనదేహం త్రిపుండ్రంచాపిధారయేత్ ॥ ౨౯ ।

వ్యా ॥ భస్మ। నమశ్శివాయేతమంత్రేణసప్తాభిమంత్రితం। సప్త
కృతదోషనివృత్త్యర్థం సప్తవారమభిమంత్రితంకృత్వా తేనభస్మనా
హముద్ధూళయేత్ । త్రిపుండ్రంచాపి దేహేరచయేదిత్యర్థః ॥
అ ॥ అత్రోద్ధూళనాపేక్షయాత్రిపుండ్రస్యాధిక్యమాహ ॥

శ్లో ॥ సర్వాంగోద్ధూళనంచాపినసమానంత్రిపుండ్రకైః
తస్మాత్త్రిపుండ్రమేవైకం లిఖేదుద్ధూళనంవినా॥ ౩౦ ॥

వ్యా॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథత్రిపుండ్రంకదాకథంకుత్రధారణీ

మిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో॥ త్రిపుండ్రం ధారయేన్నిత్యం భస్మనా సలిలేన చ ॥
స్థానేషు పంచదశసు శరీరే సాధకోత్తమః ॥ 30 ॥

వ్యా॥ తాని కానీత్యత్రాహ

శ్లో॥ ఉత్తమాంగే లలాటే చ శ్రవణద్వితయే తథా ॥ గళే
భుజద్వయే చైవ హృది నాభౌ చ పృష్ఠకే ॥ 32 ॥ బాహుయు
గ్మే కూర్పరదేశే చ మణిబంధద్వయే తథా ॥ త్రిపుండ్రం భస్మనా ధా
ర్యం మూలమంత్రేణ సాధకైః ॥ 33 ॥ ...

వ్యా॥ త్రియాయుషత్రియంబకప్రణవపంచాక్షరమంత్రైర్ధారయేత్ ।
శిరోలలాటకంఠస్కంధవక్షస్థలేషు త్రియాయుష త్రియంబకైస్తిస్రో
రేఖాః కుర్వీత వ్రతమేతచ్ఛాంభవమితి శ్రుతేః ॥ అ ॥ అథ తదభిమంత్రణ
ప్రకారపూర్వకం సమంత్రకత్రిపుండ్రధారణస్య ఫలమాహ ॥

శ్లో॥ వామహస్తతలే భస్మ క్షిప్త్వాచ్ఛాద్యాన్యపాణినా ॥
అగ్నిరిత్యాదిమంత్రేణ స్పృశన్వారాభిమంత్ర్య చ ॥ 34 ॥
త్రిపుండ్రముక్తస్థానేషు ధృత్వా సజలభస్మనా ॥ శివం శివంక
రం శాంతం స ప్రాప్నోతి న సంశయః ॥ 35 ॥ ...

వ్యా॥ అగ్నిరితి భస్మ వాయురితి భస్మ జలమితి భస్మ స్థలమితి భస్మ వ్యో
మేతి భస్మ సర్వం హ వా ఇదం భస్మ మన ఏతాని చక్షూంషి భస్మానీతి మం
త్రేణ స్పృశన్ । వారం సప్తవారం మూలేనాభిమంత్రయేదిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ త్రిపుండ్రరచనాప్రకారమాహ ॥

శ్లో॥ మధ్యాంగులిత్రయేణైవ స్వదక్షిణకరస్య తు ॥ ష
డంగులాయతం మానమపి వాలికమానకం ॥ 36 ॥ నేత్ర
యుగ్మప్రమాణేన ఫాలే దధ్యాత్త్రిపుండ్రకం ॥

వ్యా॥ అథ ప్రకారాంతరేణ త్రిపుండ్రీకరణమాహ ॥

శ్లో ॥ మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరనులోమవిలోమతః ॥౩౭॥
ధారయేద్యస్త్రిపుండ్రాంకం సరుద్రోనాత్రసంశయః ॥

వ్యా ॥ మధ్యమానామికాభ్యాం । అనులోమతః=ప్రదక్షిణతః । ఖాద్వయం । తన్మధ్యే । అంగుష్ఠేన । విలోమతః=అప్రదక్షిణతః । కాంరేఖాంరచయేత్ । ఏవంకృతస్త్రిపుండ్రోరుద్రఇత్యుక్తత్వాత్ । ర్వాపేక్షయావిశేషఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ తల్లక్షణంకథయతి ॥

శ్లో ॥ ఋజుశ్వేతమనువ్యాప్తంస్నిగ్ధంశ్రోత్రపరిమాణకం ॥౩౮॥
ఏవంసల్లక్షణోపేతంత్రిపుండ్రంసర్వసిద్ధిదం ॥

వ్యా ॥ ఋజు=సరళం । శ్వేతం=శుభ్రం । అనువ్యాప్తం=అవి... స్నం । స్నిగ్ధం=సాంద్రం । శ్రోత్రపరిమాణకం=శ్రవణపరిమితమిత్య...

అ ॥ అథాన్యత్రిపుండ్రస్యమహత్వంసూత్రద్వయేనసూచయతి ॥

శ్లో ॥ ప్రాతఃకాలేచమధ్యాహ్నేసాయాహ్నేచత్రిపుండ్రకం ॥౩౯॥ కదాచిద్భస్మనాకుర్యాత్సరుద్రోనాత్రసంశయః ॥
ఏవంవిధంవిభూత్యాచకురుతేయస్త్రిపుండ్రకం ॥ సరా
దిధర్మసంయుక్తస్త్ర్యంబామయఇతిశ్రుతిః ॥ ౪౦ ॥

వ్యా ॥ యః ॥ విభూత్యాచ=భస్మనా । ఏవంవిధం । ఋజుశ్వేతా... ల్లక్షణోపేతం । త్రిపుండ్రకంకురుతే । సః । రాద్రిధర్మసంయుక్తః... ద్రిసంబంధీయోధర్మః శివాచారః=తేనసంయుక్తస్సన్ । త్ర్య... మయః । వేదత్రయస్వరూపః=ఇతిశ్రుతిః ॥ యఇదంత్రిపుండ్రంధ... నవేదత్రయధారీ భవతి । ససంతతంతేత్రాగ్నిర్భవతి । సపుమా... త్రయస్నాతోభవతి । యస్త్రిపుండ్రధారీపురుషఃసరుద్రస్సవదమే... యఇదం త్రిపుండ్రంధృతవంతంపురుషంపశ్యంతి ససర్వపాపేభ్యో... పినిర్ముక్తోభవతి । ససర్వవేదాధ్యయనజన్మఫలవాన్భవతీతిన్మృ... బాలాది బహుశ్రుతిసిద్ధోయమర్థః ॥ తస్మాత్ప్రత్యూషాదికాలత్ర...

దావిస్త్రిపుండ్రంయఃకుర్యాత్ సరుద్రశ్శివపవ నసంశయ ఇత్యర్థః ॥...

అ ॥ అథైతాదృశం త్రిపుండ్రం వైధ్రృతమిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మాఃష్ణుశ్చరుద్రశ్చ దేవాశ్చ కపురోగమాః ॥ త్రిపుండ్రంధారయంత్యేవభస్మనాపరికల్పితం ॥౪౦॥వసిష్ఠాద్యాముహాభాగామునయశ్శ్రుతికోవిదాః॥ ధారయంతిసదాకాలం త్రిపుండ్రంభస్మనాకృతం॥ ౪౧ ॥

వ్యా ॥ అథేదంకుత్రవిహితమిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ శైవాగమేషు వేదేషుపురాణేష్వఖిలేషుచ ॥ స్మృతీతిహాసకల్పేషువిహితంభస్మపుండ్రకం ॥ ౪౨ ॥ ధారణీయంసదాస్నాతానాం శైవానాంచవిశేషతః ॥

వ్యా ॥ కల్పేషు । కల్పసూత్రేష్విత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం॥

అ ॥ అథానేన త్రిపుండ్రధారణేన సకలపాపక్షయ ఇత్యుక్త్వా భస్మధారణస్థలంసమాపయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ నాస్తికోభిన్నమర్యాదోదురాచారపరాయణః ॥ భస్మత్రిపుండ్రధారీచేన్ముచ్యతేసర్వకిల్బిషైః॥ ౪౩ ॥

వ్యా ॥ వేదవిరుద్ధాచార నిష్ఠః నాస్తికః=శరీరేంద్రియబుద్ధివ్యతిరేకేణ కశ్చిదాత్మానాస్తీతివదన్ చార్వాకాదిః । అతఏవ దురాచారపరాయణః । తాదృశోపి। భస్మత్రిపుండ్రధారీ చేత్ సర్వకిల్బిషైః=సమస్తపాపైర్ముచ్యతఇత్యర్థః ॥ ఇతిభస్మధారణస్థలం॥ ౘౘౘ॥

అథరుద్రాక్షధారణస్థలంనిరూపయతి.

శ్లో ॥ భస్మనావిహితస్నానస్త్రిపుండ్రాంకితమస్తకః ॥ శివార్చనపరోనిత్యంరుద్రాక్షానపిధారయేత్ ॥౧॥

వ్యా ॥ మస్తకోలలాటఇత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ కిమనేనప్రయోజనమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ రుద్రాక్షధారణాదేవముచ్యంతే సర్వపాతకైః ॥
దుష్టచిత్తాదురాచారా దుష్ప్రజ్ఞా అపిమానవాః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ నన్వేతే రుద్రాక్షాః కథముత్పన్నాః కుతః తాదృక్సామర్థ్యమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ పురాత్రిపురసంహారే త్రినేత్రో జగతాంపతిః ॥
ఉదపశ్యత్పురాం యోగమున్మీలితవిలోచనః ॥ ౩ ॥ నిపే
తుస్తస్య నేత్రేభ్యో బహవో జలబిందవః ॥ తేభ్యో జాతా
హి రుద్రాక్షా రుద్రాక్షా ఇతి కీర్తితాః ॥ ౪ ॥ రుద్రనేత్రస
ముత్పన్నా రుద్రాక్షా లోకపావనాః ॥ ...

వ్యా ॥ పూర్వం=త్రిపురసంహారప్రస్తావే । జగతాంపతిః=విశ్వప
తిః । త్రినేత్రః=సోమసూర్యాగ్నినయనః । శివః । ఉన్మీలితవిలోచనః
సంహారకాలపవలలాటనేత్రస్యోన్మేషాత్ । వికసితనేత్రత్రయస్సన్ । పు
రాం=త్రిపురాణాం । యోగం=సంబంధం । ఉదపశ్యత్=ఊర్ధ్వ
దృష్టవాన్ । తస్య నేత్రేభ్యః । బహవో జలబిందవః= ఉదకకణాః ।
పేతుః=భూమావాపతితాః । తేభ్యో జలబిందుభ్యః । రుద్రాక్షా జాతా
హి । యస్మాత్ కారణాత్ । రుద్రనేత్రసముత్పన్నాః తస్మాత్ కారణా
రుద్రాక్షా ఇతి కీర్తితాః । తత ఏవ లోకపావనా ఇత్యర్థః ।
త్ర । పురా త్రిపురవధాయోన్మీలితాక్షో హం తేభ్యో జలబిం
దవో భూమౌ పతితాః । తే రుద్రాక్షా జాతాః । సర్వానుగ్రహార్థా
తేషాం నామోచ్చారణేన దశశతగోదానఫలం భవతి । దర్శనస్పర్శ
భ్యాం ద్విగుణం త్రిగుణం ఫలం భవతి । అత ఊర్ధ్వం వక్తుం న శక్యామి
బృహజ్జాబాలోపనిషది ॥ అ ॥ ఏవం రుద్రనేత్రసముత్పన్నత్వాత్ । తత
లాక్షే దేనాష్టత్రింశత్ప్రకారేణోత్పత్తిం భజంత ఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ అష్టత్రింశత్ప్రభేదేనభవంత్యుత్పత్తిభేదతః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ కస్మాన్నేత్రాత్ క్రియంతఉత్పన్నా ఇత్యాత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నేత్రాత్సూర్యాత్మనశ్శంభోఃకపిలాద్వాదశోదితాః ॥ శ్వేతాఃషోడశసంజాతా స్సోమరూపాద్విలోచనాత్ ॥ ౬ ॥ కృష్ణాదశవిధాజాతావహ్నిరూపాద్విలోచనాత్ ॥ ఏవముత్పత్తిభేదేన రుద్రాక్షాబహుధాస్మృతాః॥

వ్యా ॥ శివస్యసూర్యాత్మనో నేత్రాత్ । కపిలాః =కపిలవర్ణాద్వాదశ=ద్వాదశభేదవంతోరుద్రాక్షాః।ఉదితాః=ఉత్పన్నాఇత్యర్థః సూర్యనేత్రస్య । తపిన్యాదిద్వాదశకలాత్మకత్వాత్ । సోమరూపాద్విలోచనాత్=చంద్రనయనాత్ । శ్వేతాః=శుభ్రవర్ణాః। షోడశ=షోడశభేదవంతస్సంజాతాః।ఉత్పన్నాః। తన్నేత్రస్యామృతాదిషోడశకలాత్మకత్వాత్ । వహ్నిరూపాద్విలోచనాత్ । వహ్నినయనాత్ । కృష్ణాః।కృష్ణవర్ణాః। దశవిధాః=దశభేదవంతః । జాతాః=ఉత్పన్నాః । తన్నేత్రస్యధూమ్రార్చిఃప్రభృతిదశకలాత్మకత్వాత్।ఏవముత్పత్తిభేదేనరుద్రాక్షాః। బహుధా=బహువిధాః। స్మృతాఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథధార్యరుద్రాక్షలక్షణమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అచ్ఛిద్రంకనకప్రఖ్యమనన్యకృతముత్తమం ॥ ౭ ॥ రుద్రాక్షంధారయేత్ప్రాజ్ఞఃశివపూజాపరాయణః ॥

వ్యా ॥ అచ్ఛిద్రమక్రిమిచుంబితమిత్యర్థః ॥ * । శిష్టంస్పష్టం *

అ॥ అత్ర కుత్రకథం కతిధారణీయాఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ యథాస్థానంయథావక్త్రం యథాయోగంయథావిధి ॥ ౮ ॥ రుద్రాక్షధారణంవక్ష్యేరుద్రసాయుజ్యసిద్ధయే ॥

వ్యా ॥ ప్రతిజ్ఞాయస్థానం సంఖ్యాంచాహ ॥

శ్లో॥ శిఖాయామేకమేకాస్యం రుద్రాక్షం ధారయేద్బుధః ॥౯॥ ద్విత్రిద్వాదశవక్త్రాణి శిరసి త్రీణి ధారయేత్॥ షట్త్రింశద్ధారయేన్మూర్ధ్ని నిత్యమేకాదశాననాన్ ॥దశ సప్తపంచవక్త్రాణి షట్ షట్కర్ణద్వయే వహేత్ ॥౧౦॥ షడష్టవదనాన్కంఠే ద్వాత్రింశద్ధారయేత్సదా ॥ పంచాశద్ధారయేద్విద్వాన్ చతుర్వక్త్రాణి వక్షసి ॥ ౧౧ ॥ త్రయోదశముఖాన్బాహ్వోర్ధరేత్ షోడశషోడశ ॥ ప్రత్యేకం ద్వాదశ వహే న్నవాస్యాన్మణిబంధయోః ॥ ౧౨ ॥ చతుర్దశముఖం యజ్ఞసూత్రమష్టోత్తరంశతం॥ ధారయేత్సర్వకాలం తు రుద్రాక్షం శివపూజకః॥ ౧౩ ॥ ...

వ్యా॥ అత్ర దశసప్తపంచవక్త్రాణి షట్ షట్కర్ణద్వయ ఇత్యత్ర దశముఖం ద్వయం ! పంచముఖం ద్వయం । సప్తముఖం ద్వయం । ఏవం షట్ షట్కర్ణద్వయే ధారణీయమిత్యర్థః । సమం స్యాద్దశశ్రుత్యాది న్యాయాత్ । షట్ షట్కర్ణయోరేకమేకమితి రుద్రాక్షజాబాలశ్రుతేః ఏకమేకం వా కర్ణద్వయే ధారయేత్ ॥ ఏవం కంఠేపి షడష్టవదనా మత్వేన ధారయేదితి ॥ * ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥ అయం భావః । శుద్ధమిశ్రస ర్ణ భువనాధీశ శివాష్టవిద్యేశ్వరశతరుద్రసంఖ్యాతయజ్ఞోపవీతధార నభువనాధ్వశుద్ధిః । వర్ణసంఖ్యాతపఙ్క్తిమాలయా వర్ణాధ్వశుద్ధిః ప సంఖ్యాతమణిబంధబాహుకంఠమాలయా పదాధ్వశుద్ధిః। షడంగపంచ ష్మాప్రణవమంత్రసంఖ్యాతకర్ణాభరణేన మంత్రాధ్వశుద్ధిః । శివశక్త్యాత్మకకర్ణాభరణేన వా । తత్త్వసంఖ్యాతమస్తకమాలయా తత్త్వాధ్వశుద్ధిః అష్టత్రింశత్కలాపూర్ణసోమసూర్యాగ్నిలక్షణశిరోరంధ్రమాలయా కలాధ్వశుద్ధిః। ఏవంరూపషడధ్వకాగణీభూత పరశివబ్రహ్మస్వరూపశిఖా త్రైక రుద్రాక్షధారణేన పరశివస్వరూప ఏవ । యో రుద్రాక్షం ధత్తే స

త్యంపరమశ్నివః ససత్యా పరమశ్నినఇతి శ్రుతేః ॥ ...

అ ॥ అత్రైవరుద్రాక్షధారణాత్సర్వపాపక్షయఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఏవంరుద్రాక్షధారీయ స్స్వకార్యేషువర్తతే ॥
తస్యపాపకథానాస్తిమూఢస్యాపినసంశయః॥ ౧౪ ॥

వ్యా ॥ ఏవముక్తప్రకారేణఏవస్థానేషు సదారుద్రాక్ష ధారిణోమూఢస్యాపిపాపవార్తానాస్తి । కుతఃపాపసంబంధఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను । క్షుద్రపాపసంబంధోనాస్తీత్యుచ్యతేవా మహాపాతకసంబంధోనాస్తీత్యుచ్యతె వేత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మహామద్యపాయీచస్వర్ణహృద్గురుతల్ప
గః॥ మాతృహాపితృహాచైవభ్రూణహాకృతఘాతకః॥రు
ద్రాక్షధారణాదేవ ముచ్యతేసర్వపాతకైః ॥౧౫ ॥

వ్యా ॥ అత్రసర్వశబ్దేనానుక్తపాతకాః సంగృహీతానీతిబోధ్యం॥

అ ॥ అథ విశేషమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ దర్శనాత్స్పర్శనాచ్చైవస్మరణాదపిపూజనాత్ ॥
రుద్రాక్షధారణాల్లోకెముచ్యంతేపాతకైర్జనాః ॥౧౬॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥అ॥ అత్రజనశబ్దేనకోవావివక్షితఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రాహ్మణోవాంత్యజోవాపిమూర్ఖోవాపండి
తోపివా ॥రుద్రాక్షధారణాదేవముచ్యతేసర్వపాతకైః॥౧౭ ॥

వ్యా ॥ అనేనరుద్రాక్షధారణేసర్వేప్యధికారిణఇత్యుక్తంభవతి ॥

అ ॥నన్వనేనపాపక్షయమాత్రంవాపుణ్యమపికించిదస్తి వేత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ గవాంకోటిప్రదానస్యయత్ఫలంభువిలభ్యతే ॥
తత్ఫలంలభతేమర్త్యోనిత్యంరుద్రాక్షధారణాత్ ॥౧౮ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథాస్యైతావన్మాత్రమేవన । క్రియాభేదేనాన్యోపిచమత్కారోస్తీత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో॥ మృత్యుకాలేచరుద్రాక్షం పిష్ట్వాసహవారిణా॥
యఃపిబేచ్ఛింతయన్రుద్రం రుద్రలోకంసగచ్ఛతి ॥ ౧౯ ॥

వ్యా॥ ఏవం నిశ్చిత్యయేభస్మరుద్రాక్షధారిణస్సంతి తేరుద్రా ఏవేత్యాహ॥

శ్లో॥ భస్మోద్ధూళితసర్వాంగాః ధృతరుద్రాక్షమాలికాః ॥ యేభవంతిమహాత్మానస్తేరుద్రానాత్రసంశయః॥ ౨౦ ॥

వ్యా॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథభస్మరుద్రాక్షధారణశూన్యేనద్విజేన విధీయమానం నిత్యనైమిత్తికాదికం కర్మాపివ్యర్థమిత్యాహ॥

వృ॥ నిత్యానికామ్యానినిమిత్తజానికర్మాణిసర్వాణిసదాపికుర్వన్॥ యోభస్మరుద్రాక్షధరోయదిస్యా ద్ద్విజోనతస్యాస్తిఫలోపపత్తిః॥ ౨౧ ॥

వ్యా॥ ఉపపత్తిః ప్రాప్తిరిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ తస్మాద్వర్ణాశ్రమాచారనిష్ఠేషుభస్మరుద్రాక్షధరఏకఏవగరీయానిత్యాహ॥

శ్లో॥ సర్వేషువర్ణాశ్రమసంగతేషు నిత్యంసదాచారపరాయణేషు । శ్రుతిస్మృతిభ్యామిహచోద్యమానో విభూతిరుద్రాక్షధరస్సమానః ॥ ౨౨॥

వ్యా॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణబ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమసంయుతేషు సర్వేషువిషయే । ఇహలోకే । విభూతిరుద్రాక్షధరఃసమానః=భస్మరుద్రాక్షధరఏకఏవ శ్రుతిస్మృతిభ్యాంచోద్యమానః శ్లాఘనీయః ॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌభక్తస్థలే
విభూతిరుద్రాక్షధారణప్రసంగోనామ
సప్తమపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ
శివాయనమః.

అథ అష్టమపరిచ్ఛేదప్రారంభః.

అత్రైవం శివలింగభస్మరుద్రాక్షధారణసంపన్నః శివతత్త్వప్రకాశార్థం పంచాక్షరీం జపేదితి పంచాక్షరీజపస్థలమగస్త్యాయ నిరూపయతి శ్రీరేణుకః ॥ ... ...

శ్లో॥ ధృతశ్రీభూతిరుద్రాక్షః ప్రియ తైలింగధారకః॥
జపేత్పంచాక్షరీం విద్యాం శివతత్త్వప్రబోధినీం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ధృతమాంగల్యభూతిరుద్రాక్షపవిత్రితః । శివలింగధారకః । శివతత్త్వప్రబోధినీం=పరశివతత్త్వప్రకాశినీం । పంచాక్షరీవిద్యాం=నమశ్శివాయేతి శ్రీరుద్రమంత్రప్రసిద్ధ పంచాక్షరీమంత్రం । జపేత్=మానసోపాంశువాచికస్వరూపేణోచ్చరేత్। జపఅవ్యక్తాయాం వాచీతిధాతోరిత్యర్థః ॥ అ ॥ నను । శివతత్త్వప్రకాశకానాం మంత్రాణాం బాహుల్యాత్కిమిత్యేష పంచాక్షరమంత్ర ఏవ జప్య ఇత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ శివతత్త్వాత్పరం నాస్తి యథా తత్త్వాంతరం మహత్ ॥
తథా పంచాక్షరీమంత్రాన్నాస్తి మంత్రాంతరం మహత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివ ఏకో ధ్యేయ ఇత్యాదిశ్రుతేః శివతత్త్వాత్పరం వ్యతిరిక్తం । మహత్=బృహత్ । తత్త్వాంతరం యథా నాస్తి । తథా పంచాక్షరీమంత్రాత్= నమఃశివాయేతి పంచాక్షరీ మంత్రాత్ । మహత్ మంత్రాంతరం నాస్తీత్యర్థః । విద్యాసు శ్రుతిరుత్కృష్టా రుద్రైకాదశినీ శ్రుతౌ । తత్ర పంచాక్షరీ తస్యాం శివ ఇత్యక్షరద్వయమితి పౌరాణికోక్తేః । శివ ఇత్యక్షరద్వయస్య వేదసారత్వాత్ । తత్ర శికారస్య ఋక్సామసంగ్రహరూపత్వాత్ । తయోరకారాద్యత్వాత్ । ఇకారస్య యజుస్సంగ్రహరూప

త్వాత్ । తస్యోకారాద్యత్వాత్ ।శకారస్యాశేషవర్ణసంగ్రహరూపత్వాత్ । తస్యశకారాద్యత్వాత్ । వకారస్యవ్యాకరణసంగ్రహరూపత్వాత్ । తస్యవకారాద్యత్వాత్ । ఏవం వేదవేదాంగసారరూపత్వాత్ । తాదృశ శివశబ్దఘటితత్వేనైష పంచాక్షరమంత్రఏవసర్వమంత్రోత్కృష్ట ఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ ఏవంపంచాక్షరీమంత్రే శివేచజ్ఞాతేసతి మంత్రాంతరైర్దేవతాంతరైః కింప్రయోజనమిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ జ్ఞాతేపంచాక్షరీమంత్రేకింవామంత్రాంతరైఃఫలం॥
జ్ఞాతేశివేజగన్నాథేకింఫలందేవతాంతరైః ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ఏకోహవైనారాయణఆసీదితిశ్రుతేః॥ విష్ణ్వాదిసకలవిశ్వమూర్తేన పరశివేజ్ఞాతేసతి తదీయసృష్ట్యంతర్గతత్వేనజననమరణపరిపీతైర్విష్ణ్వాది దేవతాంతరైః కింఫలం నకించిత్ఫలమిత్యర్థః । నహి భిక్షుర్భిక్షుకాంతరం యాచయతి సత్యన్యస్మిన్ భిక్షుకే దాతరీతి న్యాయాత్ । నన్వేకోహవైనారాయణఆసీదిత్యత్రసదేవసౌమ్యేదమగ్రఆసీదిత్యాదిబ్రహ్మప్రతిపాదకవాక్యసామ్యతాశ్రవణాత్ కథముత్పత్తిపరత్వమితిచేన్న । రోహితోలోహితాదాసీత్ శక్తేరాసీత్పరాశరఇతివదుత్పత్తిసత్తాపరతోపపత్తేః । నచతద్వత్ హేతుశ్రవణాభావాత్కథముత్పత్తి పరత్వమితివాచ్యం ॥ బ్రహ్మావిష్ణురుద్రేంద్రాస్తేసంప్రసూయంతఇతి శిఖోపనిషద్వచనాత్ । విష్ణోరుత్పత్తేశ్శ్రూయమాణత్వాత్ । తదనుసారేణోత్పత్తిపరతాసంభవాత్ । నచాత్ర నారాయణస్యోత్పత్తిర్నశ్రూయతే । కింతు విష్ణోరేవ । తస్యనారాయణాంశీభూతత్వాత్ । ఆదిత్యానామహంవిష్ణురితిగీతత్వాత్ । అంశపరత్వమేవేతి వాచ్యం । ముఖ్యాబ్రహ్మరుద్రాగథ్యపఠితవిష్ణుశబ్దసామ్యాంశపరత్వాసంభవాత్ ।ప్రాయఃపాఠవిరోధాత్ । విష్ణురిత్థాపరమవిద్యాగ్రజాతోబృహన్నభిపాతితృతీయమితిశ్రుతేర్మహావిష్ణోరేవోత్పత్తిశ్రవణాచ్చ అజో

తత్ర త్వైవకశ్చిద్భీరుః ప్రపద్యతే రుద్రయత్తేదక్షిణంముఖం తేనమాంపాహి నిత్యమితి శ్వేతాశ్వతర శ్రుతేః కారణీభూతమహారుద్రసాయుజ్యాతత్వ శ్రవణాచ్చేతిదిక్ ॥ అ ॥ నను । సప్తకోటిమహామంత్రేషుకోప్యస్యస మానమంత్రోనాస్తి వేత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ సప్తకోటిషుమంత్రేషుమంత్రః పంచాక్షరోమహాన్॥
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవేషుయథాశంభుర్మహత్తరః॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య హేయాంశ్చవిష్ణ్వాదికాన్ సురాన్॥ శి వఏవ సదాధ్యేయ స్సర్వసంసారనాశనఇతి పిప్పలాదశ్రుతేః అజాత ఇత్యుదాహృతశ్రుతేశ్చ । ముముక్షూపాస్యత్వాదజాతత్వేనబ్రహ్మాదిషు శివోయథామహాన్ తథాసప్తకోటిమహామంత్రేషు వేదసారత్వాత్పం చాక్షరమంత్రో మహానిత్యర్థః ॥అ॥ నను ।విష్ణ్వాదిసకలవిశ్వకారణత్వాత్ శివస్సర్వోత్తమోభవతు । పంచాక్షరీమంత్రస్యకథంసర్వోత్తమత్వమి త్యాశంక్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ అశేషజగతాం హేతుః పరమాత్మామహేశ్వరః ॥
తస్యవాచకమంత్రోయంసర్వమంత్రైకకారణం॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ శివోయథాసకలజగత్కారణంతథాతద్వాచకమంత్రోపిసక లమంత్రకారణమిత్యర్థః ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ తస్యాభిధానమంత్రోయమభిధేయశ్చసస్మృతః ॥
అభిధానాభిధేయత్వాన్మంత్రాత్సిద్ధఃపరశ్శివః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ అయంమంత్రః । తస్యశివస్య । అభిధానమంత్రః నామమంత్రఇత్యర్థః । సః । శివః । అభిధేయశ్చ । తన్మంత్రేణాభి ధాతుం యోగ్యఇతిస్మృతః ।అభిధానాభిధేయత్వాత్ । శివాభిధానాభి ధేయత్వాత్ । మంత్రాదస్మాన్మంత్రాత్ । పరశివః । సిద్ధః=ప్రకాశితః మంత్రాణాంయజనీయదేవతాప్రకాశకత్వేనైతన్మంత్రాభావేశివస్య

స్ఫూర్తిరేవ సస్యాత్ । కిం తావతేతి నాశంకనీయం । శివస్య సక
లోపాదానకారణత్వాత్ । తద్వాచకపంచాశద్వర్ణమయత్వం చయు
క్తమితి శస్య సకలమంత్రమూలత్వాత్ । తత్ప్రకాశకత్వేన సకలమంత్రకార
ణత్వమితి । తత్కథమితి చేత్ । ఉచ్యతే “అథాద్యాస్తిథయస్సర్వే స్వ
రా బింద్వవసానకాః । తదంతః కాలయోగేన సోమసూర్యౌ ప్రకీర్తితౌ
పృథివ్యాదీని తత్త్వాని పురుషాంతాని పంచసు । క్రమాత్కాదిషు వర్గేషు
మకారాంతేషు సుస్థితే । వాయ్వగ్నిసలిలేంద్రాణాం ధారణానాం చతుష్ట
యం । తదూర్ధ్వే శాదివిఖ్యాతం పురస్తాద్బ్రహ్మపంచకం । అమూలా
త్త్రిమాద్ జ్ఞేయా క్షాంతా సృష్టిరుదాహృతా । సర్వేషాం చైవ మంత్ర
ణాం విద్యానాం చ యశస్విని । ఇయం యోనిస్సమాఖ్యాతా సర్వతంత్రేషు
సర్వదేతి” శ్రీపరాత్రింశికాశాస్త్రస్థితత్వాత్ । శివ ఇత్యత్ర । శకారస్య
బ్రహ్మాదిపంచబ్రహ్మవాచకత్వాత్ । వకారస్య మాయాతత్త్వవాచకత్వే
తత్కార్యరూపకలాదిక్షితిపర్యంత త్రింశత్తత్త్వాత్ । ఏవం శకార వకా
రయోః షట్త్రింశత్తత్త్వవాచకత్వాత్ । అకారస్య శివతత్త్వకలారూపషో
డశస్వరమయత్వాత్ । ఇకారస్యేచ్ఛాశక్తివాచకత్వాత్ । ఏవం శబ్దా
ర్థమయప్రపంచయోరంతర్భావాత్ । సకలమంత్రకారణత్వం । మాతృ
కాదేస్సకలశబ్దప్రపంచోపాదానకారణత్వాత్ ॥ వృ ॥ పంచా
న్నిజదేహజాక్షరభవైర్నానార్థైర్ధాతుభిర్బహ్వర్థైః పదవాక్య
మానజనకైరర్థావినాభావితైః ॥ సాభిప్రాయసదర్థకర్మఫలదా
ద్వైరనంతైరిదం విశ్వం వ్యాప్య చిదాత్మనాహమహమిత్యుజ్జృంభసే మా
తృకే ॥ పంచాశద్వర్ణమాలా బహువిధసనదేహోచ్చారణాత్తత్త్వజాలశ
క్తివ్యాపారసత్రాణి శ్రుతిముఖామ్నాయవిద్యాస్వరూపా । ధాత్
వ్యుత్పత్తిపూర్వం శ్రుతిముఖవివిధానేకసిద్ధాంతవిద్యా నానాభాషా
యాభిః ప్రకటయసి యతస్సైవ తే సాంగవేద ఇతి దూర్వాసభగవత్త్రైః

వ్యా ॥ నన్వేవం చేద్వ్యక్షరత్వమేవయుక్తం । కిమితిపంచాక్షరరూపే ణసర్వశ్రుతిశిరోగతస్సన్ మంత్రోయంప్రతిభాతి అత్రనమస్కారేణజీవత్వమిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ నమస్కారేణ జీవత్వం శివాయేతితతఃపరం ॥
మంత్రఃపంచాక్షరోహ్యేషసర్వశ్రుతిశిరోగతః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివజీవైక్యప్రకాశనార్థం నమస్కారపూర్వకత్వేన ఉత్తరత్వేనచపంచాక్షరరూపేణ సర్వశ్రుతిశిరోగతస్సన్ । మంత్రోయంప్రతిభాతి । అత్రనమస్కారేణజీవత్వం । శివశబ్దేనపరబ్రహ్మత్వం । అయమైక్యద్వయగతావితిజ్ఞాతోరితిభావః ॥ ... ...

అ॥ నను సచ్చిద్ఘనస్యపరబ్రహ్మణఃశివఇత్యభిధానంకథమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ అదితఃపరిశుద్ధత్వాన్మలత్రయవియోగతః ॥ శివఇ
త్యుచ్యతేశంభుశ్చిదానందఘనఃప్రభుః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ చిదానందఘనః=సచ్చిదానందస్వరూపః । ప్రభుః=స్వతంత్రః । శంభుః=సుఖభోక్తృత్వాత్ । సుఖప్రదత్వాచ్చ ! పరబ్రహ్మ । ఆదితఃకదాపిమంత్రవియోగతః । అణవాదిమలత్రయసంబంధాభావేన పరిశుద్ధత్వాత్ =నిర్మలత్వాత్ । శివఇత్యుచ్యతే । వశకాంతావితిధాతోః స్వచ్ఛప్రకాశరూపత్వాదితిభావః ॥ అ ॥ అథసకల మంగలావాసభూమిత్వాచ్చ శివశబ్దాభిధేయం బ్రహ్మేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఆస్పదత్వాదశేషాణాంమంగలానాంవిశేషతః ।
శివశబ్దాభిధేయోహి దేవదేవస్త్రియంబకః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ అత్ర । త్రియంబకశబ్దేన సృష్టిస్థిత్యాది కారణం పరబ్రహ్మోచ్యతే । సూర్యాదీనాంసృష్ట్యాదికారణత్వాత్ । ఋతంసత్యంపరంబ్రహ్మ । పురుషంకృష్ణపింగలం । ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షమితిశ్రుతేః త్రియంబకః । దేవదేవః=బ్రహ్మాదీనామపిదేవః । పరమేశ్వరః । అశేషా

ణాం=సమస్తానాం । మంగలానాం । విశేషణః । విష్ణ్వాదిభో
కతః । ఆస్పదత్వాత్=ఆశ్రయత్వాత్ । శివశబ్దాభిధేయోహి । కల్యా
ణంమంగలంశివమితి ప్రసిద్ధత్వాత్ ॥ అ ॥ నన్వనేకనామ్నాంవిద్యమా
నత్వాత్ । శివశబ్దేనైవకిమితిపరబ్రహ్మాభిధీయత ఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥శివఇత్యక్షరద్వంద్వంపరబ్రహ్మప్రకాశకం॥ముఖ్యవృ
త్త్యాతదన్యేషాంశబ్దానాంగుణవృత్తయః॥ ॥౧౧॥

వ్యా ॥ శివఇత్యక్షరద్వయం । ముఖ్యవృత్త్యాపరబ్రహ్మప్రకాశకం । త
దన్యేషాంశబ్దానాం=శివశబ్దాతిరిక్తభవాదిశబ్దానాం । గుణవృత్త్య
సంహారమాణవక ఇత్యాదివద్గుణయోగేన పరబ్రహ్మప్రకాశకత్వమిత్యర్థః

అ ॥ అథోక్తార్థముపసంహరతి ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాన్ముఖ్యతరంనామశివఇత్యక్షరద్వయం ॥ సచ్చి
దానందరూపస్యశంభోరమితతేజసః ॥ ౧౨ ॥ ఏతన్నా
మావలంబేనమంత్రఃపంచాక్షరఃస్మృతః॥ ...

వ్యా ॥ మహానితిశేషః । శివఇత్యక్షరద్వయమపరిమితప్రకాశరూ
పస్య । సచ్చిదానందఘనస్యశంభోః । పరబ్రహ్మణః । ముఖ్యతరమత్యం
తముఖ్యం నామ । ఏతన్నామావలంబేన । ఏతన్నామఘటితత్వేన పంచా
క్షరోమంత్రః । మహానితిస్మృతఇత్యర్థః ॥

అ ॥అథ కిమనేనకర్తవ్యంకింఫలమిత్యత్రదృష్టాంతపూర్వకమాహ

శ్లో ॥యస్మాదతస్సదాజప్యోమోక్షకాంక్షిభిరాదరాత్ ॥
౧౩॥యథానాదిర్మహాదేవఃసిద్ధస్సంసారమోచకః॥ త
థాపంచాక్షరోమంత్రస్సంసారక్షయకారకః॥ ౧౪॥

వ్యా ॥ యస్మాత్ । శివనామఘటితత్వేన పంచాక్షరమంత్రోమహా
నతః । తస్మాత్కారణాత్ । మోక్షకాంక్షిభిః । పురుషైః । ఆదరాత్స
దాజప్యః । అత్రదృష్టాంతః । సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య హేయాన్విష్ణ్వాదీ

న్నరాః । శివఏవసదాఖ్యోయస్సర్వసంసార నాశనఇతి పిప్పలాదశ్రుతేః । అనాదిభూతఃపరశివోయథాసంసారపాశప్రమోచకఇతిప్రసిద్ధః । తథా పంచాక్షరమంత్రః సంసారపాశక్షయకారకఇతిప్రసిద్ధః । అశేషపాశవిచ్ఛిత్త్యైశివ ఇత్యక్షరద్వయం । అలంనమస్క్రియాయుక్తోముక్తయేకల్పితోమనురితిబ్రహ్మోత్తరఖండవచనాదితి ॥ ...

అ॥ నన్వయంమంత్రః శివవత్సంసారక్షయకారకశ్చేత్ విశ్వకారణత్వంచతద్వదస్తికిమిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ పంచభూతానిసర్వాణిపంచతన్మాత్రకానిచ ॥ జ్ఞానేంద్రియాణిపంచాపి పంచకర్మేంద్రియాణిచ ॥ ౧౫॥
పంచబ్రహ్మాణిపంచాపికృత్యానిసహకారణైః ॥ బోధ్యాని పంచభిర్వర్ణైః పంచాక్షరమహామనోః॥ ౧౬ ॥

వ్యా ॥ పృథివ్యాదిపంచభూతాని । గంధాదిపంచతన్మాత్రాః జ్ఞానశక్తిరూపఘ్రాణాది పంచజ్ఞానేంద్రియాణి । క్రియాశక్తిరూపోపస్థాది పంచకర్మేంద్రియాణి । పంచసాదాఖ్యపంచబ్రహ్మపర్యాయాచారాదిపంచలింగాని । భవమృడహరాదికారణైశ్శైస్సహసృష్ట్యాదిపంచకృత్యానిపంచవిధానిసర్వాణ్యపి పంచాక్షరమహామంత్రస్య పంచభిర్వర్ణైః బోధ్యానిప్రకాశ్యానీత్యర్థః॥ ... ...

అ ॥ నన్వాలోకేనఘటాదివత్ప్రకాశ్యానివాస్వర్ణకుండలాదివత్ప్రకాశ్యానివేత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ పంచధాపంచధాయానిప్రసిద్ధానివిశేషతః ॥ తానిసర్వాణివస్తూనిపంచాక్షరమయానిహి ॥ ౧౭ ॥

వ్యా॥ పంచశక్తిపంచాంగులివదనాదానాదిపంచకర్మేంద్రియార్థాః మనోబుద్ధ్యహంకార ప్రకృతి పురుషాదీని పంచపంచప్రకారేణయానివిశేషతః ప్రసిద్ధాని । తానిసర్వాణిస్వర్ణకుండలన్యాయేన పంచాక్షర

మయాని=పంచాక్షరకార్యాణి ॥ తత్ప్రకాశ్యానిచేత్యర్థః । వర్ణా
నాంశక్తిరూపత్వాదితి ॥ అ ॥ నను । మోక్షకారణం ప్రణవః పంచాక్ష
ర్యాంతదభావాత్ కథంమోక్షప్రదత్వ మిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ఓంకారపూర్వో మంత్రోయంపంచాక్షరమయః
పరః ॥ శైవాగమేషు వేదేషుషడక్షరఇతిస్మృతః॥ ౧౭ ॥

వ్యా ॥ పరః । ఉక్తప్రకారేణసర్వోత్కృష్టః । పంచాక్షరమయోయ
మంత్రః । ఓంకారపూర్వఃషడక్షరఇతి శివాగమేషు వేదేషుస్మృతః। శ్రీ
రుద్రే । నమస్తారాయనమః శంభవేచేతి । ఈశానమంత్రాంతే।మేక
స్తునచాశివోమిలిచప్రూయమాణత్వాత్ । ఓంకారాత్మతయాభాతిశ్రు
త్యతీతఃపరశ్శివఇత్యాగమోక్తేఃశివో వాప్రణవఃప్రోక్తఃప్రణవో వాశి
స్మృతః । వాచ్యవాచకయోర్భేదోనాత్యంతంవిద్యతేక్వచిదితి పౌరా
ణికోక్తేశ్చ । శివప్రణవయోరభేదాత్ । ఓంకారపూర్వత్వేనషడక్షర ఇ
త్యర్థః ॥ అ ॥ అథ ప్రథమంతారకారూపం । ద్వితీయందండఉచ్యతే
తృతీయంకుండలాకారం । చతుర్థంచార్ధచంద్రికం । పంచమందర్ప
ణాకారం షష్ఠంజ్యోతిస్స్వరూపకం । నకారస్తారకారూపం । మకారో
దండఉచ్యతే । శికారఃకుండలాకారో । వకారశ్చార్ధచంద్రికః । య
కారోదర్పణాకార ఓంకారఃపంచవర్ణరాడితి శివాగమవచనాత్పం
చాక్షరకల్పతరోర్బీజభూతస్యఓంకారస్యమాహాత్మ్యంసూత్రత్రయేణ
నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ మంత్రన్యాసాదిభూతేనప్రణవేనమహామనోః॥
ప్రబోధ్యతేమహాదేవః కేవలశ్చిత్సుఖాత్మకః॥౧౮ ॥

వ్యా ॥ మహామంత్రరూపస్యాస్య పంచాక్షరమంత్రస్యాదిభూతేన
ప్రణవేనసచ్చిదానందాత్మకఃపరశివఃప్రకాశ్యతఇత్యర్థః ॥ యోవైరుద్ర
స్సభగవానిత్యుపక్రమ్యయ ఓంకారస్సప్రణవోయఃప్రణవస్ససర్వవ్యా

పీ యస్సర్వవ్యాపీ సోనంతో యోనంతస్తత్తారం యత్తారం తత్సూక్ష్మం యత్సూక్ష్మం తచ్ఛుక్లం యచ్ఛుక్లం తద్వైద్యుతం యద్వైద్యుతం తత్పరం బ్రహ్మ స ఏకః స ఏకో రుద్రః స ఈశానః స భగవాన్ స మహేశ్వరః స మహాదేవ ఇత్యథర్వశిరశ్శ్రుత్యా । ప్రణవస్యైవ సచ్చిదానందాత్మకం పర బ్రహ్మేతి శ్రూయమాణత్వాదితి ॥ ... ...

అ ॥ నను । శివః ప్రణవేన వినాన కేనాపి ప్రకాశ్యతే వేత్యత్రాహ ।

శ్లో ॥ ప్రణవేనైకవర్ణేన పరబ్రహ్మ ప్రకాశ్యతే ॥ అద్వి
తీయం పరానందం శివాఖ్యం నిష్ప్రపంచకం ॥ ౨౧ ॥

వ్యా ॥ శివం పరాత్పరం సూక్ష్మం నిత్యం సర్వగమవ్యయం। ఇతి శివాగమోక్తేః । శివాఖ్యం పరానందం సచ్చిదానందలక్షణం । అద్వితీయం=ఏకమేవాద్వితీయమితి శ్రుతేః ద్వితీయశూన్యం। నేహ నానాస్తి కించనేతి శ్రుతేః । నిష్ప్రపంచకం । అతఏవ ప్రపంచదిక భేదశూన్యం పరంబ్రహ్మ । ప్రణవేనైకవర్ణేన=ప్రణవరూపైకవర్ణేన ప్రణవేనైవేత్యర్థః । ప్రకాశ్యతే=ప్రబోధ్యతే। ప్రణవాంశీభూతాకారోకారమకారాణాం సచ్చిదానందవాచకత్వాదితి । ఏవంచ నమశ్శివాయేతి పంచాక్షరాణ్యాచార గురుశివ చరప్రసాద లింగబీజాక్షరాణి । ఓంకారో మహాలింగబీజమితి బీజవృక్షరూప ప్రణవపంచాక్షరఏవ షట్స్థలబీజమితితాత్పర్యం ॥ అ ॥ నన్వస్య లింగాంగషట్స్థలయోగకారణస్య ప్రణవస్య సచ్చిదానందలక్షణ బ్రహ్మప్రకాశకత్వమస్తు । నిష్ప్రపంచబ్రహ్మప్రతిపాదకత్వం కథమిత్యత్ర జపగాయత్రీమంత్రయోగపూర్వకం తత్స్వరూపం ప్రదర్శయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ పరమాత్మమనుర్జ్ఞేయస్సోహంరూపస్సనాతనః ॥
జాయతే హంసయోర్లోపాదోమిత్యేకాక్షరో మనుః ॥ ౨౨ ॥

వ్యా ॥ పరమాత్మమనుః=పరమాత్మమంత్రః । సోహంరూపః=ప్రత్యభి.

జ్ఞానరూపఇతి జ్ఞేయః । యో సౌపురుషః సోఽహమితి శ్రుతిగురూప
శిష్యానుభవైర్విజ్ఞాతుం యోగ్యః । ఏవం ప్రతిదినం షట్ఛతాధిక మేక
శతిసహస్రసంఖ్యాతం జపితత్వాత్తథాస్యాభేదఘటితత్వాత్తేన లకుంభక
సకారహకారయోస్త్యాగాత్ । సనాతనః=నిత్యః । ఓమిత్యేకాక్షరమ
జాయతే । తతః కిమితి చేత్ । ఉచ్యతే । సకారస్య ద్వంద్వబీజత్వేన
ద్యారూపత్వాత్ । హకారస్యార్కబీజత్వేన వేదనరూపత్వాత్ । ఏవంరూ
సకారహకారయోస్త్యాగాత్ । వృత్తిశూన్యవేదకమాత్రప్రకాశకరూ
ఓంకారఏవావశిష్యత ఇతి నిష్ప్రపంచబ్రహ్మప్రతిపాదకః ప్రణవ ఇత్యుక్త
భవతి । తేనశివజీవైక్యలక్షణలింగాంగసామరస్యరూపప్రసుత్యాగమప్ర
ద్ధపరముక్తిరితి బోధ్యం ॥ ...

అ ॥ ఏవం స్థితే ప్రణవేన నిష్కళజ్ఞానం పంచాక్షర్యా సకలజ్ఞానం ప్రణవ
సహితపంచాక్షర్యా సకలనిష్కలమితి సూత్రద్వయేన ప్రతిపాదయతి ।

శ్లో ॥ ప్రణవేనైవ మంత్రేణ బోధ్యతే నిష్కళశ్శివః ॥ పం
చాక్షరేణ మంత్రేణ పంచబ్రహ్మతనుస్తథా ॥ ౨౨ ॥ నిష్క
లస్సంవిదాకారస్సకలో విశ్వమూర్తితః ॥ ఉభయాత్మా శి
వో మంత్రే షడక్షరమయే స్థితః ॥ ॥ ౨౩ ॥

వ్యా ॥ అత్రనిష్కళశబ్దేన శుద్ధచిద్రూపత్వముచ్యతే । సకలశబ్దేన
ప్రపంచవిశిష్టత్వముచ్యతే । ఏవంచ । ప్రణవమంత్రేణైవ నిష్కళశివః=
సచ్చిదానందాత్మకః పరశివః బోధ్యతే=ప్రకాశ్యతే । పంచాక్షరేణ మం
త్రేణ । పంచబ్రహ్మతనుః= పంచబ్రహ్మమయశివః । తథా । బోధ్యతే
సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మేతి శ్రుతేః ప్రకాశ్యత ఇత్యర్థః । ఉభయాత్మా శి
వః । సకలనిష్కలరూపః పరమాత్మా । షడక్షరమయే మంత్రే=ప్రణవ
యుక్త పంచాక్షర్యాం । స్థితః=ప్రకాశత ఇత్యర్థః । అత్ర । యద్యపి
అకారం బ్రహ్మాణం నాభౌ । ఉకారం విష్ణుం హృదయే । మకారం రుద్రం

భ్రూమధ్యే ఓంకారం సర్వేశ్వరం ద్వాదశాంతఇతి తాపనీయశ్రుతేః । ప్రణవస్యాపిసప్రపంచబ్రహ్మమయత్వమేవ । తథాపి వేద్యసంస్కారాత్మకబిందుఘటితత్వేన సూక్ష్మప్రపంచమయత్వాన్నిష్కళత్వవ్యపదేశః । స్థూలప్రపంచమయస్య పంచాక్షరమంత్రమూలమస్యాప్రణవోబీజం ।తస్యఅకారోకారమకారబిందునాదలక్షణపంచావయవసంపన్నత్వాదితి సంక్షేపః ॥ ... ...

అ ॥ అథాస్య పంచాక్షరమంత్రస్య పర్యాయనామానికథయతి ॥

శ్లో ॥ మూలంవిద్యాశివశ్శైవంసూత్రంపంచాక్షరస్తథా॥
ఏతానినామధేయాని కీర్తితానిమహామనోః ॥ ౨౪ ॥

వ్యా ॥ మహామనోః=పంచాక్షరమహామంత్రస్య।మూలం । విద్యాశివశ్శైవసూత్రం । తథాపంచాక్షరఇతి ఏతానినామధేయాని వర్ణసంఖ్యయాకీర్తితానీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైతాదృశీంపంచాక్షరీంప్రణవేనసహషడక్షరీం విద్యాంజపేదిత్యాహ ॥ ....

శ్లో । పంచాక్షరీమిమాంవిద్యాంప్రణవేనషడక్షరీం ॥ జపేత్సమాహితోభూత్వా శివపూజాపరాయణః ॥ ౨౫ ॥

వ్యా ॥ సమాహితః । ఏకాగ్రచిత్తస్సన్నిత్యర్థః ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥

అ ॥ కథంజపేదిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాప్రాఙ్ముఖోఽఙ్ముఖోపివా ॥ చింతయేద్ధృదయాంభోజే దేవదేవంత్రియంబకం ॥సర్వాలంకారసంయుక్తంసాంబంచంద్రార్ధశేఖరం॥జపేదేతాంమహావిద్యాంశివరూపామనన్యధీః ॥౨౬॥

వ్యా ॥ శుద్ధేష్ఠ లేమృగాజినచిత్రకంబళాద్యాస్తరణే । సిద్ధపద్మాద్యాసనే । ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోవోపవిశ్య । భస్మరుద్రాక్షాలంకృతస్సన్ । శివలింగపూజకోభూత్వా।అసంపూజ్యశివంస్తోత్రజపాత్ఫలముదీరితం।సం

పూజ్యచశివంపశ్చాత్ఫలంపక్తుంనశక్యతే॥సహస్రంవాతతర్ధంవాతదర్ధం శతాష్టకం। అష్టోత్తరసహస్రంవాజపంకుర్యాదతంద్రధీః। పూజాకోటి సమంస్తోత్రం స్తోత్రకోటిసమోజపః। జపకోటిసమంధ్యానంధ్యానకో టిసమోలయఇతి శివాగమవచనాత్ । శివపూజానంతరం పునఃప్రా ణాయామంకృత్వా। కరషండగంవిన్యస్య। హృదయకమలే త్రియం బకంమండలత్రయగుణత్రయదేవత్రయాదిత్రివిధవస్తుకారణీభూతం। వదేవం। భవానీపతిం। సర్వాలంకారసంయుక్తం। చంద్రార్ధశేఖరం శివం। అనన్యధీః పరిచింతయన్ ।ఏకాంమహావిద్యాముక్తవిధేష్వేకప్రకా రేణ గురూపదిష్టమార్గేణసగర్భజపంకుర్యాదిత్యర్థః॥

అ॥ అథ జపభేదం ప్రదర్శయతి॥

శ్లో॥ జపస్త్రివిధఃప్రోక్తోవాచికోపాంశుమానసః॥
శ్రూయతేయస్తుపార్శ్వస్థైర్యథావర్ణసమన్వయః॥౨౮॥
వాచికస్తువిజ్ఞేయస్సర్వపాపప్రభంజనః॥ ఈషత్స్పృ
ష్ట్వాధరపుటంయోమందమభిధీయతే॥ ౨౯॥ పార్శ్వ
స్థైరశ్రుతస్సోయముపాంశుఃపరికీర్తితః॥ అస్పృ
ష్ట్వాధరమస్పందిజిహ్వాగ్రంయోంతరాత్మనా॥భావ్యతేవ
ర్ణరూపేణ మానసఇతిస్మృతః॥ ౩౦॥ ...

వ్యా॥ జపః=మంత్రోచ్చారస్తు। వాచికఇత్యుపాంశురితిమానస ఇతిత్రివిధః। తత్ర। యస్తుమంత్రోచ్చారఃయథావర్ణసమన్వయం=వ ర్ణసంతానమనతిక్రమ్య। పార్శ్వస్థైఃశ్రూయతే। సమంత్రోచ్చా రః। మనోవచనకాయజన్యసర్వపాపనివారకోవాచికజప ఇతివిజ్ఞాతుం యోగ్యమిత్యర్థః। యః=యోమంత్రోచ్చారః। కించిదధరపుటంస్పృ ష్ట్వాపార్శ్వస్థైరశ్రుతస్సన్ మందమభిధీయతే। సోయముపాంశుజప ఇతిపరికీర్తితః। యః=యోమంత్రోచ్చారః। అధరమస్పృష్ట్వా। అస్ప

దిజిహ్వాగ్రః=స్పందనరహితజిహ్వాగ్రం యథాభవతి తథా । వర్ణరూపేణాంతరాత్మనా । మంత్రాక్షరస్వరూపవతా చిత్తేనభావ్యతే । సః=స మంత్రోచ్చారః । మానసఇతి=మానసజపఇతి । స్మృతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథాస్య జపయజ్ఞస్యమహాత్మ్యముద్భావయతి ॥

శ్లో ॥ యావంతఃకర్మయజ్ఞాద్యా వ్రతదానతపాంసి
చ ॥ సర్వే తేజపయజ్ఞస్యకలాంనార్హంతిషోడశీం॥౩౧॥

వ్యా ॥ యావంతః ।కర్మయజ్ఞాద్యాః ।జ్యోతిష్టోమాదయస్సంతివ్రతదానతపాంసియావంతిసంతి । తేసర్వే । జపయజ్ఞస్యషోడశీంకలాం । (వతి=షోడశభాగేష్వేకభాగంచవ్రతి । నార్హంతినసమానాభవంతీత్యర్థః॥అ॥అథోక్తత్రివిధజపానాంమాహాత్మ్యమేకప్రకారంకిమిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥మాహాత్మ్యంవాచికస్యైతజ్జపయజ్ఞస్యకీర్తితం ॥
తస్మాచ్ఛతగుణోపాంశుస్సహస్రోమానసస్మృతః ॥ ౩౨ ॥

వ్యా ॥ వాచికజపస్యయదైతన్మాహాత్మ్యంకీర్తితం । తస్మాత్=వాచికజపాత్ । ఉపాంశుజపః । శతగుణః । తస్మాదుపాంశోర్మానసః । సహస్రః=సహస్రగుణఇతిస్మృతఇత్యర్థః ॥ అ ॥తహ్యేతేషుకోవా జపఃకర్తవ్యఇత్యత్రమోక్షార్థిభిర్మానసఏవజపఃకర్తవ్యఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ వాచికాత్తదుపాంశోశ్చజపాదస్యమహామనోః ॥
మానసోహిజపఃశ్రేష్ఠోఘోరసంసారనాశకః ॥ ౩౩ ॥

వ్యా ॥ అస్య మహామన్త్రోః । వాచికాజ్జపాదుపాంశోశ్చజపాత్। మానసోజపః । ఘోరసంసారనాశకస్సన్ శ్రేష్ఠఇత్యర్థః ॥

అ ॥ తర్హితయోఃకాగతిరిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ ఏతేష్వేతేనవిధినాయథాభావంయథాశ్రమం॥
జపేత్పంచాక్షరీమేతాంవిద్యాంపాశవిముక్తయే ॥ ౩౪॥

వా ॥ ఏతేషువిషయేషువాచికాదిజపవిషయేషు । ఏతేనవిధినా । ఏ

తదుక్తప్రకారేణ । యథాక్రమం=క్రమమనతిక్రమ్య । యథాశా...
యథాసంభవం । ఏతాంపంచాక్షరీంవిద్యాం ।పాశవిముక్తయే=మ...
యాదిపంచపాశవిముక్త్యర్థం । జపేత్ । ఉచ్చరేదిత్యర్థః ।

అ ॥ అథానేనైవమంత్రేణశివలింగార్చనంచకర్తవ్యమిత్యా...

శ్లో ॥ అనేనమూలమంత్రేణశివలింగంప్రపూజయేత్ ॥
నిత్యంనియమసంపన్నః ప్రయతాత్మాశివాత్మకః ॥ ॥౩౫ ॥

వ్యా ॥ నియమసంపన్నః=యమనియమాదిసంపన్నస్సన్ । ప్ర...
తాత్మా=శుద్ధాంతఃకరణస్సన్ । శివాత్మకః । నారుద్రోరుద్రమ...
యేదితిశ్రుతేఃశివభావసంపన్నః । అనేనమూలమంత్రేణ । ఏతత్ప...
పంచాక్షరమంత్రేణ । శివలింగం । నిత్యం । సదాపూజయేత్ । ...
వేనపూజయేదిత్యర్థః ॥

...

అ॥ నన్వస్యసమంత్రకేశివపూజనస్యకింఫలమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ భక్త్యాపంచాక్షరేణైవయశ్శివంసకృదర్చయేత్ ॥
సోఽపిగచ్ఛేచ్ఛివస్థానం మంత్రస్యాస్యైవగౌరవాత్॥౩౬॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను వ్రతనియమాదినానస్తతిసంభవా...
పూజాకిమర్థంవిధేయేత్యత్రాహ ॥

...

శ్లో ॥ అభక్షావాయుభక్షాశ్చయేచాన్యేవ్రతకర్శితాః॥
తేషామేతైర్వ్రతైర్నాస్తిశివలోకసమాగమః॥౩౭॥

వ్యా ॥ అభక్షాః । జలాహారిణః । వాయుభక్షాశ్చ । వాయుపర...
హారిణః । యేచాన్యేవ్రతకర్శితాః=కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతైః...
యేసంతి । తేషామేతైర్వ్రతైఃశివలోకప్రాప్తిర్నాస్తీత్యర్థః ॥

అ ॥ తస్మాజ్జపయజ్ఞాదయస్సర్వేలింగార్చనస్యకోట్యంశేనాపి...
మాఇత్యాహ ।

...

శ్లో ॥ తస్మాత్తపాంసియజ్ఞాశ్చవ్రతానినియమాస్తథా ॥

పంచాక్షరార్చనస్యైతేకోట్యంశేనాపినోసమాః॥ ౩౮ ॥

వ్యా॥ * స్పష్టం ॥ అ॥ నను। శివార్చనేనిర్మలజ్ఞానాదిసంప న్నోఽధికారీత్యుక్తత్వాత్ ।అశుద్ధబుద్ధీనాంకాగతిరిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥అశుద్ధోవావిశుద్ధోవాసకృత్పంచాక్షరేణయః॥
పూజయేత్పతితోవాపిముచ్యతేనాత్రసంశయః॥ ౩౯ ॥

వ్యా ॥ పతితః। వ్రతభ్రష్టఇత్యర్థః। ముచ్యతే సర్వపాపైఃప్రము చ్యతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథపంచాక్షరమంత్రస్య సకృదుచ్చారణాదేవస ర్వేషామపి సర్వపాపక్షయస్స్యాదిత్యాహ॥ ...

శ్లో ॥ సకృదుచ్చారమాత్రేణపంచాక్షరమహామనోః॥
సర్వేషామపిజంతూనాంసర్వపాపక్షయోభవేత్ ॥ ౪౦ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను । శివాగమప్రసిద్ధామంత్రాబహవ స్సంతితేభ్యః కస్మాదస్యవైశిష్ట్యమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥అన్యేపిబహవోమంత్రావిద్యంతేసకలాగమే॥భూ
యోభూయస్సమభ్యాసాత్పురుషార్థప్రదాయినః॥౪౧॥
ఏషమంత్రోమహాశక్తిరీశ్వరప్రతిపాదకః॥సకృదుచ్చార
ణాదేవసర్వసిద్ధిప్రదాయకః ॥ ౪౨ ॥ ...

వ్యా ॥ సకలాగమే=సమస్తశివాగమే। ఏతత్పంచాక్షరీ వ్యతిరి క్తమంత్రాబహవస్సంతి । తేపురశ్చరణబాహుల్యాత్పురుషార్థప్రదా యినః। ఏషఃపంచాక్షరమంత్రః। మహాశక్తిః। మహాసామర్థ్యవాన్। ఈశ్వరస్య=విశ్వమయవిశ్వోత్తీర్ణసామరస్య । లక్షణమాహాత్మ్యప్రతి పాదకః। తస్మాత్ "సకృదుచ్చారణాదేవసర్వసిద్ధిప్రదాయక ఇత్యస్య వైశిష్ట్యమిత్యర్థః॥ ... ...

అ॥ అథ సమంత్రకపూజాఫలంప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥పంచాక్షరీంసముచ్చార్యపుష్పంలింగేవినిక్షిపేత్॥

యస్తస్య వాజపేయానాం సహస్రఫలమిష్యతే ॥ ౪౩ ॥

వా ॥ సిక్షిపేత్ । సమర్పయేదిత్యర్థః ॥ * ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥

అ ॥ అథ పంచాక్షరీజపఫలం ప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ అగ్నిహోత్రం త్రయోవేదా యజ్ఞాశ్చ బహుద
క్షిణాః ॥ పంచాక్షరజపస్యైతే కోట్యంశేనాపి నో సమాః ॥ ౪౪ ॥

వ్యా ॥ అగ్నిహోత్రం=సాయంప్రాతర్విధీయమానాగ్నిహో
త్రం । త్రయోవేదాః=ఋగ్యజుస్సామాధ్యయనం । యజ్ఞాః=జ్యోతిష్టో
మాద్యాః । బహుదక్షిణాః=షోడశమహాదానరూపాః । ఏతే పంచాక్ష
రజపస్య కోట్యంశేనాపి సమానా న భవంతీత్యర్థః ॥

అ॥ అథైతన్మంత్రసిద్ధిమతాం మహాపురుషాణాం మాహాత్మ్యప్రతిపా
దనద్వారా తస్యాధిక్యం వర్ణయతి ॥

శ్లో ॥ పురా సానందయోగీంద్రః శివజ్ఞానపరాయణః ॥
పంచాక్షరం సముచ్చార్య నారకానుదతారయత్ ॥ ౪౫ ॥

వ్యా ॥ పురా । శివజ్ఞానయోగనిష్ఠః సానందగణేశః=పంచాక్షరమం
త్రం వాచకరూపేణోచ్చార్య నారకాన్=అష్టావింశతికోటి నాయకనరక
స్థితాన్ పాపినః । ఉదతారయత్ । ఉద్ధృతవానిత్యర్థః ॥

శ్లో॥ సిద్ధ్యా పంచాక్షరస్యాస్య శతానందః పురా మునిః ॥
నరకం స్వర్గమకరోత్సంగిరస్యాపి పాపినః ॥ ౪౬ ॥

వ్యా ॥ పురా । శతానందః । పంచాక్షరీజపస్య సిద్ధ్యా । పాపినస్సం
గిరస్య నరకమపి స్వర్గమకరోదిత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ ఉపమన్యుః పురా యోగీ మంత్రేణానేన సిద్ధిమాన్ ॥
లబ్ధవాన్పరమేశానాచ్ఛైవశాస్త్రప్రవక్తృతాం ॥ ౪౭ ॥

వ్యా ॥ శివశాస్త్రాచార్యతాం లబ్ధవానిత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ వసిష్ఠవామదేవాద్యా మునయో ముక్తకిల్బిషాః ॥

మంత్రేణానేన సంసిద్ధాః మహాతేజస్వినోఽభవన్ ॥ ౪౮ ॥

వ్యా ॥ ముక్తకిల్బిషాః=విముక్తపాపకర్మాణః । వసిష్ఠవామదేవాద్యాఋషయః । అనేనపంచాక్షరమంత్రేణసిద్ధాస్సంతస్సంతః । మహాతేజస్వినః । శాపానుగ్రహసమర్థా అభవన్నిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ । బ్రహ్మాదయోప్యేతన్మంత్రసామర్థ్యాద్దేవసృష్ట్యాదికృత్యాధికారిణో జాతా ఇత్యాహ । ... ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మాదీనాంచ దేవానాం జగత్సృష్ట్యాదికర్మణి ॥
మంత్రస్యాస్యైవ మాహాత్మ్యాత్సామర్థ్యముపజాయతే ॥ ౪౯ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాదిదేవానాం విశ్వసృష్టిస్థితిసంహారాదికర్మణి సామర్థ్యమస్యమంత్రస్యప్రభావాదేవేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ కింబహునాస్య ప్రణవసహితషడక్షరమంత్రస్యజపేనతత్పూర్వకశివలింగపూజనేనచ । మోక్షమేవాప్నోతీత్యుక్త్వాపంచాక్షరీజపస్థలం సమాపయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ కిమిహబహుభిరుక్తైర్మంత్రమేనం మహాత్మా ప్ర
ణవసహితమాదౌ యస్తు పంచాక్షరాఖ్యం ॥ జపతి పరమ
భక్త్యా పూజయన్ దేవదేవం సగతదురితబంధో మోక్షల
క్ష్మీం ప్రయాతి ॥ ॥౫౦॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అత్ర । యా…సృష్టిషడక్షర్యాశ్శరీరన్యాసం । నాదిప్రణవాంతసంహారపంచాక్షర్యాఽంగన్యాసం । శివాయనమఃఓమితిస్థితిపంచాక్షర్యాః కరన్యాసం కృత్వా । గురూపదిష్టమార్గేణ ప్రణవపంచాక్షరీంజపేత్ । స్త్రీశూద్రాదిజాతీనాం శివాయనమ ఇతిజపవిధిః ॥

అ ॥ ఇతిపంచాక్షరీజపస్థలం ॥ ... ...

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ భక్తస్థలే
పంచాక్షరీజపప్రసంగో నామ
అష్టమః పరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ
శివాయనమః.

అథ నవమపరిచ్ఛేదప్రారంభః.
భక్తమార్గక్రియాస్థలం.

అథభక్తమార్గక్రియాస్థలంనిరూపితుం। పూర్వముక్తమపిభక్తస్థలంవిశేషతఃస్మారయతి శ్రీరేణుకః ॥

శ్లో॥ భూతిరుద్రాక్షసంయుక్తోలింగధారీసదాశివః ॥
పంచాక్షరజపోద్యోగీశివభక్తఇతిస్మృతః ॥ ౧ ॥

వా॥ స్పష్టం ॥ * భక్తిభేదంనిరూపయతి ॥

శ్లో॥ శ్రవణంకీర్తనంశంభోఃస్మరణంపాదసేవనం ॥ అర్చనంవందనందాస్యంసఖ్యమాత్మనివేదనం॥ ౨ ॥ఏవంనవవిధాభక్తిఃప్రోక్తాదేవేనశంభునా ॥ దుర్లభాపాపినాం లోకేసులభాపుణ్యకర్మణాం ॥ ॥౩॥

వ్యా ॥ శంభోఃశ్రవణం=శివకథాశ్రవణం ।కీర్తనం=స్తోత్రం ।స్మరణం=ధ్యానం । పాదసేవనం=పాదమర్దనం । అర్చనం=పూజనం వందనం=నతిః । దాస్యం=భృత్యత్వం । సఖ్యం=మిత్రత్వంఆత్మనివేదనం=స్వాత్మసమర్పణం । ఏవంభక్తిర్నవవిధేతిక్రీడాశీలేనదేవేనప్రోక్తా లోకపాపినాం దుర్లభా । పుణ్యకర్మణాంధర్మశాలినాం ।సులభా

త్యర్థః ॥ అ ॥ అథైవంవిధభక్తిమానేవభక్తఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అథమేచోత్తమేనాపియత్రకుత్ర విమార్జితా ॥
వర్తతే శాంకరీభక్తిస్సభక్త ఇతిగీయతే ॥ ॥౪॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అథభక్తిమానేవశివప్రియఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ భక్తిస్థిరీకృతాయస్మిన్మ్లేచ్ఛేవాద్విజసత్తమే ॥శం
భోః ప్రియస్సవిప్రశ్చనప్రియోభక్తివర్జితః॥ ॥౫॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అనేనపూర్వోక్తోత్తమాధమానపిస్ఫుటీకృతా॥
అ ॥ అథసాభక్తిర్ద్వివిధేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సాభక్తిర్ద్వివిధాజ్ఞేయాబాహ్యాభ్యంతరభేదతః॥
బాహ్యాస్థూలాఽంతరాసూక్ష్మాపరమాహేశ్వరాదృతా॥౬॥

వ్యా ॥ వీరమాహేశ్వరప్రీతివిషయిణీభక్తిర్బాహ్యాభ్యంతరలక్షణ
స్థూలసూక్ష్మభేదేనద్వివిధేత్యర్థః ॥అ॥అథ కానామబాహ్యేత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ సింహాసనేశుద్ధదేశేసురమ్యేరత్నచిత్రితే ॥శివలిం
గస్యపూజాయాసాబాహ్యభక్తిరుచ్యతే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ సురమ్యే=అత్యంతమనోహరే । శుద్ధదేశే=షట్ సంమా
ర్జనపరిశుద్ధస్థానే ।రత్నచిత్రితే=నవరత్నైర్విచిత్రీకృతే।సింహాసనే=
సింహవిష్టరే ।శివలింగస్యయాపూజా । సాబాహ్యభక్తిరిత్యుచ్యతఇత్య
ర్థః ॥ అ ॥ఏవంశివభక్తవిధీయమానాంబాహ్యాంభక్తిముక్త్వాఽథశివ
యోగిభిర్విధీయమానామాంతరాంభక్తిముపపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగేప్రాణంసమాధాయ ప్రాణేలింగంతు శాంభ
వం॥ స్వస్థ మనస్తథాకృత్వా నకించిచ్చింతయేద్యది ॥౮॥
సాభ్యంతరాభక్తిరితిప్రోచ్యతేశివయోగిభిః ॥ సాయస్మిన్వ
ర్తతేతస్యజీవసంభ్రష్టబీజవత్॥ ౯ ॥ ...

వ్యా ॥ శివలింగేప్రాణంసమాధాయ=సంస్థాప్య । ప్రాణే=జీవకలా

రూపేషాత్రిణే । శాంభవంలింగంతు=శివకలారూపలింగం । సమా
య=సంస్థాప్య । మనఃస్వస్థంకృత్వా । యదినకించిచ్చింతయేత్ ।సా
లింగప్రాణసమరసరూపాదింతా ఆభ్యంతరాభక్తిరితిశివయోగిభిఃప్రో
తే ।సాభ్యంతరాభక్తిర్యస్మిన్వర్తతేతస్యజీవనంభ్రష్టబీజవత్=భ
తబీజవత్ । పునర్జననకారణమిత్యర్థః । ఏవంనిర్బీజదీక్షా ప్రస
భ్యంతరభక్తిమానేవముక్తఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ బహునాత్రకిముక్తేనగుహ్యాద్గుహ్యతరాపరా ॥ శి
వభక్తిర్నసందేహస్తయాయుక్తోవిముచ్యతే ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నన్వేతాదృశీభక్తిఃకస్మాద్భవతీత్యతాహ ।

శ్లో ॥ ప్రసాదాదేవసాభక్తిఃప్రసాదోభక్తిసంభవః । య
థైవాంకురతోబీజం బీజతోవాయథాంకురః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ అథైవంరూపాభక్తిరేకేనైవ జన్మనాలభ్యేత్యాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రసాదపూర్వికాయేయంభక్తిర్ముక్తివిధాయినీ ॥
నైవసాశక్యతేప్రాప్తుం నరైరేకేనజన్మనా ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ తర్హికతిజన్మభిర్లభ్యేత్యతాహ॥

శ్లో ॥ అనేకజన్మశుద్ధానాంశ్రౌతస్మార్తానువర్తినాం॥
విరక్తానాంప్రబుద్ధానాం ప్రసీదతిమహేశ్వరః॥ ౧౩ ॥

వ్యా ॥ అనేకజన్మకృతశివధ్యానపూజాదిపరిశుద్ధచిత్తానాం । శ్రౌ
స్మార్తోక్తనిత్యనైమిత్తికకర్మానుష్ఠానానాం। కామ్యకర్మనిస్పృహాణాం
సుజ్ఞానినాం శివః ప్రసన్నోభవతి తత్ప్రసాదాత్తాదృశీభక్తిర్లభ్యేత్యే
త్యర్థః ॥ మ్లేచ్ఛాదీనాంశ్రౌతస్మార్తకర్మనిష్ఠత్వాభావేపి పూర్వజ
నిశివభక్తేభ్యః కృతోపకారవశాత్ శివభక్తిరావిర్భవేదితిభావః ॥

అ ॥ నన్వనేకజన్మలభ్యశివభక్త్యైకతిజన్మభిర్ముక్తిః సాకీదృశీస్యా
ద్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రసన్నే సతిముక్తోభూన్ముక్తశ్శివసమోభవేత్ ॥అ
ల్పభక్త్యాపియోమర్త్యస్తస్యజన్మత్రయాత్పరం ॥ ౧౪ ॥

వ్యా ॥ శివేప్రసన్నే సతి ముక్తోభవేత్ ।ముక్తఃశివసమోభవేత్ ।యో
మర్త్యస్తస్యాల్పభక్త్యాజన్మత్రయాత్పరంముక్తిః । పూర్ణభక్తినఃతస్యైకస్మై
వజన్మనాముక్తిరితి భావః । అత్ర । శివసమానత్వంశివాభేదఏవ । నతత్స
మశ్చాభ్యధికశ్చదృశ్యతఇతిశ్రుతేఃశివసమానస్యాభావాత్ । శివాన్నికృ
ష్టస్యతత్సమత్వాసంభవవాత్ । గగనంగగనాకారమిత్యాద్యనన్యా
పమైవాభేదఏవేతిభావః । శివస్వరూపోభవతి శివస్వరూపోభవతీతి
వృద్ధజాబాలశ్రుతేశ్చ “ఏకేనజన్మనాముక్తిర్వీరాణాంతుమహేశ్వరి । ఇ
తరేషాంతుశైవానాంముక్తిర్జన్మత్రయాత్పరమితి వీరాగమవచనాత్ ।
వీరశైవానామేకేనైవజన్మనాముక్తిః । ఇతరేషాంశైవానాంజన్మత్రయా
త్పరంముక్తిరితిభావః ॥ ... ...

అ॥నను కానామాల్పభక్తిః ముక్తస్యపునరుత్పత్తిరస్తివానవేత్యత్యాహ ॥

శ్లో॥ నయోనియంత్రపీడావైభవేన్నైవాత్రసంశయః॥
సాంగానన్యానాచయాసేవాసాభక్తిరితికథ్యతే॥ ౧౫ ॥

వ్యా ॥ నసపునరావర్తతే నసపునరావర్తతఇతిశ్రుతేః । యోని
యంత్రపీడా=పునరుత్పత్తిః । నాస్తి । ఉక్తనవవిధాంగయుక్తాసేవాపూ
ర్ణభక్తిః । కించిన్న్యూనాల్పభక్తిరిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ । యద్ధిమనసాధ్యాయతితద్వాచావదతితత్కర్మణాక
రోతీతిశ్రుతేః । సాభక్తిస్త్రిధేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥సాపునర్భిద్యతేత్రేధామనోవాక్కాయసాధనైః
శివరూపాదిచింతాయాసాసేవామానసీస్మృతా ॥
జపాదివాచికీసేవాకర్మపూజాచకాయికీ ॥ ౧౬ ॥

వ్యా ॥ సాసాంగాభక్తిర్మనోవచనకాయలక్షణకరణైస్త్రిధాభిన్నా

భవతి । తత్ర శివలింగాదిస్వరూపచింతా మానసీ । శివనామోచ్చారణస్తోత్ర-
పాఠాదికీ । కాయేన విధీయమానా శివలింగపూజా కాయికీ సేవేత్యర్థః ॥

అ ॥ అథైవంరూపసేవా బాహ్యాదిభేదేన త్రివిధేత్యాహ ॥

శ్లో ॥ బాహ్యమభ్యంతరం చైవ బాహ్యాభ్యంతరమేవ వా ॥
మనోవాక్కాయభేదైశ్చ త్రిధా తద్భజనం విదుః ॥ ౧౭ ॥

వ్యా ॥ దీక్షాత్రయయుక్తమనోవాక్కాయభేదవత్త్వాత్పూర్వోక్తభజ-
నం । బాహ్యమిత్యభ్యంతరమితి బాహ్యాభ్యంతరమితి త్రిధా విదుః । శి-
క్షాజ్ఞానులీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ కిమేషాం స్వరూపమిత్యత్ర మానసా-
దిస్వరూపకథనపూర్వకమాహ ॥

శ్లో ॥ మనో మహేశధ్యానాఢ్యం నాన్యధ్యానరతం మనః,
శివనామరతా వాణీ వాఙ్మతా చైవ నేతరా ॥ ౧౮ ॥ లింగై-
శ్శివస్యోద్దిష్టైస్త్రిపుండ్రాదిభిరంకితః ॥ శివోపచారని-
రతః కాయః కాయో న చేతరః ॥ ౧౯ ॥

వ్యా ॥ ఉద్దిష్టైః శాస్త్రోక్తైః । త్రిపుండ్రాదిభిః=భస్మత్రిపుండ్ర-
రుద్రాక్షాభరణరూపైః । శివస్యలింగైః=చిహ్నైః । అంకితః=ముద్రి-
తః । శివోపచారనిరతః శివలింగపూజాతత్పర ఏవ । కాయః । అన్యోనకా-
య ఇత్యర్థః ॥ * శిష్టం స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ బాహ్యాదికం లక్షయతి ॥

శ్లో ॥ అన్యాత్మవిదితం బాహ్యం శంభోరభ్యర్చనాది-
కం ॥ తదేవతు స్వసంవేద్యమాభ్యంతరముదాహృతం ॥
మనో మహేశప్రవణం బాహ్యాభ్యంతరముచ్యతే ॥ ౨౦ ॥

వ్యా ॥ శంభోరభ్యర్చనాదికం=శివపూజాదికర్మ । అన్యాత్మవిది-
తం=పరదృష్టిగోచరీభూతం । బాహ్యం । తదేవతు=తదర్చనాదికం
స్వసంవేద్యం పరదృష్టిశూన్యగోచరత్వేన స్వమాత్రగోచరమాభ్యంతరం
మనో మహేశప్ర[illegible]లింగ[illegible] । బాహ్యాభ్యంతరం

శాకాంక్షిన్యాయే నోభయత్రవ్యాప్తం । ఇతి శాస్త్రజ్ఞైరుచ్యత ఇత్యర్థః॥

అ॥ అత్రైవంరూపమానసాదిబాహ్యాది త్రివిధభజనమేవ పంచధాభవతీత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో॥ పంచధా కథ్యతే సద్భిస్తదేవ భజనం పునః ॥ తపః కర్మ జపో ధ్యానం జ్ఞానం చేత్యనుపూర్వకం॥ ౨౧ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥అ॥ అథ కిమేషాం స్వరూపమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివార్థే దేహసంశోషస్తపః కృచ్ఛ్రాదినో మతం॥ శివార్చా కర్మ విజ్ఞేయం బాహ్యం యాగాదినోచ్యతే॥ ౨౨॥ జపః పంచాక్షరాభ్యాసః ప్రణవాభ్యాస ఏవ వా ॥ రుద్రాధ్యాయాదికాభ్యాసో న వేదాధ్యయనాదికం ॥౨౩॥ ధ్యానం శివస్య రూపాదిచింతా నాత్మాదిచింతనం ॥ శివాగమార్థవిజ్ఞానం జ్ఞానం నాన్యార్థవేదనం॥ ఇతి పంచప్రకారోయం శివయజ్ఞః ప్రకీర్తితః ॥ ౨౪ ॥ ...

వ్యా ॥ శివపూజార్థం సామగ్రీసంపాదనే శరీరసంశోషణ ఏవ తపః॥ కృచ్ఛ్రాది=కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదినా దేహశోషణం న తప ఇతి సంమతం । శివార్చా=శివలింగపూజైవ । కర్మేతి విజ్ఞేయం । తత్ఫలస్య శాశ్వతత్వాత్ ॥ బాహ్యం యాగాది ।తచ్ఛాస్త్రబహువిత్తవ్యయాయాససాధ్యజ్యోతిష్టోమయాగాది ।కర్మేతి నోచ్యతే । తత్ఫలస్య నశ్వరత్వాత్ । వేదాధ్యయనాదికం న జపః । త్రైగుణ్యవిషయా వేదా నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జునేతి భగవతైవ నియమితత్వాదితి కింతు । పంచాక్షరాభ్యాసః । ప్రణవాభ్యాస ఏవ వా । రుద్రాధ్యాయాదికాభ్యాసః । ఆదిశబ్దేనాథర్వశిరశ్శిఖాది । ఏతేషామావృత్తిలక్షణోభ్యాసః జప ఇత్యర్థః । నాత్మాదిచింతనం ధ్యానం । పరిమితశరీరేంద్రియావ్యాపాదిసంవలితాహమాత్మచింతనం న ధ్యానమిత్యర్థః । కింతు । శివస్యరూపాదిచింతా । శివలింగచింతా చం

ద్రశేఖరత్వాదివిశిష్టమూర్తిం చింతాచధ్యానమిత్యర్థః । నానార్థ
నంజ్ఞానః । సాంఖ్యాద్యన్యశాస్త్రార్థజ్ఞానం నజ్ఞానం । కింతు శివాగమ
ర్థ విజ్ఞానమిత్యర్థః । ఏవం విధకాయవాఙ్మానసలక్షణపూజాతపో
ధ్యాన జ్ఞానరూపపంచప్రకారోయం శివయజ్ఞఇతి ప్రకీర్తితః॥అ॥ అ
నేనపంచయజ్ఞేన పరయాభక్త్యాయఃశంకరంపూజయతిసభక్త ఇత్యాహ॥

శ్లో ॥ అనేనపంచయజ్ఞేనయఃపూజయతిశంకరం॥భక్త్యా
పరమయాయుక్తస్సవైభక్తఇతీరితః॥ ౨౫ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥అ॥ అత్రైవంవిధశివభక్తపూజనేసద్గతిరవమా
నేఘోరనరకఇత్యాహ॥

శ్లో ॥ పూజనాచ్ఛివభక్తస్యపుణ్యాగతిరవాప్యతే ॥ అవ
మానాన్మహాఘోరోనరకోనాత్రసంశయః॥ ౨౬ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం॥ అ॥ అథశివభక్తస్యావిధేయావిధేయమాహ ॥

శ్లో ॥ శివభక్తోమహాతేజాశ్శివభక్తిపరాఙ్ముఖాన్ ॥ నస్ప్పృ
శేన్నైవవీక్షేతనతైస్సహవసేత్క్వచిత్ ॥ ౨౭ ॥

వ్యా ॥ శివభక్తోమహాతేజస్వీభవతితస్మాదశివభక్తానాందర్శనస్పర్శ
నసహవాసంసకృదపినకుర్యాత్ । యదికుర్యాత్తర్హితేజోమాంద్యంభవేదితి
భావః ॥ అ ॥ అథ విధేయమాహ॥

శ్లో ॥ యదాదీక్షాప్రవేశస్స్యాల్లింగధారణపూర్వకః॥త
దాప్రభృతిభక్తోసౌపూజయేత్స్వాగమస్థితాన్ ॥ ౨౮ ॥

వ్యా ॥ లింగదీక్షానంతరంభక్తఃస్వాగమస్థితాన్వీరశైవాగమస్థితా
న్ప్రతిదినంపూజయేదిత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ స్వమార్గాచారరతాస్సజాతీయాద్విజాస్తుయే॥
తేషాంగృహేషుభుంజీతనేతరేషాంకదాచన ॥ ౨౯ ॥

వ్యా ॥ శివోక్తాం జాతిమర్యాదాంయోతీత్యభువివర్తతే । స

డాలఇతిజ్ఞేయః ఇత్యాదివచనప్రామాణ్యాత్ శివదీక్షాగ్నిదగ్ధకలత్రియ త్వపూర్వకప్రాప్తసుంత ప్రిండత్వాద్విజన్మనాం వీరశైవమతోదితాచార నిష్ఠానాం స్వజాతిసంభవానాంభక్తమాహేశ్వరాణామాలయేషుతేషాం పఙ్క్తౌచ భుంజీయాత్ నాన్యత్రేతి తాత్పర్యం ॥ ...

శ్లో॥ స్వమార్గాచారవిముక్తైర్భర్గపిభిఃప్రాకృతాత్మభిః
ప్రేషితంసకలంద్రవ్య మాత్మలీనమపిత్యజేత్॥ ౩౦ ॥

వ్యా ॥ ఆత్మలీనమపి స్వాధీనమపి త్యజేదిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ నాచర్చయేదన్యదేవాంస్తనస్మరేన్నచకీర్తయేత్ ॥
నతన్నివేద్యమశ్నీయాచ్ఛివభక్తోదృఢవ్రతః ॥ ౩౧ ॥

వ్యా॥ దృఢవ్రతః=దృఢతరశివప్రీతిశివభక్తః । అన్యదేవాన్=విష్ణ్వాద్యన్యదేవాన్ । నాచర్చయేత్=హస్తాభ్యాంనపూజయేత్ । నచకీర్తయేత్=నస్తుతింకుర్యాత్ । నస్మరేత్=మనసాపినధ్యాయేత్ । తదర్పితాన్నాదిద్రవ్యం । నాశ్నీయాత్=నభుంజీయాదిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ యద్గృహేప్యన్యదేవోస్తితద్గృహాణిపరిత్యజేత్॥
నాన్యదేవార్చకాన్మర్త్యాన్పూజాకాలేనిరీక్షయేత్ ॥ ౩౨॥

వ్యా ॥ పూజాకాలే । శివలింగపూజాకాలఇత్యర్థః॥ *శిష్టంస్పష్టం॥

శ్లో ॥ సదాశివైకనిష్ఠానాంవీరశైవాధ్వవర్తినాం ॥ న
హిస్థావరలింగానాంనిర్మాల్యాద్యుపయుజ్యతే ॥ ౩౩ ॥

వ్యా ॥సదా=నిరంతరం।శివలింగైకనిష్ఠానాం=వీరశైవమార్గవర్తననతాం । దేవర్షిమానవప్రతిష్ఠితానాంస్థావరలింగనిర్మాల్యప్రసాదద్రవ్యముయోగ్యం । హి ప్రసిద్ధం ॥ ...

అ ॥ నను వీరశైవానాంస్థావరలింగప్రసాదమయోగ్యంచేత్తల్లింగస్యాపాయేప్రాప్తే సత్యౌదాసీన్యంకర్తవ్యం కిము త్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యత్రస్థావరలింగానామపాయఃపరివర్తతే ॥అథ

వాశివభక్తానాంశివలాంఛనధారిణాం ॥ ౩౪ ॥ తత్రప్రా
ణాన్ప్రహాయాపిపరిహారంసమాచరేత్ ॥ శివార్థంముక్త
జీవశ్చేచ్ఛివసాయుజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౩౫ ॥

వ్యా ॥ యత్రస్థానే । స్థావరలింగానాంప్రత్యూహః ప్రవర్తతే। అ
థవా । గజాజినగంగాకపాల కంకాళ దగ్ధకామకాలపురభస్మ నిభ
ధాకకుండలు భిక్షాపాత్రదండభస్మఘుటికారూప శివలాంఛనధారిణః
జంగమదేవానాముక్తనవవిధభక్తిమతాంశివభక్తానామపాయో వాయ
ప్రవర్తతే। తత్రపార్వత్యాచారేణ ప్రాణాన్ప్రహాయాపి నివారణం
ర్యాత్ ॥ అ ॥ నను ప్రాణత్యాగేకథం మరణంకింనస్యాదిత్యతాహ।

శ్లో ॥ ~~శివార్థం~~ముక్తజీవశ్చేచ్ఛివసాయుజ్యమాప్నుయాత్।

వ్యా ॥ అథ । వీరభద్రాచారబసవేశ్వరాచారం సూచయన్ భ
చారభేదంప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివనిందాకరందృష్ట్వాఘాతయేదథవాశపేత్ ॥స్థా
నంవాతత్పరిత్యజ్యగచ్ఛేద్యద్యక్షమోభవేత్ ॥౩౬ ॥

వ్యా ॥ హంతుం । శప్తుం । యద్యసమర్థః । కర్ణౌపిధాయతత్
స్థానంపరిత్యజ్యగచ్ఛేదిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ యత్రచాచారనిందాస్తికదాచిత్తత్రనప్రజేత్ ॥య
ద్గృహేశివనిందాస్తి తద్గృహాణిపరిత్యజేత్॥ ౩౭ ॥

వ్యా ॥ ఆచారనిందా శివాచారనిందేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం॥
అ ॥ నను శివనిందాకరస్య ప్రాయశ్చిత్తమస్తివానవేత్యతాహ।

శ్లో ॥ యస్సర్వభూతాధిపతిం విశ్వేశానంవినిందతి ॥
సతస్యనిష్కృతిశ్శక్యాకర్తుంవర్షశతైరపి ॥ ౩౮ ॥

వ్యా ॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానామితిశ్రుతేః । సకలప్రాణ్యధిపతిం
శ్వేశ్వరంయోనిందతితస్య వర్షశతైరపినిష్కృతిః కర్తుంశక్యానభ

తీత్యర్థః ॥ అ । నన్వేవంశివభక్తస్యాన్యదేవతాస్మరణంచాయోగ్యం
చేత్ సంధ్యావందనాదిపూర్వకర్మణః కాగతిః తస్యసూర్యాద్యుపా
సనారూపత్వాదిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివపూజాపరోభూత్వాపూర్వకర్మవిసర్జయేత్ ॥
అథవాపూర్వకర్మస్యాన్నపూజానిష్ఫలాభవేత్ ॥ ౩౯ ॥

వ్యా ॥ శివపూజాపరః=శివలింగదీక్షాయుక్తస్సన్ శివపూజాపరఇ
త్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అథనైతావన్మాత్రంపాతిత్యంచస్యాదిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ ఉత్తమాంగతిమాశ్రిత్యనీచాంవృత్తింసమాశ్రితః ॥
ఆరూఢపతితోజ్ఞేయస్సర్వకర్మబహిష్కృతః ॥ ౪౦ ॥

వ్యా ॥ అథతస్యప్రణవపంచాక్షరీజపశీలత్వాత్ నరస్తుతిశ్చగర్హి
తేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ పంచాక్షరోపదేశీచనరస్తుతికరోయది ॥ సో౽లిం
గీసదురాచారీకుకవిస్సతువిశ్రుతః ॥ ౪౧ ॥

వ్యా ॥ పంచాక్షరోపదేశీ=ప్రణవపంచాక్షరోపదేశీ । శివభక్తః । య
దినరస్తుతికరస్స్యాత్ । సః । అలింగీ=శివలింగరహితః । దురాచారీ । కు
కవిః=కుత్సితకవిః । విశ్రుతః । విగతశాస్త్రఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో॥ చర్మపాత్రేజలంతైలంనగ్రాహ్యంభక్తితత్పరైః ॥
గృహ్యతేయదిభక్తైనరౌరవంనరకంవ్రజేత్ ॥ ౪౨ ॥

వ్యా ॥ భక్తితత్పరైః । శివభక్తితత్పరైరిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ నను । లింగిభిఃపూర్వకర్మత్యజనీయమిత్యుక్తత్వాత్ తస్యజా
తాశౌచాదికర్మాచరణీయంవానవేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నతస్యసూతకంకించిత్ప్రాణలింగాంగసంగినః ॥
జన్మనోత్థంమృతోత్థంచవిద్యతేపరమార్థతః ॥ ౪౩ ॥

౧౬

వ్యా ॥ ప్రాణలింగాంగసంగినఃశివభక్తస్యజన్మనోత్థం మరణో
కించిదపి కులోద్భవసూతకంచపరమార్థలోనవిద్యత ఇత్యర్థః॥

అ ॥తర్హిస్త్రీణాంరజస్సూతకమస్తికిమిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥లింగార్చనరతాయాశ్చఋతౌనార్యాససూతకం ॥
తథాప్రసూతికాయాశ్చసూతకంనైవవిద్యతే ॥ ౪౪ ॥

వ్యా ॥ శివలింగపూజానిష్ఠాయాస్త్రియః । ఋతౌసూతకం=
కరజోదర్శనకృతసూతకం । తథా । ప్రసూతికాయాః । శిశుప్రసూ
యుక్తాయాశ్చసూతకంచనవిద్యత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ తర్హి గృహసూతకస్యకాగతిరిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥గృహేయస్మిన్ప్రసూతాస్త్రీసూతకంనాత్రవిద్యతే॥
శివపాదాంబుసంస్పర్శాత్సర్వపాపంప్రణశ్యతి ॥ ౪౫ ॥

వ్యా ॥ తద్గృహేతయా శివపూజాకరణసమయె శివపాదాంబు
నాత్ । సర్వపాపం=సకలసూతకోత్థపాపంనశ్యతీతిగృహసూతక
నాస్తీత్యర్థః॥ లింగార్చనరతానారీసూతకీఋరజస్వలా । రవిరగ్ని
థావాయుస్తద్వత్ కటిశుచిర్భవేదితి శివాగమవచనాత్ శివభక్తా
నకిమపిసూతకమస్తీతిభావః ॥

అ ॥ నను । పురావిధీయమానశివక్షేత్రతీర్థయాత్రాదికంచవరి
జనీయంకిమిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ శివస్థానానితీర్థానిపిశిష్టానిశివార్చకః ॥శివయా
త్రోత్సవంనిత్యంసేవేతపరయాముదా ॥ ౪౬ ॥

వ్యా ॥ శివార్చకః=ఇష్టలింగపూజకః శివభక్తః । విశిష్టాని=శ్రే
ని । శివస్థానాని=శ్రీపర్వతాదిస్థానాని । తీర్థాని= శ్రీమకుటాది
ని । శివయాత్రోత్సవంచనిత్యం సేవేతేత్యర్థః ॥

శ్లో॥ శివక్షేత్రోత్సవస్నానయాత్రాదర్శనకాంక్షిణాం॥

మార్గేఽన్నపానదానంచకుర్యాన్మాహేశ్వరోజనః॥ ౪౭ ॥

వ్యా॥శివక్షేత్రోత్సవోద్భూతయాత్రాదర్శనకాంక్షిణాం సర్వేషాం చమాహేశ్వరోజనః=శివభక్తజనః।మార్గేఽన్నోదకదానంచకర్తవ్యమిత్యర్థః॥అ॥ననువస్త్రాదిదానంవిహాయాన్నతోయదానమేవకిమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ నాన్నతోయసమందానంనచాహింసాపరంతపః॥ త

స్మాన్మాహేశ్వరోనిత్య మన్నతోయప్రదోభవేత్॥ ౪౮ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను తర్హికన్యాదానంచకస్మాయాపిదాతుంయోగ్యంకిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ స్వమార్గాచారవర్తిభ్యఃస్వజాతిభ్యస్సదావ్రతీ॥

దద్యాత్తేభ్యస్సమాదద్యాత్కన్యాంకులసముద్భవాం॥ ౪౯ ॥

వ్యా ॥ సదావ్రతీ=నిత్యశివాచారవ్రతీశివభక్తః । స్వమార్గాచారవర్తిభ్యః=వీరశైవాచారమార్గవర్తిభ్యః । స్వజాతీయశివభక్తేభ్యః। కులసముద్భవాం=స్వకీయకులసముత్పన్నాం। కన్యాందద్యాత్ ।తేభ్యస్సమాదద్యాత్ । అనయేదిత్యర్థః॥ ...

అ॥ఏవంబహువిధశివాచారసంపన్నోవీరవ్రతీశివభక్తః । శ్రీగురుంలింగంచపూజయేదిత్యుభయస్థలం సూచయన్ భక్తస్థలంసమాపయతి॥ ...

శ్లో ॥ ఏవమాచారసంయుక్తోవీరశైవోమహావ్రతీ॥ పూజ

యేత్పరయాభక్త్యాగురుంలింగంచసంతతం ॥ ౫౦ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం ॥ ... ...

ఇతి భక్తమార్గక్రియాస్థలం.

ఉభయస్థలం.

అ॥ యస్యదేవేపరాభక్తిర్యథాదేవేతథాగురావితిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణశివగుర్వోరభేదంసూత్రద్వయేనకథయతి ॥ ...

శ్లో॥ గురోరభ్యర్చనేనాపి సాక్షాదభ్యర్చితశ్శివః॥ తయో
ర్నాస్తి భిదా కించిదేకత్వాత్తత్వరూపతః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గురోః పూజనేన శివః । సాక్షాత్=ప్రత్యక్షేణ । పూజితః । తయోః శివగుర్వోః । తత్వరూపతః=పరమార్థతః । ఏకత్వాత్=ఏకరూపత్వాత్ । కించిదపి । భిదా=భేదః । నాస్తీత్యర్థః ॥ తస్మాత్ ॥

శ్లో॥ యథా దేవే జగన్నాథే సర్వానుగ్రహకారకే ॥
తథా గురువరే కుర్యాదుపచారాన్ దినే దినే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ఉపచారాన్ । భక్త్యా సర్వోపచారానిత్యర్థః ॥ * శిష్టం స్పష్టం ॥ నను । శివగుర్వోరభేదే శివవద్గురవః ప్రత్యక్షస్స్యాదిత్యత్రాహ

శ్లో ॥ అప్రత్యక్షో మహాదేవస్సర్వేషామాత్మమాయ
యా ॥ ప్రత్యక్షో గురురూపేణ వర్తతే భక్తిసిద్ధయే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ మహాదేవః=పరమేశ్వరః । సర్వేషామాత్మమాయయా=శక్త్యా అప్రత్యక్షోపి । భక్తిసిద్ధయే లలాటనేత్రచంద్రకలాభుజద్వయీ తిరోధానం కృత్వా గురురూపేణ ప్రత్యక్షస్సన్ వర్తత ఇత్యర్థః ॥ నను । శివ ద్గురోరిష్టార్థప్రదత్వాదర్శనాత్కిమర్థం పూజనీయ ఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివజ్ఞానం మహాఘోరసంసారార్ణవతారకం ॥
ధీయతే యేన స గురుః కస్య వంద్యో న జాయతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ యేన గురుణా మహాభయంకరసంసారసముద్రతారకం శివజ్ఞానం దీయతే=ఉపదిశ్యతే । స గురుః । కస్య=కేన । వంద్యో న భవతి । జననమరణపరిపీడితైస్సర్వైరపి వంద్య ఇత్యర్థః ॥ నను । తాదృశశివజ్ఞానం కీదృశమిత్యత్రాహ ॥ తత్తన్మాహాత్మ్యపూర్వకం ప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ యత్కటాక్షకలామాత్రాత్పరమానందల
క్షణం ॥ లభ్యతే శివరూపత్వం స గురుః కేన నార్చ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ యత్కటాక్షకలామాత్రాత్ । అయం భావః । అత్ర బంధమో

క్షదశయోరవ్యహమితిధర్మిణః ప్రసిద్ధత్వేనాంధజాత్యంధబధిరమూకాదిర పిస్వాత్మనిసంశయవిపర్యయాభావాత్ । సర్వాంజ్ఞానంధర్మిణ్యభ్రాం తంప్రకారేతువిపర్యయఇతిసర్వసంమతత్వేనాండరసన్యాయేనస్వా త్మతాదాత్మ్యాపన్నస్యపురుషస్యవిభాగపరామర్శమహిమ్నావహ్నేర్వి ష్ఫులింగఇవవిచ్ఛిన్నత్వాత్।అథఏవంస్వాతంత్ర్యాపరపర్యాయమాయా శక్తిపరికల్పితవ్యామోహవశాదవిజ్ఞాత పరమానందలక్షణ స్వాత్మశివ త్వం దశమదృష్టాంతేనలభ్యతేప్రకాశ్యతే । సగురుః । కేనసాచ్యతే సర్వేణాపిముముక్షుణాఽర్చనీయఏవేత్యర్థః॥ ...

అ॥ ఏవంరూపశ్రీగురోర్హితమేవాచరణీయం । తదాజ్ఞోల్లంఘ నంనకర్తవ్యమిత్యుక్త్వోభయస్థలం సమాపయతి సూత్రద్వయేన ॥

శ్లో॥ హితమేవచరేన్నిత్యంశరీరేణధనేనచ ॥ ఆచార్య స్యోపశాంతస్యశివజ్ఞానమహాత్మనః ॥౭॥

వ్యా॥ ఉపశాంతస్య=రాగద్వేషరహితస్యేత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥

శ్లో॥ గురోరాజ్ఞాంనలంఘేతసిద్ధకామీమహామతిః ॥ త దాజ్ఞాలంఘనేనాపిశివాజ్ఞాచ్ఛేదకోభవేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ మహామతిః=వివేకీసన్ । సిద్ధికామీ=మోక్షార్థీ । గురో రాజ్ఞాం నలంఘేత। యదిలంఘేత।శివాజ్ఞాభంగకృద్భవేదిత్యర్థః॥

ఇత్యుభయస్థలం

అథత్రివిధసంపత్తిస్థలం॰

శ్లో॥యథాగురౌయథాలింగేభక్తిమాన్పరివర్తతే । జంగ మేచతథానిత్యంభక్తింకుర్యాద్విచక్షణః॥ ౧ ॥

వ్యా॥ విచక్షణః=ప్రవీణశివభక్తఇత్యర్థః॥ శిష్టం స్పష్టం॥

అ॥ నను భక్తిసిద్ధ్యర్థంశివఏవ గురురూపేణావతీర్ణఇత్యుక్తత్వే

నశివవద్గురౌభక్తిఃకర్తుముచితా ॥ జంగమేచతథాభక్తిఃకిమర్థంవిక్షే
త్యతాహ॥

శ్లో ॥ ఏకఏవశివస్సాక్షాత్సర్వానుగ్రహకారకః॥గురు
జంగమలింగాత్మా వర్తతేభుక్తిముక్తిదః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ సాక్షాత్ । అతెహాస్మిలోకేవేదేచప్రథితఃపురుషోత్తమఇతి
గవముక్తేః । లోకవేదప్రసిద్ధస్సన్ । సకలభక్తానుగ్రహకరః । ప్రభుః
స్వతంత్రః । పరమేశ్వరఏకఏవగురు । జంగమలింగాత్మా=గురులింగజం
మాత్మకస్సన్ । భుక్తిముక్తిదః=భోగమోక్షప్రదస్సన్ । వర్తతఇతి
వవజ్జంగమేపిభక్తిః కర్తవ్యేత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ లింగాపేక్షయా జంగమస్యాధిక్యంవక్తుం లింగస్వరూప
ప్రథమముపపాదయతి ॥

శ్లో ॥ లింగంచద్వివిధంప్రోక్తంజంగమాజంగమాత్మనా ॥
అజంగమేయథాభక్తిర్జంగమేచతథాస్మృతా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ జంగమాజంగమాత్మనా=చరస్థిరభేదన ।లింగం=శివలింగం
ద్వివిధమితిప్రోక్తం । అజంగమే=స్థిరలింగే।యథాభక్తిర్విధీయతే। తథా
జంగమేపి= చరలింగేపి భక్తిఃకర్తవ్యేత్యర్థః॥

అ ॥ నను కిమనయోః స్వరూపమిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ అజంగమంతుయల్లింగంమృచ్ఛిలాదివినిర్మితం॥
తద్వరంజంగమంలింగం శివయోగీతివిశ్రుతం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ మృచ్ఛిలాదివినిర్మితంయల్లింగమస్తి । తదజంగమంస్థిర
లింగమిత్యర్థః ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ అచరేమంత్రసంస్కారాల్లింగేవసతిశంకరః ॥ స
దాకాలంవసత్యేవ చరలింగేమహేశ్వరః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ * ॥ స్పష్టం॥ అ ॥ తస్మాచ్ఛివయోగినం ప్రతికృతదాన ఫ

జాఫలం సూత్రద్వయేన విశేషయతి ॥

శ్లో ॥ శివయోగినియద్దత్తంతదక్షయఫలంభవేత్ ॥ తస్మా
త్సర్వప్రయత్నేన తస్మైదేయంమహాత్మనే॥ ౬ ॥ యత్ఫలం
లభ్యతేజంతుః పూజయాశివయోగినః ॥ తదక్షయమితి
ప్రోక్తంసకలాగమపారగైః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ అస్మిన్నర్థే ఆగమఃప్రమాణమితిసూచితం॥అత్ర॥ దర్శనా
దర్చనాత్తస్య(త్రిసప్తకుల సంయుతః॥ జనాముక్తిపదంయాంతికింపునస్తత్ప
రాయణా ఇతియోగజాగమవచనమనుసంధేయం ॥

అ ॥ ఏవంతత్పూజాఫలముక్త్వా । తదవమానఫలంచప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ నావమన్యేతకుత్రాపి శివయోగినమాగతం ॥ అ
వమానాద్భవేత్తస్యదుర్గతిశ్చనసంశయః॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ కుత్రాపి । అంతర్బహిః క్వాపిసమాగతమిత్యర్థః ॥

అ॥తస్మాచ్ఛివయోగీపూజనీయఇతివదన్ త్రివిధసంపత్తిస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ శివయోగీశివస్సాక్షాదితికైంకర్యభక్తితః ॥ పూజ
యేదాదరేణైవయథాలింగంయథాగురుః॥ ౯ ॥

వ్యా॥కైంకర్యభక్తిభృత్యాచాగరూపాభక్తిరిత్యర్థః॥శిష్టంస్పష్టం॥

ఇతి త్రివిధసంపత్తిస్థలం

అథ చతుర్విధసారాయస్థలంనిరూపయతి.

శ్లో ॥ పాదోదకంయథాభక్త్యాస్వీకరోతిమహేశితుః॥
తథాశివాత్మనోర్నిత్యం గురుజంగమయోరపి ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అత్రమహేశితుః శివలింగస్యేత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం॥

అ ॥ అథపాదోదకధారణస్వరూపకథనపూర్వకం తత్ఫలమాహ ॥

శ్లో ॥ సర్వమంగలమాంగల్యంసర్వపావనపావనం ॥

సర్వసిద్ధికరంపుంసాంశంభోఃపాదాంబుధారణం॥ ౨॥

వ్యా॥ శివలింగచరణతీర్థధారణం । సమస్తమంగలానాంమంగ సత్ । సకలపావనానాంపావనంసత్ । పురుషాణాంసర్వసిద్ధికరంభ త్యర్థః ॥ అ ॥ అథ నిర్మాల్యపత్రపుష్పధారణఫలంనిరూపయతి ।

శ్లో॥ శిరసాధారయేద్యస్తుపత్రంపుష్పంశివార్పితం॥ ప్ర తిక్షణం భవేత్తస్యపౌండరీకక్రియాఫలం ॥ ౩ ॥

వా ॥ స్పష్టం ॥ ననుశివనిర్మాల్యమగ్రాహ్యమితిపురణాదాశ్రూ తే । కథంగ్రాహ్యమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥భుంజీయాద్రుద్రభుక్తాన్నంరుద్రపీతంజలంపిబేత్ ॥ రుద్రాఘ్రాతంసదాజిఘ్రేదితిజాబాలికీశ్రుతిః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ రుద్రభుక్తాన్నం=రుద్రసమర్పితప్రసాదాన్నం।భుంజీయాత్ భక్షయేత్ । రుద్రపీతం=రుద్రప్రసాదోదకం । పిబేత్ । రుద్రాఘ్రాతం =రుద్రసమర్పితకుసుమం।జిఘ్రేత్॥ ఇతిజాబాలికీశ్రుతిరాహేత్యర్థః రుద్రేణాత్తమశ్నంతి । రుద్రేణపీతంపిబంతి । రుద్రేణాఘ్రాతంజిఘ్ర తీతిజాబాలశ్రుతిః ।తస్మాత్పురాణాదిమశ్రూయమాణతన్నిషేధస్తు చండాధికారవిశిష్టస్థావరలింగపరః ।నతుబాణాదిలింగపరః ॥ శ్లో॥బాణలి గేస్వయంభూతేచంద్రకాంతేహృదిస్థితే ॥ సాలగ్రామశిలోద్భూతే భోనైవేద్యభక్షణమితివచనాత్ ॥అన్యథాశ్రుతివిరుద్ధపురాణవచనప్ర మాణమేనభవేదితినసార్వత్రికఇతిసంక్షేపః ॥ ఏవంశ్రుతిసిద్ధత్వాత్

శ్లో ॥ అర్పయిత్వానిజేలింగేపత్రంపుష్పంఫలంజలం ॥ అన్నాద్యంసర్వభోజ్యంచ స్వీకుర్యాద్భక్తిమాన్నరః ॥ ౫ ।

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥అథ గురుప్రసాదవిముఖానాంముక్తిర్నాస్తీ సర్వసంశతత్వేనాపరిమితతేజసఃశివస్యఈశానస్సర్వవిద్యానామితిశ్రు తేః । సకలవిద్యాధీశ్వరత్వాత్ । తత్రైవ। మేఽస్తుసదాశివోమితిశ్రు

రకబ్రహ్మరూపప్రణవాభేదేన శ్రూయమాణత్వాచ్చ సకలలోకగురుత్వాత్ తత్ప్రసాదోఽవశ్యంగ్రాహ్య ఇత్యాహ ||

శ్లో || గురుత్వాత్సర్వభూతానాం శంభోరమితతేజసః ||
తస్మై నివేదితం సర్వం స్వీకార్యం తత్పరాయణైః || ౬ ||

వ్యా || తర్హ్యన్యస్య శివలింగప్రసాదస్య కోఽధికారీత్యత్రాహ ||

శ్లో || యే లింగధారిణో లోకే మహేశైకపరాయణాః ||
తేషాంతు శివనిర్మాల్యముచితం నాన్యజంతుషు || ౭ ||

వ్యా || * స్పష్టం || ౭ || తర్హి శివప్రసాదాన్నభోజనస్య కింఫలమిత్యత్రాహ ||

శ్లో || అన్నజాతేతు భక్తైః భుజ్యమానే నివేదితే || సి
క్థే సిక్థేఽశ్వమేధస్య యత్ఫలం తదవాప్యతే || ౮ ||

వ్యా || పరిపక్వతండులవ్యక్తిః సిక్థశబ్దేనోచ్యతే || * శిష్టం స్పష్టం || ౮ || అథాస్యానధికారిణస్సూచయతి ||

శ్లో || నిర్మాల్యం నిర్మలం శుద్ధం శివేన స్వీకృతం యతః ||
నిర్మలైస్తత్పరైర్ధార్యం నాన్యైః ప్రాకృతజంతుభిః || ౯ ||

వ్యా || శివలింగదీక్షారహితాః ప్రాకృతాః | తే | అనధికారిణః | త్రైర్న ధార్యమిత్యర్థః | శివదీక్షయా నిర్మలైః | తత్పరైః=శివలింగనిష్ఠైర్ధార్యమిత్యర్థః | తదేవస్ఫుటయతి ||

శ్లో || శివభక్తివిహీనానాం జంతూనాం పాపకర్మణాం ||
విశుద్ధే శివనిర్మాల్యే నాధికారోఽస్తి కుత్రచిత్ || ౧౦ ||

వ్యా || అయంభావః | వ్యాపకీభూతశివస్యాష్టతనుపరికల్పితత్వేన సాధారణీభూతదేవతాంతరపూజాయాం శివసంబంధిపుష్పోదకీభూతచంద్రగంగాభ్యాం పరిపుష్టస్యాథాన్యస్యాగ్నిరూపరుద్రజిహ్వయాపరిగృహ్యమానత్వాత్ | ఏతదుభయత్రసర్వప్రాణినామప్యధికారోఽస్తి | తథా

ష్యసాధారణశివలింగపూజాయాం శివలింగప్రసాదస్వీకారేచశివదీక్షా సంపన్నఏవాధికారీతిసర్వశాస్త్రప్రసిద్ధం ॥ అ॥ అథప్రసాదమహత్వంసంసూచ్యైతత్ స్థలంసమాపయతి సూత్రద్వయేన॥

శ్లో॥ శివలింగప్రసాదస్యస్వీకారాద్యత్ఫలంభవేత్॥
తథాప్రసాదస్వీకారాద్గురుజంగమయోరపి ॥ ౧౧॥ త
స్మాద్గురుంమహాదేవంశివయోగినమేవచ ॥ పూజయేత్త
త్ప్రసాదాన్నంభుంజీయాత్ప్రతివాసరం ॥ ౧౨॥

వ్యా॥ పూజయేత్=తనుమనధనైః పూజయేదిత్యర్థః। తత్ప్రసాదాన్నమేవప్రతివాసరంభుంజీయాత్ ॥

ఇతిచతుర్విధసారాయస్థలం.

అథఉపాధిమాటస్థలం.

అ॥ అథ । దేహదానాత్సత్యసిద్ధిరర్థదానాచ్చనిర్వృతిః॥ ప్రాణదానాజ్జ్ఞానసిద్ధిరేవం సర్వంస్థిరంభవేదితి యోగజాగమవచనానుసారేణగురులింగజంగమోద్దైశేన యథాశక్తిదానంకుర్యాదిత్యాహ ॥

శ్లో॥ శివలింగేశివాచార్యేశివయోగినిభక్తిమాన్ ॥ దా
నంకుర్యాద్యథాశక్తితత్ప్రసాదయుతస్సదా ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ తద్విషయఇతిశేషః॥ * స్పష్టం ॥

అ॥ అథ తద్దానస్వరూపంవిశదయతి॥

శ్లో॥ దానంచత్రివిధంప్రోక్తంసోపాధినిరుపాధికం ॥
సహజంచేతిసర్వేషాంసర్వతంత్రవిశారదైః ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ దానంచప్రాణదేహార్థరూపదానత్రయం సోపాధికంనిరుపాధికంసహజంచేతి త్రిరూపవదితిసమస్తాగమప్రవీణైఃసర్వేషాంశివభక్తానాంప్రోక్తమిత్యర్థః॥

అ॥అత్ర సోపాధిదానరూపసోపాధిమాటస్థలం నిరూపయతి॥

శ్లో॥ఫలాభిసంధిసంయుక్తం దానం యద్విహితం భవేత్॥
తత్సోపాధికమాఖ్యాతం ముముక్షుభిరనాదృతం ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ తుచ్ఛఫలాభిలాషసంయుక్తమత ఏవ ముముక్షుభిరుపేక్షితం యద్దానం విహితం స్యాత్ తత్సోపాధికమిత్యుక్తమిత్యర్థః ॥ ...

అథ నిరుపాధిమాటస్థలం లక్షయతి.

శ్లో ॥ ఫలాభిసంధినిర్ముక్తమీశ్వరార్పితకాంక్షితం ॥
నిరుపాధికమాఖ్యాతం దానం దానవిశారదైః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ తుచ్ఛఫలేచ్ఛారహితమీశ్వరార్పణాభివాంఛయా విహితం యద్దానం తత్ దానతత్వస్వరూపజ్ఞైర్నిరుపాధికదానమిత్యాఖ్యాతమిత్యర్థః ॥ అ ॥ సహజమాటస్థలం నిరూపయతి॥ ...

శ్లో ॥ అదాతృదాతృదేయానాం శివభావం విచింతయన్॥
ఆత్మనోఽకర్తృభావం చ యద్దత్తం సహజం భవేత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పరిగృహీతృప్రదాతృదేయానాం శివత్వం చింతయన్ । ఆత్మనః స్వస్యాకర్తృత్వం భావయన్ । యద్దానం దత్తం తత్సహజదానం స్యాదిత్యర్థః ॥ భోక్తా భోజ్యం ప్రేరితారం చ మత్వా సర్వం ప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మమేకమితి శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యోక్త మగతపిండస్థలరహస్యమంత్రోపసంహారరూపసహజదానస్థలేఽపి బోధ్యం ॥ ...

ఏషు కిం శ్రేష్ఠమిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ సహజం దానముత్కృష్టం సర్వదానోత్తమోత్తమం॥
శివజ్ఞానప్రదం పుంసాం జన్మరోగనివర్తకం ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ సహజం దానం । సర్వదానోత్తమానాముత్తమమితి ॥ ఉత్కృష్టం శ్రేష్ఠమిత్యర్థః । కథమిత్యత్ర । పుంసాం జననమరణలక్షణమహారోగనివారకీభూతశివతాదాత్మ్యజ్ఞానప్రదమిత్యుత్తరం ॥ అ॥ నను గురులింగ

జంగమోద్దేశేనైవంభావనయాదత్తమేవసహజంవేత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ శివాయశివభక్తాయదీయతేయదకించన॥ భక్త్యా
తదపివిఖ్యాతం సహజందానముత్తమం ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ శివాయ=ఇష్టలింగాతిరిక్తస్థావరలింగరూపిణే శివాయదత్తం క్షేత్రాదిదానం విరక్తమూర్తివ్యతిరిక్తశివభక్తేభ్యశ్చదత్తమపిసహజందానమిత్యర్థః ॥ అ॥ అథ తద్దానఫలమాహ ॥

శ్లో॥దానాత్స్వర్ణసహస్రస్యసత్పాత్రేయత్ఫలంభవేత్।
ఏకపుష్పప్రదానేన శివేతత్ఫలమిష్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ * స్పష్టం ॥ అ॥ తత్కథమిత్యత్ర ఈశానస్సర్వవిద్యానామితిశ్రుతేః సకలవిద్యానిధిత్వాజ్జగద్గురుత్వేన సత్పాత్రతమత్వాదిత్యభిప్రాయేణాహ ॥

శ్లో॥ శివఏవపరంపాత్రంసర్వవిద్యానిధిర్గురుః ॥ త
స్మైదత్తంతుయత్కించిత్తదనంతఫలంభవేత్ ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అయమప్యేకోర్థః శివఏవపరంపాత్రం తథాసర్వవిద్యానిధిర్గురుశ్చపరంపాత్రం । తస్మైశివాయగురవేచదత్తమనంతఫలదమితి ॥ అ॥ ఏవంశివయోగినోపిదత్తమపీత్యాహ॥

శ్లో॥ శివయోగీశివస్సాక్షాచ్ఛివజ్ఞానమహోదధిః ॥
యత్కించిద్దీయతేతస్మైతద్దానంపారమార్థికం ॥ ౧౦॥

వ్యా॥ పారమార్థికం=అపరిమితఫలదసహజదానమిత్యర్థః॥ అ॥ అథ శివయోగీశ్వరమహత్వమేవ విశేషయతి ॥

శ్లో॥ శివయోగీమహత్పాత్రంసర్వేషాందానకర్మణి॥
తస్మాన్నాస్తిపరంకించిత్పాత్రంశాస్త్రవిచారతః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా॥ దానకర్మణి=దానకర్మవిషయే । సర్వేషాంసత్పాత్రాణాం । శివయోగీ మహత్పాత్రం । తస్మాత్పరం శ్రేష్ఠంపాత్రం శాస్త్రవిచా

ఠతః కించిదపినాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ తద్దానఫలమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ భిక్షామాత్రప్రదానేన శాంతాయశివయోగినే ॥
యత్ఫలంలభ్యతేనైతద్యజ్ఞకోటిశతైరపి ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ భిక్షామాత్రం=కబళమాత్రమిత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥
తత్కథమిత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివయోగినిసంతృప్తేతృప్తోభవతిశంకరః ॥ తత్తృ
ప్త్యాతన్మయంవిశ్వంతృప్తిమేతిచరాచరం॥ ౧౩ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవ భవతీతిశ్రుతెః । శివయోగినస్సాక్షా
చ్ఛివరూపత్వాత్ తత్తృప్త్యాశివస్తృప్తోభవతి తత్తృప్త్యాసర్వైరుద్ర
ఇతిశ్రుతేః తన్మయంవిశ్వంతృప్తిమేతీత్యర్థః ॥ అ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనశి
వయోగినమేవతృప్తింకుర్యాదిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనయేనకేనాపికర్మణా ॥
తృప్తింకుర్యాత్సదాకాలమన్నాద్యైశ్శివయోగినః ॥ ౧౪ ॥

వ్యా ॥ సర్వప్రయత్నేనయయాకయాపిక్రియయాసదాకాలమ
న్నపానాదినాశివయోగినఃతృప్తింకుర్యాదిత్యర్థః ॥అ॥ అథైవంరూపసత్పా
త్రేమునహజదానసంపన్నఏవసాక్షాచ్ఛివఏవేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిరుపాధికచిద్రూపపరానందాత్మవస్తుని ॥ సమా
ప్తంసకలంయస్యసదానీశంకరస్స్వయం ॥ ౧౫ ॥

వ్యా ॥ సంపూర్ణసచ్చిదానందలక్షణగురులింగజంగమాత్మని పరమ
శివే యస్యశివభక్తస్య శరీరార్థప్రాణరూపం సకలంవస్తుసమాప్తంసమ
ర్పితంభవేత్ ససహజదానీ స్వయమేవ శివఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథైవముక్తాఖిలాచారసంపన్నస్సహజదానీశివభక్తఏవమా
హేశ్వరతాంప్రాప్నోతీతివృత్తేనాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఉక్తాఖిలాచారపరాయణోసౌసద్ధావితస్వాన్స

హాజంతుదానం ॥ బహ్మాదిసంపత్సువిరక్తచిత్తో భక్తో మహా
హేశ్వరతాముపైతి ॥ ౧౬ ॥

వ్యా ॥ అక్షరార్థస్యస్పష్టత్వాత్ భావార్థోఽలిఖ్యతే ॥ వ్య
వ్యక్షేత్ర్ర్ శ్రీగురులింగజంగమేషు సమర్పణశీలగురుకరకమలే
త్యజంగమ దేవతీర్థప్రసాదేనైవ శరీరం ధృత్వా మహాలింగైక్య
భక్తః మాహేశ్వరీయసదాచారవాన్ సన్ మాహేశ్వర ఇతి ప్రసిద్ధో
తి దానత్రయస్థలం ॥

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయో సిద్ధాంతశిఖామణౌ భక్తస్థలే
భక్తమార్గక్రియాదిప్రసంగో నామ
నవమపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

అథమాహేశ్వరస్థలం

అథ భక్తస్థలనిరూపణానంతరమగస్త్యః శ్రీరేణుకం పరిపృచ్ఛతి

అగస్త్యఉవాచ ॥

శ్లో ॥ భక్తస్థలం సమాఖ్యాతం భవతా గణనాయక ॥ కేన
వా ధర్మభేదేన భక్తో మాహేశ్వరో భవేత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ భక్తః=శివభక్తః కేన ధర్మభేదేన=ఆచారభేదేనేత్యర్థః
మాహేశ్వరః స్యాదితి ప్రశ్నార్థః ॥

రేణుకఉవాచ ॥ ... జిదాన్నేష్ఠాతః శివతత్పరః ॥

బ్రహ్మాదిస్థానవిముఖో భక్తో మాహేశ్వరస్స్మృతః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ కేవలేనసహ జేదానె ॥ ష్ణాతః=సకలస్సర్జబ్రహ్మాదిపదనిస్పృహ శ్శివభక్తః । శివతత్పరః=శివైకనిష్ఠస్సన్ । మాహేశ్వరస్స్మృతఇత్యర్థః ॥ తదేవస్ఫుటయతి ॥ ...

శ్లో ॥ భక్తైర్యదాసముత్కర్షో భవేద్వైరాగ్యగౌర వాత్ ॥ తదామాహేశ్వరఃప్రోక్తో భక్తస్థిరవివేకవాన్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ భక్తైః=శివభక్తైః । సముత్కర్షః=సముచితోత్కర్షః ।వై రాగ్యగౌరవాత్=వైరాగ్యమహత్వాల్ । యదాకాలేభవేల్ । తదా= తస్మిన్కాలే । స్థిరవివేకవాన్ । స్థిరీభూతనిత్యానిత్యవస్తువివేకవాన్శివ భక్తః । మాహేశ్వరఇతిప్రోక్తఇత్యర్థః ॥౩॥ సర్వస్యాపిస్థలభేదాస్సం తీతిమిత్యత్రతద్భేదముపదిశతి ॥ ...

శ్లో ॥మాహేశ్వరస్థలంవక్ష్యేయథోక్తంశంభునాపురా॥ మాహేశ్వరప్రశంసాదౌలింగనిష్ఠాతతఃపరం ॥ ౪ ॥ పూ ర్వాశ్రయనిరాసశ్చతథాఽద్వైతనిరాకృతిః॥ఆహ్వానవర్జ నంపశ్చాదష్టమూర్తినిరాకృతిః ॥ ౫ ॥ సర్వగత్వనిరాస శ్చశివత్వంశివభక్తయోః ॥ ఏవంనవవిధంప్రోక్తంమాహే శ్వరమహాస్థలం ॥ ౬ ॥ ... ...

వ్యా ॥ పురా=పూర్వకాలె । శివేన యథోక్తం తథామాహేశ్వర స్థలభేదంవక్ష్యే । వ్రుణ్వితిశేషః । ఆదౌమాహేశ్వరప్రశంసాస్థలం । తతః పరం=తదనంతరం । లింగనిష్ఠాస్థలం । తదనంతరం పూర్వాశ్రయ నిర సనస్థలం। తథా । తదనంతరంఅద్వైతనిరసనస్థలం । పశ్చాదాహ్వ ననిరసనస్థలం । అనంతరమష్టమూర్తినిరసనస్థలం । అనంతరం సర్వ గత్వనిరాసస్థలం। అనంతరం శివజగన్మయస్థలం । అథ । భక్తిదేహికలిం గస్థలం । ఏవంమాహేశ్వర మహాస్థలంనవవిధం=నవప్రకారవదితిప్రో

క్తం=కథితంమిత్యర్థః । అతఃపురాశంభునాయథోక్తం తథా
త్యనేనోక్తం వక్ష్యమాణంచసర్వంనస్వకపోలకల్పితమితి సూచి
అత్రాష్టమూర్తిత్వనిరసనానంతరమాహ్వాననిరసనంవక్తుముచిత
షాంచిదాశయః పరాస్తః శివోక్తక్రమవిరోధాదితి । తథాపిశివస్వ
పకత్వాదాహ్వానంనసంభవతీతినోక్తం । కింతు । స్వేష్టలింగేప్రతిష్ఠి
ధాత్పునరాహ్వానంనసంభవతీతికథితత్వాన్నశంకావకాశః ॥

అ॥ అథోద్దేశక్రమేణతదవాంతరస్థలానాంలక్షణంవక్ష్యమా
తామిత్యాహ ॥

> శ్లో ॥ ఆదితఃక్రమశోవక్ష్యేస్థలభేదస్యలక్షణం ॥ సమా
> హితేనమనసాశృణ్వయతాంభవతామునే ॥ ౭ ॥

వ్యా॥స్పష్టం॥ అ॥ అతఃపిశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః హిరణ్యగ
జనయామాసపూర్వంసనోబుద్ధ్యాశుభయాసంయునక్తితిశ్వేతాశ్వత
శ్రుత్యనుసారేణసప్తభిసూత్రైర్మాహేశ్వరప్రశంసాపూర్వకంమా
శ్వరస్వరూపంప్రపంచేనప్రకాశయతి ॥

> శ్లో ॥ విశ్వస్మాదధికోరుద్రోవిశ్వానుగ్రహకారకః ॥ ఇతి
> యస్యస్థిరాబుద్ధిస్సవైమాహేశ్వరస్మృతః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ సమస్తదేవదానవాదివిశ్వానుగ్రాహకః । రుద్రః=ఏక
ద్రోనద్వితీయాయతస్థఇతిశ్రుతిప్రసిద్ధరుద్రః॥విశ్వస్మాత్=విశ్వంనార
ణంహరిమితిశ్రుతిప్రసిద్ధవిశ్వరూపనారాయణాత్ అధికః ఇతియస్య
దృఢా । సవైమాహేశ్వరఇతిస్మృతఇత్యర్థః॥ అ॥ అథనతత్సమా
భ్యధికశ్చదృశ్యతఇతిశ్రుత్యర్థమనుసరన్మాహేశ్వరస్వరూపమా

> శ్లో ॥ బ్రహ్మాద్యైర్మలినప్రాయైర్నిర్మలేపరమేశ్వరే॥
> సామ్యోక్తింయోనసహతేసవైమాహేశ్వరాభిధః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మాఃవిష్ణురుద్రేంద్రాస్తేసంప్రసూయంతఇతిశ్రుతేః

నాంజననమరణపరిపీడితత్వేనసమలత్వాత్ । నకారణమితిశ్రుతేః ఏత త్కారణీభూతశివస్యాజాతత్వేననిర్మలత్వాత్ । కారణంతుధ్యేయస్స ర్వైశ్వర్యసంపన్నస్సర్వేశ్వరశ్చశంభురాకాశమధ్యఇత్యగ్రేశ్రూయ మాణత్వాత్ । తైస్సహసామ్యోక్తిర్మోహనసహతేసమాహేశ్వరాఖ్యఇ త్యర్థః ॥౭॥ అథ। ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వభూతానాంబ్ర హ్మాధిపతిర్బ్రహ్మణోధిపతిర్బ్రహ్మాశివోమే అస్తుసదాశివోమితీశానమం త్రార్థంఈశ్వరస్సర్వభూతానాంహృద్దేశేర్జునతిష్ఠతి॥ భ్రామయంత్స ర్వభూతానియంత్రారూఢానిమాయయా॥తమేవంశరణంగచ్ఛసర్వభావే నభారతేతిభగవద్గీతార్థంచానుస్మరన్మాహేశ్వరస్వరూపంప్రకాశయతి॥

శ్లో ॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానాంబ్రహ్మాదీనాంమహేశితా॥
బుద్ధియోగాత్తదాసక్తోభక్తోమాహేశ్వరస్మృతః॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ బ్రహ్మాదీనాం=దక్షమర్కండుప్రభృతీనాం ।సర్వభూతానాం=స మస్తపశుప్రాణినాం।ఈశ్వరః=ప్రేరకీభూతపరమేశ్వరఏవ। మహేశి తేతిబుద్ధియోగాత్ । తదాసక్తః=మహేశ్వరాసక్తః । భక్తః=శివభ క్తః । మాహేశ్వరఇతిస్మృతఇత్యర్థః ॥ ౮ ॥ అథ శివఏకఏవముక్తిదఇతి యోజానాతిసమాహేశ్వరఇతిసూత్రద్వయేనకథయతి ॥ ...

శ్లో॥ బ్రహ్మాదిదేవతాజాలంమోహితంమాయయాసదా॥
అశక్తంముక్తిదానేతుక్షయాతిశయసంయుతం॥౧౧ ॥ అనా
దిముక్తోభగవానేకఏవమహేశ్వరః॥ ముక్తిదశ్చేతియోవా
వేదసవైమాహేశ్వరస్మృతః ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ క్షయాతిశయసంయుతం=జననమరణాతిశయేనసంయుక్తం బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవతానీకం । నిరంతరం । మాయయా=పరమేశ్వరస్వా ధీనత్వాత్పరపర్యాయమాయాశక్త్యా। మోహితం=అంధీకృతంసత్ । ము క్తిదానేతు=పరాపరముక్తిప్రదానే।అశక్తం=అసమర్థం । అనాదిముక్తః=

నిత్యముక్తః । భగవాన్=షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నః । మహేశ్వరః । తత్పరం బ్రహ్మసఏకస్సఏకోరుద్రః సఈశానః సభగవాన్సమహేశ్వరస్స మహాదేవఇత్యథర్వశిరః ప్రసిద్ధపరమేశ్వర ఏకఏవ। ముక్తిదశ్చేతి=పరా పరముక్తిప్రదఇతి।యోవేద=జానాతి । సవైమాహేశ్వరఇతి స్మృతఇత్యర్థః

అ ॥ అథ బ్రహ్మాదిమహైశ్వర్యంతృణవజ్జ్ఞాత్వా శివానందతత్పరో మాహేశ్వరఇత్యాహ సూత్రద్వయేన ॥

శ్లో ॥ క్షయాతిశయసంయుక్తాబ్రహ్మవిష్ణ్వాదిసంపదః ॥
తృణవన్మన్యతేయుక్త్యా వీరమాహేశ్వరస్సదా ॥ ౧౩ ॥
శ్లో ॥ శబ్దస్పర్శాదిసంపన్నే సుఖలేశేతునిస్పృహః ॥ శి
వానందేసముత్కంఠో వీరమాశ్వరోభవేత్ ॥ ౧౪ ॥

వ్యా ॥ వినాశాతిశయేనసంయుక్తాబ్రహ్మవిష్ణ్వాదిసంపదః । వీరమహేశ్వరః=శివభక్తః । యుక్త్యా=అనిత్యమితిబుధ్యా । తృణవన్మన్యతే=జానాతి।తస్మాత్ ॥ శబ్దస్పర్శాదిసంపన్నే। సోపాధికే। సుఖలేశేతుచ్ఛసుఖే । నిస్పృహస్సన్। శివానందే=నిత్యసుఖే। సముత్కంఠః ప్రీతిమాన్ =వీరమాహేశ్వరః। భవేత్=స్యాదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ ॥ తదాచారభేదస్థితించషడ్భిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి।

శ్లో ॥ పరస్త్రీసంగనిర్ముక్తఃపరద్రవ్యపరాఙ్ముఖః ॥ శి
వార్థకార్యసంపన్నశ్శివాగమపరాయణః॥ ౧౫ ॥ శివ
స్తుతిరసాస్వాదమోదమానమనాశ్శుచిః ॥ శివోత్కర్ష
ప్రమాణానాంసంపాదనసముద్యతః ॥౧౬॥ నిర్మమో
నిరహంకారోనిరస్తక్లేశపంజరః ॥ అస్పృష్టమదసంబంధో
మాత్సర్యావేశవర్జితః॥ ౧౭ ॥ నిరస్తమదనోన్మేషోనిర్ధూ
తక్రోధవిప్లవః॥ సదాసంతుష్టహృదయస్సర్వప్రాణిహి
తేరతః ॥౧౮॥ నివారణసముద్యోగీశివకార్యవిరోధినాం।

సహచారీ సదా కాలం శివోత్కర్షాభిధాయిభిః ॥ శివా
పకర్షసంప్రాప్తౌ ప్రాణత్యాగేప్యశంకితః ॥ శివైకనిష్ఠ
స్సర్వాత్మా వీరమాహేశ్వరో భవేత్ ॥౧౯॥

వ్యా॥ నిరస్తక్లేశపంజరః=నివారితావిద్యాదిక్లేశసమూహవాన్ । నిర్ధూతక్రోధవిప్లవః=నివారితక్రోధబాధవాన్ । శివైకనిష్ఠః=శివలింగైకనిష్ఠః । సర్వాత్మా=పూర్ణాహంభావవాన్ । నిరహంకారః=పరిచ్ఛిన్నశరీరాద్యహంభావశూన్యః ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥ ఏవమాదివిశేషణవిశిష్టః శ్రీవీరశైవో మాహేశ్వరః స్యాదిత్యర్థః ॥ అత్ర నిరస్తక్లేశపంచక ఇతి పాఠాంతరం ॥

ఇతి మాహేశ్వరప్రశంసాస్థలం.

అథలింగనిష్ఠాస్థలం.

అథానేన మాహేశ్వరేణ విధీయమానాం లింగనిష్ఠాం నవభిః సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో॥ అస్య మాహేశ్వరస్యోక్తం లింగనిష్ఠామహాస్థలం ॥
ప్రాణాత్యయేపి సంపన్నే యదత్యాజ్యం విధీయతే ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ యత్=యల్లింగనిష్ఠాస్థలం । ప్రాణాత్యయే సంపన్నేపి=ప్రాణసంకటే ప్రాప్తే సత్యపి । అత్యాజ్యం త్యక్తుమయోగ్యం విధీయతే । తత్=లింగనిష్ఠామహాస్థలం । అస్య మాహేశ్వరస్య=శివలింగైకతత్పరస్య మాహేశ్వరస్య । ఉక్తం=కథితమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ కీదృశోయం ప్రాణసంకట ఇత్యత్ర ॥ భవేత్ప్రాణపరిత్యాగశ్ఛేదనం శిరసోపి వా న త్వనభ్యర్చ్య భుంజీయాద్భగవంతం త్రియంబకమితి శివధర్మవచనానుసారేణ కథయతి ॥ ...

శ్లో॥ అపగచ్ఛతు సర్వస్వం శిరశ్ఛేదనమస్తు వా ॥ మా
హేశ్వరో న ముంచేత లింగపూజామహావ్రతం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ యేశివపూజావ్యతిరేకేణనభుంజంతి తే
షాంహస్తేకరతళామళకవన్మోక్షలక్ష్మీగుల్లసతీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ లింగపూజామకృత్వాతుయేనభుంజంతిమానవాః ॥
తేషాంచమహాత్మనాంహస్తేమోక్షలక్ష్మీరుపస్థితా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఉపస్థితా=వర్తతఇత్యర్థః । ఇదంలింగనిష్ఠాయాఃఫల
మ్యుక్తంభవతి ॥ అ ॥ అథేగమర్థమేవసూత్రద్వయేనవిశేషయతి ।

శ్లో ॥ కిమన్యైర్ధర్మకలిలైఃకీకపార్థప్రదాయిభిః ॥
సాక్షాన్మోక్షప్రదశ్శంభోర్ధర్మోలింగార్చనాత్మకః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శంభోః=శివస్య । లింగార్చనాత్మకోధర్మః । సాక్షాన్మో
క్షప్రదః । తస్మాత్ । అన్యైశ్శివలింగపూజాతిరిక్తైః । కీకపార్థప్రదా
యిభిః=కుత్సితార్థదాయిభిః । ధర్మకలిలైః=క్షుద్రధర్మైః । కిం=
కింప్రయోజనమిత్యర్థః ।

అ ॥ అథలింగార్పితాన్నపానప్రాశనముఖత్వమాహ ॥

శ్లో ॥ అర్పితేనాన్నపానేనలింగేనియమపూజితే ॥ యే
దేహవృత్తింకుర్వంతిమహామాహేశ్వరాహితే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ హి=ప్రసిద్ధం । * శిష్టం స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ । యద్ధిమనసా
ధ్యాయతితద్వాచావదతితత్కర్మణాకరోతీతిశ్రుత్యనుసారేణ త్రికర
ణపూర్వకంశివలింగనిష్ఠాశ్శివాఏవేత్యాహ ॥

శ్లో ॥ చిన్మయేశాంకరేలింగేస్థిరంయేషాంమనస్సదా ॥ వి
ముక్తేతరసర్వార్థంతేశివానాత్రసంశయః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యేషాంమనః । విముక్తేతరసర్వార్థం=త్యక్తస్వర్గాది
చ్ఛఫలాభిలాషంసత్ । చిన్మయేశివలింగే సదాస్థిరం తే । శివా
భూరుద్రాః । అత్రాస్మిన్నర్థేనసంశయఇత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్విదంచిన్మయలింగేమనోమాత్రనిష్ఠాత్రికరణముక్తత్వాశంకన్న

త్రాంతరేణకరణత్రయవిశ్రాంతించదర్శయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగేయస్యమనోలీనంలింగస్తుతిపరాచవాక్ ॥
లింగార్చనపరౌహస్తౌసరుద్రోనాత్రసంశయః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ ఇతిస్పష్టం ॥ అ ॥ ఏవంలింగనిష్ఠస్యాగ్నిహోత్రాదికర్మణాప్రయోజనంనాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ లింగనిష్ఠస్యకింతస్యకర్మణాస్వర్గహేతునా ॥
నిత్యానందశివప్రాప్తిర్యస్యశాస్త్రేషునిశ్చితా ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ యస్యలింగనిష్ఠస్య । నిత్యానందశివపదప్రాప్తిః । శాస్త్రేషు=వేదాగమపురాణేషు । నిశ్చితేతి తస్యస్వర్గహేతునాగ్నిహోత్రాదికర్మణా । కిం=కింప్రయోజనం । నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథాస్యమహత్వంప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగనిష్ఠాపరంశాంతంభూతిరుద్రాక్షసంయుతం ॥
ప్రశంసంతిసదాకాలంబ్రహ్మాద్యాదేవతాముదా ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ ...

ఇతిలింగనిష్ఠాస్థలం.

అథ పూర్వాశ్రయనిరసనస్థలం.

అథగురుసంస్కృతభావస్సన్గురునిర్మితదేహవాన్ ॥ విస్మృత్యపూర్వదుర్భావంతదధీనస్సమాచరేదితి యోగజాగమవచనానుసారేణ తస్యలింగనిష్ఠస్యప్రాప్తిహేత్వేనప్రాప్తపూర్వాశ్రయనిరసనస్థలం సప్తభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగైకనిష్ఠహృదయస్సదామాహేశ్వరోజనః ॥ పూ
ర్వాశ్రయగతాన్ధర్మాంస్త్యజేత్స్వాచారరోధకాన్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ నిరంతరం । శివలింగైకనిష్ఠచిత్తః ॥ పరమాహేశ్వరః ॥ స్వాచారరో

ధర్మాన్=స్వసమయాచారవిరోధినః । పూర్వాశ్రియనిష్ఠాన్ధర్మాన్
ప్రాకృతాచారాన్ త్యజేదిత్యర్థః ॥ తద్వ్యాన్ యంకిద్వృశఇత్యతాహ

శ్లో ॥ స్వజాతికులజాన్ ధర్మాన్ లింగనిష్ఠావిరోధినః । త్య
జన్మాహేశ్వరో జ్ఞేయః పూర్వాశ్రయనిరాసకః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ లింగనిష్ఠావిరోధినః=లింగనిష్ఠాప్రతికూలాన్ । స్వజాతికు
జాన్=బ్రాహ్మణత్వాదిజాతికులాలాదికులప్రాప్తాన్ । ధర్మాన్=శ్
ప్రౌతాశౌచాదీన్ । త్యజన్వీరమాహేశ్వరఃపూర్వాశ్రయనిరాసకః
జ్ఞాతుంయోగ్యఇత్యర్థః ॥

అ ॥ నను । పూర్వాశ్రియప్రాప్తనిత్యనైమిత్తికకర్మపరిత్యాగే
త్యవాయశ్రవణాత్ కథంతద్ధర్మాస్త్యజనీయాఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివసంస్కారయోగేనవిశుద్ధానాంమహాత్మనాం।
కింపూర్వకాలికైర్ధర్మైః ప్రాకృతానాంహితేమతాః॥౩॥

వ్యా ॥ పూర్వోక్తదానక్షపణలక్షణదీక్షారూపశివసంస్కార
బంధేన లింగనిష్ఠయాచవిధూతవృత్తవర్తమానవ్యమాణసకలకల్మషత్వేన
ర్మలానాంశివశరణానాంపూర్వాశ్రియప్రాప్తనిత్యనైమిత్తికాదికర్మ
కిం=కింప్రయోజనం । నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః ॥ అ
ను ప్రత్యవాయనివృత్తిరేవప్రయోజనమితి చేన్న । నేహాభి
మనాశోస్తిప్రత్యవాయోనవిద్యతే । స్వల్పమప్యస్యధర్మస్యత్రాయ
మహతోభయాదితి భగవద్గీతైవభాషితత్వాత్ । అస్యాయమర్థః ।
త్యాశ్రమిభ్యఃపరమంపవిత్రమితిశ్రుతి సిద్ధాంతితవర్ణాశ్రమేఇహ అ
క్రమః=ఆత్మాభిముఖీకరణప్రవీణగురుకారుణ్యప్రాప్తభూతిధారణాద
చారక్రమః। తస్య నాశోనాస్తి=విస్మృతిశూన్యత్వేనతదేకనిష్ఠయాన
విధీయమానత్వేనవిచ్ఛేదోనాస్తీత్యర్థః । నన్వేవంచేత్ । నిత్యనైమి
కర్మలోపాత్ప్రత్యవాయస్స్యాదిత్యత్రాహ । ప్రత్యవాయోనవిద్య

ఇతి । కుత ఇత్యత్రాహ । అస్య ధర్మస్య = శివానుసంధానాంగభూతభూతిధారణాదిధర్మస్య । స్వల్పమపి = లేశమాత్రమపి । మహతో భయాత్ = మహాపాతకాదిభయాత్ । త్రాయత ఇతి । యథా పూర్వాశ్రమధర్మపరిత్యాగే సన్యాసినాం ప్రత్యవాయో నాస్తి తథా శివాశ్రయస్థానాం పూర్వాశ్రయధర్మపరిత్యాగే ప్రత్యవాయో నాస్తీతి భావః । తే పూర్వాశ్రయధర్మాః ప్రాకృతానాం హి = మాయాసంబంధినామేవ । మతాః = ప్రోక్తా ఇతి । హి = ప్రసిద్ధం । తస్మాత్ ॥ ...

శ్లో ॥ శివసంస్కారయోగేన శివధర్మానుషంగిణాం ॥
ప్రాకృతానాం న ధర్మేషు ప్రవృత్తిరుపపద్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ నోపపద్యతే న జాయత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను మర్త్యేషు ద్వైవిధ్యం కథమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ విశుద్ధాః ప్రాకృతాశ్చేతి ద్వివిధా మానుషాః స్మృతాః ॥
శివసంస్కారిణశ్శుద్ధాః ప్రాకృతా ఇతరే మతాః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ నను వర్ణాశ్రమధర్మేషు ద్వైవిధ్యం న దృశ్యత ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ వర్ణాశ్రమాదిధర్మాణాం వ్యవస్థా హి ద్విధా మతా ॥
ఏకా శివేన నిర్దిష్టా బ్రహ్మణా కథితా పరా ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ తర్హి కో ధర్మః కస్యేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివోక్తధర్మనిష్ఠా తు శివాశ్రమనిషేవిణాం ॥ శివ
సంస్కారహీనానాం ధర్మః పైతామహః స్మృతః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ ...

ఇతి పూర్వాశ్రయనిరసనస్థలం

అథ సర్వాద్వైతనిరసనస్థలం.

అథ మాహేశ్వరః యథాలింగనిష్ఠావిరోధిత్వాత్ పూర్వా
శ్రమనిరాసకః తథాలింగనిష్ఠావిరోధిత్వాత్ సర్వాద్వైతనిరా
కోపి భవేదితి తేనవిధీయమానసర్వాద్వైతనిరసనస్థలం ప్రతిపాదయ

శ్లో॥ పూజ్యపూజకయోర్లింగజీవయోర్భేదవర్జనే॥
పూజాకర్మాద్యసంపత్తేర్లింగనిష్ఠావిరోధతః॥ ౧॥
సర్వాద్వైతవిచారస్యజ్ఞానాభావేవ్యవస్థితేః॥భవేన్మాహే
శ్వరఃకర్మీసర్వాద్వైతనిరాసకః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ పూజ్యపూజకయోః=శివలింగభక్తయోః। భేదాభావేసతి లిం
గనిష్ఠావిరోధాత్=పూజాకర్మాదిసంపత్త్యభావాత్ । సర్వాద్వైతవి
చారస్య । వ్యవస్థితేః=వర్తనస్య।జ్ఞానాభావేఅనుపపన్నత్వేసతికర్మీ
మాహేశ్వరః=శివలింగపూజాదికర్మనిష్ఠవీరమాహేశ్వరః। సర్వాద్వై
తనిరాసకస్స్యాత్ ।యావదాయుస్త్రయోవంద్యావేదాంతోగురురీశ్వర
ఇతివేదాంతవచనాత్ । క్రియాద్వైతంనకర్తవ్యమితిసిద్ధాంతవచనా
లింగనిష్ఠోమాహేశ్వరః సర్వాద్వైతంనకుర్యాదితిభావః॥

అ॥ అథభేదేనక్రియమాణపూజాప్రకారఃకథమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ ప్రేరకంశంకరంబుద్ధ్వాప్రేర్యమాత్మానమేవచ॥
భేదాత్తంపూజయేన్నిత్యం నచాద్వైతపరోభవేత్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ జీవానాం ధర్మాధర్మగోచరీభూత బుద్ధివృత్తిప్రేరకః పర
మేశ్వరః తత్ప్రేర్యాఃజీవాఇతిబుద్ధ్వా ఏవంవిధభేదాత్తంపరమేశ్వరంని
త్యంపూజయేత్ । అద్వైతపరోనభవేత్ । పూజావిరోధాదితి ॥

అ॥ అథప్రకారాంతరేణభేదముపపాదయతి ॥

శ్లో॥ పతిస్సాక్షాన్మహాదేవఃపశురేషతదాశ్రయః॥ అన

సోऽస్వామిభృత్యోర్న కుభేదేకథమిష్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా॥ మ హా దేవః=పరమేశ్వరః।పతింపిశ్వస్యేత్యుక్తేః । పశుః=జగత్ప్రాణః। అవిద్యాశ్రయపశుజీవః పశుః। అనయోః శివజీవరూపపతిపశ్వోః। అభేదే=భేదాభావే। స్వామిభృత్యత్వం।కథమిష్యతే=ఇచ్ఛావిషయీక్రియతే। నకథంచిదపీతిస్వామిభృత్యోర్న లక్షణభేదేనైవపూజనీయఇత్యర్థః॥ అ॥ నన్వయంభేదభావః కియత్పర్యంతమనువర్తతఇత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ సాక్షాత్కృతంపరంతత్త్వంయదాభవతిబోధతః।త
దాద్వైతసమాపత్తిర్జ్ఞానహీనస్యనక్వచిత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ బోధనః=శ్రుతిగురుస్వానుభవబోధతః। పరంతత్త్వం=పరశివపరబ్రహ్మాఖ్యమహాలింగతత్త్వం। యదాసాక్షాత్కృతంభవతి=దర్శనదృష్టాంతేనస్వాత్మాభేదేనప్రత్యక్షీకృతంభవతి। తదా।అద్వైతసమాపత్తిః=అద్వైతస్ఫూర్తిః ।జ్ఞానహీనస్య=శ్రుతిగురుస్వానుభావరహితస్యకేవలకర్మయుతస్య। క్వచిత్=కదాచిత్కించిదపి। న=నాస్తీత్యర్థః॥

అ॥ నను।కర్మిణః స్మాన్నాద్వైతసిద్ధిరిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ భేదస్యకర్మహేతుత్వాద్వ్యవహారఃప్రవర్తతే॥
లింగపూజాదికర్మస్థోనచాద్వైతంసమాచరేత్ ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ భేదస్యవ్యవహారః=జీవేశ్వరభేదవ్యవహారః । కర్మహేతుత్వాత్=శివపూజాదిక్రియాహేతుత్వేనప్రవర్తతే । అతఃశివలింగపూజాజపాదికర్మనిష్ఠః। అద్వైతం-నసమాచరేత్ । తస్మాల్లింగపూజాదికర్మనిష్ఠస్యాద్వైతబోధాభ్యాసో నాస్తీత్యర్థః ॥అ॥ అథోక్తార్థముపసంహరతి ॥ ... ...

శ్లో। పూజాదివ్యవహారస్స్యాద్భేదాశ్రయతయాసదా॥
లింగపూజాపరస్తస్మాన్నాద్వైతేనిరతోభవేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ లింగపూజానిష్ఠో=వీరమాహేశ్వరః । అద్వైతేనిరతః=ఆస

క్తః। నభవేత్ నస్యాదిత్యర్థః ॥ ... ...

ఇత్యద్వైతనిరసనస్థళం ॥

అథాహ్వాననిరసనస్థళం

అ ॥ అథశివలింగపూజార్థ మద్వైతంనిరస్య ద్వైతాంగీకారవా మాహేశ్వరః శైవఇవపూజార్థం శివలింగేశివంనావాహయేదిత్యాహ్వాననిరసనస్థళంకథయతి ॥

శ్లో ॥ లింగార్చనపరశ్శుద్ధస్సర్వాద్వైతనిరాసకః ।
స్వేష్టలింగేశివాకారేనతమావాహయేచ్ఛివం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ లింగార్చనపరః=శివలింగపూజాతత్పరస్సన్ । సర్వాద్వైతనిరాసకః । శుద్ధః=నిత్యశుద్ధవీరమాహేశ్వరః । శివాకారే=శివస్వరూపవతి । స్వేష్టలింగే । తంప్రసిద్ధంశివంనావాహయేదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథకస్మాదిత్యత్ర కారణమాహ॥

శ్లో ॥ యదాశివకలాయుక్తంలింగందద్యాన్మహాగురుః ॥
తదారభ్యశివస్తత్రతిష్ఠత్యాహ్వానమత్రకిం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అత్ర=శివలింగే । ఆహ్వానం । కింప్రయోజనం । నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః ।* శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ పునశ్చ కారణాంతరమాహ

శ్లో ॥ సస సాకారేషులింగేషుసదాసన్నిహితశ్శివః ॥ త
తాహ్వానంనకర్తవ్యంప్రతిపత్తివిరోధకం ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ పునరాహ్వానంపూర్వాహ్వానవిరోధి । తద్విసర్జనానంతరభావిత్వాదితిభావః ॥ అ ॥ అథాహ్వానాసంభవాదేవవిసర్జనంచనాస్తీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ నాహ్వానంనవిసర్గంచస్వేష్టలింగేతుకారయేత్ ॥ లింగనిష్ఠాపరోనిత్యమితిశాస్త్రస్యనిశ్చయః॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ ******************************

ఇత్యాహ్వాననిరసనస్థలం ॥

అథఅష్టమూర్తినిరసనస్థలం ॥

వ్యా ॥ అథ శివలింగమేవశివఇత్యభిప్రాయేణాహ్వానంనిరాకృత్య పృథివ్యాద్యష్టమూర్తిత్వంచనసంభవతి భేదాదితి తేనమాహేశ్వరేణ విధీయమానాష్టమూర్తినిరసనస్థలంప్రదర్శయతి॥

శ్లో ॥ యథాత్మశివయోరైక్యంనమతంకర్మసంగినః॥
తథాశివాత్పృథివ్యాదేరద్వైతమపి నేష్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ కర్మసంగినః=శివపూజాదికర్మనిష్ఠస్య । మాహేశ్వరస్య ఆత్మశివయోః=జీవలింగయోః । ఐక్యమేకత్వం । యథానమతం=నసంమతం । పూజ్యపూజకవివేకాసంభవాత్ । తథా । శివాద్భూమ్యాదేరద్వైతమభేదోపి । నేష్యతే । భూమ్యాద్యష్టమూర్తిష్వాత్మనోపిప్రవిష్టత్వాదితిభావః ॥అ॥అథశివస్యపృథివ్యాదేర్భేదోపినసంభవతీత్యాహ॥

శ్లో ॥ పృథివ్యాద్యష్టమూర్తిత్వమీశ్వరస్యప్రకీర్తితం॥
తదధిష్ఠాతృభావేననసాక్షాదేకభావతః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యస్యపృథ్వీశరీరమిత్యారభ్యయస్యాత్మాశరీరమిత్యంతబృహదారణ్యశ్రుతిప్రోక్తాష్టమూర్తిత్వంతదధిష్ఠాతృభావేనపృథివ్యాద్యష్టమూర్త్యధిష్ఠాతృత్వేనప్రకీర్తితం । విశ్వంమహేశ్వరభవానధితిష్ఠతీతివిశ్వాత్మతాముపచరంతియదాగమాస్తే । ఇత్యభియుక్తోక్తేః । యథాస్తనస్తన్యయోర్భేదేపి స్తనంపిబంతీతివ్యవహారః । తథా అభేదవ్యవహారఔపచారికః । సాక్షాదేకభావతోన । ద్వయముష్ణంద్వయంశీతమనుష్ణశీతశంద్వయం ॥ద్వయమస్పర్శమిత్యష్టౌపాంతుమోహంతమూర్తయఇతితాసాంపరస్పరభిన్నత్వాత్ । శరీరశరీరిభావస్యభేదఘటితత్వాచ్చేతి ॥

అ॥ అథ కార్యకారణభావాచ్ఛివయో రైక్యం న సంభవతీత్యా
శ్లో॥ పృథ్వ్యాదికమిదం సర్వం కార్యం కర్తా మహే
శ్వరః॥ నైతత్సాక్షాన్మహేశోయం కులాలో మృత్తికా యథా॥
వ్యా॥ బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రాస్తే సంప్రసూయంతే। సర్వాణి
చేంద్రియాణి సహభూతైర్నకారణం కారణం తు ధ్యేయః శంభురాకాశమ
ధ్యఇతి శ్రుతేః। పృథివ్యాదేః కార్యకోటిప్రవిష్టత్వాత్। శివస్య
కారణరూపత్వాత్। ఏవం చ। మృచ్ఛబ్దోపలక్షితఘటాదేః కులాలస్య
త్రైక్యం న సంభవతి తథా కార్యరూపభూమ్యాదేః కారణాత్మనః శివస్య
భేదో న సంభవతీత్యర్థః॥

అ॥ నను ఘటకులాలయోరివేశ్వరస్య భూమ్యాదేరాత్యంతిక
కిమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ పృథివ్యాద్యాత్మపర్యంత ప్రపంచో హ్యష్టధా స్థితః।
తనురీశస్య చాత్మాయం స ఏవ తత్త్వనియామకః॥ ౪॥

వ్యా॥ పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశచంద్రసూర్యాగ్ని హోతృ
రూపేణాత్మపర్యంత మష్టధా స్థితః ప్రపంచస్సర్వోపీశస్య శరీరం। అయ
మీశస్సర్వతత్త్వనియామకః। సర్వతత్త్వాత్మకశరీరోపాధికీభూతః। శ
రీరీత్యర్థః। ఏవం చ ఘటకులాలయోర్దేహదేహిభావశూన్యత్వా
శేష ఇత్యర్థః॥ అ॥ తర్హ్యభేదః కిమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ శరీరభూతాదేతస్మాత్ప్రపంచాత్పరమేష్ఠినః॥ ఆ
త్మభూతస్య దేవస్యనాభేదో న పృథక్ స్థితిః॥ ౫॥

వ్యా॥ పరమేష్ఠినః=శివస్య శరీరభూతాత్। ఏతస్మాత్=ఇదమి
త్యంగులినిర్దేశ్యత్వేన ప్రతీయమానాత్ ప్రపంచాత్। అభేదో న భే
దోస్త్యర్థః। తథాప్యాత్మభూతస్య=విశ్వశరీరిణః। దేవస్య న పృథక్ స్థితి
ఘటపటయోరివ పరస్పరవ్యావృత్త్యా స్థితిర్నాస్తి। శివస్య వ్యాపకత్వా

వః ॥ అ ॥ తహి ౹ భేదశ్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అచేతనత్వాత్పృథ్వ్యాదేరజ్ఞత్వాదాత్మనస్తథా॥
సర్వజ్ఞస్యమహేశస్యనైకరూపత్వమిష్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ భూమ్యాదేర్జడత్వాత్। ఆత్మనఅగ్ని హోత్రిణో యజమానస్యాజ్ఞత్వాత్=కించిజ్ఞత్వాదిత్యర్థః । మహేశస్య। చరాచరలక్షణవిశ్వశరీరస్య శివస్యసర్వజ్ఞత్వాదిత్యర్థః । ఏకరూపత్వం। ఏవంరూపశరీరశరీరిణో రైక్యం । నేష్యతే=నేచ్ఛావిషయీక్రియతే। తస్మాద్భేదఏవేత్యర్థః ॥ అ ॥ నన్వేవం భేదజ్ఞానవాన్కోసావిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ ఇతియశ్చింతయేన్నిత్యంపృథ్వ్యాదేరష్టమూర్తితః॥
విలక్షణంమహాదేవం సోష్టమూర్తినిరాసకః ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ ...

ఇత్యష్టమూర్తినిరసనస్థలం.

అథసర్వగతనిరసనస్థలం.

అథ మాహేశ్వరస్య లింగనిష్ఠావిరోధిసర్వగతనిరసనస్థలం ప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వగత్వేమహేశస్యసర్వత్రారాధనంభవేత్ ॥
నలింగమాత్రేతన్నిష్ఠో నశివంసర్వగంస్మరేత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ మహేశ్వరస్య సర్వగత్వే సర్వత్రారాధనంస్యాత్ । లింగమాత్రేనస్యాత్ । తస్మాల్లింగనిష్ఠః శివంసర్వగతంనస్మరేదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను శివస్యసర్వగతాభావేపరిచ్ఛిన్నత్వేన లోకేభక్తబాహుల్యాత్ తత్తచ్ఛరీరసంగతేష్టలింగానాంచబాహుల్యాదేకత్రపరిమితాశేషశరీరభారస్యాన్యత్రావస్థానాసంభవాత్ కథంతత్రతత్రస్థితిస్సంభవతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వగోపిస్థితశ్శంభుస్స్వాధారేపి విశేషతః ॥ తస్మా
దన్యత్ర విముఖః స్వేష్టలింగె యజేచ్ఛివం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శంభుస్సర్వగోపి—వ్యాపకోపి। స్వాధారే—స్వాశ్రయీభూతలింగె। విశేషతః—అతిశయేన—స్థితోభవత్। తస్మాదన్యత్రవిముఖస్సన్ స్వేష్టలింగేశివంపూజయేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ నను సర్వగతః శివస్తత్రతత్ర లింగేకథంవిశేషేణతిష్ఠతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివస్సర్వగతశ్చాపిస్వాధారేవ్యజ్యతేభృశం ॥ శమీగర్భేయథావహ్నిర్విశేషేణవిభావ్యతె ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ వృక్షస్థితోవహ్నిః శమీవృక్షేయథావిశేషేణభాసతే। తథా శివస్సర్వగతోపి స్వాధారేలింగేభృశం—అతిశయేన। వ్యజ్యతే—ప్రకాశత ఇత్యర్థః॥ అ ॥ నను లింగెకిమర్థం విశేషేణతిష్ఠతీత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వగత్వంమహేశస్యసర్వశాస్త్రవినిశ్చితం॥ త
థాప్యాశ్రయలింగేనపూజార్హమధికాస్థితిః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ అత్రాదిశబ్దేనగురుచరమూర్తీలక్ష్యేతే ॥ * శిష్టంస్పష్టం॥ అ॥ అస్మిన్నర్థేయాతెరుద్రతిశ్రుత్యర్థమేవశ్లోకముఖేనోపన్యస్యతి॥

శ్లో ॥ నిత్యంభాసితదీయస్త్వంయాతేరుద్రశివాతనూః ॥
అఘోరాపాపకాశీతిశ్రుతిరాహసనాతనీ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ భోరుద్ర। తే—తవ। యాతనూః—లింగమూర్తిః। శివా— మంగలా। అఘోరా—అభయంకరా। అపాపకాశీ—దోషరహితా। త్వం తదీయః—లింగసంబంధీసన్ నిత్యంభాసి। సనాతనీ—నిత్యా। శ్రుతిరాహ కథయతీత్యర్థః ॥ అ ॥ తస్మాదిష్టలింగఏవపూజయేత్ ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనసర్వస్థానపరాఙ్ముఖః॥ స్వే
ష్టలింగేమహాదేవం పూజయేత్పూజకోత్తమః ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ తస్మాత్—శ్రుతిప్రసిద్ధత్వాత్। పూజకోత్తమః—మాహేశ్వరః

సర్వవ్యాపకత్వేన సర్వస్థానవిముఖస్సన్। స్వేష్టలింగే=స్వసంబంధతః శిష్టలింగే। మహాదేవం పూజయేదిత్యర్థః ॥ ౮ ॥ ఏవం బుద్ధ్వా స్వేష్టలింగే యజన్నేవ సర్వగత్వనిరాసక ఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివస్య సర్వగత్వేపి సర్వత్రారతివర్జితః ॥ స్వేష్ట లింగేయజన్దేవం సర్వగత్వనిరాసకః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ ...

ఇతి సర్వగత్వనిరసనస్థలం.

శివజగన్మయస్థలం.

అథ మహేశ్వరస్య పూజార్థం సర్వగత్వే నిరాకృతేపి ప్రమాణబలాత్ సర్వగత్వం యథాంగీక్రియతే తథా ప్రమాణబలాత్సర్వమయత్వం చాంగీకరణీయమితి శివజగన్మయస్థలం నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పూజావిధౌ నియమ్యత్వాల్లింగమాత్రేస్థితం శివం॥ పూజయన్నపి దేవస్య సర్వగత్వం విభావయేత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ శివస్య సర్వనియామకత్వేపి పూజాకాలే భక్తనియామ్యత్వాత్=భక్తాధీనత్వాత్ । లింగమాత్రేస్థితం శివం భక్తః పూజయన్నపి । దేవస్య=లింగస్థితస్య ప్రకాశాత్మనః శివస్య । సర్వగత్వం విభావయేత్ । అన్యథా కుంభకారవత్పరిచ్ఛిన్నత్వప్రసంగాదిత్యేవం సర్వగత్వే సిద్ధే శివస్య ఆత్మన ఆకాశస్సంభూతః । ఆకాశాద్వాయుః । వాయోరగ్నిః ।అగ్నేరాపః । అద్భ్యః పృథివీ తి శ్రుతేః। అభిన్ననిమిత్తోపాదానకారణత్వాచ్ఛివస్య దృష్టాంతపూర్వకం శివజగన్మయత్వం ప్రతిపాదయతి ॥...

శ్లో ॥ యస్మాదేతత్సముత్పన్నం మహాదేవాచ్చరాచరం॥ తస్మాదేతన్నభిద్యేత యథా కుంభాదికం మృదః॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యస్మాన్మహాదేవాదితి సంబంధః ॥ * శిష్టం స్పష్టం ॥ ...

శ్లో ॥ శివతత్వాత్సముత్పన్నంజగదస్మాన్నభిద్యతే ॥ ఫే
నోర్మిబుద్బుదాకారంయథాసింధోర్నభిద్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ॥స్పష్టం ॥

శ్లో ॥యథాతంతుభిరుత్పన్నఃపటస్తంతుమయస్స్మృతః ॥
తథాశివాత్సముత్పన్నంశివమేవచరాచరం ॥ ౪ ॥.

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను మృదాదీనాంవికారిత్వాత్ శివస్యావి
కారిత్వాత్ ఉక్తదృష్టాంతోవిషమఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ ఆత్మశక్తివికాసేనశివోవిశ్వాత్మనాస్థితః ॥ కుటీభా
వాద్యథాభాతిపటఃస్వస్యప్రసారణాత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పటఃస్వతాదాత్మ్యాపన్నప్రసరణశక్త్యా । కుటీభావాత్
స్థానకుటీభావాత్ । యథాభాతి తథాశివోపి స్వాత్మశక్తివికాసేనవి
శ్వాత్మనాస్థితస్సన్ భాతీత్యర్థః ॥

అ ॥ ననుప్రసారణశక్తిద్వారాయథాపటస్యాపివికారభాక్త్వం
శివస్యాపి స్వసమవేతశక్తిద్వారావికారితాస్యాదిత్యతోదృష్టాంతరమ
న్యసన్నుక్తార్థముపసంహరతి ॥

శ్లో ॥ తస్మాచ్ఛివమయంసర్వంజగదేతచ్చరాచరం ॥ త
దభిన్నతయాభాతిసర్పత్వమివరజ్జుతః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ రజ్జుఃస్వనిష్ఠదీర్ఘవృత్తగోధావర్ణతాశక్తివశాత్ వికా
రరాహిత్యేన యథాసర్పత్వేనభాతి । తథాశివోపివికారరాహిత్యే
నసమవేతమాయాశక్త్యావిశ్వాభిన్నతయాభాతి। తస్మాత్సర్వమేతచ్చ
రంవిశ్వం శివమయం । నతద్వ్యతిరిక్తమిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ దార్ష్టాంతికార్థముదాహృతదృష్టాంతపూర్వకం బహు
ష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ రజ్జుసర్పత్వసద్భాతిశుక్తౌచరజతత్వవత్ ॥ చో

రజ్జ్వవదపిస్థాణౌ మరీచ్యాంచజలత్వవత్ ॥ ౭ ॥ గంధర్వ
పురవద్వ్యోమ్ని సచ్చిదానందలక్షణే ॥ నిరస్తభేదసద్భా
వేశివేవిశ్వం విరాజతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ రజ్జ్వాం । గౌధరానువర్ణతాశక్త్యా సర్పత్వవత్ । శుక్త్యాధావళ్యశక్త్యా రజతత్వవత్ । స్థాణౌ దీర్ఘతాశక్త్యా పురుషత్వవత్ । మరీచ్యాం స్వచ్ఛతోద్రేకశక్త్యా జలత్వవత్ । కాలశక్త్యా వ్యోమ్ని గంధర్వనగరవత్ । నిరస్తసమస్తప్రాపంచికభేదవతి నిర్వికారే సచ్చిదానందస్వరూపే పరశివబ్రహ్మణి తత్సమవేతవిమర్శశక్తిప్రతిస్ఫురణాయమానమాయాశక్త్యా విశ్వం తదభిన్నతయా భాతీత్యర్థః ॥ అథ నన్వేభిర్దృష్టాంతైర్విశ్వం ప్రాతీతికం స్యాదిత్యత్ర దృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ పత్రశాఖాదిరూపేణ యథాతిష్ఠతిపాదపః ॥ తథా
భూమ్యాదిరూపేణ శివఏకో విరాజతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ వృక్షో యథా కాలశక్త్యా వికారరాహిత్యేన స్వాంతర్లీనస్వవిజాతీయ పత్రపుష్పాదిభేదవిశిష్టత్వేన భాతి । తథా శివ ఏవ స్వసమవేతశక్తితాదాత్మ్యకోడీకృతభూమ్యాదిరూపేణ ప్రతిస్ఫురణగత్యా భాతీత్యర్థః । తత్ర ధృత్యా ధరణిః । కరుణయా జలం । ఉజ్జ్వలనయా తేజః । పరమానందస్పందనేన వాయుః । చిదాకాశత్వ్యా వ్యోమ । చలితసంకోచదత్తవిశిష్టో జీవ ఇతి భేదః ॥ ౯ ॥ నను వృక్షస్య సావయవత్వాత్ తదాభాససంయుక్తశివస్య నిరవయవత్వాత్ తత్సమవేతశక్తేరపి తదభిన్నత్వేన తథాత్వాత్ కథం సావయవప్రపంచరూపేణ భాసనం సంభవతీతి నాశంకనీయం । శక్తేశ్శివాభిన్నత్వేసతి దుర్ఘటకారిత్వేన అహికుండలన్యాయేన స్వస్వాంతఃపరికల్పితభేదోపస్థితి పరమాణు కార్యభూతద్వ్యణుకాదావివ తత్తాదృశ్యూహపమాయాశక్తేస్సాంశత్వే సంభవతీత్యుక్తత్వాత్ । విష్టభ్యాహమిదం కృత్స్నమేకాంశేన స్థితో జగదితి భగవదుక్తేశ్చ । ప్రాతీతిక ప్రపంచరూ

షేణాపిసర్వశక్తిమూర్యసీభావేనశివఏవభాసతే । శుక్తిరజతయోఃపరస్పరస్య త్వాత్ మేళకాంశోనాస్తీతివదతానిషేధప్రతియోగిత్వేనసమానయోగక్షే షోప్యంగీకరణీయఏవ । ఉత్తరక్షణబాధ్యమానత్వాత్ శక్తిన్యూనీభావ బంధనేతిసర్వంవిశ్వంశివమయమేవేతిసంక్షేపః । వస్తుతస్తుబాధఏవనా స్తిఘటపటయోరివశుక్తిరజతయోరపివస్తుత్వాత్ । నాపిశుక్తిజ్ఞానేనరజత జ్ఞానస్యబాధః । ఘటపటజ్ఞానయోరివభిన్నకాలభిన్నవిషయత్వాత్ । నహ్యే కస్మిన్నేవధర్మిణి ఇదంరజతంనేదంరజతమితివిరుద్ధావభాసద్వయస్య ప్రామాణ్యాసంభవాత్ । అథోత్తరకాలికరజతాభావజ్ఞానేనపురోత్పన్న రజతజ్ఞానస్యబాధోఽంగీక్రియతఇతిచేన్న । జ్ఞానానాంత్రిక్షణావస్థాయిత్వా యమేనరజతాభావజ్ఞానస్థితికాలేరజతజ్ఞానస్యాభావాత్ । కించ । బాధ్యబా ధకభావస్యదండభాండన్యాయేనపరస్పరాన్వయసాపేక్షత్వేన జ్ఞా నాంగుణత్వేనపరస్పరసంబంధాభావాత్ । తస్మాద్ఘటపటజ్ఞానయోరివో న్మేషనిమేషయోరంగీకరణీయత్వేనబాధస్యవాభావాఽదితిదిక్ ॥

ఇతిశివజగన్మయస్థళం ॥

అథభక్తదేహికలింగస్థళం ॥

వ్యా ॥ అథైవంశివస్యజగన్మయత్వేపి వేదవేదాంతవాక్యార్థసంశ నాతీతవర్తనః । భక్తభావవరానందోభక్తభావైకగోచరఇతి । యోగజ్ఞా మవచనానుసారేణభక్తహృదయే ప్రకాశయతీతిభక్తదేహికలింగస్థళం ప్రతిభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ సమస్తజగదాత్మాపిశంకరఃపరమేశ్వరః ॥ భక్తా
నాంహృదయాంభోజేవిశేషేణవిరాజతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ శంకరః=సుఖంకరః । పరమేశ్వరః=పరశివః । సమస్తజగ దాత్మాపి=భావాభావరూపప్రపంచస్యాపి । భక్తానాం=స్వభక్తానాం

హృదయాంభోజే=హృదయకమలే । విశేషేణవిరాజతే। ఆధిక్యేన(ప్రకాశతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కైలాసేమందరేచైవహిమాద్రౌకనకాచలే ॥ హృదయేషుచభక్తానాంవిశేషేణవ్యవస్థితః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ఏషుస్థానేషుయథా శివోఽవిశేషేణభాసతే । తథా స్వభక్తానాంహృదయేభాసతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నన్వపరిచ్ఛిన్నః పరమేశ్వరః కథంపరిచ్ఛిన్నస్వభక్తహృదయేషు రాజతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వాత్మాపిపరిచ్ఛిన్నోయథాదేహేషువర్తతే ॥ తథాస్వకీయభక్తేషుశంకరోభాసతేసదా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సర్వాత్మాపిపరమేశ్వరః దేవతిర్యఙ్మనుష్యలక్షణసకలదేహేషుభిన్నాంతఃకరణవిశిష్టేషు ప్రతిబింబగత్యాయథాభాసతే తథాస్వకీయభక్తేషుసదా(ప్రకాశతఇత్యర్థః ॥ అస్మిన్నర్థే ప్రమాణగర్భితవచనమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిత్యంభాతిత్వదీయేషుయాతేరుద్రశివాతనూః ॥ అఘోరాపాపకాశీతి(శ్రుతిరాహసనాతనీ ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ భోరుద్ర । తే=తవ। యాతనూః=లింగమూర్తిః । అఘోరా=సౌమ్యా । అపాపకాశీ=దోషరహితా । సా=లింగమూర్తిః । త్వదీయేషు । త్వత్సంబంధిషు । భక్తేషు । నిత్యంభాతి । ఇతిసనాతనీ=నిత్యాశ్రుతిరాహేత్యర్థః ॥ అ ॥ నను । శివభక్తవ్యతిరిక్తేషునభాసతేకిమిత్యత్రాహ ॥ ....

శ్లో ॥ విశుద్ధేషువిరక్తేషువివేకిషుమహాత్మసు ॥ శివస్తిష్ఠతిసర్వాత్మాశివలాంఛనధారిషు ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ విశుద్ధేషువిరక్తేషు=షట్స్థలజ్ఞానేషు చరమూర్తిష్విత్యర్థః। వివేకిషుమహాత్మసు=శుకాదియోగిష్విత్యర్థః। శివలాంఛనధారిషు=

భూతిరుద్రాక్షమాత్రధారిషు చేత్యర్థః । సర్వాత్మా శివః । సత్యంతిష్ఠ
ప్రకాశత ఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ నన్వేవంచేత్ సాధారణత్వాత్ శివభక్తేషు
విశేష ఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ నిత్యం సంతోషయుక్తానాం జ్ఞాననిర్ధూతకర్మ
ణాం ॥ మాహేశ్వరాణామంతస్థో విభాతి పరమేశ్వరః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానేన నిర్ధూతకల్మషత్వాత్ శివసుఖానుభావినాం
మాహేశ్వరాణాం నిర్మలదర్పణే ముఖాదేః స్ఫుటతయా భాసన
వాతిస్ఫుటతయా తేషామంతస్థస్సన్ భాతీత్యర్థః ॥ ౮ ॥ అథవక్ష్యమా
ణప్రసాదిస్థలం సూచయతి ॥

వృ ॥ అన్యత్ర శంభోః రతిమాత్రశూన్యో నిజేష్టలింగే నియతాంతరాత్మా
శివాత్మకం విశ్వమిదం విబుధ్యన్ మాహేశ్వరో భవతి ప్రసాదీ ॥

వ్యా ॥ శంభోః=శివాత్ । అన్యత్ర=దేవతాంతరే । రతిమాత్రశూ
న్యః=ప్రీతిలేశేనాపి రహితస్సన్ । నిజేష్టలింగే । నియతాంతరాత్మా=ని
యతాంతఃకరణవానసౌ । మాహేశ్వరః । ఇదం విశ్వం=ఇదమిత్యంగు
ళినిర్దేశ్యత్వేన భాసమానం విశ్వం । శివాత్మకముక్తదృష్టాంతైః శివమయమితి
బుధ్యన్సన్ ప్రసాదీ భవతీత్యర్థః । శివపక్షోద్ధ్యేయః శివంకరః సర్వమహే
శ్వరిత్యజ్యోగ్యతాత్పర్యః ॥

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ మాహే
శ్వరస్య సప్తవిధస్థలప్రసంగో నామ
దశమపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ

శివాయనమః.

అథ ప్రసాదిస్థలం.

అగస్త్యఉవాచ.

శ్లో ॥ ఉక్తోమాహేశ్వరస్సాక్షాల్లింగనిష్ఠాదిధర్మవాన్॥
కథమేషప్రసాదీతి కథ్యతేగణనాయక ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥

శ్రీ రేణుక ఉవాచ ॥ లింగనిష్ఠాదిభావేనధ్వస్తపాపనిబంధ
నః ॥ మనఃప్రసాదయోగేనప్రసాదీత్యేషకథ్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ ఉక్తలింగనిష్ఠాదిస్థలపరిజ్ఞానతదాచరణతః । ధ్వస్తపాపసమూహఏషమాహేశ్వరః । మనోనైర్మల్యసంబంధేన ప్రసాదీత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ ౨ ॥ అథైతత్ స్థలంకీదృశం కీదృగ్విధమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రసాదిస్థలమిత్యేతదస్యమాహాత్మ్యబోధకం ॥ అం
తరస్థలభేదేనసప్తధాపరికీర్తితం ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ ఏతత్ప్రసాదిస్థలమస్యభక్తమాహేశ్వరస్థలోక్తసదాచారసమూహస్యమహత్వబోధకం అవాంతరస్థలభేదేనసప్తవిధమితి పరికీర్తితమిత్యర్థః ॥ ౩ ॥ అథతత్క్రమిత్యత్రోద్దిశతి ॥

శ్లో ॥ ప్రసాదిస్థలమాదౌతుగురుమాహాత్మ్యకంతతః ॥ త
తోలింగప్రశంసాచతతోజంగమగౌరవం॥౪॥తతోభక్తస్య
మాహాత్మ్యంతతఃశరణకీర్తనం ॥ శివప్రసాదమాహాత్మ్య
మితి సప్తప్రకారకం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ శరణకీర్తనంతన్మహత్వకీర్తనమిత్యర్థః॥ఏవంసప్తప్రకారక

మిత్యుక్తం॥అ॥అథోద్దిష్టానాంస్థలానాంక్రమాల్లక్షముచ్యతఇత్యాహ

శ్లో॥ క్రమాల్లక్షణమేతేషాంకథయామిమహేశ్వరే ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథ చిత్తస్యాహిప్రసాదేన హంతికర్మ
భాశుభం । ప్రసన్నాత్మాత్మనిస్థిత్వా సుఖమక్షయమశ్నుతఇతి మైత్రేయ
శ్రుత్యనుసారేణ శివప్రసాదజాయమానస్యమనసః ప్రసన్నతాంద్వాదశ
శ్లోకైఃప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో॥ నైర్మల్యంమనసోలింగంప్రసాదఇతికథ్యతే ॥ శి
వస్యలింగరూపస్యప్రసాదాదేవసిధ్యతి ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ మనసః=చిత్తస్య।నైర్మల్యంలింగం=నిర్మలత్వచిహ్నంప్ర
సాదఇతికథ్యత ఇత్యర్థః । ఏషమనోనిర్మలత్వరూపప్రసాదః। లింగరూ
పస్య శివస్యప్రసాదాత్సిధ్యతీత్యర్థః ॥

అ॥ నను కోయంచిత్తనైర్మల్యలక్షణ ప్రసాదకారణీభూత శివప్ర
సాదఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ శివప్రసాదంయద్ద్రవ్యంశివాయవినివేదితం ॥ ని
ర్మాల్యంతత్తుశైవానాంమనోనైర్మల్యకారణం ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ శివాయ।వినివేదితం=సమర్పితం । యద్ద్రవ్యం । తత్।
వప్రసాదః । తన్నిర్మాల్యం।తువిశేషే।శైవానాం=వీరశైవానాం।మనో
నైర్మల్యకారణంభవతీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైవంరూపశివప్రసాదస్వీకా
వాన్ప్రసాదీత్యాహ ॥

శ్లో॥ మనఃప్రసాదసిధ్యర్థంనిర్మలజ్ఞానకారణం ॥ శివ
ప్రసాదంస్వీకుర్వన్ప్రసాదీత్యుచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ జ్ఞానకారణం=శివజ్ఞానకారణం। శివప్రసాదంనిర్మాల్యం
శివలింగప్రసాదరూపశివనిర్మాల్యం। మనఃప్రసాదసిధ్యర్థం=చిత్తనైర్మ
ల్యసిధ్యర్థం । స్వీకుర్వన్నేషవీరమాహేశ్వరఃప్రసాదీతికథ్యత ఇత్యర్థః

అ ॥ తస్మాత్ ఆహారశుద్ధ్యాతత్త్వశుద్ధిరితి ఛాందోగ్యశ్రుతేః । శుద్ధశివనిర్మాల్యభక్షణేన సకలతత్త్వశుద్ధిద్వారా మనోనైర్మల్యంలభతే భక్త ఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ అన్నశుద్ధ్యాహిసర్వేషాంతత్త్వశుద్ధిరుదాహృతా
విశుద్ధాన్నజాతంహియచ్ఛివాయసమర్పితం ॥ ౯ ॥
తదేవంసర్వకాలంతుభుంజానోలింగతత్పరః ॥ మనఃప్ర
సాదమతుళంలభతేజ్ఞానకారణం ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ అన్నశుద్ధ్యాసర్వేషాంప్రాణినాంతత్త్వశుద్ధిః । దేహేతుభువనప్రపంచశుద్ధిరితి శాస్త్రజ్ఞైరుదాహృతాయచ్ఛివాయసమర్పితమన్నజాతం శుద్ధం తదన్నజాతమేవలింగతత్పరస్సన్ సదాకాలంభుంజానః ప్రసాదీ అతులం శివజ్ఞానకారణం। మనఃప్రసాదం=మనోనైర్మల్యంలభత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ తస్మాదాత్మభోగార్థంనియమితంసత్ యద్యద్ద్రవ్యంప్రాప్తంభవతి తత్సర్వంయద్యదాత్మహితంవస్తుశివార్పితమితిశివరహస్యవచనానుసారేణ శివాయసమర్ప్యభుంజీయాదిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ ఆత్మభోగాయనియతంయద్యద్ద్రవ్యంసమాహితం ॥
తత్తత్సమర్ప్యదేవాయభుంజీతాత్మవిశుద్ధయే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ ఆత్మభోగాయనియమితంసత్ ।సమాహితం=సంపాదితం।తత్తత్ శివలింగదేవాయసమర్ప్యాత్మ విశుద్ధయే చిత్తశుద్ధ్యర్థంభుంజీయాదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథాన్యమహత్త్వంప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ నిత్యసిద్ధేనదేవేనభిషజాజన్మరోగిణాం ॥ యద్య
త్ప్రసాదితంభుక్త్వాతత్తజ్జన్మరసాయనం ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ జన్మరోగిణాం=భవరోగిణాం=భిషజా=వైద్యేన। నిత్యసిద్ధేన=శివలింగేనిరంతరసిద్ధేన। దేవేన=పరమేశ్వరేణ।యద్ద్రవ్యం భుక్త్వా ప్రసాదితం ప్రసాదీకృతం । తత్తత్ । జన్మరసాయనం=సంసారవ్యాధిర

సాయనమిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైహికారోగ్యాదికారణం చేత్యాహ ।

శ్లో ॥ ఆరోగ్యకారణం పుంసామంతఃకరణశుద్ధిదం ॥ తాపత్రయమహారోగసముద్ధరణభేషజం ॥ ౧౩ ॥ విద్యావైశద్యకరణం విఘ్నపాతవిఘాతనం ॥ ద్వారం జ్ఞానావతారస్య మోహచ్ఛేదస్య కారణం ॥ ౧౪ ॥ వైరాగ్యసంపదో మూలం మహానందప్రవర్ధనం ॥ దుర్లభం పాపచిత్తానాం సులభం శుద్ధకర్మణాం ॥ ౧౫ ॥ అదృశం బ్రహ్మవిష్ణ్వాద్యైర్వసిష్ఠాద్యైశ్చ తాపసైః ॥ శివస్వీకృతనైవేద్యం స్వీకార్యం సిద్ధికాంక్షిభిః ॥ ౧౬ ॥

వ్యా ॥ అత్ర । పునస్తదిత్యనువర్తతే । తత్ప్రసాదద్రవ్యం । పుంసామారోగ్యకారణం సత్ । అంతఃకరణశుద్ధిదం । ఆధ్యాత్మికాదితాపత్రయలక్షణ మహారోగోన్మూల నౌషధం । విద్యావిశేషసిద్ధికారణం । విఘ్నకృతిప్రమదోపహతస్య ఘాతకం । శివజ్ఞానావతారస్య ద్వారం । అజ్ఞానోచ్ఛేదకారణం । వైరాగ్యసంపదో మూలకారణం । నిత్యానందప్రకాశకం । పాపిష్ఠానాం దుర్లభం । పుణ్యాత్మనాం సులభం బ్రహ్మాదిదేవైర్వసిష్ఠాదిమునిభిః ప్రీతివిషయీకృతం । ఏవంరూపం శివస్వీకృతమన్నాద్యం వా లింగస్వీకృతాన్నాదిప్రసాదద్రవ్యం సిద్ధికాంక్షిభిః =ఇహపరశ్రేయోమోక్షలక్షణసిద్ధికాంక్షిభిః ప్రసాదిభిః । స్వీకార్యమిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథైతత్ప్రసాద స్వీకారేణ సర్వపాపక్షయశ్చ భవతీత్యాహ ।

శ్లో ॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యచ్ఛివాయ నివేదితం ॥ తత్తత్స్వీకారయోగేన సర్వపాపక్షయో భవేత్ ॥ ౧౭ ॥

వ్యా ॥ యత్ =యద్ద్రవ్యమిత్యర్థః ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥

అ ॥ అథశివలింగప్రసాదవదేవ శ్రీగురుశివయోగినోరపి ప్రసాదః స్వీకార్య ఇత్యుక్త్వా ప్రసాదస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ యథాశివప్రసాదాన్నం స్వీకార్యం లింగతత్పరైః ॥
తథాగురోః ప్రసాదాన్నం తథైవ శివయోగినాం ॥ ౧౮ ॥

వ్యా ॥ లింగనిష్ఠైః ప్రసాదిభిర్యథాప్రసాదాన్నం స్వీకార్యం తథాశ్రీ గురుశివయోగినాం చాన్నప్రసాదోఽపి స్వీకార్య ఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతి ప్రసాదిస్థలం ॥

గురుమాహాత్మ్యస్థలం.

వ్యా ॥ అథ ప్రసాదనిష్ఠేన జ్ఞాతవ్యం గురుమాహాత్మ్యస్థలం నిరూపయతి ।

శ్లో ॥ గురురేవాత్ర సర్వేషాం కారణం సిద్ధికర్మణాం ॥
గురురూపో మహాదేవో యతస్సాక్షాదుపస్థితః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అత్ర లోకే । భోగమోక్షలక్షణసకలసిద్ధికర్మణాం గురురేవ కారణం నగురోరధికం నగురోరధికమితి శివరహస్యవచనాత్ ॥ యతః పరమేశ్వర ఏవ సాక్షాద్గురురూపస్సన్ ఉపస్థితః — తిష్ఠతీత్యర్థః ॥

అ ॥ నను । నిష్కలః శివః కిమర్థం సకలగురురూపేణ ప్రకాశత ఇత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ నిష్కలోఽపి మహాదేవో నిత్యజ్ఞానమహోదధిః ॥
సకలో గురురూపేణ సర్వానుగ్రాహకో భవేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ నిత్యజ్ఞానార్ణవపరమేశ్వరః । నిష్కలోఽపి — నిరవయవోఽపి గురురూపేణ సకలస్సన్ — కరచరణాదివిశిష్టస్సన్ । సర్వానుగ్రాహకో భవేత్ లోకానుగ్రహార్థం భాతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తస్మాద్గురుశివయోర్భేదో నాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యశ్శివస్స గురుర్జ్ఞేయో యో గురుస్స శివస్స్మృతః ॥
నతయోరంతరం కుర్యాజ్జ్ఞానవాన్మహామతిః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ గురోర్మోక్షకారణీభూతజ్ఞానప్రదత్వేన శివాభిన్నత్వాత్ ।

అన్యథాజ్ఞానానుదయప్రసంగాత్ । తదర్థం సూక్ష్మదృక్తయోరంతర
ఛేదంనకుర్యాదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ యథాహంసర్వలోకానాం గురురంబికయాసహిత్యా
మోక్తైఃశివసదృశం శ్రీగురుంప్రాకృతైః స్వదృశమనుక్త్వాపూజయే
దిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ హస్తపాదాదిసామ్యేననేత్రరైస్వదృశంవదేత్ ॥
ఆచార్యంజ్ఞానదంశుద్ధం శివరూపతయాస్థితం ॥ ४ ॥

వ్యా॥శుద్ధం=నిర్మలాంతఃకరణం। శివజ్ఞానప్రకాశకం।ఉమామహే
శ్వరరూపేణస్థితం । శ్రీగురుం।హస్తపాదాదిసామ్యేనప్రాకృతైస్వదృశ
శంతంనవదేత్ । తేనకింభవతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఆచార్యస్యావమానేన శ్రేయఃప్రాప్తిర్విహన్యతే॥
తస్మాన్న్రేయసప్రాప్త్యైపూజయేత్తంసమాహితః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ ఆచార్యస్యావమానేనప్రాకృతజననవోక్త్యా భోగ మోక్ష
క్షణశ్రేయః ప్రాప్తిర్విహన్యతే । తస్మాత్ ।నిశ్రేయసప్రాప్త్యై=భోగ
మోక్షావాప్త్యై । సమాహితః=ఏకాగ్రచిత్తస్సన్ । తంశ్రీగురుంపూజ
యేదిత్యర్థః ॥ అ॥ అథ। యస్యదేవేపరాశక్తిర్యథాదేవేతథాగురౌ
తిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యర్థంప్రకటయన్ గురుమహత్వస్థళంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ గురుభక్తివిహీనస్యశివభక్తిర్నజాయతే ॥ తతః
శివేయథాభక్తిస్తథాభక్తిర్గురావపి ॥ ౬ ॥

ఇతిగురుమహత్వస్థళం.

లింగమాహాత్మ్యస్థళ౧.

అథగురుకృపాప్రకాశ్యలింగమహత్వస్థళంనిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ గురుమాహాత్మ్యయోగేననిజజ్ఞానాతిరేకతః ॥ లిం

గస్యాపి చమాహాత్మ్యం సర్వోత్కృష్టం విభావ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సుమాహాత్మ్యజ్ఞానయోగేన జ్ఞానాధిక్యాత్ । లింగస్య=శివలింగస్య । మాహాత్మ్యం అపి । సర్వోత్కృష్టం సత్ । విభావ్యతే । విజ్ఞాయత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను లింగజ్ఞానవ్యతిరేకేణ తన్మాహాత్మ్యజ్ఞానాసంభవాత్ లింగస్వరూపం కేన జ్ఞాపితమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివస్య బోధలింగం యద్గురుబోధితచేతసా ॥ తదే
వలింగం విజ్ఞేయం శాంకరం సర్వకారణం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివస్య యద్బోధలింగం=చిన్మయలింగమస్తి తచ్ఛాంకరంలింగం। సర్వకారణం=విష్ణ్వాదిసర్వవిశ్వకారణం సత్ ! గురుబోధితచేతసైవ। విజ్ఞేయం। జ్ఞాతుం యోగ్యం। గురుణైవ జ్ఞాపితమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తత్కీదృశమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ పరం పవిత్రమమలం లింగం బ్రహ్మ సనాతనం ॥ శి
వాభిధానం చిన్మాత్రం సదానందం నిరంకుశం ॥ ౩ ॥ కార
ణం సర్వలోకానాం వేదానామపి కారణం ॥ పూరణం స
ర్వతత్త్వస్య తారణం జన్మవారిధేః ॥ ౪ ॥ జ్యోతిర్మయమ
నిర్దేశ్యం యోగినామాత్మని స్థితం ॥ కథం విజ్ఞాయతే లో
కే మహాగురుదయాం వినా ॥ ౫ ॥ ...

వ్యా ॥ అత్ర సర్వతత్త్వస్య పూరణమిత్యనేన శిఖండ్యండరసన్యాయేన స్వాత్మైకరసేన పరిపూర్ణవిశ్వమయత్వముక్తం । యోగినాం=శివయోగిభిః । అనిర్దేశ్యం సత్ । ఆత్మని=నిజస్వరూపే । స్థితం జ్యోతిర్మయం=స్థాణువజ్జ్వలతి లింగమవ్యక్తమితి యాజ్ఞవల్క్య శ్రుతేః । స్వాతిరిక్తమానాంతరాగమ్యత్వేన స్వయమేవ భాసమానం । పరశివాఖ్యపరబ్రహ్మమహాలింగం । తద్జ్ఞానం సద్గురోర్జ్ఞేయం నాన్యథా శాస్త్రకోటిభిరితి శివరహస్యవచనాన్ప్రస్సిద్ధే లోకే మహాగురుదయాం వినా । కథం=కేన ప్రకారేణ

॥ విజ్ఞానయతే । కేనాపిప్రకారేణజ్ఞాతుమశక్యమిత్యర్థః ॥ శిష్టం ॥ అ ॥ నన్వస్మదాదీనాం గురుదయావ్యతిరేకేణవిజ్ఞాతుమశక్యత్వే బ్రహ్మాదీనాంసర్వజ్ఞత్వేనతదపేక్షానాస్తీతి కథముక్తార్థసిద్ధిరిత్యత రాహు విష్ణుర్నిమగ్నజ్ఞభూమా । బ్రహ్మాత్స్వపాతదివమాశుగ్య ఇతిలింగసూత్రాప్రాభియేణోక్తార్థంస్థాపయతి ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మణావిష్ణునాపూర్వంయల్లింగంజ్యోతిరాత్మ
కం ॥ అపరిచ్ఛేద్యమభవత్కేనవాపరిచోద్యతే ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ జ్యోతిరాత్మకం। జ్యోతిర్మయం।యల్లింగం । బ్రహ్మణావిష్ణునాచ । పూర్వమపరిచ్ఛేద్యం జ్ఞాతుమయోగ్యమభవత్ । తన్మహాశివలింగం కేనవాపరిచోద్యతే । కేనవిజ్ఞాయతఇత్యర్థః ॥

అ॥ నను బ్రహ్మాద్యగమ్యం లింగంకీదృశమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ బహునాత్రకిముక్తేనలింగంబ్రహ్మసనాతనం॥యో
గినోయత్రలీయంతే ముక్తపాశనిబంధనాః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ అత్ర । బహుభాషణేనకిం । విశ్వలయగమనకారణం ।విశ్వబ్రహ్మైవలింగం। యత్ర=పరబ్రహ్మాత్మనిశివలింగే । సనకాదియోగినః ముక్తపాశనిబంధనాః=విసృష్టావిద్యాదిపంచక్లేశపాశబంధాస్సంతః।లీయంతే=తాదాత్మ్యంభజంతఇత్యర్థః॥

అ॥ నను బ్రహ్మైవలింగంచేత్ । కిమస్యపీఠమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ పీఠికాపరమాశక్తిర్లింగంసాక్షాత్పరశ్శివః॥ శివ
భక్తిసమాయోగంవిశ్వంలింగంతమచ్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ క్రియాశక్త్యాత్మకంపీఠం జ్ఞానశక్త్యాత్మనః ప్రభోరితిశివాగమవచనాత్ । పరమాశక్తిః=సర్వోత్కృష్టాక్రియాశక్తిః। పీఠం । సాక్షాత్పరః శివః=నిర్రూపపరమేశ్వరఏవ। లింగం । శివశక్తసమాయోగం శివశక్తిసంబంధ...

గాంకితంపశ్యజగద్భగాంకం । జ్ఞానకమేంద్రియైశ్వర్యం తిర్యగ్యా లింగరూపకమితి పురాణోక్తేః । సర్వజగద్రూపమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అత్రైవం రూపంలింగం బ్రహ్మాదయస్సంపూజ్య మహైశ్వర్యం ప్రాప్తవంత ఇత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మాదయస్సురాస్సర్వే మునయశ్శౌనకాదయః ॥
శివలింగార్చనాదేవ స్వంస్వంపదమవాప్నుయుః ॥౯॥

వ్యా ॥ అత్రతవ శ్రియై మరుతో మర్జయంత రుద్రయత్తే జనిమం చారు చిత్రంపదంయద్విష్ణోరుపమం నిధాయి ॥ తి ఋగ్వేదశ్రుతిః ॥ అయమర్థః । భోరుద్ర । మరుతః=బ్రహ్మాదయోదేవాః । శ్రియై । విష్ణోః పదం= స్థానం=వైకుంఠాదికం। ఉపమం=దృష్టాంతం।నిధాయి=మనసినిధాయ।చారు=మనోహరం।చిత్రం=విచిత్రం।జనిమ=ఆవిర్భావస్థానంలింగం । అమర్జయంత । అర్చితవంత ఇత్యర్థః ॥ వైకుంఠాదిస్థానం మహైశ్వర్యంచవిష్ణుః శివలింగపూజామహిమ్నా లబ్ధవానితి దృష్టాంతీకృత్య బ్రహ్మాదయోదేవాస్సర్వేపి శివలింగం శ్రియై పూజితవంత ఇతి యావత్ ॥

అ ॥ నను । శివస్యాపి విశ్వాధికత్వాదిమహైశ్వర్యంకస్య చిదుపాసనయా సమాగతం కిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ విశ్వాధిపత్యమీశస్య లింగమూర్తేస్స్వభావజం ॥
అనన్యదేవసాదృశ్యం శ్రుతిరాహసనాతనీ ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షిః । హిరణ్యగర్భంజనయామాస పూర్వం । నతత్సమశ్చాప్యధికశ్చదృశ్యత ఇతి శ్వేతాశ్వతరశ్రుతేః లింగమూర్తేః=శివలింగమూర్తేః । ఈశస్య=పరమేశ్వరస్య । అనన్యదేవసాదృశ్యం । విశ్వాధిపత్యం=చరాచరప్రపంచనియామకత్వం । స్వభావజం । స్వతస్సిద్ధమితి సనాతనీశ్రుతిరాహేత్యర్థః ॥ ...

ఇతి లింగమహత్స్థలం

అథజంగమమాహాత్మ్యస్థలం.

వ్యా ॥ అథగురులింగమహాత్మ్యాత్సంవేద్యజంగమస్థలంప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ గురుశిష్యసమారూఢలింగమాహాత్మ్యసంపదః ॥
సర్వంచిద్రూపవిజ్ఞానాజ్జంగమాధిక్యముచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఆచార్యః పూర్వరూపమంతేవాస్యుత్తరరూపంవిద్యాసం
ధిరితిశ్రుతేః । గురుశిష్యమధ్యగతశివలింగమహత్వసంపదః ॥ సర్వం=వి
శ్వప్రపంచం । చిద్రూపవిజ్ఞానాత్=చిత్క్రియారూపత్వేనవిజ్ఞానాత్ ।
జంగమాధిక్యముచ్యతే । గురుశిష్యయోరిష్టప్రాణభావేమతాదాత్మ్యభా
వనయాసమారూఢలింగమహత్వసంపత్యాసర్వంవిశ్వంశివశక్త్యాత్మ
మితివిజ్ఞానమేవజంగమాధిక్యమిత్యర్థః ॥ ౧ ॥ అథ తే కేమజంగమా
త్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ జానంత్యతిశయాద్యేతుశివంవిశ్వప్రకాశకం ॥
స్వస్వరూపతయా తేతుజంగమాఇతికీర్తితాః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ తస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతీతిశ్రుతేః । యేవిశ్వప్రకాశకం
స్వకీయచిత్క్రియాశక్తిభ్యాంప్రపంచప్రకాశంశివం । అతిశయేన । స
ర్వాసర్వశబ్దార్థయోర్మాయాకార్యకోటిప్రవిష్టత్వేనాసనాతన
త్వాత్ । పతజ్జీవనభూతజ్ఞస్వకర్తృత్వయోస్సనాతనత్వాత్ । అన్య
థాసర్వవిషయకజ్ఞానరహిత్యేనస్ఫటికాదిప్రకాశవజ్జడత్వప్రసంగాత్ ।
తయోర్జీవేశ్వరసాధారణీభూతాస్మత్ప్రాణత్వతత్వనిజస్వభావత్వాత్ ।
స్వయంతదనతిరిక్తఇతి దృఢతరనిశ్చయేన స్వస్వరూపతయాజానంతితే
జంగమాఇత్యర్థః ॥ ౨ ॥ అథ శివయోగిత్వేన ప్రసిద్ధజంగమమహ
త్వంపంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ యేపశ్యంతిజగజ్జాలంచిద్రూపంశివయోగతః ॥ ని

ధూర్తతనుఃలసంస్పర్శాస్తేస్మృతాశ్శివయోగినః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ యేజంగమదేవాః । విశ్వం । శివయోగితః । విశ్వస్యశివసంబంధాభావే చిద్బాహ్యత్వేనసంకల్పతాపత్తేః శివసంబంధోంగీకరణీయఏవ । సచసంయోగరూపోనభవతి । తస్యక్రియాపూర్వకత్వేన । భిన్నదేశస్థితయోరేవోపపద్యతఇతిబ్రహ్మబాహ్యదేశాభావేనతాదాత్మ్యరూపఏవేత్యుపపాదితత్వాత్ । చిద్రూపః=శక్తిక్రియాస్వరూపమితి । పశ్యంతి=జానంతి । తే । నిర్ధూర్తతనుఃలసంస్పర్శాః ।నిర్గతాణవాదిమలసంబంధినః । శివయోగినఇతిస్మృతాఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ ఘోరసంసారతిమిరపరిధ్వంసనకారణం ॥ యే
షామస్తిశివజ్ఞానంతేమతాశ్శివయోగినః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ భయంకరసంసారాంధకారనివారకంశివాధిక్యజ్ఞానం ।యేషామస్తి । తే । శివయోగినఇతి । మతాః=స్మృతాఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథతే కీదృశాఃకథంతిష్ఠంతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జితకామాజితక్రోధామోహగ్రంథివిభేదినః॥సమ
లోష్టాశ్మకనకాసాధవఃశివయోగినః॥౫॥సమాశ్శత్రౌచ
మిత్రేచసాక్షాత్కృతశివాత్మకాః॥నిస్పృహానిరహంకా
రావర్తంతేశివయోగినః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ ఏవముక్తలక్షణజ్ఞానసంపన్నాః ।సాక్షాచ్ఛివాఏవేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ దుర్లభంహిశివజ్ఞానందుర్లభంశివచింతనం ॥
యేషామేతద్ద్వయంచాస్తితేహిసాక్షాచ్ఛివాత్మకాః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానం=శివాధిక్యజ్ఞానం । శివచింతనం=ఉక్తియుక్తిభిఃస్వయమేవశివఇతిమననంచ । దుర్లభం । ఏతద్ద్వయంయేషామస్తి।తే।సాక్షాచ్ఛివరూపాఇత్యర్థః॥ అ॥ అథపునస్తేషాంమాహాత్మ్యంశ్లోకద్వయేనాహ ॥

శ్లో ॥ పాదాగ్రరేణవోయత్రపతంతిశివయోగినాం ॥
తదేవసదనంపుణ్యంపావనంగృహమేధినాం ॥ ౮ ॥ స
ర్వసిద్ధికరంపుంసాందర్శనంశివయోగినాం ॥ స్పర్శ
నంపాపశమనంపూజనంముక్తిసాధనం ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ శివయోగినాం=జంగమదేవానామిత్యర్థః । గృహమేధి
నాం=గృహస్థానామిత్యర్థః । పుణ్యం=పుణ్యక్షేత్రమిత్యర్థః । పా
వనం=పవిత్రం ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అత్రైవతాదృశశివయోగినాంస
పర్యాత్సర్వేప్సితార్థసిద్ధిరిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ మహతాంశివతాత్పర్యవేదినామనుమోదినాం ॥
కింవాఫలంనసిద్ధ్యేతసంపర్కాచ్ఛివయోగినాం ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ శివరహస్యాభిప్రాయవేదినాం । శివసుఖానుమోదినాం । మ
హతాం=సత్పురుషాణాం । శివయోగినాం=జంగమదేవానాం । సంప
ర్కాత్కింవాఫలంనసిద్ధ్యేత । సర్వంసిద్ధ్యేదిత్యర్థః ॥

ఇతిజంగమమహత్వస్థలం.

అథభక్తమాహాత్మ్యస్థలం.

వ్యా ॥ అథగురులింగజంగమమహత్వలంపటస్యభక్తస్యమహత్వం
ద్వాదశసూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ గురోర్లింగస్యమాహాత్మ్యకథనాచ్ఛివయోగినాం ॥
సిద్ధంభక్తస్యమాహాత్మ్యంతథాప్యేవప్రశస్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గురులింగజంగమేష్వేవంవిధమాహాత్మ్యజ్ఞానపూర్వకం భ
క్తైః క్రియమాణత్వేన భక్తమాహాత్మ్యం సిద్ధమితి. తథైవాయం శాస్త్రే
ప్రశస్యతేఉత్కర్షేణభణ్యతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథకేభక్తాఇత్యత్ర
ద్ధిమనసాధ్యాయతితద్వాచావదతితత్కర్మణాకరోతీతిశ్రుత్యర్థా

సారేణభక్తస్వరూపమాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ యేభజంతిమహాదేవం పరమాత్మానమవ్యయం ॥ క
ర్మణామనసావాచా తేభక్తాఇతికీర్తితాః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ హస్తాభ్యామర్చనారూపకాయకక్రియయా । శివమూర్తి
ధ్యానరూపమానసక్రియయా । స్తుతిరూపవాచికక్రియయాచ । యేపర
మాత్మానం । లింగరూపిణం మహాదేవం । భజంతి । తేభక్తాఇత్యర్థః ॥
వ్యా ॥ శివభక్తైఃజాతిభేదోస్తికిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ చతుర్ణామపిహివేభక్తిస్సంసారభయతారిణీ ॥ సా
యేషువర్తతేసాక్షాత్సభక్తఃపరిగీయతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ తస్మాజ్జననమరణపరిపీడితానాం జనానాం
శివభక్తివ్యతిరేకేణ కేనాపిసత్కర్మణాప్రయోజనంనాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కింవేదైఃకింతతఃశాస్త్రైః కింయజ్ఞైఃకింతపోవ్ర
తైః ॥నాస్తిచేచ్ఛాంకరీభక్తి ర్దేహినాంజన్మరోగిణాం॥ ౪ ॥

వ్యా॥ శాస్త్రైః=వేదార్థానుగైః శివాగమసూత్రపురాణాదిభిరిత్య
ర్థః ॥ *.శిష్టంస్పష్టం॥అ॥ అథశివభక్తివ్యతిరేకేణ విధీయమానంసత్క
ర్మవిఫలంవిపరీతఫలదంచేతిదృష్టాంతపూర్వకమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివభక్తివిహీనస్య సుకృతంచాపినిష్ఫలం ॥ విపరీ
తఫలంచస్యాద్దక్షస్యాపిమహాధ్వరే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ స్యాత్=అభవదిత్యర్థః ॥ అ॥అథశివభక్త్యామహతాపాపిస
ర్వోపిభవేదితి దృష్టాంతపూర్వకమాహ ॥ ...

శ్లో॥అత్యంతపాపకర్మాపిశివభక్త్యావిశుద్ధ్యతి ॥చండో
యథాపురాభక్త్యాపితృహాపిశివోభవత్ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివః । శివగణాధీశఇత్యర్థః । * శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ నన్వే

వంచేత్ । శివభక్తానాంపుణ్యపాపసంబంధోస్తి వానవేత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ సుకృతందుష్కృతంచాపి శివభక్తస్యనాస్తిహి ॥
శివభక్తివిహీనానాంకర్మపాశనిబంధనం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యాశదృష్టాంతపూర్వకంసూత్రద్వయేనాహ ॥

శ్లో ॥ శివాశ్రితానాంజంతూనాంకర్మణానాస్తిసంగమః ॥
వాజినాందిననాథస్యకథంతిమిరజంభయం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ దిననాథస్యరవేర్వాజినామశ్వానాంయథాంధకారప్రయుక్తిర్నాస్తి । తథాశివభక్తానాం । కర్మణా=పుణ్యపాపమయేన కర్మణా । సంగమః=సంబంధో నాస్తీత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ నిరోద్ధుంనక్షమంకర్మశివభక్తాన్విశృంఖలాన్ ॥
కథంమత్తగజాన్రుంధేచ్ఛృంఖలాబిసతంతుజా ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ శివదీక్షయాఽణవాదిమలత్రయస్యనివృత్తత్వేనవిశృంఖలాన్ శివభక్తాన్ కర్మనిరోద్ధుంనక్షమం=నసమర్థం । తత్రదృష్టాంతః । మృణాళతంతునిర్మితాశృంఖలాయథామత్తగజంనరుంధేత్ । తథేత్యర్థః ॥

అ ॥ తస్మాచ్ఛివభక్తఏవపూజ్యఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవాపివైశ్యోవాశూద్రఏవవా ॥
అంత్యజోవాశివేభక్తఃశివవన్మాన్యఏవసః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ ననుశూద్రాదీనాంబ్రాహ్మణాద్యపేక్షయానికృష్టత్వాత్కథంతేషాంతత్సమానత్వమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివభక్తిసమావేశేక్వజాతిపరికల్పనా ॥ ఇంధనేష్వగ్నిదగ్ధేషుకోవాభేదఃప్రకీర్త్యతే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ తస్మాచ్ఛివభక్తాఏవగణేశ్వరాఇత్యుక్త్వా
మాహాత్మ్యంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ శుద్ధానియమసంయుక్తాశ్శివార్పితఫలాగమాః ॥
అర్చయంతిశివంలోకేజ్ఞేయాస్తేగణేశ్వరాః ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ యే శుద్ధాః=దీక్షయాపరిపూతాః । నియమసంపన్నాః=శివవ్రతినః । శివార్పితఫలాగమాః=నివర్తితపుణ్యపాపఫలాగమాస్సంతః । లోకేశివలింగమర్చయంతి । తే । నాశివస్యశివోపాస్తిః నారుద్రోరుద్రమర్చయేదిత్యాదివచనైః । గణేశ్వరాఇతి=రుద్రాఇతిపిజ్ఞేయాఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతిభక్తమహత్వస్థలం.

శరణమహత్వస్థలం,

వ్యా ॥ అథగురులింగాదిమహత్వంజ్ఞాత్వా శివఏకఏవరక్షకఇతి ప్రపద్యమానస్యశరణస్యమహత్వంప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ గురులింగాదిమాహాత్మ్యబోధాన్వేషణసంగతః ॥
సర్వాత్మనాశివాపత్తిశ్శరణస్థానముచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గురులింగ శివయోగి శివభక్త మహత్వజ్ఞానాన్వేషణసంబంధాత్ । సర్వాత్మనా=నానాప్రకారేణాపి । శివాపత్తిః=శివఏకఏవరక్షకఇతి ప్రపన్నతా । శరణస్థానమిత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథతదేవవిశదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మాదివిబుధాన్సర్వాన్ముక్త్వాప్రాకృతవైభవాన్ ॥
ప్రపద్యతేశివంయత్తుశరణంతదుదాహృతం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివఏకోధ్యేయశ్శివంకరస్సర్వమన్యత్పరిత్యజేదిత్యుక్తేః । ప్రాకృతవైభవాన్=ప్రకృతిజన్యసంపత్తిమతోబ్రహ్మాదీన్దేవాన్ । ముక్త్వా=త్యక్త్వా । శివంయత్ప్రపద్యతేప్రసన్నత్వేనాశ్రయతే తత్ । శరణం।శరణస్థలమిత్యుదాహృతంకథితమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥అథశరణాగతస్యస్వరూపంపశదయతి॥

శ్లో ॥ శరణ్యస్సర్వభూతానాంశంకరశ్శశిశేఖరః ॥ స
ర్వాత్మనాప్రపన్నస్తుంశరణాగతఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శశిశేఖరశ్శంకరః=పరమేశ్వరః । సర్వభూతానాం=సక
ప్రాణినాం । శరణ్యః=రక్షణేసమర్థః । ఇతితం । సర్వాత్మనా=సర్వ
ప్రకారేణ॥ప్రపన్నః=రక్షేతి ప్రపన్నః । శరణాగతఇత్యుచ్యతఇత్యర్థః॥

అ ॥అథశరణార్థిస్వరూపంకథయతి ॥

శ్లో ॥ విముక్తభోగలాలస్యో దేవతాంతరనిస్పృహః ॥
శివమభ్యర్థయన్మోక్షంశరణార్థీతిగీయతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ విముక్తభోగలంపటత్వాత్ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిషంవ్యాం
క్తస్సన్ శివంప్రతి మోక్షమభ్యర్థయన్ శరణార్థీతిగీయతే=కథ్య
తఇత్యర్థః ॥

అ ॥ ఏవంశివంప్రపన్నానాంకిం పినకర్మణా స్త్విత్యాహ ॥

శ్లో ॥ యేప్రపన్నామహాదేవంమనోవాక్కాయకర్మభిః
తేషాంతుకర్మజాలేనకింవాదేవాదితర్పణైః॥ ౫ ॥

వ్యా॥ ప । మహాదేవం=శివం । మనోవాక్కాయకర్మభిః=ధ్యా
నస్తుతిపూజాకర్మభిః । రక్షేతిప్రపన్నానాం తేషాం । కర్మజాలేన
యజ్ఞాదికర్మసమూహేన । దేవపృభృతితర్పణేనచ । కింవా=కిమపి
ప్రయోజనంనాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ కుతఇత్యాశంక్యతదర్థంసూత్రద్వయేనప్రతి
పాదయతి ॥

శ్లో ॥ సర్వేషామపియజ్ఞానాంక్షయస్స్వర్గఫలాయ
తే । అక్షయంఫలమాప్నోతి ప్రపన్నఃపరమేశ్వరం॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ అక్షయంఫలంమోక్షమిత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ పాపినాంకథమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రపన్నపారిజాతస్యభవస్యపరమాత్మనః ॥ ప్రప
త్త్యాకిన్నజాయేత పాపినామపి దేహినాం ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ శరణాగతకల్పద్రుమస్య పరమాత్మనః శివస్య। ప్రపత్త్యా=రక్ష
కత్వేనప్రపత్త్యా । పాపినాంప్రాణినామపి కిన్నజాయేత । సర్వం లభ్యేది
త్యర్థః ॥ అ ॥ తస్మాత్ శివప్రపన్నా ఏవశ్రేష్ఠా ఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో॥ ప్రపన్నానాంమహాదేవంపరిపక్వాంతరాత్మనాం॥
జన్మైవజన్మనాన్యేషాంవృథాజననసంగినాం॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ మహాదేవంప్రపద్య పరిపక్వాంతఃకరణానాం పుంసాంజన్మైవ
జన్మఫలం । వృథా జననభాజామప్రపన్నానాం జన్మన=జన్మైవన । వృథే
త్యర్థః ॥ అ ॥ అథతదేవవిశదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ దుర్లభంమానుషంప్రాప్యజననంజ్ఞానసాధనం ॥
యేనజానంతిదేవేశం తేషామాత్మానిరర్థకః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ దుర్లభంమానుషంజననం=జన్మ। ప్రాప్య। జ్ఞానసాధనం=ఆ
త్మజ్ఞానప్రదం । దేవేశం=పరశివం। యేనజానంతి । తేషాం ఆత్మా=జీవః
నిరర్థకః। అప్రయోజకఇత్యర్థః ॥అ ॥ అథకులం పవిత్రంజననీకృతార్థేతి
సూతసంహితానుసారేణశరణమహత్త్వంప్రకాశ్యస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ తత్కులంహి నశుద్ధంసఫలంతస్యజీవితం ॥ య
స్యచిత్తంశివేసాక్షాద్విలీనమబహిర్ముఖం ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ యస్యచిత్తం । సదా । సాక్షాచ్ఛివలింగే । అబహిర్ముఖం
బహిర్ముఖంయథానభవతి తథా । విలీనం=విశేషేణలయంగతం। త
త్కులంశుద్ధం । తస్య । జీవితం=జీవనం । సఫలమిత్యర్థః ॥ ...

ఇతిశరణమహత్త్వస్థలం

అథప్రసాదమహాత్వస్థలం,

వ్యా ॥ అథపూర్వోక్తగురులింగాదిమహాత్మానుభవస్థితేఃశివప్రసాదలభ్యత్వాత్ తత్ప్రసాదమహాత్వాంకథయతి ॥

శ్లో ॥ గురులింగాదిమాహాత్మ్యవిశేషానుభవస్థితిః ॥ య
స్మాచ్ఛివప్రసాదాత్మాస్యాత్తదస్యమహిమోచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గురులింగజంగమశివభక్తశివశరణమహాత్వవిశేషానుభవస్థితిః ॥ యస్మాత్కారణాత్ । శివప్రసాదాత్స్యాత్ । తస్మాత్కారణాత్ । అస్య శివప్రసాదస్య ! మహిమా=మహాత్వం । ఉచ్యతే । కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను । శివప్రసాదఃకథంగురులింగాదిమహాత్వవిశేషానుభవస్థితిహేతురిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ సదాలింగైకనిష్ఠానాంగురుపూజానుషంగిణాం ॥
ప్రపన్నానాంవిశుద్ధానాంప్రసీదతిమహేశ్వరః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ సచశివప్రసాదఃకీదృశస్తైనకింభవతీత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రసాదోపిమహేశస్యదుర్లభఃపరికీర్త్యతే ॥
ఘోరసంసారసంతాపనివృత్తిర్యేనజాయతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఇతరేషాందుర్లింగినాందుర్లభః । తేనశివప్రసాదేనభయంకరసాంసారికతాపత్రయనివృత్తిర్జాయత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ననుతమేవంవేదానువచనేనబ్రాహ్మణావివిదిషంతియజ్ఞేనదానేనతపసానాశకేనేతిశ్రుతేః । యజ్ఞాదీనాంశివజ్ఞానసాధనత్వశ్రవణాత్ తేనైవసాంసారికదుఃఖనివృత్తౌ కిం మహేశ్వరప్రసాదేనేత్యతాహ॥

శ్లో॥ యజ్ఞాస్తపాంసిమంత్రాణాంజపశ్చింతాప్రబోధనం॥
ప్రసాదార్థంమహేశస్యకీర్తితానినసంశయః ॥ ౪ ॥

వ్యా॥అత్రచింతా=ధ్యానం।ప్రబోధన=శివాధిక్యజ్ఞానం ॥ శిష్టంస్పష్టం॥

అ॥ నను మోక్షస్యభక్తి మూలత్వాత్కథంప్రసాదే నేత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ ప్రసాదమూలా సర్వేషాం భక్తిరవ్యభిచారిణీ ॥ శివ
ప్రసాదహీనస్య భక్తిశ్చాపి న సిధ్యతి ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ సర్వేషాం=సమస్తజనానాం । అవ్యభిచారిణీ । అనన్యగామి
నీ । భక్తిః ప్రసాదమూలా । శివప్రసాదశూన్యస్య భక్తిరేవ న సిధ్యతీత్య
ర్థః ఇతి స్పష్టమ్ ॥ ...

శ్లో॥ గర్భస్థో జాయమానో వా జాతో వా బ్రాహ్మణోఽథ
వా ॥ అంత్యజో వాపి ముచ్యేత ప్రసాదే సతి శాంకరే॥ ౬ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథ బ్రహ్మాదయోఽపి శివప్రసాదేనైవ నిత్యసిద్ధా
ఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో॥ బ్రహ్మాద్యా విబుధాస్సర్వే స్వస్వస్థాననివాసినః ॥
నిత్యసిద్ధా భవంత్యేవ ప్రసాదాత్పారమేశ్వరాత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ * స్పష్టం ॥ అ॥ నను సర్వశివాత్మకజ్ఞానేనైవ సాంసారికదుః
ఖనివృత్తేః కింప్రసాదేనేత్యత్ర । భోక్తా భోగ్యం ప్రేరయితా భోగోపక
రణాని చ । సర్వం శివమయం భాతి ప్రసాదాత్పారమేశ్వరాదితి సూతసం
హితాన వచనానుసారేణాహ ॥ ...

శ్లో॥ ప్రసాదే శాంభవే సిద్ధే పరమానందకారణే॥ సర్వం
శివమయం విశ్వం దృశ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౮॥

వ్యా ॥ * స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ శివప్రసాదమహత్వం పునః సూత్రద్వ
యేన కథయతి ॥ ...

శ్లో॥ సంసారచక్రనిర్వాహ నిమిత్తం కర్మ కేవలం ॥
ప్రసాదేన వినాశం భోగ్యకస్యాపి న వర్తతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ సంసారచక్రనిర్వాహకారణం కర్మైవ । తత్ యజ్ఞాది
నానావిధం తస్యాపి కర్మరూపత్వేన పునః పరిపోషకత్వాత్ తస్మాత్క

స్యాపిశివ ప్రసాదేనవినాక్షీర్మణన్యాణీతిభావః ॥

శ్లో ॥ బహునాత్రకిముక్తేననాస్తినాస్తిజగత్రయే ॥ సమా
నమధికంచాపి ప్రసాదస్యమహేశితుః ॥ ౯ ॥

వ్యా॥స్పష్ట.॥అ॥ఏవంరూపప్రసాదసిద్ధఃప్రసాద్యైవప్రాణలింగీత్యాహ॥

వృ ॥ శివప్రసాదేసతియోగభాజిసర్వంశివైకాత్మతయావిభాతి॥
స్వకర్మముక్తశ్శివభావితాత్మా సప్రాణలింగీతినిగద్యతేసః ॥

వ్యా ॥ యోగభాజి=స్వరూపహానివృద్ధివ్యతిరేకేణ సజాతీయసహిత
సశివయోగవతి । శివప్రసాదేసతి=సిద్ధేసతి । సర్వంవిశ్వం=కృత్స్నజ
గత్ । శివైకాత్మతయా=శివాభేదేన । విభాతి । తస్మాత్ । శివభావితా
త్మా=శివాభేదేనభావితస్వరూపవాన్ । సోసా ప్రసాదీ । స్వకర్మము
క్తః । కర్మణోపి శివమయత్వేనస్వస్వరూపనయాప్రతిబంధకత్వాత్ ।
స్వకర్మపాశవినిర్ముక్తస్సన్ ప్రాణలింగీతినిగద్యతే । కథ్యతఇత్యర్థః॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌ
ప్రసాదినస్సప్తవిధస్థలప్రసంగో
నామైకాదశీయపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

అథప్రాణలింగిస్థలం.

అగస్త్యఉవాచ ॥ భక్తోమాహేశ్వరశ్చైవప్రసాదీతినిబోధితః ॥
ఏకఏవకథంచైవప్రాణలింగీతికథ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఏకఏవభక్తోమాహేశ్వరశ్చప్రసాదీతిబోధితః । ఏవచ । కథం

కేనప్రకారేణ ప్రాణలి. గీతికథ్యత ఇతిప్రశ్నార్థః ॥

శ్లో ॥ శ్రీరేణుక ఉవాచ ॥ భక్తో మాహేశ్వరశ్చైష ప్రసా
దీతిచకీర్తితః ॥ కర్మప్రాధాన్యయోగేన జ్ఞానయోగో
స్యకథ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఏషః=అయం శివలింగదీక్షాసంపన్నః । కర్మప్రాధా
న్యయోగేన=ఏవంరూపకర్మకాండోక్తక్రియాప్రధానయోగేన । భ
క్తఇతి మాహేశ్వరఇతి ప్రసాదీతికీర్తితః । అస్య=ఏవంవిధరూపత్రయ
సంపన్నస్య । జ్ఞానయోగః=జ్ఞానకాండోక్తజ్ఞానయోగః । కథ్యతే । అనేన
జ్ఞానయోగేనప్రసాద్యేవ ప్రాణలింగీత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథకోయం ప్రాణలింగీత్యత్ర సర్వతత్వమయః ప్రాణస్సర్వజ్ఞా
నమయశ్శివః ॥ అనయోర్యోగమేవైతత్ప్రాణలింగమిహోచ్యత ఇతివీ
రాగమోక్తరూపప్రాణలింగవాన్ ప్రాణలింగీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ లింగం చిదాత్మకం బ్రహ్మ తచ్ఛక్తిః ప్రాణరూపిణీ ॥
తద్రూపలింగవిజ్ఞానీ ప్రాణలింగీతికథ్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ చిద్రూపం బ్రహ్మైవ శివలింగం । తచ్ఛక్తిః=శివలింగపీఠశక్తిః ।
ప్రాణరూపిణీ=ప్రణవాత్మకప్రాణస్వరూపవతి । ప్రణవస్య వేద్యనాదాకా
రలక్షణబిందుఘటితత్వాత్ ఇతి, క్రియాసామరస్యలక్షణో న్నైశశక్తిఘ
టితత్వాచ్చ । సర్వతత్వమయత్వముక్తం । తద్రూపలింగవిజ్ఞానీ=తత్ప్ర
కారకలింగజ్ఞానవాన్ । ప్రాణలింగీతికథ్యతఇత్యర్థః ॥ అ॥ అథాస్యాపి
స్థలభేదాస్సంతికిమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రాణలింగిస్థలంచైతత్పంచస్థలసమన్వితం ॥
ప్రాణలింగిస్థలంచాదౌ ప్రాణలింగార్చనంతతః ॥ ౩ ॥
శివయోగసమాధిశ్చ తతోలింగనిజస్థలం ॥ అంగలింగిస్థలం
చాత్ర క్రమాదేషాం భిదోచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథప్రాణేష్వంతర్మనసోలింగమాహుఃఉ ర్ధ్వంప్రాణమున్నయత్యపానంప్రత్యయస్యతి । మధ్యేవామనమాసీనం విశ్వేదేవాఉపాసత ఇత్యథర్వశిరఃకఠవల్లీషుశ్రుత్యనుసారేణప్రాణలింగస్థ లంపంచభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రాణాపానసమాఘాతాత్కందమధ్యాద్యదుత్థి
తం ॥ ప్రాణలింగంతదాఖ్యాతంప్రాణాపాననిరోధిభిః॥౫॥

వ్యా ॥ ప్రాణాపానసమాఘాతాత్ = దేశికోపదేశేనప్రాణాపాన వాయుసంఘట్టనేసతి । కందమధ్యాత్ = నాభికందమధ్యాత్ । యజ్జ్యో తిరుత్థితం = ఉద్భూతంభవతి । తత్ = తజ్జ్యోతిః । ప్రాణలింగమితిప్రాణా పానవాయునిరోధవద్భిః శివయోగిభిరాఖ్యాతంకథితమిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నన్విదంకేనవిజ్ఞాతమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రాణోయత్రలయంయాతిభాస్వరేతుహినంయ
థా ॥ తత్ప్రాణలింగముద్దిష్టంతద్ధారీస్యాత్తదాకృతిః॥ ౬॥

వ్యా ॥ ప్రాణః = ప్రాణవాయుః । యత్ర = యస్మిన్ పరబ్రహ్మరూపశి వలింగే । లయం । భాస్వరేతుహినమివ । యాతి । తస్మాత్ప్రాణలింగ మిత్యభినిష్టముపదిష్టం ॥ తద్ధారీ = తత్పరామర్శీ । తదాకృతిః । తత్స్వ రూపస్స్యాదిత్యర్థః । దేశకాలాద్యచుంబితత్వేన । సామాన్యాకారేణ భాసమానచిదహంతైవప్రాణలింగమితిభావః ॥ అ ॥ అథతల్లింగంకేషాం స్ఫురతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానినాంయోగయుక్తానామంతస్స్ఫురతిదీపవత్ ॥
చిదాకారంపరంబ్రహ్మలింగమజ్ఞైర్నభావ్యతే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ చిదాకారం = స్ఫురణరూపం । పరబ్రహ్మలింగం = పరబ్రహ్మ మయప్రాణలింగం । యోగయుక్తానాం = శివయోగయుక్తానాం । జ్ఞాని నాం = శివజ్ఞానినాం । అంతః = హృదయకమలే = దీపవత్స్ఫురతి =

కాశతే । అజ్ఞైః=నురూపదేశరహితైః (ప్రాకృతైః । నభావ్యతే=నహృదయంగమీక్రియతే । హృదయేవైబ్రహ్మసోమసూర్యాగ్నిమండలే ।నివాతదీపోపమస్థాయి హృద్యాంతజ్యోతిః పురుషఇత్యాద్యుపనిషత్ప్రసిద్ధం ॥

అ ॥ అథైతాదృశప్రాణలింగం విహాయ బాహ్యలింగనిష్ఠామూఢా ఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అంతఃస్థితంపరంలింగంజ్యోతీరూపంశివాత్మకం ॥
విహాయబాహ్యలింగస్థావిమూఢాఇతికీర్తితాః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ అత్ర బాహ్యలింగమిష్టలింగాతిరిక్త ప్రాకృతలింగపరం ॥ ఇష్టలింగస్య చిదానందఘనత్వేనాంతరత్వాదితిభావః ॥ ...

అ ॥ తస్మాద్బాహ్యలింగవిముఖస్సన్ చిల్లింగపరామర్శ్యేవప్రాణలింగీత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ సంవిల్లింగపరామర్శీ బాహ్యవస్తుపరాఙ్ముఖః ॥
యస్సదావర్తతేయోగీ ప్రాణలింగీసఉచ్యతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ బాహ్యవస్తుశబ్దేన బాహ్యలింగం తత్పూజాసాధనీభూతద్రవ్యాంచకథ్యతె । తత్ర విముఖస్సన్ । సదా=నిరంతరం । సంవిల్లింగపరామర్శీ=అభ్యంతరే చిద్రూపప్రాణలింగవిచారవాన్ । యః శివయోగీవర్తతే । సశివయోగీప్రాణలింగీతికథ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను బాహ్యలింగాద్వైముఖ్యం కిన్నిబంధనమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ మాయావికల్పజంవిశ్వం హేయంసంచింత్యనిత్యశః ॥ చిదానందమయేలింగె విలీనః ప్రాణలింగవాన్ ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ విశ్వంమాయావికల్పజం=మాయికగుణభేదసంజాతమితి । హేయం=త్యాజనీయమితి। సంచింత్య=సమ్యగ్విభావ్య । నిత్యశః=సదా। చిదానందమయే=సచ్చిదానందరూపే । లింగే=ప్రాణలింగె । విలీనః=మహాలయవాన్ । ప్రాణలింగీ=ప్రాణలింగవానితి కథ్యతఇత్యర్థః॥...

అ ॥ నను ॥ చిల్లింగస్య నాదబిందుకలాతీతత్వాత్ । ప్రాణస్య నాదబిందుకలారూపత్వాత్ । కథంతస్యపీఠరూపత్వం సంభవతీతిశంకాంసమయన్ప్రాణలింగిస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ సత్తాప్రాణమయీశక్తిస్సద్రూపంప్రాణలింగకం ॥
తత్సామరస్యవిజ్ఞానాత్ప్రాణలింగీతికథ్యతే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ సతోభావస్సత్తేత్యస్మీత్యుక్తమపురుషాంతర్గతస్ఫూర్తిరేవచిల్లింగస్య ప్రాణమయీజీవనభూతాశక్తిః । తాదృశస్ఫురణాభావే జడత్వప్రసంగాత్ । సద్రూపం=తాదృశస్ఫురణవతస్తన్య పురుషస్యయం ప్రాణలింగమిత్యర్థః ॥ తత్సామరస్యవిజ్ఞానాత్ ।తయోశ్శివశక్త్యోరన్యోన్యసామరస్య విజ్ఞానాత్ । ప్రాణలింగీతికథ్యత ఇత్యర్థః ॥

ఇతిప్రాణలింగిస్థలం.

అథప్రాణలింగార్చనస్థలం.

అథ ప్రాణలింగినాపిధీయమాన సకలయోగశాస్త్ర ప్రసిద్ధప్రాణలింగార్చనప్రకారం సప్తభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ అంతర్గతంచిదాకారంలింగంశివమయంపరం ॥
పూజ్యతేభావపుష్పైర్య త్ప్రాణలింగార్చనంహితత్ ॥౧ ॥

వ్యా ॥ హృత్కమలగతం ।చిదాకారం । ఘటస్యకంబుగ్రీవాదిమత్వమివచిత్ స్ఫురణమాకారం స్వరూపంయస్యతాదృశం । పరం=సర్వోత్కృష్టం । యత్ శివమయంలింగం=శివస్వరూపవిశ్వప్రాణలింగం ।భావపుష్పైః=అంతఃకరణవృత్తివిశేషైః ॥ పూజ్యతే । తత్ । ప్రాణలింగార్చనమితి । హి । ప్రసిద్ధమిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ కుత్రపూజనీయమిత్యత్ర ప్రాణలింగాశ్రయభూతోర్ధ్వహృత్కమలంపర్ణయిత్వాభావపుష్పైఃపూజనీయమిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ అంతఃపవనసంస్పృష్టే సుసూక్ష్మాంబరశోభితే ॥ మూర్ధన్యచంద్రవిగళత్సుధాసేకాతిశీతలే ॥ ౨॥ బద్ధేంద్రియననద్వారేబోధదీపేహృదాలయే ॥పద్మపీఠేసమాసీనంచిల్లింగంశివవిగ్రహం । ౩ ॥ భావయిత్వాసదాకాలంపూజయేద్భావవస్తుభిః ॥

వ్యా ॥ అంతఃపవనసంస్పృష్టే=ప్రాణవాయువ్యాప్తే।సుసూక్ష్మాంబరశోభితే=అతిసూక్ష్మాకాశవిలసితే । బ్రహ్మరంధ్రగతపూర్ణచంద్రమండలస్రవత్సుధాసేకేనాతిశీతలే । ప్రతిబద్ధశ్రోత్రాది పంచేంద్రియననద్వారే । శివజ్ఞానప్రదీపే । ఊర్ధ్వహృదయసదనే । పద్మపీఠే।ద్వాదశదళకమలకర్ణికాయాం । సమాసీనం=విద్యమానం ।శివవిగ్రహం=మంగళమూర్తిం । చిల్లింగం=ప్రాణలింగం।భావయిత్వా=గురూపదిష్టప్రకారేణధ్యాత్వా । భావవస్తుభిః=మానసికపదార్థైః । సదాపూజయేదిత్యర్థః ॥ ౩ ॥ అథ తానివస్తూనికానీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ క్షమాభిషేకసలిలంవివేకోవస్త్రముచ్యతే ॥ సత్యమాభరణంప్రోక్తంవైరాగ్యంపుష్పమాలికా ॥౪ ॥ గంధస్సమాధిసంపత్తిరక్షతానిరహంకృతిః ॥ శ్రద్ధాధూపోమహాజ్ఞానం జగద్భాసిప్రదీపికా ॥ ౫ ॥ భ్రాంతిమూలప్రపంచస్యనివేద్యంతన్నివేదనం ॥ మౌనంఘంటాపరిస్పందస్తాంబూలంవిషయార్పణం ॥ ౬ ॥విషయభ్రాంతిరాహిత్యం తత్ప్రదక్షిణకల్పనా ॥ బుద్ధేస్తదాత్మికాశక్తిర్నమస్కారక్రియామతా॥౭॥ఏవంవిధైర్భావపుష్పైరుపచారైరదూషితైః॥ప్రత్యహంఖలునాభూత్వాపూజయేల్లింగమాంతరం ॥౮॥

వ్యా ॥ క్షమైవాభిషేకోదకం । సత్యానిత్యవస్తువివేకఏవవసనం । సత్యభాషణనృతవచనమాభరణం । వైరాగ్యం=ఐహికాముష్మికఫలభోగ విరాగ

ఏవకుసుమమాలికా । చిత్తైకాగ్రతైవగంధః । నిరహంకారఏవాక్షతా
విశ్వాసఏవధూపః । విశ్వప్రకాశకంమహాజ్ఞానందీపః । అత్రభ్రాంతిశ్శ
నాజ్ఞానంలక్ష్యతే । నాహమీశ్వరఇత్యజ్ఞానస్యమూల ; ప్రపంచస్య శరీర
ద్యహంకారవర్గస్య యన్నివేదనం । తత్ నైవేద్యం । మానంఘంటా
నాదః । తస్యఅనాహతనాదానుసంధానహేతుత్వాత్ । విషయాణాం=
మాతృమానమేయాత్మకానాంఫేనాదేస్తరంగద్వారాసముద్రైకలోలీభా
ఇవ । మేయంమానేమానంమాతరి తంపరమప్రమాతరి జ్యోతిర్లింగే
లయచింతనమేవ పూగపర్ణచూర్ణాత్మకతాంబూలసమర్పణమిత్యర్థః
విషయాణాం=శబ్దాదీనాం । శివాపేక్షయా భేదభ్రాంతిరాహిత్యంప్రద
ణం। బుద్ధేః । తదాత్మికా=లింగరూపతా । శక్తిః=సామర్థ్యం । బుద్ధి
త్తైర్లింగేలయఇత్యర్థః । సచనమస్కారః । ఏవంవిధైర్భావశు
నిందితైరుపచారైః । అబహిర్ముఖమనాస్స । అంతరంచిల్లింగం=ప్రా
ణలింగం । పూజయేదిత్యర్థః ॥

ఇతిప్రాణలింగార్చనస్థలం.

అథశివయోగసమాధిస్థలం.

వ్యా ॥ అథచిత్తవృత్తినిరోధోయోగఇతి యోగసూత్రానుసారేణప్రా
ణలింగార్చనలభ్యశివయోగసమాధిస్థలంనిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ అంతఃక్రియారతస్యాస్యప్రాణలింగార్చనక్రమైః॥
శివాత్మధ్యానసంపత్తిఃసమాధిరితికథ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ప్రాణలింగార్చనక్రమైః=పూర్వోక్తప్రాణలింగార్చన
ప్రకారైః । అంతరంగక్రియాతత్పరస్యాస్యప్రాణలింగినః । శివాత్మధ్యాన
సంపత్తిః=లింగాంగరూపశివజీవసమానసామరస్యానుసంధానసంపత్తి

ధిరిత్యర్థః ॥ అ ॥ తత్కథమిత్యత్ర । యోసావసౌపురుషస్సోహమస్మీతి శ్రు
త్యనుసారేణాజపాగాయత్రీరూపశివయోగేనసమాధింకథయతి ॥

శ్లో ॥ సర్వతత్త్వపరిగతంసచ్చిదానందభాసురం ॥ స్వ
ప్రకాశమనిర్దేశ్యమవాఙ్మానసగోచరం ౨ ॥
ఉమాఖ్యయామహాశక్త్యాదీపితంచిత్స్వరూపయా ॥ హం
సరూపంపరాత్మానంసోహంభావేనభావయేత్ ॥ తదేకతా
నతాసిద్ధిఃసమాధిఃపరమోమతః ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ సర్వతత్త్వపరిగతం । భూమ్యాదిశివాంతషట్త్రింశత్తత్త్వతీర్ణ
త్వేనవిద్యమానం । సచ్చిదానందరూపేణప్రకాశమానం । యతోవాచో
నివర్తంతేఅప్రాప్యమనసాసహేతిశ్రుతేః వాఙ్మనోమార్గాతీతం । అత
ఏవేదమేతాదృగితిలక్షితుమశక్యం । ప్రత్యక్షాదిమానాంతరాగమ్యం ।
శుక్లపటన్యాయేనస్వసమవేత స్ఫురణరూపోమాఖ్యమహాశక్తిప్రదీపితం ।
హంసరూపంపరమాత్మానం । సోహంభావేన=సఏవాహమితిభావేన । భావ
యేత్ । తదేకతానతాసిద్ధిః=తయోర్జీవేశ్వరయోరేకత్వసిద్ధిః । పరమ
స్సమాధిః=ఉత్కృష్టసమాధిరితిమతః=సంమతమిత్యర్థః । తచ్ఛబ్దవా
చ్యస్య=షడధ్వాతీర్ణత్వేనప్రసిద్ధస్యపరమాత్మనః । అహంశబ్దస్యరూఢ
త్వాల్లోకేజీవాత్మవస్తునీతిసూతసంహితోక్తేః । అకారాదిహకారాంత
వర్ణాధ్వపాశబద్ధస్యజీవాత్మనశ్చ అహమస్మిప్రథమంచేతి । అహమాదిర్హి
దేవానాం । అహంసర్వస్యప్రభవోమత్తస్సర్వంప్రవర్తతే ఇత్యా
ది ప్రమాణబలాత్ । అకారః శివఅభిఖ్యాతోహకారః శక్తిరుచ్యతఇతి ।
వక్ష్యమాణప్రకారేణ షడధ్వకారణీభూతానాహతనాదలక్షణపరావాక్ఛ
క్తిమయాస్మద్రూపసమావిష్టాత్మకత్వానతిరిక్తత్వేనతాదాత్మ్యచింతనంస
మాధిరితి భావః ॥ అ ॥ అథ ప్రాణరూపఇహజీవఉచ్యతే । లింగరూపఇ
తిశంకరఃస్మృతః ॥ యస్తదైక్యమితివేదితానయోః । ప్రాణలింగవిదసౌశివ

యోగితశంకరసంహితావచనానుసారేణ సమాధిస్థస్యలక్షణమాహ॥

శ్లో॥ పరబ్రహ్మమహాలింగంప్రాణోజీవఃప్రకీర్తితః।
తదేకభావమననాత్సమాధిస్థఃప్రకీర్తితః॥ ౪॥

వ్యా॥ మహాలింగమేవ పరబ్రహ్మ పరబ్రహ్మాఖ్యపరశివతత్త్వమితి ప్రోక్తం। ప్రాణారూఢో భవేజ్జీవఇత్యాగమోక్తేః। ప్రాణః=ప్రాణఏవ జీవఇతిప్రోక్తః। తదేకభావమననాత్। లింగప్రాణయోః ఏకత్వేన ధ్యాయమానయోర్లింగాంగినోః శివజీవయోస్సమానసమరసైక్యచింతావాన్। సమాస్థః। శివయోగసమాధినిష్ఠఇతి ప్రకీర్తితఇత్యర్థః॥

అ॥ అథ సుధమవష్టభ్యాధారాద్వాయుముత్థాప్య స్వాధిష్ఠానంత్రిప్రదక్షిణీకృత్య మణిపూరకంగత్వాఅనాహతమతిక్రమ్యవిశుద్ధౌప్రాణంనిరుధ్య। ఆజ్ఞామనుయాన్। బ్రహ్మరంధ్రంధ్యాయన్। త్రిమాత్రోహమితిసర్వదాధ్యాయేదితి హంసోపనిషద్వచనానుసారేణ సకలసమాధిఃప్రకాశయతి॥

శ్లో॥ అంతఃషట్చక్రరూఢానిపంకజానివిభావయేత్॥
బ్రహ్మాదిస్థానభూతానిభ్రూమధ్యాంతానిమూలతః। ౫॥
భ్రూమధ్యాదూర్ధ్వభాగేతుసహస్రదళమంబుజం॥ భావయేత్తత్రవిమలంచంద్రబింబంతదంతరే॥ ౬॥ సూక్ష్మరంధ్రంవిజానీయాత్తత్కైలాసపదంవిదుః॥ తత్రస్థంభావయేచ్ఛంభుంసర్వకారణకారణం॥ ౭॥

వ్యా॥ అంతః=జీవేశ్వరాంశ్రయీభూత సూక్ష్మశరీరమధ్యే। షట్చక్రరూఢాని। షట్చక్రోత్పన్నాని। పంకజాని=షట్కమలాని। మూలతఆధారమారభ్య। భ్రూమధ్యాంతాని=ఆజ్ఞాచక్రాంతాని। బ్రహ్మాదిస్థానభూతానిభావయేత్ గురూపదిష్టప్రకారేణ చింతయేత్॥ భ్రూమధ్యాదూర్ధ్వభాగేతు=బ్రహ్మరంధ్రఇత్యర్థః। సహస్రదళమంబుజం=సహస్రశక్తిదళాలం

కృత కమలం భావయేత్ । తత్ర=తత్కమలమధ్యే । విమలం=నిర్మలం।చంద్రబింబం=సోమమండలం । భావయేత్ । పునస్తత్ర=తచ్చంద్ర మండలమధ్యే=సూక్ష్మరంధ్రం=వాలాగ్రసమానాతిసూక్ష్మరంధ్రం। విజానీయాత్=ఉపదేశాజ్జానీయాత్।తత్ ।తత్సూక్ష్మరంధ్రం। కైలాసపదం=కైలాసస్థానంసత్ । విదుః=శాస్త్రజ్ఞాజానీయుః । తత్రస్థంశంభుం=శివం। సర్వకారణకారణం=బ్రహ్మాదికారణానామపి కారణీభూతంసంతం। భావయేత్ స్వాత్మాభేదేనధ్యాయేదిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథాధారస్వాధిష్ఠానగతపృథ్వీజలసంఘట్టనేనమణిపూరకాఖ్యనాభికందముత్పత్యతదుద్భూతానాహతాఖ్యహృదయద్వాదశదళకమలే తపిన్యాదిద్వాదశకలాయుక్తసూర్యమండలంభాతి । తదుపరిషోడశదళయుక్తవిశుద్ధికమలే అమృతాదిషోడశకలాయుక్త చంద్రమండలంవిభాతి। తదుపరిద్విదళయుక్తాజ్ఞాచక్రేజ్వాలిన్యాదిదశకలాత్మకవహ్నిమండలంప్రకాశతే । తదుపరిసహస్రదళాలంకృతబ్రహ్మచక్రేతదష్టత్రింశత్కలోపేతకుండలీమండలోపరి లింగాంగసామరస్యలక్షణశివయోగసమాధిసంపన్నస్యప్రాణలింగినః శివానందవ్యతిరేకేణమాయికసుఖానుభవోనాస్తీతిసూత్రద్వయేనాహ ॥ ...

శ్లో॥ బహిర్వాసనయావిశ్వంవికల్పార్థంప్రకాశతే॥
అంతర్వాసితచిత్తానామాత్మానందఃప్రకాశతే॥ ౮ ॥

వ్యా॥ ఇదమితి బహిర్ముఖేనసంస్కారేణసర్వంజగత్ సంకల్పవికల్పార్థంప్రకాశతే । అహమిత్యంతర్ముఖేపరిమిళితచిత్తానాం । ఆత్మానందః=శివానందఏవప్రకాశతఇత్యర్థః ॥అ॥ నను బహిర్వాసనాకథంగచ్ఛతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ ఆత్మారణిసముత్థేనప్రమోదమథనాత్సుధీః ॥ జ్ఞానాగ్నినాదహేత్సర్వంపాశజాలంజగన్మయం ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ సుధీః=ప్రాణలింగీ । ప్రమోదమథనాత్=శివసుఖస్యవిస్తా రాత్। అత్కారణీసముత్థేన।జ్ఞానాగ్నినా=శివాభేదజ్ఞానాగ్నినా। సర్వాం గన్మయం=సలమాయాదిపాశసమూహం।దహేత్=భస్మీకుర్యాదిత్యర్థః

అ ॥ అథశివధ్యానస్యమహత్త్వంసూత్రద్వయేనకథయన్ శివయోగసమా ధిస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ సంసారవిషవృక్షస్యపంచక్లేశపలాశినః ॥ ఛేదనేక ర్మమూలస్యపరశుశ్శివభావనా ॥ ౧౦ ॥

అ ॥ ధర్మాధర్మలక్షణకర్మమూలస్యఅవిద్యాదిపంచక్లేశలక్ష పర్ణవతఃజననమరణలక్షణసంసారవిషవృక్షస్య ఛేదనే శివధ్యాన వపరశురిత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ అజ్ఞానరాక్షసోన్మేషకారిణస్సంవృతాత్మనః ॥ శివ ధ్యానంతుసంసారతమసశ్చండభాస్కరః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ అజ్ఞానలక్షణరాక్షసనయనోన్మీలనకారిణః । నిబిడతరసంసా రాంధకారస్యశివధ్యానంచండభాస్కరః। ప్రచండమార్తాండఇత్యర్థః

ఇతిశివయోగసమాధిస్థలం.

అథలింగనిజస్థలం.

అత్రైవంవిధశివయోగసంపన్నస్యప్రత్యక్షీభూతలింగనిజస్థలంనిరూ పయతి ॥

శ్లో ॥ స్వాంతస్థశివలింగస్యప్రత్యక్షానుభవస్థితిః ॥ య స్యైవపరలింగస్యనిజమిత్యుచ్యతేబుధైః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్వాత్మనితాదాత్మ్యేనస్థితస్యశివలింగస్య యయాప్రత్యక్షా భవస్థితిః=దేశాకాలాకారకృతసంకోచాభావేన సామాన్యతోపి ప్రత్యక్షానుభవస్థితిరస్తి । సైవ । పరలింగస్య=మహాలింగస్య । నిజమి

నిజస్వరూపమితి । బుధైః=ఆత్మతత్త్వజ్ఞానిభిః। ఉచ్యతే=కథ్యతఇత్యర్థః॥

అ॥ అథతత్స్వరూపంసూత్రద్వయేనప్రకటయతి ॥ ...

శ్లో॥ బ్రహ్మావిష్ణ్వాదయో దేవాస్స ర్వే వేదాదయస్తథా॥
లీయంతేయత్రగమ్యాంతేతల్లింగంబ్రహ్మకేవలం॥ ౨॥

వ్యా॥ బ్రహ్మవిష్ణుప్రభృతి దేవాః। వేదాగమపురాణాదిశబ్దసమూహాశ్చ। యత్రలయంగచ్ఛంతి। పునఃప్రకాశయంతి।తత్ లింగం=లింగశబ్దాభిధేయం। కేవలం=బ్రహ్మ। బ్రహ్మైవేత్యర్థః॥ అ॥ నను లింగశబ్దాభిధేయంవిశ్వోత్పత్తిలయస్థానంబ్రహ్మైవచేత్=తచ్ఛివస్వరూపంవా తద్వ్యతిరిక్తంవేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ చిదానందమయస్సాక్షాచ్ఛివపవనిరంజనః॥లింగమిత్యుచ్యతేనాన్యద్యత స్స్యాద్విశ్వసంభవః॥ ౩ ॥

వ్యా॥యతః=బ్రహ్మస్వరూపలింగాత్। విశ్వసంభవః=విశ్వోత్పత్తిః స్యాత్। తల్లింగం=బ్రహ్మస్వరూపలింగం। చిదానందమయః=సచ్చిదానందస్వరూపః। నిరంజనః=దోషరహితః। సాక్షాత్=ప్రత్యక్షీభూతః। శివపవేత్యుచ్యతే। నాన్యత్=అన్యద్వస్తునోచ్యతఇత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ నివ్కర్షమాహ ॥ ...

శ్లో॥ బహునాత్రకిముక్తైనలింగమిత్యుచ్యతేబుధైః॥ శివాభిధంపరంబ్రహ్మచిద్రూపంజగదాస్పదం॥ ౪॥

వ్యా॥ అత్ర=అస్మిన్విషయే బహుభాషణేనకిం।జగదాధారభూతస్ఫురణస్వభావం। పరబ్రహ్మైవ।శివాభిధం=పరశివాభిధానం। లింగం=నిజలింగమితి। బుధైః। శాస్త్రజ్ఞైరుచ్యతఇత్యర్థః॥ అ॥ మాయికవేదాంతమతసిద్ధంలింగంనిజలింగంనభవతీతిసూత్రద్వయేన ప్రతిపాదయతి॥

శ్లో॥ వేదాంతవాక్యజాంవిద్యాంలింగమాహుస్తథాపరే॥
తదసజ్ఞేయరూపత్వాల్లింగస్యబ్రహ్మరూపిణః॥౫॥ ...

అ॥ వేదాంతవాక్యజాం=ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ । అహంబ్రహ్మాస్మి। తత్త్వమసి। బ్రహ్మ
మాత్మా బ్రహ్మేత్యాది వేదాంత వాక్యప్రకాశితాం। విద్యాం। తథా। తత్త్వ
కారకం । నిజలింగం సత్ । అపరే=వేదాంతజ్ఞానినః। ఆహుః।తత్=త
ద్వేదాంతవాక్యప్రకాశితజ్ఞానలింగం । బ్రహ్మరూపిణః=పరబ్రహ్మస్వరూ
పిణోలింగస్య । జ్ఞేయరూపత్వాత్=నిజలింగరూప చిదహంప్రకాశవేద్య
త్వాత్। అసత్=అప్రశస్తమిత్యర్థః । ప్రమాణానాంప్రమాతృభిత్తిగ
త్వేనైవ ప్రమేయప్రకాశకత్వనియమాత్ । అన్యథా । బౌద్ధమతప్రవే
పత్తేః । బ్రహ్మలింగస్య । ప్రమేయపదప్రవిష్టత్వేనప్రమాత్రంతరసాపేక్ష
త్వాదితి । అ । అథ మంతాంతరంనిరాకరోతి ॥

శ్లో॥ అవ్యక్తంలింగమిత్యాహుర్జగతాం మూలకారణం॥
లింగీమహేశ్వరశ్చేతి మతమేతదసంగతం ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ జగతాంమూలకారణమవ్యక్తంమాయాతత్త్వం లింగమిత్యాహు
మహేశ్వరోలింగీచేతి=లింగనామిత్యాహుః । ఏతన్మతంమాయాంప్ర
కృతింవిందాన్మాయినంతుమహేశ్వరమితి శ్వేతాశ్వతరాణాం మతం
అసంగతం= ప్రాణలింగినామసంమతం । ప్రకృతెర్జడత్వేనహేయ
టిప్రవిష్టత్వాదితి ॥ అ॥ అథనతత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకం । నే
మావిద్యుతోభాంతి । కుతోయమగ్నిః । తమేవభాంతమను భాతిసర్వం
తస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతీతికఠవల్లీశ్రుత్యనుసారేణ। ప్రాణలింగినాం
మతంనిజలింగస్వరూపంసూత్రద్వయేనప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ నసూర్యోభాతితత్రేందుర్నవిద్యున్నచపావకః॥ న
తారకామహాలింగేద్యోతమానేపరాత్మని ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ పరాత్మని=పరమాత్మని । మహాలింగే । ద్యోతమానేసతి । త
త్ర । తస్మిన్ మహాప్రకాశే। నసూర్యః । సూర్యోనభాతి। నేందుః । చం
ద్రోనభాతి । పావకోనభాతి। విద్యుచ్చనభాతి । నక్షత్రాణిచనభాంతి ।

హ్ణా తేషాంభాసనంకథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జ్యోతిర్మయంపరంలింగం శ్రుతిరాహశివాత్మకం।
తస్యభాసాసర్వమిదం ప్రతిభాతినసంశయః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివాత్మకంపరంలింగం=మహాలింగమేవ।జ్యోతిర్మయం=
అన్యానపేక్షప్రకాశరూపం । తస్మాత్ । తస్యభాసా=జ్యోతిర్లింగప్ర
కాశేనైవ।ఇదంసర్వం=సూర్యచంద్రాదికంసర్వం। ప్రతిభాతి । అత్ర
సందేహోనాస్తీతి కఠవల్లీశ్రుతిరాహేత్యర్థః ॥ అయంభావః ।
వహ్న్యర్కసోమానాం మాతృమానమేయాత్మక త్రిపుటీమయప్రపంచ
రూపత్వాత్ । ఏతేషాంప్రకాశః మహాలింగప్రకాశాధీనఇతి సిద్ధత్వేన
పునస్తన్మహాలింగం వేదాంతజన్యజ్ఞానప్రకాశ్యమిత్యంగీకృతంచేత్ । ప
రాధీనప్రకాశత్వేనాత్యంతజడత్వప్రసంగాత్ । అప్రమేయంస్వప్రకాశం
వస్తు నిజలింగశబ్దార్థః । అస్మన్మతే నిగమాగమాది ప్రమాణానాంస్వ
శక్తిమయత్వేనస్వసంవేద్యత్వాన్నదోష ఇతి ॥ ౮ ॥ అథసూత్రద్వయేన
లింగమహత్వముక్త్వానిజలింగస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ లింగాన్నాస్తిపరంతత్త్వంయదస్మాజ్జాయతేజగత్ ॥
యదేతద్భ్రాపితాంధత్తేయదగ్రేలయమశ్నుతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ యత్రలింగే । యతః। యస్మాత్కారణాత్ । యజ్జగత్జాయ
తే=ఉత్పద్యతే । యజ్జగత్ । ఏతద్భ్రాపితాం=స్థితిరూపతాం । ధత్తే=
దధాతి । యజ్జగత్ । లయం=సంహారం । అశ్నుతే=అనుభవతి । త
స్మాత్కారణాత్ ।అస్మాల్లింగాత్=అన్యానపేక్షభాసమానస్వప్రకాశమయ
నిజలింగాత్ । పరంతత్వంనాస్తి ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాల్లింగంపరంబ్రహ్మసచ్చిదానందలక్షణం ॥ నిజ
రూపమితిధ్యానాత్తదవస్థాప్రజాయతే॥ ౧౦॥

వ్యా ॥ తస్మాత్ । సచ్చిదానందస్వరూపం పరబ్రహ్మైవనిజరూపంలిం

గం=నిజరూపమితిధ్యానాత్=చింతనాత్ । తదవస్థా=లింగమేవ నిజమిత్యవస్థా । ప్రజాయతే=ప్రకాశత ఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతి లింగనిజస్థలం.

అథాంగలింగస్థలం.

అ॥అథ లింగనిజాంగినమంగలింగినంసూత్రద్వయేననిరూపయతి॥

శ్లో॥ జ్ఞానమంగమితిప్రాహుర్జ్ఞేయంలింగంసనాతనం॥
విద్యతేతద్ద్వయంయస్య సోఽంగలింగీతికీర్తితః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానం=శివజ్ఞానవాన్ జీవః । అంగం=అంగమితి ప్రాహురిత్యర్థః । జ్ఞేయం=తేనశివజ్ఞానవతానేన సాక్షాత్కరణీయం వస్తుసనాతనం=నిత్యం । లింగమితిప్రాహుఃదావ్యస్సుపర్ణాసయుజాసఖాయావితిశ్రుతేః । ఏతద్ద్వయం । అంగలింగద్వయం=యస్య ప్రాణలింగినోవర్తతే। సోఽంగలింగీతికీర్తితఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అద్వైతంచేత్ । భేదవాదిమతప్రవేశోజాతఇత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ అంగేలింగంసమారూఢంలింగేచాంగముపస్థితం ॥
ఏతదస్తిద్వయంయస్యసభవేదంగలింగవాన్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అంగే=జీవాత్మని । లింగం=శివలింగం। సమారూఢం=సామరస్యేనాస్తి। లింగే=శివలింగే।అంగం=జీవః।ఉపస్థితం=సామరస్యేనాస్తిఏతద్ద్వయంయస్యాస్తి=బీజాంకురన్యాయేనైవంవిధజ్ఞానద్వయంయస్యప్రాణలింగినోఽస్తి। సోఽంగలింగవానిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నన్వత్రజ్ఞానమాత్రమేవ వివక్షితం కిమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥జ్ఞాత్వాయస్సతతంలింగంస్వాంతస్థంజ్యోతిరాత్మకం॥
పూజయన్భావయన్నిత్యం తంవిద్యాదంగలింగినః ॥ 3 ॥

వ్యా ॥ యః। ప్రాణలింగీ। స్వాంతస్థం=స్వహృదయకమలస్థం।జ్యోతి

రాత్మకం=జ్యోతిర్మయం । సతతం=నిత్యం।లింగం=నిజలింగం। జ్ఞాత్వా=సాక్షాదస్యరూపం శ్రుతిగురుస్వానుభవైర్విదిత్వా।పూజయేత్=ధ్యాయేత్।తం ప్రాణలింగినం। విద్యాత్=జానీయాదిత్యర్థః॥

అ॥ అథనిజలింగపర్యాయనామాన్యుక్త్వా తత్రదృఢచిత్తవాన్జీవన్ముక్త ఇతిసూత్రత్రయేణకథయతి॥ ...

శ్లో॥ జ్ఞాయతేలింగమేవైకంసర్వైశ్శాస్త్రైస్సనాతనైః॥
బ్రహ్మేతివిశ్వధామేతి విముక్తిపదమిత్యపి ॥ ౮ ॥ ముక్తి
రూపమిదంలింగమితియస్యమనస్స్థితిః। సముక్తోదేహయో
గేపిసజ్జ్ఞానీసమహాగురుః ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ ఏకం నిజంలింగమేవ। పరబ్రహ్మేతిజగదాధారమితిపరముక్తిస్థానమితి।విరూపనిత్యయావాచాశ్రుతేఃఆరంభవివక్షాద్యవసాయోక్తిరూపేణశివశక్తిమయత్వాత్ ।సనాతనైః=నిత్యైః సర్వైఃశాస్త్రైః=నిగమాగమాదిప్రమాణైః। జ్ఞాయతే । ఇదం నిజలింగం=ముక్తిరూపం । పరముక్తిస్వరూపమితియస్య ప్రాణలింగినోమనస్స్థితిః।సః దేహయోగేపి।ముక్తః=పునర్జన్మాంతరాభావాజ్జీవన్ముక్తః।సజ్జ్ఞానీ=సఏవశివజ్ఞానవాన్ ।సమహాగురుః=శ్రీగురురిత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథైవం లింగనిజజ్ఞానశూన్యానాంముక్తిర్నాస్తీత్యాహ ॥...

శ్లో॥ అనాదినిధనంలింగంకారణంజగతామితి ॥యేనజా
నంతితేమూఢామోక్షమార్గబహిష్కృతాః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ అనాదినిధనం=ఉత్పత్తివినాశరహితమిత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం॥అ॥అథప్రాణలింగార్చనాదిధర్మవాన్ప్రాణలింగ్యేవజ్ఞానపరిపాకవశాత్ శరణఇత్యభిధావానిత్యుక్త్వాప్రాణలింగిస్థలంసమాపయతి ॥

వృ॥ యఃప్రాణలింగార్చనభావపూర్వైర్ధర్మైరుపేతశ్శివభావితాత్మా ॥ సఏవతుర్యఃపరికీర్తితోసౌసంవిద్విపాకాచ్ఛరణాభిధానః ॥

వ్యా ॥ యః ప్రాణలింగీ। ప్రాణలింగపూజాచారప్రముఖైః । ధర్మైః శివాచారైః । సమేతస్స్యాత్ । లింగరూపేణభావితాంగస్వరూపవాన్ ప్రయః=భక్త్యాపేతుయాచతుర్థః । సఏవాసౌ ప్రాణలింగీ జ్ఞానప్రాచుర్య వశాత్ శరణఇత్యభిధానవానిత్యర్థః ॥

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌ ప్రాణలింగినః పంచస్థలప్రసంగోనామ ద్వాదశీయః పరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

అథశరణస్థలం.

అథాగస్త్యప్రశ్నః అగస్త్యఉవాచేతి.

శ్లో ॥ మాహేశ్వరః ప్రసాదీతి ప్రాణలింగీతిబోధితః ॥ కథమేషసమాదిష్టః పునశ్శరణసంజ్ఞకః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ మాహేశ్వరః ప్రసాదీతిబోధితః ప్రాణలింగ్యేవపునః కథం కేనప్రకారేణ శరణాభిధానవానిత్యర్థః ॥

అ ॥ అస్యప్రశ్నస్యోత్తరం నిరూపయతి రేణుకఉవాచేతి॥

శ్లో ॥ అంగలింగీజ్ఞానరూపస్సతీజ్ఞేయశ్శివఃపతిః ॥ యత్సౌఖ్యంతత్సమావేశేతద్వాన్ శరణనామవాన్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానరూపః=శివజ్ఞానమేవ స్వరూపంయస్యసతాదృశః జ్ఞానవానిత్యర్థః ॥ అంగలింగీ=అంగలింగసంబంధవాన్ ప్రాణలి

గి । సతీతి జ్ఞేయః । శివః=శివలింగమేవ । పతిః=పతిరితి జ్ఞేయః । తత్స మావేశే=తయోరంగలింగరూపయోః స్త్రీపురుషయోః సమానసమర సరూపయోగే। యత్సౌఖ్యం ।యథాయయా స్త్రియాసం పరిష్వక్తో నబా హ్యం కించన వేదనాంతరం । ఏవమేవాయం పురుషః ప్రాజ్ఞేనాత్మనా సంపరిష్వక్తో నబాహ్యం కించన వేదనాంతరమితి బృహదారణ్యకశ్రుతి ప్రసి ద్ధం యత్సౌఖ్యమస్తి। తత్సర్వ=తాదృశసౌఖ్యవాన్ శరణనామవానిత్య ర్థః ॥ అ ॥ అథఅస్యాపి స్థలభేదోస్తి కిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ స్థలమేతత్సమాఖ్యాతం చతుర్ధా ధర్మభేదతః ॥
ఆదౌ శరణమాఖ్యాతం తతస్తామసవర్జనం ॥ ౩ ॥ తతో
నిర్దేశముద్దిష్టం శీలసంపాదనంతతః ॥ క్రమాల్లక్షణమే
తేషాం కథయామి నిశమ్యతాం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ ఏతత్ స్థలం=శరణస్థలం । ధర్మభేదతః =ఆచారభేదాత్ । చతుర్ధా=చతుర్విధమితి సమాఖ్యాతం ।. ఆదౌ శరణస్థలం । తదనంత రం తామసనిరసనస్థలం । తతో నిర్దేశస్థలం । అథ శీలసంపాదనస్థలం। ఉద్దిష్టముపదిష్టం । ఏషాం చతుర్ణాం లక్షణం క్రమాద్వదిష్యామి శ్రూయతా మిత్యర్థః॥ అ॥సతీ చాహంపతిర్లింగం హృదియుక్తః స్వయం ప్రభుః। ప్రా పంచికసుఖం నాస్తి శరణస్థలమ్ముత్తమమితి శంకరసంహితావచనానుసారే ణ శరణస్థలం నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ సతీవ రమణే యస్తు శివే శక్తిం విభావయేత్ ॥ తదన్య
విముఖః సోయం జ్ఞాతశ్శరణనామవాన్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ రమణే=ప్రాణకాంతవిషయే। సతీవ=పతివ్రతా స్త్రీవ । య స్తు। శివే=శివలింగవిషయే । శక్తిం । స్వాత్మానం స్త్రియం భావయేత్ । త దన్య. విముఖః=శివలింగాదన్యత్ర దేవతాంతరే తిర్యఙ్ముఖస్సన్నస్తి । సోయం శరణవాన్=శరణస్థలవానితి । జ్ఞాతః=జ్ఞాతుం యోగ్య ఇత్యర్థః॥

అ ॥ అథ బహుదృష్టాంతపూర్వకం శివలింగాసక్తఏవశరణఇత్యుప
దయతి.

శ్లో ॥ పరిజ్ఞాతేశివేసాక్షాత్కోవాన్యమభికాంక్షతి ॥ ని
ధానేమహతిప్రాప్తేకఃకాచంయాచతేన్యతః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివే=పరమశివే । సాక్షాత్=ప్రసిద్ధశ్రుత్యాదిప్రమాణైః। ప
రిజ్ఞాతే=బ్రహ్మాదిభ్యోనుహానితిజ్ఞాతేసతి। కోవాన్యం కాంక్షతి । నకాం
క్షతీత్యర్థః । యథామహతినిధానేప్రాప్తేసతి।అన్యతః=అన్యస్మాత్।కా
చం=కాచమణిం । కోయాచతే । నకోపియాచత ఇత్యర్థః । తథాశి
దన్యత్ర=దేవతాంతరే।విముఖః శరణఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ శివానందంసమాసాద్యకోవాన్యముపతిష్ఠతే॥గం
గామృతంపరిత్యజ్యకఃకాంక్షేన్మృగతృష్ణికాం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ శివానందం=శివలింగసుఖం। సమాసాద్య=ప్రాప్య=కః।దే
తాంతరం। ఉపతిష్ఠతే=ఆశ్రయతి=నాశ్రయతీత్యర్థః ॥ గంగోదకం
రిత్యజ్య। కః। మృగతృష్ణికాం=మరీచికాజలం=కాంక్షేత్=ఇచ్ఛేత్ త
థా శివాదన్యత్రవిముఖః శరణఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ సంసారతిమిరచ్ఛేదేవినాశంకరభాస్కరం ॥ ప్ర
భవంతికథందేవాఃఖద్యోతాఇవదేహినాం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ ఖద్యోతాః=అల్పప్రకాశినః ప్రాణివిశేషాః । యథాంధకా
రనివారణే సమర్థానభవంతి । భాస్కరస్సమర్థో భవతి । తథా సం
సారతిమిరచ్ఛేదే। శంకరభాస్కరంవినా బ్రహ్మాదయో దేవా స్సమర్థా
నభవంతీతి శివాదన్యత్రవిముఖః శరణఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ సంసారార్తశ్శివంయాయాద్బ్రహ్మాద్యైః కింఫలం
సురైః ॥ చకోరస్తృషితఃపశ్యేచ్చంద్రంకింతారకాఅపి ॥

వ్యా ॥ తృషితః=పిపాసార్దితః । చకోరః। చంద్రంయథాపశ్యే

తారకానస శ్యేత్ । తథా సంసారేణశ్రమితః బ్రహ్మాద్యైః కింఫలమితిశివ మేవాశ్రయేత్ । తాదృశచకోరవదన్యత్రవిముఖః శివశరణఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ శివఏవసమస్తానాం శరణ్యశ్శరణార్థినాం ॥ సం
సారరోగదష్టానాం సర్వజ్ఞస్సర్వదోషహా ॥ ౧౦ ॥ శి
వజ్ఞానేసముత్పన్నేపరానందఃప్రకాశతే ॥ తదాసక్తమ
నాయోగీ నాన్యత్రరమతేసుధీః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ సంసారసర్పదష్టానాం సమస్తానాం శరణార్థినాం సర్వ జ్ఞస్సర్వదోషఘ్నః శివఏవ రక్షకఇతిశివ మాహాత్మ్యజ్ఞానేసముత్పన్నే సతిపరమానందావిర్భావోజాయతే । తదాసక్తచిత్తఃశివయోగీ।అన్యత్ర= దేవతాంతరే।నరమతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథోక్తార్థముపసంహరన్ శరణస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనశంకరంశరణంగతః ॥ తద
నంతసుఖంప్రాప్య మోదతేనాన్యచింతయా ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ తస్మాత్కారణాత్ । సర్వప్రయత్నేన=మనోవాక్కాయకర్మణా। శివం। శరణంగతః=రక్షణవిచక్షణఇతిజ్ఞాత్వాప్రపన్నః। తదనంతసుఖంప్రాప్య=తస్మాచ్ఛివాత్ అనంతసుఖంలబ్ధ్వా ।మోదతే। అన్యచింతయా=దేవతాంతరచింతయా । న=నమోదతఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతిశరణస్థలం.

అథతామసనిరసనస్థలం.

వ్యా ॥ అథశరణేనవిధీయమానతామసనిరాకరణస్థలంనిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ శివాసక్తపరానందమోదినాగురుణాయతః ॥ నిర
స్యంతేతమోభావాస్సతామసనిరాసకః ॥ ౧ ॥

వ్యా । శివాసక్తస్సన్। పరానందానుమోదినా । గురుణా=శ్రేష్ఠేన

శరణేన । తమోభావాః=తమోవికారాః। యతః=కారణాత్। నిరస్యన్తే నివార్యంతే। తతః=తస్మాత్ । సః । తామసనిరాసకో భవేదిత్యర్థః॥

అ॥ నను తమోభావాః కిమర్థం నివారణీయా ఇత్యత ఆహ ॥

శ్లో॥ యస్య జ్ఞానం తమోమిశ్రం న తస్య గతిరిష్యతే॥ సత్త్వం హి జ్ఞానయోగస్య నైర్మల్యం విదురుత్తమాః ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ నైర్మల్యం=నిర్మలసాధనం సదిత్యర్థః॥ * శిష్టం స్పష్టం। తస్మాత్తమోవికారా నిరాకరణీయా ఇతి భావః॥

అ॥ అథ సత్త్వాత్సుఖం చ జ్ఞానం చ వైరాగ్యం సౌఖ్యమేవ చ॥ దుఃఖప్రవృత్తి రాగౌ చ లౌహిత్యం రజసో భవేత్ ॥ మోహో భ్రాంతిస్తథాలస్యం కార్ష్ణ్యం చ తమసో భవేత్ ॥ ఇతి సూతసంహితావచనానుసారేణ గుణత్రయయుక్తాన్ప్రకాశయతి ॥

శ్లో॥ శమో దమో వివేకశ్చ వైరాగ్యం పూర్ణభావనా॥ శాంతిః కారుణ్యసంపత్తిః శ్రద్ధా సత్యసముద్భవా॥ శివభక్తిః పరో ధర్మః శివజ్ఞానస్య బాంధవాః ॥ ఏతైర్యుక్తో మహాయోగీ సాత్త్వికః పరికీర్తితః ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ శమః=శాంతిః। దమః=బాహ్యేంద్రియనిగ్రహః । వివేకః=నిత్యానిత్యవస్తువిచారః । వైరాగ్యం=విషయవిరక్తిః । పూర్ణభావనా=అఖండధ్యానం । క్షాంతిః=క్షమా । కారుణ్యసంపత్తిః=భూతదయా। సత్యసముద్భవా=యథార్థవస్తుసంభవా। శ్రద్ధా=విశ్వాసః। శివభక్తిః పరో ధర్మః= ఉత్కృష్టశివాచారః । శివజ్ఞానస్య బాంధవాః। ఏతే శివజ్ఞానస్య సంబంధినః । ఏతైర్దశగుణైర్యుక్తో మహాయోగీ । సాత్త్విక ఇతి । సత్త్వగుణయుక్త ఇతి ప్రకీర్తితః ॥ అ॥ నన్వేతైర్గుణైర్యుక్తస్య మహాయోగినః కదాచిద్వా కామక్రోధాదయస్సంభవంతి కిమిత్యత ఆహ ॥

శ్లో॥ కామః క్రోధో మహామోహో మదమాత్సర్యవారణాః॥

శివజ్ఞానమృగేంద్రస్యకథంతిష్ఠంతిసన్నిధౌ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానస్యమత్తమనోగజనిగ్రహకరత్వేనసింహరూపత్వా త్ । తస్యసన్నిధౌ కామక్రోధాదిగజస్థితేరవకాశోనాస్తీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥అథరజోగుణయుక్తంప్రదర్శయతి ॥ ...

శ్లో ॥ యత్రకుత్రాపివాద్వేష్టిప్రపంచేశివరూపిణి ॥ శివ
ద్వేషీసవిజ్ఞేయోరజసావిష్టమానసః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యః। రజసావిష్టమానసః।రజోగుణకార్యభూతకామక్రోధా ద్యావృతచిత్తస్సన్ । శివరూపిణిప్రపంచే । యత్ర క్వాపి ద్వేష్టి । సశివద్వే షీ । రాజసఇతిశేషః । విజ్ఞేయః=జ్ఞాతుంయోగ్యఇత్యర్థః॥ ...

అ ॥ అథతమోగుణయుక్తంలక్షయతి ॥ ...

శ్లో ॥ యోద్వేష్టిసకలాన్లోకాన్యోవాహంకురుతేస
దా ॥ యోఽసత్యభావనాయుక్తస్సతామసఇతిస్మృతః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథాయంతమోగుణఃశివశరణానాంనాస్తీతిశ్లో కద్వయేనోక్త్వాతామసరసనస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ తమోమూలాహిసంజాతారాగద్వేషాదిపాద
పాః ॥ శివజ్ఞానకుఠారేణ ఛేద్యంతేహినిరంతరం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ తమోగుణరూపమూలవంతస్సంతఃసంజాతాః। రాగద్వేషాది పాదపాః=కామక్రోధాదిరాజసవృక్షాః । శివజ్ఞానకుఠారేణ=సాత్త్విక శివజ్ఞానరూపపరశునా । సదాఛేద్యంతే । హి । ప్రసిద్ధం ॥ అ ॥ నను తమోమూలకత్వేనసంజాతరాగద్వేషాదిపాదపానాం శివజ్ఞానకుఠారే ణ ఛేదనమస్తు । ఏతత్కారణీభూతతమోగుణనివృత్తిఃకేనభవేత్ । తద్వినా తదంకురనివృత్తిర్నసంభవతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివజ్ఞానేసముత్పన్నే సహస్రాదిత్యసన్నిభే॥ కుతస్త
మోవికారాస్స్యుర్మహాత్మాంశివయోగినాం ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ఇతిసహస్రాదిత్యసంకాశేశివజ్ఞానేసముత్పన్నేసతి। మహాత్మ మహాపురుషాణాం। శివయోగినాం=శివశరణానాం। తమోవికారాః తమోంకురాః। కుతస్స్యుః=కస్మాత్కారణాద్భవేయుః। కారణీభూ స్యతమసోమూలనాశాదితిభావః।

ఇతితామసనిరసనస్థలం.

అథనిర్దేశస్థలం.

వ్యా॥ అథతామసనిరాకరణేసభానసమాననిర్దేశస్థలంనిరూపయ

శ్లో॥నిరాకృత్యతమోభాగంసంసారస్యప్రవర్తకం॥ని
ర్దిశ్యతేతుయద్జ్ఞానంసనిర్దేశఇతిస్మృతః ॥ ౧॥

వ్యా ॥ సంసారప్రవృత్తిమూలకారణంతమోభాగంనిరాకృత్య జ్ఞానంనిర్దిశ్యతే=ఉపదిశ్యతే । సః=తద్జ్ఞానం । నిర్దేశఇతి=నిర్దే శమితిస్మృతః। స్మృతమిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథతజ్జ్ఞానంకేనోపదిశ్యత త్రగురురేవేతితన్మహత్త్వంబహుధాప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ గురురేవపరంతత్త్వంప్రకాశయతిదేహినాం ॥ కో
వాసూర్యంవినాలోకేతమసోవినివర్తతే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ లోకేసూర్యంవినాతమోనిరాకరణద్వారాపదార్థప్రకా నాస్తి। తథా। గురుంవినాతమోనిరాకరణద్వారాపరతత్త్వప్రకాశో స్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ పునర్దృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ అంతరేణగురుంసిద్ధంకథంసంసారనిష్కృతిః ॥నిదా
నజ్ఞంవినావైద్యంకింవారోగోనివర్తతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సిద్ధంగురుమంతరేణ=జ్ఞానసిద్ధగురుంవినేత్యర్థః। సంసా నిష్కృతిః=భవరోగనివృత్తిః । కథం=స్యాత్=కథంభవేత్ । తత్ర ష్టాంతః । నిదానజ్ఞం । ఏతద్ధేతుకస్యాస్యరోగస్యైదమౌషధమితిరోగ

సపూర్వక చికిత్సాభిజ్ఞం వైద్యం వినా రోగో నివర్తతే కింవా । న నివర్తత ఇత్యర్థః । యథాని వా సజ్ఞానహీనేన వైద్యేన వినా రోగో న నివర్తతే । తథాజ్ఞానసిద్ధగురువ్యతిరేకేణ సంసారనివృత్తిర్న సంభవతీతి తాత్పర్యం ॥ ...

॥ అ॥ నన్వయం గురుః కథం జ్ఞాయతే ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అజ్ఞానమలినం చిత్తదర్పణం యోఽనుశోధయేత్ ॥ ప్ర
జ్ఞావిభూతియోగేన తమాహుర్గురుసత్తమం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ అజ్ఞానమలినం చిత్తదర్పణం యః । ప్రజ్ఞావిభూతియోగేన=ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మేతి శ్రుతిప్రసిద్ధశివజ్ఞానవిభూతిసంబంధేన । శోధయేత్=నిర్మలం కుర్యాత్ । తం గురుసత్తమః=గురుశ్రేష్ఠం సంతం । ఆహురిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ తాదృశగురుకటాక్షాత్సకలసిద్ధిర్భవతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అపరోక్షితతత్త్వస్య జీవన్ముక్తస్వభావినః ॥ గురోః
కటాక్షే సంసిద్ధే కో వా లోకేషు దుర్లభః ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ అపరోక్షితతత్త్వస్య=స్వస్వరూపేణ సాక్షాత్కృతశివతత్త్వవతః । జీవన్ముక్తస్వభావినః=వికల్పరహితం జ్ఞానం నిషేధరహితా క్రియా । అలోకరంజకం రూపం జీవన్ముక్తస్య లక్షణమితి వాసిష్ఠవచనాత్ జీవన్ముక్తస్వరూపవతః । గురోః=సద్గురోః=కటాక్షే కృపారసపూరితాపాంగే సంసిద్ధే సతి । లోకేషు కో వా దుర్లభః । న కోఽప్యలభ్య ఇత్యర్థః । భోగమోక్షలక్షణ సకలసిద్ధిర్భవతీతి భావః ॥ ...

అ ॥ నన్వేతాదృశగురవస్సంతి కిమిత్యత్ర గురవో బహవస్సంతి శిష్యవిత్తాపహారకాః । శిష్యహృత్తాపహారస్తు గురురేకోఽపి దుర్లభ ఇతి శివరహస్యవచనానుసారేణాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కైవల్యకల్పతరవో గురవః కరుణాలయాః ॥ దుర్ల
భాహి జగత్యస్మిన్ శివాద్వైతపరాయణాః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ॥ తస్మాత్ ఛిన్నలింగతత్పరః శ్రీగురుః ప్రాకృతగురు

ఖ్యాః శ్రీస్థ ఇతి పదైర్నిర్దేశస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో॥ క్షీరాబ్ధిరివ సింధూనాం సుమేరురివ భూభృతాం॥ గ్రహాణామివ తిగ్మాంశుర్మణీనామివ కౌస్తుభః ॥ ౭ ॥ ద్రుమాణామివ భద్రశ్రీర్దేవానామివ శంకరః॥ గురుశ్శివః పరః శ్లాఘ్యో గురూణాం ప్రకృతాత్మనాం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ భద్రశ్రీర్మలయజ ఇత్యర్థః ॥ శిష్టం స్పష్టం॥

ఇతి నిర్దేశస్థలం.

అథ శీలసంపాదనస్థలం

అథ శ్రీగురునిర్దేశ్యజ్ఞానయోగాత్ శివతత్త్వస్యజిజ్ఞాసా శీలమిత్యుక్త్వా శీలవతః స్వరూపం సప్తభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ జిజ్ఞాసా శివతత్త్వస్య శీలమిత్యుచ్యతే బుధైః ॥ నిర్దేశ్యయోగాదార్యాణాం తద్వాన్ శీలీతి కథ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఆచార్యాణాం పూర్వోక్తలక్షణవదాచార్యైః। నిర్దేశ్యయోగాత్ = ఉపదేశ్యజ్ఞానయోగాత్ । శివతత్త్వస్య। జిజ్ఞాసా = జ్ఞాతుమిచ్ఛా శీలమితి । బుధైః = జ్ఞానిభిరుచ్యతే । తద్వాన్ । తాదృశజిజ్ఞాసాలక్షణశీలవాన్ । శీలీతి కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ నిష్కర్షమాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రపన్నార్తిహరే దేవే పరమాత్మని శంకరే ॥ భావస్య స్థిరతా యోగిశ్శీలమిత్యుచ్యతే బుధైః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ పాలయస్వేతి శరణాగతానాం క్లేశహరే పరబ్రహ్మస్వరూపే చిత్తస్థిరీకరణం శీలమితి।బుధైః = శివశాస్త్రజ్ఞైః కథ్యత ఇత్యర్థః॥

అ ॥ అథ ప్రకారాంతరేణ తల్లక్షణమాహ ॥

శ్లో ॥ శీలం శివైకవిజ్ఞానం శివధ్యానైకతానతా ॥ శివప్రాప్తిసముత్కంఠా తద్యోగీ శీలవాన్ స్మృతః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శివైకవిజ్ఞాన = శివఏకవిశేషజ్ఞానం । శివధ్యానైకతానతా = శివధ్యానఏవ అనన్యవృత్తిత్వం । శీలమిత్యుచ్యతే । తద్యోగీ = శీలవిశిష్టః । శివజ్ఞానసముత్కంఠతాత్ = శివాభిగమనలాలసాత్ । శీలవానితిస్మృత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ ఇమమర్థమేవస్ఫుటీకృత్యాహ ॥

శ్లో ॥ శివాదన్యత్రవిజ్ఞానే వైముఖ్యంయస్యసుస్థిరం ॥ త
దాసక్తమనోవృత్తిస్తమాహుశ్శీలభాజనం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శివాత్ = శివలింగాత్ । అన్యత్రవిజ్ఞానే = దేవాంతరవిశేషజ్ఞానే । వైముఖ్యం = విముఖత్వం । యస్య = శరణస్య । సుస్థిరం = దృఢం యస్యమనోవృత్తిః = మనోవ్యాపారః । తదాసక్తా = శివలింగఏవలంపటా । తం । శీలభాజనం = శీలభజకం సంతం । ఆహుః ॥ అ ॥ అత్రదృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ పతివ్రతాయాయచ్ఛీలం పతిరాగాత్ప్రశస్యతే ॥ త
థాశివానురాగేణసుశీలోఽభక్తఉచ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పతివ్రతాయాః । యచ్ఛీలం = పాతివ్రత్యం । పతిరాగాత్ = పురుషప్రీతివశాత్ । ప్రశస్యతే । తథా । శివానురాగేణ = శివోపరిప్రీత్యా । అభక్తః = అవియుక్తః । శరణః । సుశీలః = శోభనశీలవానిత్యర్థః శరణలింగయోస్సతీపతిభావస్యోక్తత్వాత్ప్రతివ్రతాదృష్టాంతః కథితః ॥

అ ॥ అథేమమర్థమేవవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ పతింవినాయథాస్త్రీణాం సేవాన్యస్యవిగర్హ
ణా ॥ శివంవినాతథాన్యేషాంసేవానిందాకృతాత్మనాం ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్త్రీణాంపతింవినా = ప్రాణకాంతంవినా । అన్యస్య = పరపురుషస్య । సేవా । యథా గర్హణా = నిందితా । తథా । కృతాత్మనాం = కృతకృత్యానాం శివశరణానాం । శివంవినా = శివలింగంవినా । అన్యేషాం = విష్ణ్వాదిదేవానాం । సేవానిందాభవతీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథోక్తార్థం సంగృహ్యాహ ॥

శ్లో ॥ బహునాత్రకిముక్తేనశివజ్ఞానైకనిష్ఠతా ॥ శీలమి త్యుచ్యతేసద్భిశ్శీలవాంస్తత్పరోమతః ॥ ८ ॥

వ్యా ॥ అత్రశీలవిషయే । బహుభాషణేనకిం।శివజ్ఞానైకనిష్ఠతా=శ్రు తిషుసిద్దిష్టశివజ్ఞానఏకస్మిన్నేవనిష్ఠా ॥ శీలమితిసత్పురుషైరుచ్యతే।త త్పరః=తచ్ఛీలాసక్తః । శీలవాన్ ఇతిమతః=సంమత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైవం విధశీలవాన్ శరణఏవశివలింగైక్యఇతిశరణస్థలంసమాపయతి॥

వృ॥శివాత్మబోధైకరతస్థిరాశయః । శివంప్రపన్నోజగతామగోచరః శివైకనిష్ఠాహితశీలభూషణః శివైక్యవాన్నేషహికథ్యతేబుధైః॥

వ్యా ॥ శివాత్మబోధైకరతః=లింగాంగజ్ఞానైకనిష్ఠస్సన్ ।జగతామగోచ రం=శివ.।ప్రపన్నః=రక్షేతిశరణంగతః ।స్థిరాశయః=శివశరణయోర్వ్య క్తీభూతసత్పతిభావయుక్తచిత్తః । శివైకనిష్ఠాహితశీలభూషణః=శివలింగై కనిష్ఠాకృతిశీలాలంకారవాన్ ఏషశరణః । శివైక్యవానితి । బుధైః=శి వాగమప్రవీణైః । కథ్యతే । హి । ప్రసిద్ధమిత్యర్థః ॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌ
శరణస్యచతుస్థలప్రసంగోనామ
త్రయోదశోయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

ఐక్యస్థలం.

అథాగస్త్యప్రశ్నః అగస్త్యఉవాచేతి.

శ్లో ॥ తామసత్యాగసంబంధాన్నిర్దేశాత్ప్రేతస్తథా ॥

శరణాఖ్యస్యభూయోస్యైకథమైక్యనిరూపణం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ తమోభాగనిరాకరణాత్ । జ్ఞాననిర్దేశాత్ । తథాశీలసంపాదనాత్ । శరణాఖ్యస్యాస్యైతావస్థాత్రిణకథమైక్యనిరూపణం । లింగాంగయోర్భేదఘటితత్వాదితి ॥ ౮ ॥ అస్యోత్తరందదాతి ॥ శ్రీరేణుక ఉవాచేతి ॥

శ్లో ॥ ప్రాణలింగాదియోగేనసుఖాతిశయమీయివాన్ ॥ శ
రణాఖ్యశ్శివేనైక్యభావనాదైక్యవాన్భవేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ప్రాణలింగాదియోగేన=బాహ్యలింగపూజాధ్యానాంతర్లింగపూజాధ్యానయోగేన । సుఖాతిశయం=శివసుఖాతిశయం । ఈయివాన్=లబ్ధవాన్ । శరణాఖ్యః । శివేన=శివలింగేన । ఐక్యభావనాత్=ఏకత్వచింతనాత్ । ఐక్యవాన్=శివలింగైక్యవాన్ । భవేత్=స్యాదిత్యర్థః । అయంభావః । లింగాత్మనోర్భేదోనసంభవతి । చిదేకరూపత్వాత్ । నను । చిద్రూపత్వేపివ్యక్తిభేదోస్తీతిచేత్ ఉచ్యతే । సజీవః పరిచ్ఛిన్నచిత్ప్రకాశరూపోవాయద్యపరిచ్ఛిన్నచిత్ప్రకాశరూపోవా । నాద్యః । పరిమితఘటాదిప్రకాశవత్ । స్వవిషయస్వమాత్రనిష్ఠత్వేనపరవిషయపరస్వరూపేష్వంధబధిరప్రాయత్వేన । చైత్రోమైత్రాద్భిన్నః మైత్రశ్చైత్రాద్భిన్నః చైత్రశ్చాహంజానామిమైత్రమహంజానామీతిబాహ్యభ్యాంతరానుసంధానంనసంభవతీతి । చైత్రోపరిమితప్రకాశస్యస్వమాత్రనిష్ఠత్వాత్ । మైత్రస్వరూపతద్విషయయోరంధబధిరప్రాయత్వాత్ ఏవంచైత్రోహమితిప్రకాశస్యాప్యదీతి । అథాపరిచ్ఛిన్నప్రకాశత్వే ... ప్రకాశద్వయాంగీకారోనసంభవతి । సేవ్యసేవకభావాద్యసంభవాత్ । ప్రకాశైక్యేకల్పితభేదమాదాయతత్సంభవాత్ప్రకాశైక్యమంగీకరణీయం । సర్వాపసర్వశబ్దయోర్మార్గయోః కార్యకోటిప్రవిష్టత్వేనాంతకాలికత్వాత్ । జ్ఞత్వకర్తృత్వయోశ్శివస్వాభావికత్వాత్ । ఇతితదేకత్వచింతనాదైక్యవాన్స్యాదితి ॥ ౮ ॥ అథాస్యాపిస్థలభేదాస్సంతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఐక్యస్థలమిదంప్రోక్తంచశుద్ధాణామునిపుంగవ ॥
ఐక్యమాచారసంపత్తిరేకభాజనసేవచ ॥ సహభోజన
మిత్యేషాంకర్మణాల్లక్షణముచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ ఏకమేవతస్యసత్యపక్షల్పొవాపికల్పోవ్రతా
చరభిదాస్తి । నైవాత్రకించనభిదాస్త్యత్రభిదామినమన్యమానశ్శతధాసహ
స్రధాభినోన్నస్మృత్యోర్మృత్యుమాప్నోతీతవేదానద్వయంస్వప్రకాశం
త్యుత్తరతాపనీయశ్రుత్యనుసారేణలింగైక్యస్యలక్షణంపంచభిస్సూత్రైః ప్ర
తిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ విషయానందకణికానిస్పృహోనిర్మలాశయః ॥
శివానందమహాసింధుమజ్జనాదైక్యముచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ విషయానందకణికానిస్పృహః=శబ్దాదివిషయానందలేశే
ష్వవిరక్తస్సన్ ।నిర్మలాశయః=నిర్మలచిత్తవానేవ ।శివానందమహాసిం
ధుమజ్జనాత్=శివానందమహాసముద్రేతాదాత్మ్యానుప్రవేశనాత్ । ఐక్యం
లింగైక్యస్థలమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥
అ ॥ నన్వీదమైక్యంకీదృశస్య సంభవతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ నిర్ధూతమలసంబంధో నిష్కళంకమనోగతః ॥
శివోహమితిభావేననిరూఢోహిశివైక్యతాం॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నివారితాణవాదిమలసంపర్కవాన్=కళంకరహితమనోవ్యా
పారవాన్ శివోహమితిపరామర్శనేన శివలింగైక్యతాం। నిరూఢోహి
భజతీతిప్రసిద్ధం ॥ అ ॥ అథ కింపశ్యనాస్తీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివేనైక్యంసమాపన్నశ్చిదానందస్వరూపిణా ॥ న
పశ్యతిజగజ్జాలం మాయాకల్పితవైభవం ॥౬॥

వ్యా ॥ మాయాశక్తిపరికల్పితం విశ్వమపశ్యన్నాస్తఇత్యర్థః ॥
అ ॥ తర్హి లోనపశ్యతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మాండబుద్బుదోద్భేదవిజృంభీ యస్య వీచిమాన్ ॥
మాయాసింధుర్లయం యాతి శివైక్యబడబానలే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మాండబుద్బుదోద్భేదవిజృంభీ=బ్రహ్మాండరూపబుద్బుదావిర్భావేనవర్ధిష్ణుః । తత్రవీచిమాన్=షట్త్రింశత్తత్త్వలక్షణవీచిమాన్ । మాయాసింధుః । శివైక్యబడబానలే=శివలింగైక్యరూపబడబాగ్నౌ । లయం యాతి । అతఃకారణాత్ ప్రపంచదర్శనం. నాస్తిఉపాదానకారణనాశాత్కార్యనాశస్యావశ్యమంగీకరణీయత్వాత్ ॥

అ ॥ అథ తదేవవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ మాయాశక్తితిరోధానాచ్ఛివే భేదవికల్పనా॥ ఆత్మ
నస్తద్వినాశేతు నాద్వైతాత్కించిదిష్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివేమాయాశక్తేస్తిరోధానాత్=ప్రసరణాత్ । ఆత్మనః=జీవస్య । భేదవికల్పనా । స్యాత్ । తద్వినాశే=మాయాప్రసరణస్యనాశే । అద్వైతాత్ । కించిత్=ఈషద్భేదోఽపి । నేష్యతే । నేచ్ఛావిషయీక్రియతే ॥ అ ॥ నను శివజీవయోః పతిపశులక్షణభేదశ్రవణాత్ కథంకించిద్భేదోఽపినేష్యతఇత్యుక్తమిత్యత్ర । అహమేకోనమేకశ్చిన్నాహమన్యస్యకస్యచిత్ ।నతంపశ్యామియస్యాహంనతంపశ్యామియోమమేతిదేవీకాలోత్తరవచనానుసారేణశివలింగైక్యస్యప్రసిద్ధశివాద్వైతంపంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ పశుత్వంచపతిత్వంచమాయామోహవికల్పితం ॥
తస్మిన్ప్రశయమాపన్నేకఃపశుఃకోనువాపతిః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ అథాస్య సంసారస్యభేదవల్మీకనిష్ఠసర్పరూపత్వాత్ కిము స్యౌషధమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ఘోరసంసారసర్పస్య భేదవల్మీకశాయినః ॥ బా
ధకంపరమాద్వైతభావనాపరమౌషధం॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ భేదవల్మీకశాయినః=జడాజడభేదః । జీవజీవభేదః । జీవజడభేదః । జీవేశ్వరభేదః । జడేశ్వరభేద ఇత్యేవం రూపపంచవిధభేదవల్మీకస్థితస్య । ఘోరసంసారసర్పస్య=జననమరణాదిభయంకరస్య సంసారసర్పస్య । బాధకమౌషధం । పరమాద్వైతభావనా=జడచేతనైక్యభావనేత్యర్థః ॥

అ॥ నన్వస్య సంసారస్య భేదబుద్ధిసముత్పన్నమహాసాగరత్వాదిత కేనోపాయేన కో వా తరతీత్యత్రాహ ॥

> శ్లో॥ భేదబుద్ధిసముత్పన్నమహాసంసారసాగరం॥ అద్వైతబుద్ధిపోతేన సముత్తరతి దేశికః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా॥ దేశికః=శివలింగైక్య ఇత్యర్థః ॥ * శిష్టం స్పష్టం॥

అ॥ నన్వియం సంసృతిః కామరక్షఃక్రియాకరీ కాళరాత్రిర్భవతి కేన నశ్యతీత్యత్రాహ ॥

> శ్లో॥ అజ్ఞానతిమిరోద్రిక్తా కామరక్షఃక్రియాకరీ॥ సంసారకాళరాత్రిస్తు నశ్యేదద్వైతభానునా ॥ ౧౨ ॥

వ్యా॥ అజ్ఞానతిమిరోద్రిక్తా=అజ్ఞానలక్షణగాఢాంధకారేణోత్పన్నా సతీ । కామరక్షఃక్రియాకరీ=కామలక్షణరాక్షసకృత్యం కుర్వతీ । సంసారకాళరాత్రిః । అద్వైతభానునా=శివాద్వైతసూర్యేణ నశ్యతీత్యర్థః ॥

> శ్లో॥ తస్మాదద్వైతభావస్య సదృశో నాస్తి యోగినాం॥ ఉపాయో ఘోరసంసారమహాతాపనివృత్తయే ॥ ౧౩ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథ శివాద్వైతాతిశయముక్త్వా సూత్రస్థ... లైక్యస్థలం సమాపయతి ॥

> శ్లో॥ అద్వైతభావనాజాతం క్షణమాత్రేఽపి యత్సుఖం॥ తత్సుఖం కోటివర్షేణ ప్రాప్యతే నైవ భోగిభిః ॥ ౧౪ ॥

వ్యా॥ భోగిభిః=రాజ్యభోగిభిరిత్యర్థః ॥ * శిష్టం స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ చిత్తవృత్తిసమాలీనజగతశ్శివయోగినః ॥ శివానంద
పరిస్ఫూర్తిర్ముక్తిరిత్యభిధీయతే ॥ ౧౩ ॥

ఇత్యైక్యస్థలం.

అథాచారసంపత్తిస్థలం.

వ్యా ॥ అథ । యథారవిస్సర్వరసాన్ప్రభుఙ్క్తే । హుతాశనశ్చాపిహి సర్వభక్షకః । తథైవయోగీవిషయాన్ప్రభుఙ్క్తే । నలిప్యతేకర్మశుభాశుభైశ్చేతిశివరహస్యవచనానుసారేణలింగైక్యస్య సదాచారసంపత్తింద్వాదశ సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివైకభావనాపన్నశివత్వో దేహవానపి ॥ దేశికో
హినలిప్యేతస్వాచారైస్సూతకాదిభిః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ శివైకభావనయాలబ్ధశివత్వవాన్ దేశికః=శివలింగైక్యః । దేహవానపి । జీవన్ముక్తస్సన్ । సూతకాదిభిః=సూతకప్రభృతిభిః స్వాచారైః=స్వేచ్ఛాచారైఃనలిప్యేతేత్యర్థః ॥ అ ॥ కస్మాదిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివాద్వైతపరిజ్ఞానేస్థితేసతిమనస్వినాం ॥ కర్మ
ణాకింనుభావ్యంస్యాదకృతేనకృతేనవా ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ మనస్వినాం=లింగైక్యనిష్ఠచిత్తవృత్తీనాం । శివాద్వైతజ్ఞానే స్థితేసతి । అకృతేనకర్మణా=దుష్టకర్మణా । కృతేనవా=సత్కర్మణా వా । కిన్నుభావ్యంస్యాత్ । నకించిదపిస్యాదిత్యర్థః ॥

అ ॥ తత్కుతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శంభోరేకత్వభావేనసర్వత్రసమదర్శనః ॥ కు
ర్వన్నపిమహాకర్మనతత్ఫలమవాప్నుయాత్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సర్వత్రసమదర్శనః=లోష్టాశ్మకాంచనాదిషుసర్వత్రస మదర్శనశ్శివలింగైక్యః । శంభోరేకత్వభావేన=ఐక్యభావేన। మహా

కర్మ=పుణ్యపాపరూపకర్మ । కుర్వన్నపి తత్ఫలం నాప్నుయా
త్సర్వస్యాపి శివమయత్వేన దర్శనాత్తల్లేపో నాస్తీతి భావః ॥ ౩ ॥

శ్లో॥ సుకృతీ దుష్కృతీ వాపి బ్రాహ్మణో వాంత్యజోపి వా॥
శివైకభావయుక్తానాం సదృశో భవతి ధ్రువం ॥ ౪ ॥

వ్యా॥ శివైకభావయుక్తానాం=సర్వత్ర శివాభేదజ్ఞానయుక్తానాం
నలింగైక్యానాం । సుకృతీ=పుణ్యాత్మా వా । దుష్కృతీ=పాపాత్మా వా।
బ్రాహ్మణో వా । అంత్యజో వా । శ్వపచో వా । సదృశః । సమానః భ
వతి । ధ్రువం=నిశ్చయః ॥

అ॥ నను శివజ్ఞానినామపి వర్ణాశ్రమప్రాప్తధర్మాః కథం త్యజనీయా
ఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ వర్ణాశ్రమసదాచారైర్జ్ఞానినాం కిం ప్రయోజనం॥
లౌకికస్తు సదాచారః ఫలాభావేపి భావ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ వర్ణాశ్రమప్రాప్తైః బ్రాహ్మణాదివర్ణబ్రహ్మచర్యాద్యా
శ్రమప్రాప్తైః సదాచారైః । జ్ఞానినాం=శివజ్ఞానినాం । కింప్రయోజనం=న
కిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః॥ కుత ఇత్యత్రాహ ॥ లౌకికస్తు సదాచారః=వర్ణా
శ్రమగతనిత్యనైమిత్తికసదాచారః । ఫలాభావేపి భావ్యతే=విధీయత
ఇత్యర్థః॥ అ॥ ప్రారబ్ధద్వైతభ్రాంతిశరీరసంబంధస్య విద్యమానత్వాత్ కథం తే
పరిత్యజనీయాః అత ... ప్రత్యవాయశ్రవణాదిత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ నిర్దగ్ధకర్మబీజస్య నిర్మలజ్ఞానవహ్నినా ॥ దే
హోపి భాసమానస్య దేహయాత్రా తు లౌకికీ ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ నిర్మలశివసంవిద్వహ్నినా పునరుత్పత్తిశంకాభావాన్నాస్త్యత్వేన
... రాహిత్యేన । దగ్ధపుణ్యపాపలక్షణకర్మబీజవతః శివజ్ఞానినః
వాయుసంబంధేనాస్త్యేన । దగ్ధపటన్యాయేన న శరీరభాసమానస్య ।

స్య। దేహయాత్రాసు=కరచరణసంచాలనాదివ్యవహృత్తిషు। లౌకికీ।
విదేహకైవల్యపర్యంతమనువర్తతఇత్యస్థిరేత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథతస్యతావదేవచిరం। యావన్నవిమోక్ష్యేత। తస్యపుత్రా
దాయఉపయంతి। సుహృదః సాధుకృత్యం ద్విషంతః। పాపకృత్యంయథా
పుష్కరపలాశమాపోనశ్లిష్యంత ఏవమేవవిద్విపాపంకర్మనశ్లిష్యతే। స
ఉత్తమఃపురుషః। సతత్రపర్యేతీతిఛాందోగ్యశ్రుత్యనుసారేణాహ॥ ...

శ్లో॥ శివజ్ఞానసమాపన్నస్థిరవైరాగ్యలక్షణః॥స్వకర్మ
ణానలిప్యేతపద్మపత్రమివాంభసా ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ శివజ్ఞానలబ్ధదృఢవైరాగ్యసంపన్నః శివలింగైక్యః। స్వకర్మ
ణా=స్వేచ్ఛాకర్మణా।అంభసా=జలేన।పద్మపత్రమివనలిప్యేతఇత్యర్థః॥

అ॥ యథావాయుస్స్పృశ్యోఽపిముక్త్వాకాశంనగచ్ఛతీతినిశ్వాసకా
రికానుసారేణశివలింగనిష్ఠస్య సర్వాపిక్రియాశివలింగపూజారూపేతి
పంచభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో॥ గచ్ఛంస్తిష్ఠన్స్వపన్నాపిజాగ్రద్వాపిమహామతిః॥
శివజ్ఞానసమాయోగాచ్ఛివపూజాపరస్సదా ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ మహామతిః=శివలింగైక్యః। గచ్ఛన్=గమనసమయే। తి
ష్ఠన్। స్థితిసమయే। స్వపన్। నిద్రాసమయే। జాగ్రత్। విషయదర్శ
నసమయే। సదా=నిరంతరం।శివజ్ఞానసమాయోగాత్=శివానుసంధాన
సంబంధాత్। శివపూజాపరః=లింగనిష్ఠఇత్యర్థః ॥అ॥ నను। విషయద
ర్శనసమయేకథంశివానుసంధానమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ యద్యత్పశ్యతిసామోదంవస్తులోకేషుదేశికః॥ శి
వదర్శనసంపత్తిస్తత్రతత్రమహాత్మనః ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ దేశికః=శివలింగైక్యః। లోకేషు। యద్యద్వస్తు=ఘటపటా
దికం। సామోదంప్రీతియుక్తంసత్।పశ్యతి।తత్రతత్ర=తస్మింస్తస్మిన్వస్తు

ని । మహాత్మనః=శివలింగైక్యస్య । శివదర్శనసంపత్తిః=శివాలోకనసం
పత్తిర్భవేత్ । శివాతిరేకేణపదార్థాంతరాభావాత్ చిన్మయస్వభా
భవేదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ । "ఆత్మాత్వంగిరిజామతిఃపరిచరాఃప్రాణాశ్శరీరంగృహం
పూజాతేవిషయోపభోగరచనానిద్రాసమాధిస్థితిః । సంచారఃపదయోః
ప్రదక్షిణవిధిస్స్తోత్రాణిసర్వాగిరోయద్యత్కర్మకరోమితత్తదఖిలం
శంభోతవారాధనమిత్యభియుక్తవచనానుసారేణ త్రికగణశుద్ధశివలింగపూ
జోపచారంత్రిభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయన్ ఆచారసంపత్తిస్థలంసమాపయతి

శ్లో ॥ యద్యచ్చింతయతేయోగీమనసాశుద్ధభావనః ॥ తత్త
చ్ఛివమయత్వేనశివధ్యానముదాహృతం ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ శుద్ధభావనః=నిర్మలభావనావానిత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం

శ్లో ॥ యత్కించిద్భాషితంలోకేస్వేచ్ఛయాశివయోగి
నా ॥ శివస్తోత్రమిదంసర్వంయస్మాత్సర్వాత్మకశ్శివః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో॥యాయాచేష్టాసముత్పన్నా జాయతేశివయోగినాం।
సాసాపూజామహేశస్యసర్వదాతద్గతాత్మనాం॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ శివయోగినాం=శివలింగైక్యానాం।యాయాచేష్టా=కాయి
కీయా।జాయతేతద్గతాత్మనాం=శివలింగేతాదాత్మ్యేనప్రవిష్టస్వరూపవతాం
తేషాం।సాసాక్రియాసర్వదా।మహేశస్య=శివలింగస్య।పూజైవేత్యర్థః॥

ఇత్యాచారసంపత్తిస్థలం.

అథ ఏకభాజనస్థలం.

వ్యా ॥ అథ పరేశ్వయే సర్వ ఏకీభవంతీతి ముండకోపనిషద్వచ
నానుసారేణ సర్వాచారసంపత్తిమతః శివలింగైక్యస్యైకభాజనస్థలం

చభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ విశ్వంశివమయంచేతిసదాభావయతోధియా ॥ శి
వైకభాజనాత్మత్వాదేకభాజనముచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ లింగైక్యస్య శివైక్యభాజనాత్మత్వాత్ = శివైకాశ్రయత్వాత్। ఏకభాజనస్థలమిత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను కిమనేన భవతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ స్వస్యసర్వస్యలోకస్యశివస్యాద్వైతదర్శనాత్॥
ఏకభాజనయోగేనప్రసాదైక్యమతిర్భవేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్వస్య=స్వాత్మనః। సర్వస్యలోకస్య=సమస్తజనస్య। అద్వైతదర్శనాత్=అహమితిచిదైక్యదర్శనాత్ । ఏకభాజనయోగేన=ఏకకూటత్వేన।ప్రసాదైక్యమతిః=శివప్రసాదఏవస్వప్రసాదః। స్వప్రసాదఏవశివప్రసాదః। సఏవస్వాతిరిక్తఇవభాసమానస్యశివభక్తస్యప్రసాదఇతి। ప్రసాదైక్యమతిర్భవేదితి చరమూర్తిపాదోదక ప్రసాదావపి శివస్య స్వస్యచయోగ్యావితిభావః ॥ ...

అ ॥ నను శివస్యవిశ్వస్యైకరూపత్వేతయోఃస్థితిఃకథమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివేవిశ్వమిదంసర్వం శివస్సర్వత్రభాసతే ॥ ఆ
ధారాధేయభావేనశివస్యజగతస్థితిః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శివేవిశ్వంవిశ్వస్మిన్ శివఇతిబీజాంకురన్యాయేనాధారాధేయభావేనసంబంధేనసామరస్యేన శివస్యజగతః స్థితిరిత్యర్థః॥ ...

అ ॥ ఏవం చిదైకభాజనతాం ప్రాప్తస్యమాయికభేదేనప్రయోజనంనాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ చిదేకభాజనంయస్యచిత్తవృత్తేఃశివాత్మకం ॥ నా
న్యత్తస్యకిమేతేన మాయామూలేనవస్తునా ॥ ౪ ॥ ...

వ్యా ॥ యస్య।లింగైక్య।స్యచిత్తవృత్తేః=మనోవ్యాపారస్య। చిత్=మ

నోన్యాసారరూపాంక్షప్తిరేవ । శివాత్మకమేకభాజనః=శివస్వరూపైకభాజనః ।తస్యమాయామూలేన=మాయామూలకేన।పత్రేన=భేదేన। కింన్నుప్రయోజనం । నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్విదంవిశ్వంకథం శివాత్మకమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ చిత్ప్రకాశయతేవిశ్వంతద్వినానాస్తివస్తుహి॥ చిదేకనిష్ఠచిత్తానాం కింమాయాపరికల్పితైః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥విశ్వం=ఘటాద్యాపలక్షితఃఖలప్రపంచః । చిత్ప్రకాశయతే।తద్వినాచిత్ప్రకాశంవినా। వస్తు=ఘటాదివస్తు। నాస్తి। విషయసత్వాపగమే విదేవభగవతిశరణమితిప్రాభాకరాఅపిమన్యంతే। అతః యద్యద్యత్ తయాభాసతే తత్తదాత్మకం జలతరంగాదివదితిచిదేకనిష్ఠచిత్తానాం మాయాపరికల్పితైః ప్రాపంచికవేద్యపదార్థైః। కిం ప్రయోజనమిత్యర్థః।

అ ॥ అథైకభాజనస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ వృత్తిశూన్యేస్వహృదయే శివలీనేనిరాకులే ॥ యస్సదావర్తతేయోగీసముక్తోనాత్రసంశయః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యః శివయోగీ। వృత్తిశూన్యే=వ్యాపారశూన్యే। నిరాకులే=క్షోభరహితే। శివలీనే=శివలింగైక్యభూతే। స్వహృదయే=సదావర్తతే సః ముక్తః జీవన్ముక్తఇత్యర్థః । అత్రసందేహోనాస్తీత్యర్థః ॥

ఇత్యేకభాజనస్థలం.

అథ సహభోజనస్థలం.

అథ అగ్రాహ్యమగ్రాహ్యేణ వాయుంవాయవ్యేనసోమంసౌమ్యేనగసతిస్వేనతేజసాతస్మాదుపసంహర్తేమహాగ్రాసాయవైనమోనమ ఇత్యథర్వశ్రుత్యనుసారేణైకభాజనస్థలనిష్ఠస్య సహభోజనస్థలం దశభిః పద్యైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ గురోశ్శివస్యశిష్యస్యస్వస్వరూపతయాస్మృతిః ॥ స
హభోజనమాఖ్యాతం సర్వగాసాత్మభావనః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ శ్రీగురోః శివలింగస్యశిష్యస్యచ । స్వస్వరూపతయా=స్వా
త్మాభేదేన । అస్మత్ప్రత్యయాతిరిక్తత్వేన । స్మృతిః । సర్వగాసాత్మభా
వనః=ఘటోమయాజ్ఞాతః । పటోమయాజ్ఞాతః । చైత్రోమయాజ్ఞాతః
మైత్రోమయాజ్ఞాతఇతి విశ్వభేదగ్రసనమేవస్వరూపత్వాత్ ।సహభోజ
నం=అనుభూతపదార్థస్యపునః స్వాత్మవిశ్రాంతత్వేనపరామర్శనలక్ష
ణం సహభోజనమిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ విశేషమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివంవిశ్వగురుంసాక్షాద్యోజయేన్నిత్యమాత్మని । ఏ
కత్వేనచిదాకారే తదిదంసహభోజనం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ సాక్షాచ్చిదాకారే=ఆత్మని । శివంగురుంవిశ్వంచ।ఏకత్వేన=
ఏకరూపత్వేన।నిత్యంసంయోజయేత్ । సంయోజనంనామ అస్మద్రూపాన
తిరిక్తత్వేనపరామర్శనంయదస్తితదిదంసహభోజనం । అత్ర గురుశివ
యోరస్మద్రూపానతిరిక్తత్వాత్ స్వాత్మైక్యేన సంయోజనం సంభవతి
ఇదంరూపతయాభాసమానస్య జడస్య । కథమాత్మైక్యసంయోజనంసంభ
వతీతినాశంకనీయం । తస్యాప్యుక్తరీత్యాత్మవిశ్రాంతత్వాత్ । అన్యథాస్మృ
తిర్నస్యాత్ । సంసారస్యాపిసవిషయత్వేనైవాత్మసమవేతత్వాత్ ॥

అ ॥ అథ పునరపివిశేషమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అయంశివోగురుశ్చైషజగదేతచ్చరాచరం ॥ అ
హంచేతిమతిర్యస్య నాస్త్యసౌవిశ్వభోజకః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ అయంశివః । ఏషగురుఃస్వామీ । ఏతత్ స్థావరజంగమాత్మకం వి
శ్వం । అహంచ ఇతియస్య।బుద్ధిః=భేదబుద్ధిః । నాస్తి । సోసౌశివలింగైక్యః ।
విశ్వభోజకః=జగద్భేదభక్షకఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథేతోపివిశేషమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అహంభృత్యశ్శివస్స్వామీ శిష్యోహంగురు రేవహి ॥
ఇతియస్యమతి ర్నాస్తిసచాద్వైతపదేస్థితః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శివఃస్వామీ । అహంభృత్యః । ఏషగురురహంశిష్యః=ఇతియ
స్యమతిః=భేదబుద్ధిః । నాస్తి । సచశివలింగైక్యః । అద్వైతపదే=విశ్వ
దగ్రాసాత్మక శివాద్వైతస్థానే । స్థితః=తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ అ ॥ అశే
షిధసహభోజన సంపన్నఏవఃవిశ్వ హోమీతికథ్యత ఇత్యాహ॥

శ్లో ॥ పరాహంతాగ్నయేస్వాత్మపావకేవిశ్వభాస్వతి ॥
ఇదంతాహవ్యహోమేనవిశ్వహోమీతికథ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ విశ్వప్రకాశకే=ఉత్కృష్టమూలాహంకారమయే । స్వా
గ్నౌ ఇదంతారూపహవనద్రవ్యహోమేన విశ్వహోమీతికథ్యతఇత్య
ర్థః ॥ అ ॥ నను కాస్సాపరాహంతేత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ అహంశివోగురుశ్చాహమహంవిశ్వంచరాచరం ॥
యయావిజ్ఞాయతేసమ్యక్సాపూర్ణాహంతేతిసాస్మృతా ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివోహం। గురురహంచ । చరాచరం విశ్వమహమితి ।
యాదిత్యాసమ్యక్ విజ్ఞాయతే । అత్ర । పరిస్యనమర్శాత్మాసాదిః
రసవాహినీపరావాగ్యా । ఆద్యంతపర్యాహృత వర్ణగణాసత్య
తాసేతి పంచాశికాశాస్త్రప్రసిద్ధ్యా । దేశకాలాద్యాకారకృత సంకో
హిత్యేన తద్వాచకసకలమాతృకార్ణకోటిడీకారలక్షణ ప్రత్యాహా
కారహకారసంమేళనాత్మకతదంతర్గతవేద్యసంసార రలక్షణబింద్వ
దస్ఫురితపరశక్తిశివాత్మకత్వేన స్థూలప్రపంచోత్పత్తేః ప్రాక్తత్కారణ
నాండరసన్యాయేనసామాన్యతోహమితి । పశ్చాత్ అన్యవ్యామిశ్రి
తంత్రింభేదాశక్యావభాసనంప్రతిబింబమితి తల్లక్షణయోగసామ్యే
తిబింబగత్యా విశ్వమయత్వేన స్వాతంత్ర్యేణ భాసమానాపూర్ణా
హంతేతిస్మృతేత్యర్థః ॥

అ॥ అథోక్తలక్షణవిశ్వహోమ్యైవజ్ఞానయజ్ఞదీక్షితఇత్యాహ॥ ...

శ్లో॥ ఆధారవహ్నౌచిద్రూపే భేదజాతం జగద్ధవిః ॥ జు
హోతిజ్ఞానయజ్వాయస్సజ్ఞేయోవిశ్వహవ్యభుక్ ॥ ౭॥

వ్యా॥ చిద్రూపే=జ్ఞానస్వరూపే। ఆధారవహ్నౌ=అజ్ఞాదకత్రికోణవహ్నౌ। భేదజాతం మాయాకల్పితం। జగద్ధవిః=విశ్వహవిః। యోజుహోతిసః। విశ్వహవ్యభుక్=విశ్వహవిర్భోక్తా। జ్ఞానయజ్వా=జ్ఞానయజ్ఞదీక్షిత ఇతిజ్ఞేయః। జ్ఞాతుంయోగ్యఇత్యర్థః॥ ...

అ॥ నను ప్రత్యక్షవహ్నౌతద్వ్యతిరిక్తకాష్ఠాదౌనిక్షిప్తేసతితన్నాశో దృశ్యతే। జ్ఞానాగ్నౌనిక్షిప్తజగతోనాశఃకథమిత్యాత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ చిదాకాశేపరాకాశే పరమానందభాస్వతి ॥విలీన
చిత్తవృత్తీనాం కావావిశ్వక్రమస్థితిః ॥ ౮ ॥ ...

వ్యా॥ చిదాకాశేపరాకాశే ఊర్ధ్వహృత్కమలకర్ణికావివరే। పరమానందభాస్వతినిత్యానందమయమహాలింగాఖ్యభానౌ । విలీనచిత్తవృత్తీనాం=లయీభూతమనోవ్యాపారవతాం। లింగైక్యానాం। విశ్వక్రమస్థితిః విశ్వవ్యాపారవర్తనం। కాపినాస్తీత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ తస్యసహభోజన సంపన్నస్య లింగైక్యస్యముక్తిస్వరూపం సూత్రద్వయేన కథయతి ॥ ...

శ్లో॥ నిరస్తవిశ్వసంబాధనిష్కళంకేచిదంబరే। భావయే
ల్లీనమాత్మానంసామరస్యస్వభావతః॥ ౯ ॥ సైషావిద్యాప
రాజ్ఞేయా సత్తానందప్రకాశినీ ॥ ముక్తిరిత్యుచ్యతేసద్భిర్జ
గన్మోహనివర్తినీ ॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ నివారిత జననమరణాదిక్లేశదోషరహితేచిదాకాశస్వరూపే మహాలింగేఅంగశబ్దవాచ్యమాత్మానంస్వరూపహానివృద్ధివ్యతిరేకేణసజాతీయసమాన సమరసభావేన।లీనం=స్థిరసిద్ధిమంతం। భావయేత్ సైషా=

సచ్చిదానందస్వరూపప్రకాశినీ పరావిద్యేతిజ్ఞాతుంయోగ్యా।జగన్మో
హనివర్తినీ=విశ్వభేదభ్రాంతినివర్తినీ । పరాముక్తిగిలినస్పృహుష్టైరుక్త
తఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ అథాయం శివలింగైక్యఏవ మోక్షలక్ష్మీనివాసస్థా
భూతఇత్యుక్త్వాసహభోజనస్థలం సమాపయతి॥

వృ ॥ భక్తాదిధామార్పితధర్మయోగా త్ప్రాప్తైకభావఃపరమాశ్చ
తేన ॥ శివేనచిద్వ్యోమమయేనసాక్షా న్మోక్షశ్రియోభాజనతాముపైతి

వ్యా ॥ చిద్వ్యోమమయేన=ఊర్ధ్వహృత్కమలమధ్యస్థచిదాకాశ
స్వరూపేణ । పరమాద్భుతేన=పరమాశ్చర్యరూపేణ । శివేన=శివలింగే
న। స్వరూపహానివృద్ధివ్యతిరేకేణసమానసమరసత్వేనలబ్ధైకత్వాశ్శి
వలింగైక్యః । భక్తాదిధామార్పితధర్మయోగాత్ । భక్తాదిస్థలగతసదా
చారసంబంధాత్ । ప్రత్యక్షమోక్షలక్ష్మ్యాః। భాజనతాం=ఆశ్రయత్వ
ఉపైతి । ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌ
శివలింగైక్యస్య చతుర్విధస్థల
ప్రసంగోనామచతుర్దశీయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః

శ్రీ

అథలింగస్థలాని.

దీక్షాగురుస్థలం.

అథ భక్తాదిశివలింగైక్యాంతషట్స్థలోక్తపిండాదిసహభోజనాం
తచతుశ్చత్వారింశదవాంతరస్థలనిరూపిత సదాచారసంపన్నస్యలింగ

స్వవర్ణాశ్రమాదిసంకల్పః కల్పశూన్యత్వేన సహ ప్రకృతాచారః వృత్త్యా సహ భోజనసంపన్నత్వాల్లింగరూపత్వేన తదాచరణీయ లింగాచారస్థలానిరూపయతి ॥

శ్రీరేణుకః ॥ శ్లో ॥ షట్స్థలోక్తసదాచారసంపన్నస్య
యథాక్రమం ॥ లింగస్థలాని కథ్యంతే జీవన్ముక్తిపరాణి చ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అంగషట్స్థలోక్తసదాచారసంపన్నస్య శివలింగైక్యస్య క్రమేణ జీవన్ముక్తిపరాణి లింగషట్స్థలాని కథ్యంత ఇత్యర్థః ॥

అథాగస్త్యప్రశ్నః అగస్త్య ఉవాచేతి॥

శ్లో ॥ భక్తాద్యైక్యాంతసామాన్యనిరుక్తాన్యంగస్థలాని చ ॥ లిం
గస్థలాని కానీహ కథ్యంతే తివాపుః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥

శ్రీరేణుక ఉవాచ ॥ శ్లో ॥ సర్వాదిజ్ఞానశూన్యాంతా
భక్తాదిస్థలసంశ్రితాః ॥ స్థలభేదాః ప్రకీర్త్యంతే పంచాశత్స
ప్త చాధునా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ భక్తాద్యైక్యాంతాంగషట్స్థలసంశ్రితాః=దీక్షాగుర్వాదినిష్కలజ్ఞానశూన్యాంతాః ॥ సప్తోత్తరపంచాశల్లింగస్థలభేదా అధునా కథ్యంత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ భక్తస్థలగతలింగస్థలభేదాన్ సూత్రయోగేణ కథయతి ॥

శ్లో ॥ ఆదౌ నవస్థలానీహ భక్తస్థలసమాశ్రయాత్ ॥ కథ్యం
తే గుణసారేణ నామాన్యేషాం పృథక్ శృణు ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ ఇహ=లింగషట్స్థలే । భక్తస్థలసమాశ్రయాత్ । ఆదౌ నవస్థలాని । గుణసారేణ=శ్రేష్ఠత్వేన । ఏషాం నవస్థలానాం నామాని పృథక్పృథక్ కథ్యంతే శృణ్విత్యర్థః । అ ॥ అథ తాన్యుద్దిశతి ॥

శ్లో ॥ దీక్షాగురుస్థలం పూర్వం తతః శిక్షాగురుస్థలం ॥
ప్రజ్ఞాగురుస్థలం చాథ క్రియాలింగస్థలం తతః ॥ ౫ ॥

భావలింగస్థలంచాథజ్ఞానలింగస్థలంతతః॥ స్వయంపరంచ
రంచేతితేషాంలక్షణముచ్యతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ । దీయతేచయయాజ్ఞానం క్షీయతేచ
లత్రయం । సాదీక్షాసంజ్ఞితాతస్యాం గురుర్దీక్షాగురుస్మృత ఇతివా
ళోత్తరవచనానుసారేణ శివలింగైక్యపదదీక్షాగురురితికథయతి॥

శ్లో ॥ దీయతేపరమంజ్ఞానంక్షీయతేపాశబంధనం ॥ య
యాదీక్షేతిసాతస్యాంగురుర్దీక్షాగురుస్మృతః॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ యయా పరమజ్ఞానం=ఉత్కృష్టశివజ్ఞానం । దాదానఇతి
తుగత్యాదీయతే । పాశబంధనం=మలమాయాదిపాశబంధనం । క్షీ
ఇతిధాతుగత్యాక్షీయతే । సాదీక్షేతి । మతా=సంమతా । తస్యాం=
త్రివిధాలక్షణదీక్షాయాం । గురుః=గౄనిగరణ ఇతి ధాతుగత్యా
దేశకృచ్ఛివలింగైక్యాదీక్షాగురురితిస్మృత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ । గురుస్వరూపం విశదయతి ॥

శ్లో ॥ గుణాతీతంగుకారంచరూపాతీతంరుకారకం ॥ గు
ణాతీతమరూపంచయోదద్యాత్సగురుస్మృతః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ గుకారం ప్రాకృతగుణాతీతం । రుకారం అశుద్ధమాయా
పాతీతం । గుణాతీతమరూపంచ ।మండలత్రయాత్మకగుణత్రయం । స్థూ
ర్జయబైందవకలాశూన్యచిన్మయవస్తు యః । దదాతి=ఉపదిశతి । స
రుస్మృతః । గురురితిస్మృతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అద్వైతత్ప్రసంగాదాచార్యస్వరూపంచవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ ఆచినోతిచశాస్త్రార్థానాచారేస్థాపయత్యలం॥
స్వయమాచరతేయస్మాదాచార్యస్తేనచోచ్యతే॥ ౯ ॥

వ్యా॥ శాస్త్రార్థాన్=వీరశైవశాస్త్రరహస్యార్థాన్ ।। ప్రకటీకృ
కథయతి । ఆచారే=వీరశైవాచారే । శిష్యాన్ । అలం=అధిక్యేన ।

పయతి=యః యతి । స్వయంచవీరశైవాచారేఆచరతే। తేనహి=తేన కారణేన । ఆచార్యో=వక్తాపశలోస్యైలబ్ధైకకతపన్లీ శ్రుత్యనుసారేణాచార్య ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ। దేశికశబ్దనిర్వచనంచకృత్వా శివలింగైక్యపదజగద్గురిరితిసూత్రోక్తదీక్షాగురుస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో॥ షడధ్వాతీతయోగేనయతతేయస్తుదేశికః ॥ మా
యాబ్ధితారణోపాయహేతుర్విశ్వగురుశ్శివః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ జ్ఞానాన్ముక్తిందిశతియస్సదేశిక ఇతిస్మృత ఇతికామికవాక్యప్రసిద్ధోయోదేశికః । షడధ్వాతీతయోగేన=అధ్వనామధ్వస తేశ్రేష్ఠస్యాధ్వనఃపారగఃయేతి శ్రుతిప్రసిద్ధవర్ణపదాది షడధ్వాతీతయోగేన। యతతే=ఉద్యోగవాన్ స్యాత్। సశివఃశివలింగైక్యః । మాయాబ్ధితారణోపాయహేతుభూతజగద్గురిత్యర్థః॥ అ॥ అథకథమయంజగద్గురిత్యాహ ॥

శ్లో॥ అఖండంయేనచైతన్యంవ్యజ్యతేసర్వవస్తుషు ॥
ఆత్మయోగప్రభావేనసగురుర్విశ్వభాసకః॥ ౧౧ ॥

వ్యా॥ సర్వవస్తుషు=నీలపీతాదిసకలవస్తుషు।ఆత్మయోగప్రభావేన=స్వానుభవబలాత్ । అఖండం=సచ్చిదానందాత్మకం । చైతన్యం । యేన వ్యజ్యతే । నీలపీతాదిప్రతినియతపదార్థావభాసనకాలేప్యహమిత్యఖండచైతన్యమనువర్తతఏవ । అన్యథాతద్వైద్యదర్శనంనస్యాదితిస్ఫుటీక్రియతే । సగురుః । విశ్వభాసకః=విశ్వప్రకాశకఇత్యర్థః॥ ...

ఇతిదీక్షాగురుస్థలం

అథశిక్షాగురుస్థలం

వ్యా॥ అథ। బోధ్యబోధకభావేనజ్ఞానద్వారేణశాస్యతే। శిష్యోహియేనగురుణా సశిక్షాగురురుచ్యతఇతి వాతులోత్తరవచనానుసారేణ శిక్షా

గురుస్థలంనిరూపయతి ॥

శ్లో॥ దీక్షాగురురసౌశిక్షా హేతుశ్శిష్యస్య బోధకః ॥
ప్రశ్నోత్తరప్రవక్తాచశిక్షాగురురితీర్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ అసౌదీక్షాగురుః శిష్యస్య బోధకస్సన్ । ప్రశ్నోత్తర
క్తా-శిష్యకృతప్రశ్నస్యోత్తరం దత్వా శిక్షాహేతుస్సన్-శిక్షాకారణస్సన్
శిక్షాగురురితిఖ్యాతఇత్యర్థః ॥ అ । అథాముమేవార్థంస్ఫుటయతి

శ్లో॥ బోధకోయంసమాఖ్యాతో బోధ్యమేతదితిస్ఫుటః॥
శిష్యేనియుజ్యతేయేనసశిక్షాగురురుచ్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ అయం-శివసిద్ధాంత బోధకః । పరమాత్మప్రకాశక ఇత్యర్థః
ససోస్తిప్రత్యయోలోకే యశ్శబ్దానుగమాదృతే। ఇతివైయ్యాకరణోక్త
స్ఫుటం । దేశికోపదేశస్ఫుటీభూతంపతత్ శివయోగజ్ఞానం బోధ్యం
తియేనగురుణాశిష్యః సమాఖ్యాతః । బోధకస్సన్ । నియుజ్యతే-
చ్యతే। సశిక్షాగురురిత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ ఆచార్యపూర్వరూపం । అంతేవాస్యుత్తరరూపం । విద్యా
సంధిః ఆచార్యోంతేవాసినమాశాస్తీతిశ్రుత్యనుసారేణద్వైః ద్వ్యేకత్వ
రూపంవర్ణయతి ॥

శ్లో॥ సంసారతిమిరోన్మాథిశరచ్చంద్రమరీచయః॥ వాచో
యస్యప్రవర్తంతేతమాచార్యంప్రచక్షతే ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ యస్యవాచః=ఉపదేశవాక్యాని । సంసారతిమిరవినాశ
శరచ్చంద్రమరీచయ ఇవప్రవర్తంతే , తం ఆచార్యంసంతం । ప్రవ
లేఽకథయంతి॥

శ్లో॥ దదాతియఃపతిజ్ఞానంజగన్మాయానివర్తకం।అద్వై
తవాసనోపాయంతమాచార్యవరంవిదుః ॥౪ ॥

వ్యా॥ యః । జగన్మాయానివర్తకం=ప్రాపంచికభేదభ్రాంతినివర్త

కం। పతిజ్ఞానం=పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరం శాశ్వతం శివమచ్యుతమితి నారాయణోపనిషత్ప్రసిద్ధస్యాత్మాభిన్న శివజ్ఞానం। దదాతి=ప్రకాశయతి। త॥ ఆచార్యవరం। ఆచార్యశ్రేష్ఠం సంతం। విదుః=జానంతీత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ శివాద్వైతజ్ఞానసంపన్నస్సన్। శిష్యసందేహవారక ఏవ గురుశ్శ్రేష్ఠ ఇతి సూత్రద్వయేనాహ॥ ...

శ్లో॥ పూర్వపక్షం సమాదాయ జగద్భేదవికల్పనం॥ అ
ద్వైతకృతసిద్ధాంతో గురుశేషగుణాధికః॥ ౫॥

వ్యా॥ జగద్భేదవికల్పనం=ప్రాపంచికభేదద్వైవిధ్యాదిశిష్టం పూర్వపక్షం। సమాదాయ=అంగీకృత్య। అద్వైతకృతసిద్ధాంతవానేష గురుః। శిష్యగురురేవ। గుణాధికః=శ్రేష్ఠ ఇత్యర్థః॥ ...

శ్లో॥ సందేహవనసందోహసముచ్ఛేదకుఠారికా॥
యత్సూక్తిధారా విమలా స గురూణాం శిఖామణిః॥ ౬॥

వ్యా॥ విమలా=నిర్మలా। యత్సూక్తిధారా=యస్య గురోరుపదేశవాక్యధారా। సందేహవనసందోహసముచ్ఛేదకుఠారికా=సంశయారణ్యసమూహచ్ఛేదపరశుః। సః। గురూణాం। శిఖామణిః=శ్రేష్ఠ ఇత్యర్థః॥ అ॥ అథేమమర్థం వేవవిశేషయతి సూత్రద్వయేన॥ ...

శ్లో॥ యత్సూక్తిదర్పణాభోగే నిర్మలే దృశ్యతే సదా॥
మోక్షశ్రీర్బింబరూపేణ స గురుర్భవతారకః॥ ౭॥

వ్యా॥ నిర్మలే। యస్యోపదేశోక్తి। దర్పణమండలే। మోక్షలక్ష్మీః బింబరూపేణ=ప్రతిబింబరూపేణేత్యర్థః। దృశ్యతే=ప్రకాశతే=స గురుః। భవతారకః=సంసారార్ణవతారక ఇత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ ప్రకారాంతరేణాహ. ...

శ్లో॥ శిష్యాణాం హృదయాలేఖ్యం ప్రద్యోతయతి యః
స్వయం॥ జ్ఞానదీపికయానేన గురుణా కస్స మోభవేత్॥ ౮॥

వ్యా ॥ యఃశ్రీగురుః । శిష్యాణాం । హృదయాంలేఖ్యం=హృద్గతవస్తుజరూపచిత్రం । జ్ఞానదీపికయా=జ్ఞానదీపేన। ప్రకాశయతి=ప్రకాశయతి। అనేనగురుణా=శిక్షాగురుణా । కస్సమోభవేత్ । నకోపి సమఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అద్వైతాద్యనుభవగురురస్తి వేత్యతఃప్రస్తితిదుర్లభ ఇత్యుక్త్వా శిక్షాగురుస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ పరమాద్వైతవిజ్ఞానపరమార్థపధిదర్శనతః ॥ సంసారరోగనిర్మాణధీ దేశికఃకేనలభ్యతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ శివకారుణ్యరహితేనకేనాపినలభ్యతఇత్యర్థః॥

ఇతిశిక్షాగురుస్థలం.

అథ జ్ఞానగురుస్థలం.

అథ॥శివరూపానుసంధాయిజ్ఞానంయేనోపదిశ్యతే ॥ ముముక్షోర్మోక్షసిద్ధ్యర్థం సజ్ఞానగురురుచ్యత ఇతివాతులోత్తరవచనానుసారేణ జ్ఞానగురుస్థలంనిరూపయతి॥

శ్లో ॥ ఉపదేష్టోపదేశానాంసంశయచ్ఛేదకారకః॥ సమ్యగ్జ్ఞానప్రదస్సాక్షాదేషజ్ఞానగురుస్స్మృతః ॥

వ్యా ॥ ఉపదేశానాం=రహస్యార్థానాం।ఉపదేష్టా=ఉపదేశకర్తా సంశయచ్ఛేదకారకః=శిష్యసందేహవారకః।ఏషః । శిక్షాగురురేవ। సమ్యక్=సాక్షాజ్జ్ఞానప్రదః । ప్రత్యక్షీభూతశివజ్ఞానప్రదస్సన్ । జ్ఞానగురురితిస్మృతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను శివజ్ఞానంకీదృశంతత్కథంప్రత్యక్షీకరోతీత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ నిరస్తవిశ్వసంభేదనిర్వికారంచిదంబరం ॥ సాక్షాత్కరోతియోయుక్త్యాసజ్ఞానగురురుచ్యతే ॥ ౨॥

వ్యా ॥ నిరస్తవిశ్వసంభేదం=నకించిదవేదిషమితిశూన్యప్రతీతిబలాత్

నిరాకృతవిశ్వభేదః=వికారరహితః। చిదాకాశం=చిద్వ్యోమ। యత్ర స్ఫుటతరభాసమాన నీలసుఖాదిప్రమాత్రన్వేషణద్వారా పారమార్థిక ప్రమాతృలాభ ఇహోపదిశ్యత ఇతి శివాద్వైతశాస్త్రోక్తస్వానుభవయుక్త్యా। యః ప్రత్యక్షీకరోతి। సజ్ఞానగురురిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ। శివజ్ఞానం ప్రస్తౌతి సూత్రద్వయేన ॥ ...

శ్లో ॥ కళంకవానసౌ చంద్రః క్షయవృద్ధిపరిప్లుతః ॥ నిష్క-
ళంకః స్థితో జ్ఞానచంద్రమాః నిర్వికారవాన్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ క్షయవృద్ధిపరిప్లుతః=క్షయవృద్ధి పీడ్యమానః। అసౌ చంద్రః కళంకవాన్। నిర్వికారవాన్=వికారరహితః। జ్ఞానచంద్రమాః=చిచ్చంద్రః। నిష్కళంకస్థితః=కళంకరహితస్సన్ తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ పార్శ్వస్థతిమిరం హంతి ప్రదీపో మణినిర్మితః॥
సర్వగామితమో హంతి బోధదీపో నిరంకుశః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ మణినిర్మితః=రత్ననిర్మితః। దీపః। పార్శ్వస్థాంధకారం నివారయతి। నిరంకుశః=అనర్గళః। బోధదీపః। చిత్ప్రదీపః। సర్వగామితమః=సర్వత్రవిద్యమానం తమః। నివారయతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ శివజ్ఞానోపదేశతత్పరం। శ్రీగురుం సూత్రద్వయేన ప్రస్తౌతి

శ్లో ॥ సర్వార్థసాధకజ్ఞానవిశేషాదేశతత్పరః॥ జ్ఞానా-
-చార్యస్సమస్తానామనుగ్రహకరశ్శివః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ భోగమోక్షలక్షణసర్వప్రయోజనసాధక శివజ్ఞాన విశేషోపదేశాసక్తః జ్ఞానగురురేవ సమస్తానాం ముముక్షూణాం అనుగ్రహకరః సాక్షాచ్ఛివ ఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ కటాక్షచంద్రమా యస్య జ్ఞానసాగరవర్ధనః ॥ సం-
సారతిమిరచ్ఛేదీ సద్గురుర్జ్ఞానపారగః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యస్యాచార్యస్య కటాక్షచంద్రమాః శివజ్ఞానోదధి వర్ధనః।

సంసారతిమిరచ్ఛేదీసగురుః । శ్రీగురుః । జ్ఞానసాగరః=పరాపరజ్ఞాన
రంగరఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ అథ తమేనగురుం భానుత్వేనవర్ణయిత్వా
ప్యాధిక్యంప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ బహిస్తిమిరవిచ్ఛేత్తా భానురేవ ప్రకీర్తితః ॥
బహిరంతస్తమశ్ఛేదీ విభుర్దేశికభాస్కరః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ ఏషభానుః । బహిస్తిమిరవిచ్ఛేత్తా=బాహ్యాంధకార
కః।విభుః=విద్యావ్యాపకః। దేశికభాస్కరః=జ్ఞానాచార్యసూర్యః।
హిరంతస్తమశ్ఛేదీ=నాయంశివఇతి విషయగతమజ్ఞానం । నాహంశి
త్వంగగతాజ్ఞానంభినత్తీతిప్రకీర్తితః ॥ ౭ ॥ అథ శివవేదకం శిష్య
సూచయిత్వా। జ్ఞానగురుస్థలం సూత్రద్వయేన సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ కటాక్షలేశమాత్రేణ వినాధ్యానాదికల్పనం ॥శివ
త్వంభావయేద్యస్తుసవేదశ్శాంభవోమతః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ ధ్యానధారణాది సంకల్పంవినా । శ్రీగురోఃకృపాపాంగ
లేశమాత్రేణ శివత్వంభావయేత్=స్ఫుటంభవేత్ । సవేధఃశాంభవ
మతః=సంమతఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ శివవేధకరేజ్ఞానేదత్తైయేనసునిర్మలే ॥ జీవన్ముక్తో
భవేచ్ఛిష్యస్సగురుర్జ్ఞానసాగరః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥యేన శ్రీగురుణా శివవేదకరే=స్వాత్మశివతాస్ఫుటీకరణ
క్షే। నిర్మలెశివజ్ఞానేదత్తేసతిశిష్యోజీవన్నపి । ముక్తఃస్యాత్ సగురుః
శివజ్ఞానసాగరఇత్యర్థః ॥

ఇతి జ్ఞానగురుస్థలం.

అథక్రియాలింగస్థలం.

అథ । ఇష్టమూర్జంతపసామయచ్ఛతీత్యాథర్వణశ్రుతిః । ప్రత్య

వరరూపేణసకలదృక్కలాగ్రాహ్యమిష్టలింగస్థలంమహత్ । ఇష్టావాప్తికరంసాక్షాదనిష్టపరిహారకం । ఇష్టమూర్జంస్వభక్తానామనుయచ్ఛతి సర్వదా । ఇష్టలింగమితిప్రాహుతస్మాదథర్వణీశ్రుతిరితి వాతుళతంత్ర వచనేన జ్ఞానగురూపదిష్టక్రియాయత్రలయంగచ్ఛతితత్క్రియాలింగస్థలమితిసప్తభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో॥ గురోర్విజ్ఞానయోగేనక్రియాయత్రవిలీయతే ॥ త
త్క్రియాలింగమాఖ్యాతంసర్వైరాగమపారగైః ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ గురోః=జ్ఞానగురోః । విజ్ఞానయోగేన=విశేషజ్ఞానయోగేన। క్రియా । యత్ర=యస్మిన్నధికరణే । విలీయతే । తత్క్రియాలింగం=క్రియార్థకమిష్టలింగమిత్యాగమపారగైః=శివసిద్ధాంతపారంగతైః । సర్వైర్వీరశైవాచార్యైరాఖ్యాతంప్రోక్తమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ నను । కింతత్స్వరూపమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ పరానందచిదాకారంపరబ్రహ్మైవకేవలం ॥ లింగం
సద్రూపతాపన్నంలక్ష్యతేవిశ్వసిద్ధయే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ నిత్యానందస్వరూపంసత్ ।అంతర్ముఖజ్ఞానస్వరూపంసత్। అస్తితారూపంగతం। కేవలంపరబ్రహ్మైవ। విశ్వసిద్ధయే=సమస్తసత్క్రియాసిద్ధ్యర్థం । లింగం=ఇష్టలింగమితిలక్ష్యతేఇత్యర్థః॥ ...

అ॥అథ । సాసిద్ధిఃకథంభవతీత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో॥ లింగమేవపరంజ్యోతిర్భవతిబ్రహ్మకేవలం ॥తస్మా
త్తత్పూజనాదేవసర్వకర్మఫలోదయః॥ ౩ ॥

వ్యా॥ పరంజ్యోతిస్స్వరూపం కేవలంపరబ్రహ్మైవక్రియార్థలింగం తస్మాత్తత్పూజనాదేవ । సర్వకర్మఫలోదయః=సకలసత్కర్మఫలావిర్భావః । భవతి=జాయతఇత్యర్థః॥ ...

అ ॥ తస్మాల్లింగమేవశ్రేష్ఠమిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ పరిత్యజ్యక్రియాస్సర్వాః లింగపూజైకతత్పరాః॥
వర్తంతేయోగినస్సర్వే తస్మాల్లింగంవిశిష్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ సర్వే యోగినః=సనకాదయస్సర్వే యోగినః । సర్వాః క్రియాః
సమస్తయోగాదిక్రియాః । పరిత్యజ్య । ఇష్టలింగపూజైకతత్పరాస్సంతో
వర్తంతే । తస్మాత్ । లింగం=క్రియాలింగం । విశిష్యత ఇత్యర్థః ।

అ ॥ నను । సనకాదీనాంయజ్ఞాదిక్రియాపరిత్యాగః కింనిబాధనస్సి
త్యాహ ॥

శ్లో ॥ యజ్ఞాదయః క్రియాస్సర్వాః లింగపూజాంశసంమి
తాః॥ ఇతియత్త్యాజ్యతేసిద్ధైస్తత్క్రియాలింగముచ్యతే ॥౫॥

వ్యా ॥ యజ్ఞాదయః క్రియాస్సర్వాః । లింగపూజా లేశ భాజిన ఇతి
త్వా । సనకాదిభిస్సిద్ధైర్య ల్లింగంపూజ్యతే, తస్మాత్ । క్రియాలింగం
సకలక్రియార్థ లింగమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ తస్మాల్లింగపూజా
పన్నస్యకాపిక్రియామాస్తీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ కింయజ్ఞైరగ్నిహోత్రాద్యైః కింతపోభిశ్చదుశ్చ
రైః ॥ లింగార్చనరతిర్యస్యసస్సిద్ధస్సర్వకర్మసు ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ సర్వకర్మసు=సకలకర్మ విషయే । సిద్ధః=సిద్ధిమానిత్య
శిష్టంస్పష్టం ॥ * ॥ అ ॥ అథకిముత బ్రహ్మాదయోపీష్టలింగ పూజా
హిమ్నైవజగన్నిర్మాణాది క్రియాసిద్ధి మంతస్సంతః స్వస్వస్థానేషు
సంతీత్యుక్త్వా క్రియాలింగస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదయస్సర్వే విబుధాలింగమాశ్రితాః॥
సిద్ధాస్స్వస్వపదేభాంతిజగత్తంత్రాధి కారిణః॥ ౭॥

వ్యా ॥ సిద్ధాః । ప్రసిద్ధాశ్చేత్యర్థః । జగత్తంత్రాధి కారిణః=జగ

ర్మాణాదిక్రియాధికారిణ ఇత్యర్థః॥ అ ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥

ఇతిక్రియాలింగస్థలం.

అథ భావలింగస్థలం.

అథభావగ్రాహ్యమనీలాఖ్యంభావభావకరంపరం । కల్పసర్గకరం దేవం యేవిదుస్తైజహస్తనుమితిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణ । నిష్కళం భావలింగంస్యాద్ధ్యానగ్రాహ్యం పరాత్పరమితివాతుళ తంత్రవచనానుసారేణ చక్రియేవభావోపియత్రలయంగచ్ఛతి తద్భావలయకారణీభూతప్రాణలింగమితి భావలింగస్థలంనిరూపయతి॥

శ్లో॥ క్రియాయథాలయంప్రాప్తాతథాభావోపిలీయతే॥
యత్రతద్దేశికైరుక్తంభావలింగమితిస్ఫుటం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ యథాక్రియాలయస్థానంక్రియాలింగం ; తథా । భావలయస్థానంభావలింగం । భావలయకారణీభూతం ప్రాణలింగమితి దేశికైః స్ఫుటముక్తమిత్యర్థః॥

అ ॥ అథానయోఃకింవిశిష్టమిత్యత్ర భావలింగం సూత్రద్వయేన విశేషయతి ॥

శ్లో ॥భావేనగృహ్యతే దేవో భగవాన్ పరమః శ్శివః॥ కిం తేన క్రియతే తస్య నిత్యపూర్ణో హిసంస్మృతః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ భగవాన్=షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నః పరమేశ్వరః । భావేనగృహ్యతే=నిశ్చలాంతఃకరణవృత్త్యా పశ్యత ఇతి । తేనబాహ్యక్రియాలయేన । కిం=కిం ప్రయోజనం । నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః। కుత ఇత్యత ఆహ । సః=పరమేశ్వరః । హి । యస్మాత్కారణాత్ నిత్యపూర్ణః నిత్యతృప్త ఇతిస్మృతః । తస్మాత్కారణాత్ క్రియాపూజనేన ప్రయోజనం నాస్తీత్యర్థః॥.

శ్లో ॥ అఖండపరమానందబోధరూపఃపరశ్శివః ॥ భక్తా
నాముపచారేణ భావయోగాత్ప్రసీదతి ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ అపరిచ్ఛిన్నపరమానందచిద్రూపః పరమేశ్వరః శివభక్తానాం భక్తిపూర్వకమానసోపచారేణ । భావయోగాత్ = మనస్సన్నివేశాత్, ప్రసీదతి = ప్రసన్నోభవతీతి । భావలింగంప్రశస్తమితిభావః॥

అ ॥ తస్మాద్భావలింగమేవప్రశస్తమితి కంఠోక్త్యైవాహ ॥

శ్లో ॥ మృచ్ఛిలావిహితాల్లింగాద్భావలింగంవిశిష్యతే॥
నిరస్తసర్వదోషత్వాత్ జ్ఞానమార్గప్రవేశనాత్ ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥మృచ్ఛిలాదినిర్మితాల్లింగా ద్భావలింగం=భావలయకారీభూతప్రాణలింగం। విశిష్యతే=విశిష్టంభవతి । కుతఇత్యత్రాహ ॥ నిరస్తసర్వదోషత్వాత్=ఛేదనభేదనాది దోషరహితత్వాత్ । జ్ఞానమార్గప్రవేశనాదితి ॥ అ ॥ అథభావలింగినంకథయతి ॥

శ్లో ॥ విహాయబాహ్యలింగాని చిల్లింగంమనసిస్మరన్ ॥
పూజయేద్భావపుష్పైర్యో భావలింగీతికథ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ యః॥ మృచ్ఛిలాది నిర్మితబాహ్యలింగాని పరిత్యజ్యాత్మనైవ్యంతర్మనసోలింగమాహురిత్యాథర్వణశ్రుతి ప్రసిద్ధచిన్మయప్రాణలింగం। మనసి=హృత్కమలే। స్మరన్=సన్ । భావపుష్పైః=భావకల్పితాహింసాద్యష్టపుష్పైః । పూజయేత్ । సః । భావలింగీతి=భావగోచరీభూతప్రాణలింగవానితికథ్యతఇత్యర్థః ॥

అ॥ అథ తత్ప్రాణలింగపూజకఏవ శివయోగీతికథయతి ॥

శ్లో ॥మూలాధారేఽథవాచిత్తేభ్రూమధ్యేవాసునిర్మలం ॥ దీపాకారంయజల్లింగంభావదృష్ట్యాస్సయోగవాన్ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ మూలాధారే=మూలకమలె । అథవా । చిత్తే=మధ్యహృత్పద్మే ।భ్రూమధ్యే=ఊర్ధ్వహృదయే వా ।దీపాకారం=హృదయకమల

ధ్యేదీపవద్వేదసారంప్రిణవమయసుతర్క్యం యోగిభిర్ధ్యానగమ్యం ఇతియోగశాస్త్రప్రసిద్ధదీపోపమం। అత్యంతనిర్మలం। లింగం=ప్రాణలింగం। భావద్రివ్యైః=పూర్వోక్తభావపుష్పైః।యఃపూజయేత్=సః। యోగవాన్ శివయోగవానిత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ భావపూజామేవవిశేషయిత్వాశివయోగీక్రియాలింగనిష్ఠోనేనేతికథయతి॥ ...

శ్లో॥ స్వానుభూతిప్రమాణేనజ్యోతిర్లింగేనసంయుతః॥
శిలామృద్దారుసంభూతంనలింగంపూజయత్యసౌ॥ ౭॥

వ్యా। అసౌశివయోగీ। స్వానుభూతిప్రమాణేన=అహమస్మీత్యేకమర్కస్వానుభవప్రమాణేన।జ్యోతిర్లింగేన=చిన్మయప్రాణలింగేన। సంయుక్తస్సన్। పాషాణమృత్కాష్ఠనిర్మితంలింగం।నపూజయేత్=నార్చయతీత్యర్థః॥ అ॥ అథభావసిద్ధజ్యోతిర్లింగపూజాంవిశిష్టీకృత్యాభావలింగస్థలంసమాపయతి॥ ...

శ్లో॥ క్రియారూపాతుయాపూజాసాజ్ఞేయాస్వల్పసం
విదాం॥ అంతరాభావపూజాతుశివస్యజ్ఞానినాంమతా॥ ౮॥

వ్యా॥ శివస్య=శివలింగస్య। క్రియారూపాతుయాపూజా=కర్మకాండప్రసిద్ధక్రియాస్వరూపిణీయాపూజాస్తి। సా। స్వల్పసంవిదాం=అజ్ఞానినామేవ। మతా=సంమతాసతీజ్ఞేయా।అంతరాభావపూజాతు=జ్ఞానకాండప్రసిద్ధాంతఃపూజా। జ్ఞానినాం=పరిపూర్ణశివజ్ఞానినాం।మతా=సంమతా॥ ...

ఇతిభావలింగస్థలం.

అథజ్ఞానలింగస్థలం.

వ్యా॥ అథ। అచింత్యంచాప్రమేయంచవ్యక్తావ్యక్తంపరంచయత్।సూ

ష్టాత్సూక్ష్మగరంజ్ఞాను । తన్మేనః నఃశివసంకల్పమస్త్వితి శ్రుత్యనుసారేణ
పరాత్పరంతుయత్ప్రోక్తంతృప్తిలింగంతదుచ్యతే । భావనాతీతమవ్యక్తం
పరంబ్రహ్మశివాభిధమితిప్రవృత్తవాతుళోత్తరవచనానుసారేణచభావలి
గప్రకాశకజ్ఞానలయస్థానం తృప్తిలింగాపరపర్యాయం జ్ఞానలింగస్థలం
నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ తద్భావజ్ఞాపకజ్ఞానంలయంయత్రసమశ్నుతే ॥
తద్జ్ఞానలింగమాఖ్యాతంశివతత్వార్థకోవిదైః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ తద్భావజ్ఞాపకజ్ఞానం=తద్భావలింగప్రకాశకజ్ఞానం । యత్ర
లయమశ్నుతే । తత్ । జ్ఞానలింగం । జ్ఞానాశ్రయీభూతతృప్తిలింగమితి శి
వతత్వరహస్యార్థవేదిభిర్వీరశైవైరాఖ్యాతమిత్యర్థః॥

అ ॥ అథ । తదేవవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ త్రిమూర్తిభేదనిర్ముక్తంత్రిగుణాతీతవైభవం ॥
బ్రహ్మయద్బోధ్యతేతత్తుజ్ఞానలింగముదాహృతం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మవిష్ణురుద్రలక్షణమూర్తిత్రయభేదరహితం । సత్వరజ
స్తమోరూపగుణత్రయోత్తీర్ణతుర్యాతుర్యాతీతసంపత్తి మద్బ్రహ్మబోధ్య
తే=శ్రుతిగురుస్వానుభవైఃప్రకాశ్యతే । తత్ । జ్ఞానలింగం=జ్ఞానస్యా
శ్రయీభూతతృప్తిలింగమిత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ । తజ్జ్ఞానలింగంసూత్రద్వయేనవిశేషయతి॥

శ్లో ॥ స్థూలేక్రియాసమాపత్తిస్సూక్ష్మేభావస్యసంభవః ॥
స్థూలసూక్ష్మపదాతీతేజ్ఞానమేవపరాత్మని ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్థూలే=స్థూలరూపేష్టలింగే । క్రియా=రూపపూజాసంపత్తి
సూక్ష్మే=ప్రాణలింగే । భావోద్భవః=నిశ్చలత్వమిత్యర్థః । స్థూలసూ
క్ష్మపదాతీతే । పరాత్మని=తృప్తిలింగరూపపరమాత్మని । జ్ఞానమేవ ।

అ ॥ ననూపాసనార్థం స్థూలసూక్ష్మరూపాణిశివస్యైవశ్యామ...

ణీయానీత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ కల్పితానిహిరూపాణిస్థూలాని పరమాత్మనః ॥ సూ
క్ష్మాణ్యపిచతైఃకింవా పరబోధంసమాచరేత్ ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ పరమాత్మనః । స్థూలసూక్ష్మరూపాణాంమాయాకల్పితత్వేనకే
వలముముక్షూణాంతైఃపరియోజనాభావాత్ । పరబోధం=పరబ్రహ్మగు
యతృప్తింలింగమేవ । సమాచరేత్ । ఉత్కృష్టత్వేనజానీయాదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథోత్కృష్టపరబోధాభిజ్ఞఏవసజ్ఞానలింగీతికథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పరాత్పరంతుయద్బ్రహ్మపరమానందలక్షణం॥శివా
ఖ్యంజ్ఞాయతేయేనసజ్ఞానలింగీతికథ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పరాత్పరం=విశ్వాపేక్షయాపరముత్కృష్టశక్తితత్వం । త
దాశ్రయత్వాత్తతోప్యుత్కృష్టంపరమానందలక్షణంశివాఖ్యంయత్పరబ్ర
హ్మతత్ యేనజ్ఞాయతే । సజ్ఞానలింగీతిభణ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ । అథ జ్ఞానలింగ్యేవపరముక్తఇత్యుక్త్వా జ్ఞానలింగస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ బాహ్యాంక్రియాంపరిత్యజ్య చింతామపిచమానసీం॥
అఖండజ్ఞానరూపత్వం యోభజేన్ముక్తఏవసః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యః । బాహ్యక్రియాం=ఇష్టలింగసంబంధినీంబాహ్యక్రియా
పూజాం। మానసీంచింతామపిచ=ప్రాణలింగసంబంధినీమాంతరధ్యాన
పూజాంచ।పరిత్యజ్య । అఖండజ్ఞానరూపత్వం=పరిపూర్ణతృప్తిలింగం। భ
జేత్ । సః । ముక్తఏవేత్యర్థః ॥ ...

ఇతిజ్ఞానలింగస్థలం.

అథ స్వయస్థలం.

అథ పరంజ్యోతిరూపసంపద్య స్వేనరూపేణాభినిష్పద్యతేసఉత్తమః
పురుషః తత్రపర్యేతీతిఛాందోగ్యశ్రుతేః । ప్రాణలింగపరిజ్ఞానానందస్స

శివలాంఛనః । బాహ్యకర్మపరిత్యాగీసస్వయంలింగముచ్యతే ఇతిశి
తుళోత్తరవచనాచ్చ।జ్ఞానలింగ్యేవస్వయస్థళసంపన్న ఇతినిరూపయతి॥

శ్లో॥ తద్భావజ్ఞాపకజ్ఞానంయత్రజ్ఞానేలయంవ్రజేత్ ॥
తద్వానేషసమాఖ్యాతస్స్వాభిధానోమనీషిభిః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ తద్భావజ్ఞాపకజ్ఞానలయస్థానవానేషజ్ఞానలింగీ । స్వాభిధా
నః=స్వయలింగాభిధానఇతి । మనీషిభిః=శివజ్ఞానిభిః । సమాఖ్యాతఇత్య
ర్థః ॥ అ ॥ అథతదాచారంప్రకాశయతిసూత్రచతుష్టయేన॥

శ్లో॥ స్వచ్ఛందాచారసంతుష్టోజ్యోతిర్లింగపరాయ
ణః ॥ ఆత్మస్థసకలాకారఃస్వాభిధోమునిసత్తమః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ జ్యోతిర్లింగపరాయణః=బాహ్యలింగవైముఖ్యేనచిల్లింగ
స్థః । స్వైరాచారసంతుష్టః । శివాత్మనివిద్యమానసకలాకారవా
నిత్యేష్టమేవ । స్వయంలింగాభిధానవానిత్యర్థః ॥

శ్లో॥ నిర్మమోనిరహంకారోనిరస్తక్లేశపంచకః॥భిక్షా
శీసమబుద్ధిశ్చముక్తప్రాయోమునిర్భవేత్ ॥ ౩ ॥

వ్యా॥విషయేషుమమతాశూన్యః।శరీరాదిష్వహమిత్యభిమానశూన్యః
అవిద్యాదిపంచక్లేశరహితః । భిక్షాన్నభోక్తా । లోష్టాశ్మకాంచనేషుస
మబుద్ధిమాన్।మునిః । స్వయంలింగాభిధానవాన్యతిః ।ముక్తప్రాయః
పరముక్తసదృశఃస్యాత్ । చరమదేహత్వాదితి ॥

శ్లో ॥ యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టోభస్మనిష్ఠోజితేంద్రి
యః ॥ సమవృత్తిర్భవేద్యోగీభిక్షుకేవాన్నపేథవా ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ పశ్యన్సర్వాణిభూతానిసంసారస్థానిసర్వశః ॥
స్మయమానఃపరానందేలీనాత్మావర్తతేసుధీః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ సుధీః=శోభనబుద్ధిమాన్స్వయలింగయతిః । సర్వశః

సర్వత్ర | సంసారస్థాని=సంసారచక్రస్థితాని | సర్వాణిభూతాని పశ్యన్ | స్మయమానస్సన్=విస్మయవాన్సన్| పరానందే=పరమానందమయమహాలింగే | లీనాత్మా=లయంగతస్సన్| వర్తతఇత్యర్థః॥ ...

అథ తస్యయతీశ్వరస్యనిత్యకర్మోక్త్వా స్వయస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ ధ్యానంశైవంతథాజ్ఞానంభిక్షాచైకాంతశీలతా ॥
యతేశ్చత్వారికర్మాణినపంచమమిహేష్యతె ॥ ౬॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానం=శివాధిక్యజ్ఞానం | శివధ్యానం | భిక్షాహారః | ఏకాంతశీలత్వం | యతేః=స్వయలింగశివయోగినః | ఏతానిచత్వారికర్మాణి | పంచమకర్మనైచ్ఛావిషయీక్రియతే ॥ ...

ఇతి స్వయస్థలం.

అథ చరస్థలం.

అథ ఆత్మరతిరాత్మక్రీడాఆత్మమిథునఆత్మానందః | సస్వరాడ్భవతితస్య | ససర్వేషులోకేషుకామచారోభవతీతిఛాందోగ్యశ్రుతేః అహంమమత్వశూన్యాత్మానిజబోధైకరూపదృక్ | స్వయమేవస్వయంభూత్వా చరతీతిచరఃస్మృతఇతి వాతులోత్తరవచనాచ్చ |సస్వయలింగసంపన్నఏవ స్వయంభూత్వాసంచరతీతి చరలింగస్థలరూపఇతికథయతి ॥

శ్లో ॥ స్వరూపజ్ఞానసంపన్నోధ్వస్తాహంమమతాకృతిః |
స్వయమేవస్వయంభూత్వా చరతీతిచరాభిధః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్వయంలింగీతిశేషః| నిరస్తాహంకారమమకారవాన్స్వస్వరూపజ్ఞానసంపన్నః| స్వయంలింగీ | స్వయమేవస్వయంభూత్వాచరతీతి చరలింగాభిధానవానిత్యర్థః ॥ ...

అథ తస్యచరలింగస్యాచారంపంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ కామక్రోధాదినిర్ముక్తశ్శాంతిదాంతిసమన్వితః॥

సమబుద్ధ్యాచ రేద్యోగీ సర్వత్రశివబుద్ధిమాన్ ॥ ౨॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ ఇదంముఖ్యమిదంహీనమితి చింతామకల్పయన్॥
సర్వత్రసంచరేద్యోగీ సర్వంబ్రహ్మేతిభావయన్ ॥ ౩॥

వ్యా ॥ యోగీ=శివయోగీత్యర్థః ॥ * ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో. ॥ నసన్మానేషుసంప్రీతింనావమానేషుచవ్యథాం ।
కుర్వాణస్సంచరేద్యోగీ కూటస్థైస్స్వాత్మనిస్థితః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ కూటస్థెస్స్వాత్మని=తుర్యసాక్షికప్రత్యగాత్మలక్షణనిజరూపే విద్యమానః ।శివయోగీ। సన్మానేషు సంప్రీతిం । అవమానేషు దుఃఖంచ నకుర్వాణః=అకుర్వాణస్సన్ సంచరేత్ ॥

శ్లో ॥అప్రాకృతైర్గుణైస్స్వైయైస్సర్వంవిస్మాపయన్జనం॥
అద్వైతపరమానందముదితో దేహివచ్చరేత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ శివాద్వైతోద్భూతపరమానందసంతోషితఃశివయోగీ అప్రాకృతైఃలోకోత్తరైః స్వకీయైర్గుణైఃసర్వజనం విస్మయయుక్తం సంకుర్వన్ శరీరీవ।చరేత్=చరతీత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ నప్రపంచేనిజేదేహేనధర్మేనచదుష్కృతే ॥ ౬
తవైషమ్యధీర్ధీరోయతిశ్చరతిదేహవత్ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ గతవైషమ్యధీః=విధినిషేధాదిషు విగతవిషమబుద్ధిః ధీరః=స్థిరచిత్తః । యతిః=శివయోగీ । నిజేదేహేసతి । దేహవత్=ప్రాకృతవత్ । ప్రపంచే । నచరతి । ధర్మే=పుణ్యకృత్యే ।పాపకృత్యే నచరతీత్యర్థః ॥ అథ చరలింగస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ ప్రాకృతైశ్వర్యసంపత్తిపరాఙ్ముఖమనఃస్థితిః॥ చిదానందనిజాత్మస్థోమోదతేమునిపుంగవః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ ప్రాకృతితత్వసముద్భూతబ్రహ్మవిష్ణ్వాద్యైశ్వర్యసంపత్తివిముఖ

భూతచిత్తవృత్తిః యతిశ్రేష్ఠః । చిదానందస్వరూపనిష్ఠస్సన్ । మోదతే=సుఖమనుభవన్నాస్తఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతిచర ౦౫స్థళం

అథపరస్థళం.

వ్యా॥ అథతద్బ్రహ్మాహమితిజ్ఞాత్వాబ్రహ్మసంపద్యతేపరమిత్యమృతబిందుశ్రుతేః। స్వయంస్వయత్వమాసాద్యచరతోనపరస్మృతః।అసౌతతోతీతవర్ణాశ్రమత్వేనపరఃస్మృతఇతివాతులోత్తరవచనాచ్చ।స్వరూపసిద్ధత్వేనచరతస్తస్యశివయోగీశ్వరస్య పరంనాస్తీతిజ్ఞానస్యపరలింగస్థళం సప్తభిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ స్వయమేవస్వయంభూత్వాచరతస్స్వస్వరూప
తః ॥ పరంనాస్తీతిబోధస్యపరత్వమభిధీయతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్వయమేవస్వయంభూత్వాచరతస్తస్యశివయోగినః । స్వస్వరూపతః పరంనాస్తీతిజ్ఞానస్య పరలింగత్వమభిధీయతఇత్యర్థః ॥

అ । అథతస్యవర్తనాప్రకారమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ స్వతంత్రస్సర్వకృత్యేషుస్వంపరత్వేనభావితః ॥
తృణీకుర్వన్జగజ్జాలంవర్తతేశివయోగిరాట్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్వం । పరత్వేన=విశ్వాధికత్వేన । భావితః=పరామృష్టః। శివయోగిరాట్=శివయోగీశ్వరః। సర్వకృత్యేషుస్వతంత్రస్సన్ । జగజ్జాలం=జగత్సమూహం । తృణీకుర్వన్సన్ । వర్తతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథసకథంమోదతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ వర్ణాశ్రమసమాచారమార్గనిష్ఠాపరాఙ్ముఖః ॥
సర్వోత్కృష్టంస్వమాత్మానంపశ్యన్యోగీతుమోదతే ॥ 3 ॥

వ్యా ॥ యోగీ=శివయోగీత్యర్థః । శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అథకిమిదంసర్వోత్కృష్టత్వమిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ విశ్వాతీతంపరంబ్రహ్మశివాఖ్యంచిత్స్వరూపకం ॥
తదేవాహమితిజ్ఞానీసర్వోత్కృష్టస్సఉచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను బ్రహ్మస్వరూపత్వేబ్రహ్మవన్ముక్తవన్నా దిత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ అచలంధ్రువమాత్మానమనుపశ్యన్నిరంతరం॥నిరస్త విశ్వవిభ్రాంతిర్జీవన్ముక్తోభవేన్మునిః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అచలమచంచలం । ధ్రువం=నిత్యమాత్మానం= స్వస్వరూపం నిరంతరమఖండితత్వేన। అనుపశ్యన్=అనన్యత్వేనపశ్యన్ । మునిః=శి యోగీ।నిరస్తవిశ్వవిభ్రాంతిః=నిరాకృతప్రాపంచికభ్రాంతిమార్గః। జీ వన్ముక్తః=ఆహారవ్యవహారాదినాజీవన్నపిపునర్జన్మాంతరాభావాన్ముక్త ఇత్యర్థః ॥అ ॥నను వర్ణాశ్రమగతసమాచారపరిత్యాగేనకర్మదేవతా కుపితాభవంతీతికథంజీవన్ముక్తఇత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మాద్యాఃకింనుకుర్వంతిదేవతాఃకర్మమార్గ గాః ॥ కర్మాతీతపదస్థస్యస్వయంబ్రహ్మస్వరూపిణః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్వయం=స్వయమేవ । బ్రహ్మస్వరూపిణః=బ్రహ్మస్వరూ పాత్మనః । కర్మాతీతపదస్థస్య=పుణ్యపాపాదికర్మణాం దోత్తీర్ణస్థా నగతస్య । శివయోగినః । కర్మమార్గగా।బ్రహ్మవిష్ణ్వాద్యా దే వతాః । కింనుకుర్వంతి। నకిమపికర్తుంకుశలా ఇత్యర్థః॥

అ ॥ పునరయంశివయోగ్యేవాజ్ఞానంవిమోచయతీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ స్వేచ్ఛయాసంచరేద్యోగీ విముంచన్ దేహమాని తాం॥ దర్శనైఃస్పర్శనైస్స్వానజ్ఞానపివిమోచయేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ దేహమానితాం=దేహాభిమానం। విముంచన్। శివయోగీ స్వే చ్ఛయాసంచరన్నపి=స్వైరాచారసంపన్నోఽపి। దర్శనస్పర్శనాభ్యాం

సర్వాన్సజ్ఞాన్ = ప్రాకృతజనాన్ । విమోచయేత్ = ముక్తాన్కుర్యా
దిత్యర్థః ॥ ౭ ॥ అథ నిరంజనః పరమంసామ్యముపైతిదివ్యమితిశ్రుతేః ।
పరలింగరూపశివయోగీశ్వర ఏవ శివభావసంపన్నత్వా జ్జీవన్ముక్త ఇత్యుక్త్వా
పరస్థలంసమాపయతి॥ ... ...

వృత్త ॥ నిత్యేనిర్మలభావనే నిరుపమే నిర్ధూతవిశ్వభ్రమే స
త్యానందచిదాత్మకే పరశివే సామ్యంగతస్సంయమీ । ప్రధ్వస్తాశ్రమవర్ణ
ధర్మనిగళస్స్వచ్ఛందసంచారవాన్ దేహీవాద్భుతవైభవో విజయతే జీ
వన్ముక్తస్సుధీః ॥ ...

వ్యా ॥ నిత్యే = నిర్మలస్వరూపే । ఉపమాతీతే । నిరస్తసమస్తదోషే ।
సచ్చిదానందాత్మకే । పరశివే । జ్ఞాతృత్వకర్తృత్వయోగాత్సామ్యంగతః ।
ప్రధ్వస్తచతుర్వర్ణచతురాశ్రమధర్మశృంఖలః । స్వచ్ఛందాచారవాన్
స్వేచ్ఛాచారవాన్ । జీవన్ముక్తః । సుధీః = పరలింగరూపశివయోగీ । దేహీ
వ దేహవానపి । అద్భుతవైభవస్సన్ = ఆశ్చర్యభూత మహత్వసంపత్తి
మాన్సన్ । విజయతే = సర్వోత్కర్షేణవర్తత ఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయె సిద్ధాంతశిఖామణౌ
లింగస్థలే భక్తస్థలగత నవవిధలింగప్రసంగోనామ
పంచదశీయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ

శ్రీగురవేనమః.

క్రియాగమస్థలం.

అథాగస్త్యప్రశ్నః. అగస్త్య ఉవాచేతి.

శ్లో ॥ స్థలానాంనవకంప్రోక్తంభక్తస్థలసమాశ్రయం ॥
మాహేశ్వరస్థలేసిద్ధం స్థలభేదంవదస్వమే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ శ్రీరేణుకః ప్రత్యుత్తరంవక్తి రేణుకఉవాచేతి.

శ్లో ॥మాహేశ్వరస్థలేసంతిస్థలానినవతాపస ॥ క్రియాగమస్థలంపూర్వంతతోభావాగమస్థలం ॥ ౨ ॥ జ్ఞానాగమస్థలంచాథసకాయస్థలమీరితం॥తతోఽకాయస్థలంప్రోక్తంపరకాయస్థలంతతః॥౩ ॥ధర్మాచారస్థలంచాథభావాచారస్థలంతతః ॥ జ్ఞానాచారస్థలంచేతి క్రమాదేషాంభిదోచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ యాన్యనవద్యానికర్మాణితాని సేవితవ్యాని। నోఇతరాణీతిశ్రుతేః । అల్పక్రియాబహుఫలం వీరశైవంమహేశ్వరీతి వాతులతంత్రవచనాచ్చపూర్వోక్తపరస్థల సంపన్నః శివయోగీశ్వరఏవ । శివః। తస్యపూజైవక్రియా । తత్పరాగమఏవక్రియాగమఇతి క్రియాగమస్థలంనిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ శివోహిపరమస్సాక్షాత్పూజాతస్యక్రియోచ్యతే ॥
తత్పరాఆగమాయస్మాత్తదుక్తోయంక్రియాగమః॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పరమః। పూర్వోక్తపరలింగశివయోగీశ్వరఏవ। సాక్షాచ్ఛివోహి॥ప్రత్యక్షీభూతశ్శివః । తస్యపూజాక్రియోచ్యతే॥క్రియేత్యుచ్యతే ఇ

త్యర్థః ॥ ఆగమాః యస్మాత్కారణాత్ । తత్పరాః । క్రియాప్రధానాః ।
తత్ । తస్మాత్కారణాత్ । అయం క్రియాగమ ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అథ త
త్పూజాక్రియామేవ పంచభిస్సూత్రైః విశేషయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రకాశతే యథా నాగ్నిరరణ్యాం మథనం వినా ॥ క్రి
యాం వినా తథాంతస్థో న ప్రకాశో భవేచ్ఛివః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ అరణ్యాం=దారుపాత్రే । వహ్నిః । మంథనం వినా । యథా
న ప్రకాశతే । తథా పూజాక్రియాం వినా । అంతస్థః=లింగమధ్యస్థః । శివః
ప్రకాశో న భవేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ సా పూజా కథం కర్తవ్యేత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ న యథా విధిలోపస్స్యాద్యథా దేవః ప్రసీదతి ॥ య
థాగమః ప్రమాణం స్యాత్తథా కర్మ సమాచరేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ విధిలోపః=ఇతికర్తవ్యతాలక్షణనియమలోప ఇత్యర్థః । వి
ధేర్లోపే శివో న ప్రసీదతి । తథాగమస్య ప్రామాణ్యం ప్రాప్నుయాత్
తస్మాత్ యథా విధేర్లోపో న భవతి తథా పూజా కర్తవ్యేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను । శివపూజా కిమర్థం కర్తవ్యేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ విధిః శివనియోగోయం తస్మాద్విహితకర్మణి ॥ శి
వారాధనబుద్ధ్యైవ నిరతస్స్యాద్విచక్షణః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ విహితకర్మణి=శాస్త్రోక్తకర్మణి అయం విధిః=శివపూజా
కర్తవ్యేతి విధిః । శివనియోగః=శివస్యాజ్ఞారూపః । తస్మాత్ విచక్షణః=
ప్రవీణః । శివారాధనబుద్ధ్యా నిరతః । ఆసక్తః । స్యాత్ । అన్యథా । శివా
జ్ఞోల్లంఘనేన నరకం వ్రజేదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ శివపూజాప్రకారః కథం జ్ఞాతవ్య ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ గురోరాదేశమాసాద్య పూజయేత్పరమేశ్వరం ॥
పూజితే పరమేశానే పూజితాస్సర్వదేవతాః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ గురూపదిష్టప్రకారేణ శివలింగం పూజయేత్ । తస్మిన్పూజి

తేసర్వేదేవాఃపూజితాస్స్యుః। శివలింగస్యసర్వదేవమయత్వేన।సర్వే దేవాః।ప్రసన్నాఃస్యురిత్యర్థః॥౮॥ నను శివపూజనస్యకింఫలమిత్యత్రాహ।

శ్లో॥ సదాశివార్చనోపాయసామగ్రీవ్యగ్రమానసః।
శివయోగరతోయోగీముచ్యతేనాత్రసంశయః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా॥ సర్వదా శివలింగపూజాసాధనసామగ్రీ సంపాదనరూపయోగనిష్ఠః। శివయోగీమలమాయాదిపాశముక్తోభవత్యస్మిన్నర్థెసంశయో నాస్తీత్యర్థః ॥ ౧ ॥ నను జ్ఞానాదేవతుకైవల్యమిత్యాదివచనైర్జ్ఞానస్యైవ మోక్షసాధనత్వం ప్రతీయతే నకర్మణఇత్యాశంక్యనక్రియారహితం జ్ఞానం। నజ్ఞానరహితాక్రియా అపశ్యన్నంధకోదగ్ధోగచ్ఛన్పంగుశ్చదహ్యతఇతి శివరహస్యవచనానుసారేణ సమాధత్తే ॥

శ్లో॥ అంధపంగువదన్యోన్యాసాపేక్షైజ్ఞానకర్మణోః।
ఫలోత్పత్తౌవిరక్తస్యతస్మాత్తద్ద్వయమాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥

వ్యా॥ జ్ఞానకర్మణోః=జ్ఞానక్రియయోః। అంధపంగువదన్యోన్యాపేక్షేసతి। తద్ద్వయం=జ్ఞానక్రియాద్వయం। తస్మాత్। ఫలోత్పత్తౌ=పరముక్తిరూపఫలోత్పత్తౌ। విరక్తఆచరేదిత్యర్థః॥

౮॥ నను సిద్ధజ్ఞానినాంకర్మణాప్రయోజనంనాస్తీత్యత్రాహ।

శ్లో॥ జ్ఞానేసిద్ధేపివిదుషాం కర్మాపివినియుజ్యతే ॥ ఫలాభిసంధిరహితం తస్మాత్కర్మనసంత్యజేత్ ॥ ౧౨ ॥

వ్యా॥ నకర్మణీతిశ్రుతేః కామ్యకర్మపరత్వాత్। విదుషాం జ్ఞానసిద్ధేపి। వేదాంతే। అగ్నిహోత్రవత్। ఫలాపేక్షారహితం కర్మవిధీయతఏవ। తత్తదాశ్రమవిహితకర్మపరిత్యాగేపాతిత్యాత్। జ్ఞానప్రధానంనతుకర్మహీనం। కర్మప్రధానంసతుబుద్ధిహీనం। తస్మాద్ద్వయోరేవభవేత్ప్రసిద్ధిర్నహ్యేకపక్షోవిహగఃప్రయాతీత్యభియుక్తోక్తేశ్చ। షట్కర్మానుష్ఠానంనసంత్యజేదిత్యర్థః ॥

అ॥ అథాచారస్యాధిక్యం ప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో॥ ఆచారఏవసర్వేషామలంకారాయకల్ప్యతే॥ఆచా
రహీనఃపురుషోలోకేభవతినిందితః ॥ ౧౩ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ తస్మాత్సత్కర్మాచరణవాన్భవేదిత్యుక్త్వాక్రి
యాగమస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానేనాచారయుక్తేనప్రసీదతిమహేశ్వరః ॥ తస్మా
దాచారవాన్జ్ఞానీభవేదాదేహపాతనం ॥ ౧౪॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ ...

ఇతిక్రియాగమస్థలం.

అథభావాగమస్థలం

వ్యా ॥ అథ । యంయథోపాసతే తదేవభవతి।యద్భావంతద్భవతి
యథాకారితథాచారితథాభవతీతిబృహదారణ్యకశ్రుతేః।శివభావానుసం
ధానాద్భావోభావే ప్రకాశతఇతియోగజాగమస్థితేశ్చనిష్కామకర్మాను
ష్ఠానవతోవిరక్తస్యభావచిహ్నాన్యేవభావాగమస్థలమితినిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ భావచిహ్నానివిదుషోయానిసంతివిరాగిణః ॥ తాని
భావాగమత్వేనవర్తంతేసర్వదేహినాం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ విరాగిణః=అసత్క్రియాఫలవిరక్తస్య । విదుషః=జ్ఞానినః ।
శివయోగినః । యానిభావచిహ్నానిసంతి । తానిసర్వదేహినాం=ప్రా
కృతానాం । భావాగమత్వేనవర్తంతఇత్యర్థః ॥

అ॥ అథపూర్వోక్తజ్ఞానాచారాపేక్షయాభావఏవవిశిష్టఇతిసూత్రద్వ
యేనకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివోహమితిభావోపిశివతాపత్తికారణం ॥ నజ్ఞానమాత్రంనాచారోభావయుక్తశ్శివోభవేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివోహమితిభావః । శివస్య ప్రాప్తి కారణం । జ్ఞానమాత్రంన శివతాసత్తికారణంనభవతీత్యర్థః ।। ఆచారః । కేవలసత్క్రియాచారోపి నశివత్వ ప్రాప్తికారణంన । కింతుభావయుక్తః=శివోహమితిభావేనసంయుక్తఏవ । శివః=శివస్వరూపోభవేదిత్యర్థః ॥ ౧ ॥ నను జ్ఞానభావయోః కో భేదఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ జ్ఞానంవస్తుపరిచ్ఛేదో ధ్యానం తద్భావకారణం ॥ త స్మాద్జ్ఞాతేఽపి వేదేవే ధ్యానయుక్తో భవేత్సుధీః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ వస్తుపరిచ్ఛేదః=ఇదమేతాదృశీతివస్తుస్వరూపనిర్ణాయకం జ్ఞానం । తద్భావకారణం । నిర్ణీతస్యవస్తునో భావస్య ధర్మలాభస్య కారణం । ధ్యానం । తదేవాహమితి మననం । తస్మాత్ । శివేజ్ఞాతేపి సుధీః=సుజ్ఞానీ । ధ్యానయుక్తఃభావేనసంయుక్తః భవేత్ । స్యాదిత్యర్థః ౨ ॥ అథ కథంభావయేదిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ అంతర్బహిశ్చసర్వత్ర పరిపూర్ణం మహేశ్వరం ॥ భావయేత్పరమానందలబ్ధయేపండితోత్తమః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ అంతబహిశ్చ । శరీరాంతర్బహిశ్చేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ౨ ॥ అథసాక్రియాపూజాభావరహితాచేద్వ్యర్థేతి దృష్టాంతం సూత్రద్వయేనాహ ॥

శ్లో ॥ అర్థహీనాయథా వాణీపతిహీనాయథాసతీ ॥ శ్రుతిహీనాయథాబుద్ధి ర్భావహీనాతథాక్రియా ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ శ్రుతిహీనా=వేదశ్రుతిసంమతిరహితా । బుద్ధిర్జ్ఞానమిత్యర్థః శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో ॥ చక్షుర్హీనో యథారూపం నకించిద్వీక్షితుంక్షమః ॥ భావహీనస్తథాయోగీ నశివంద్రష్టుమీశ్వరః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ ఈశ్వరఃసమర్థ ఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో॥ భావశుద్ధేనమనసాపూజయేత్పరమేష్ఠినం ॥భావహీ
నాంనగృహ్ణాతిపూజాంసుమహతీమపి ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ భావశుద్ధేన=ధ్యానశుద్ధేనేత్యర్థః ॥ సః= సపరమేశ్వరఇ
త్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం * అ॥ తత్రభమన్భ్రమరచింతాయాంకీటోపిభ్రమ
రాయతే । శివచింతాసమాక్రాంత శ్శివరూపీభవేద్ధ్రువమితి వీరాగమ
వచనానుసారేణభావమహత్వంప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥ నైరంతర్యేణసంపన్నేభావేధ్యాతుంశివంప్రతి ॥
తద్భావోజాయతేయద్వత్భ్రమేఃకీటస్యచింతనాత్ ॥ ౮ ॥

వ్యా॥కిభ్రమేఃకీటస్య=భ్రమరస్యచింతనాత్ । యద్వత్=యథా । త
ద్భావః=భ్రమరకీటభావః జాయతె । తథా । భావే । చిత్తే । చిత్తవిశిష్టే
శివధ్యాతుం నైరంతర్యేణ సంపన్నేసతి । తద్భావః=శివస్వరూపపవ
జాయోగిని । శివంప్రతియతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ నిష్కలశివచింతనేయద్యసమర్థఃతద్విభూతింవాచింతయేది
త్యుక్త్వాభావాగమస్థలంసమాపయతి॥ ...

శ్లో ॥ నిష్కళంకంనిరాకారంపరబ్రహ్మశివాభిధం ॥ ని
ధ్యాతుమసమర్థోపితద్విభూతింవిభావయేత్॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ తద్విభూతింసర్వజ్ఞత్వాదిమహదైశ్వర్యమిత్యర్థః॥ ...
శిష్టం స్పష్టం ॥ ...

ఇతిభావాగమస్థళం.

అథ జ్ఞానాగమస్థళం.

అథ జ్ఞానీవిజ్ఞానతత్పరఇత్యమ్నృతబిందుశ్రుతేః । జ్ఞానమేతచ్ఛైవసంస్థ
మితివతిపరాతంత్రవచనాచ్చతద్భావాగమసంపన్నస్యపరయోగినఃజ్ఞాన
చిహ్నమేవజ్ఞానాగమస్థళమితిప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పరస్యజ్ఞానచిహ్నాని యానిసంతిశరీరిణాం ॥ తా
న్యజ్ఞానాగమత్వేన ప్రవర్తంతేవిముక్తయే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరస్య=భావాగమసంపన్నస్యపరమశివయోగినః। జ్ఞాన
హ్నన్యేవప్రాకృతానాం=పశుజనానాం। విముక్తయే=సద్గతయే।జ్ఞానా
మత్వేనప్రవర్తంతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ । యథేహకర్మచితోలోకః
యతే ఏవమేవాముత్రపుణ్యచితోలోకఃక్షీయతే। జ్ఞాత్వాదేవంమృత్యు
పాశాంచినత్తీతిశ్రుత్యనుసారేణ । పూర్వోక్తకేవలభావకర్మభ్యాంఫ
లంనాస్తీత్యుక్త్వాజ్ఞానమేవపంచభిఃసూత్రైఃవిశేషయతి ॥

శ్లో ॥ భావేనకింఫలంపుంసాంకర్మణావాకిమిష్యతే ॥
భావకర్మసమాయుక్తంజ్ఞానమేవవిముక్తిదం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అహంబ్రహ్మాస్మీత్యపరోక్షజ్ఞానం । జ్ఞానమిత్యర్థః ॥
శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో ॥ కేవలంకర్మమాత్రేణజన్మకోటిశతైరపి ॥ నాత్మ
నాంజాయతేముక్తిర్జ్ఞానంముక్తైహికారణం ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ హీనకర్మణేతితరతిశోకమాత్మవిదిత్యాది బహుశ్రుత్యా
దిప్రసిద్ధోయమర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథ కర్మణాముక్తిర్నాస్తి
త్యేతదేవన।కింతు।కర్మజ్ఞానహీనంచేత్।పునఃసంసారకారణమిత్యాహ।

శ్లో ॥ జ్ఞానహీనంసదాకర్మపుంసాంసంసారకారణం ॥
తదేవజ్ఞానయోగేనసంసారవినివర్తకం ॥ ౪ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథజ్ఞానహీనం కర్మకథంపునఃసంసారకారణ
మిత్యతాహ॥

శ్లో ॥ఫలంక్రియావతాంపుంసాంస్వర్గాద్యంనశ్వరంయ
తః ॥ తస్మాత్స్థాయిఫలప్రాప్త్యైజ్ఞానమేవసమభ్యసేత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ [illegible] స్వర్గలోకంవిశంతిక్షీణేపుణ్యేమర్త్యలోకం

విశంతీత్యాదివచనబలాత్। కేవలక్రియానిష్ఠానాంపుంసాం స్వర్గాద్యంఫలం నశ్వరం=నాశశీలం। తస్మాత్। స్థాయిమోక్షఫలప్రాప్త్యై జ్ఞానమేవసమ్యగభ్యసేదిత్యర్థః॥అ॥నను తద్జ్ఞానంకథమభ్యసనీయమిత్యతాహ॥

శ్లో॥ శాస్త్రాభ్యాసాదియత్నేన సద్గురోరుపదేశతః।
జ్ఞానమేవసమభ్యస్యేతిరమన్యేనప్రయోజనం ॥ ౬ ॥

వ్యా॥శాస్త్రాభ్యాసాదియత్నేన=నిగమాగమశిరస్సిద్ధపీరశైవశాస్త్రాభ్యాసాదిప్రయత్నేన। సద్గురోఃఉపదేశతః=అనుగ్రహాత్।జానమేవ=శివజ్ఞానమేవ। సమభ్యస్యేత్ సమ్యగభ్యాసంకుర్యాత్। అన్యేనపాశవహవిర్భక్షణోపయుక్తపూర్వ మీమాంసాదిశాస్త్రేణ।కిం ప్రయోజనం। నకించిత్ప్రయోజనమిత్యర్థః॥ ...

అ॥ అథ తద్జ్ఞానమహత్వంసూత్రద్వయేన ప్రకాశయతి॥ ...

శ్లో॥ జ్ఞానంపరశివాద్వైతపరిపాకవినిశ్చయః॥ యేనసం
సారసంబంధవినివృత్తిర్భవేత్సతాం ॥ ౭ ॥ ...

వ్యా॥ పరబ్రహ్మలింగాదన్యన్నాస్తీతిపరిపక్వనిశ్చయఏవజ్ఞానం। యేనజ్ఞానేన సతాం సంసారబాధానివృత్తిర్భవేదితి॥ ...

అ॥ అథతదేవవిశదయతి॥ ...

శ్లో॥ శివాత్మకమిదంసర్వంశివాదన్యన్నవిద్యతే॥ శి
వోహమితియాబుద్ధిస్తదేవజ్ఞానముత్తమం॥ ౮ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం॥ *॥ అ॥ అథ తద్జ్ఞానమహత్వం సూత్రద్వయేనప్రకాశయతి॥ ... ...

శ్లో॥ అంధోయథాపురస్థానివస్తూనిచనపశ్యతి॥ జ్ఞానహీ
నస్తథాదేహీనాత్మస్థంవీక్షతేశివం॥ ౯ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం॥ * అ॥ నను శివదర్శనేనకిమిత్యతాహ॥ ...

శ్లో॥ శివస్యదర్శనాత్పుంసాంజన్మరోగనివర్తనం॥ శి

వదశేనన ప్యాపాలుస్సులభంజ్ఞానచక్షుషా ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ అత్ర స్యాదితి శేషః । జన్మరోగః వర్తనం స్యాదితిసంబంధః శిష్టం స్పష్టం ॥*॥అ॥ తస్మాత్ జ్ఞానేనవినాఅజ్ఞాననివృత్తిర్నాస్తీత్యుక్త్వా జ్ఞానాగమస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ దీపం వినాయథాగేహే నాంధకారోఽనివర్తతే ॥
జ్ఞానంవినాతథాచిత్తే మోహోపినసనివర్తతే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానంవినా=శివజ్ఞానంవినేత్యర్థః । మోహః=అజ్ఞానం । శిష్టంస్పష్టం ॥

ఇతిజ్ఞానాగమస్థలం.

అథసకాయస్థలం.

అ ॥ అథ । శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమితి వచనానుసారేణ తచ్ఛివజ్ఞానసంపన్నస్యయోగినఃశరీరస్య క్రియాభావజ్ఞానకారణత్వేనాత్మత్వనిరూపణాదయంలోకః సకాయఇతిషష్ఠ్యన్తస్సూత్రైః సకాయస్థలం ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ పరస్యయాతనుర్జ్ఞేయా దేహకర్మాభిమానినః ॥
తయాసకాయోలోకోఽయంతదాత్మత్వనిరూపణాత్ ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ అదేహకర్మాభిమానినః= స్థూలోఽహంమహంకరోమీతిలౌకికవద్దైహకర్మాభిమానశూన్యస్యపరస్య । పూర్వోక్తజ్ఞానసంపన్నస్యయోగినః।పరైర్జ్ఞేయాయాతనురస్తి । తయాతన్వాతదాత్మత్వనిరూపణాత్= తచ్ఛరీరస్యఆత్మత్వనిరూపణాత్ । అయంలోకః । సకాయఇతి=కాయేనసహితఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను దేహాభిమానశూన్యస్యపరయోగినః కాయాపేక్షాకిమర్థమిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ కాయంవినాసమస్తానాం క్రియానచభావనా ॥ న

జ్ఞానసంయుక్తతోయోగీకాయవానేవసంచరేత్ ॥ ౨॥

వ్యా॥ యద్యస్మాత్కారణాత్ సమస్తానాంచ కాయంవినా క్రియాధ్యానజ్ఞానశూన్యత్వాత్ శివజ్ఞానసంపన్నఃశివయోగీకాయవానేవ సంచరేదితి ॥ అ ॥ నన్వస్యయోగినఃశివజ్ఞానసంపన్నత్వాత్కిమితికాయాపేక్షేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివైకజ్ఞానయుక్తస్యయోగినోపిమహాత్మనః ॥ కాయయోగేనసిద్ధ్యంతిభోగమోక్షాదయస్సదా॥ ౩ ॥

వ్యా॥ మోక్షస్యజ్ఞానమూలత్వాత్ । జ్ఞానస్యకాయమూలత్వాదితిభావః॥ అ ॥ అత్రదృష్టాంతమాహ ॥ ...

శ్లో॥ కాష్ఠంవినాయథావహ్నిర్జాయతేనప్రకాశవాన్॥
మూర్తింవినాతథాయోగీనాత్మతత్వప్రకాశవాన్॥ ౪ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ పునశ్చదృష్టాంతరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ మూర్త్యాత్మనైవదేవస్యయథాపూజ్యత్వకల్పనా ॥ తథాదేహాత్మనైవాస్యపూజ్యత్వంపరయోగినః ॥ ౫ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥అ ॥కిముతశివోపిమూర్త్యాత్మనైవసృష్ట్యాదీన్కరోతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిష్కలోపిహినఃపూర్ణ దేవఃపరిపూర్ణస్సదాశివః ॥
జగత్సృష్ట్యాదిసంసిద్ధ్యైమూర్తిమానేవభాసతే॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం॥అ॥అథ బ్రహ్మాదిదివ్యజ్ఞానినోపికాయవంతపవేత్యాహ ...

శ్లో॥బ్రహ్మాద్యాదేవతాస్సర్వా మునయోపిముముక్షవః॥
కాయవంతోహివర్తంతితపస్సర్వార్థసాధకం॥ ౭ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ వైరాగ్యేణవపుస్త్యాగోనైవకార్యం మనీషిభిరితి. దేవీకాలోత్తర వచనానుసారేణ శరీరస్య సకలసిద్ధిమూలత్వాత్ నతత్పరిత్యాగోయుక్తఇత్యుక్త్వా సకాయస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో॥ తపోహిమూలంసర్వాసాంసిద్ధీనాంయజ్జగత్త్రయే॥
తపస్తత్కాయమూలంహితస్మాత్కాయంనసంత్యజేత్ ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ సర్వాసాంసిద్ధీనాంతపః కారణం । తపసః శరీరంకారణం । తస్మాత్కాయం వైరాగ్యేనకనరిత్యజేదితి ॥

ఇతిసకాయస్థలం .

అథఅకాయస్థలం

అ॥ అథాచ్ఛాయమశరీరమితిశ్రుతేః । పరయోగినశ్చోపచారికదేహిత్వాదకాయఇతి పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి॥

శ్లో॥ ఔపచారికదేహిత్వా జ్జగదాత్మత్వభావనాత్ ॥
మాయాసంబంధరాహిత్యాదకాయోహిపరః స్మృతః॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరః । ఉక్తలక్షణసకాయః పరయోగీ । ఔపచారికదేహిత్వాత్=దేహాభిమానశూన్యత్వాత్ జగదాత్మత్వభావనాత్ ॥ స్వశక్తిప్రచయోవిశ్వమితిశివసూత్రస్థితేః । సర్వం విశ్వంశివస్వభావభూతక్రియాశక్తిమయం తద్విషయత్వాత్ । అన్యథా తద్బాహ్యత్వేన ప్రమేయకార్యంస్యాదితి చింతనాత్ । మాయాసంబంధరాహిత్యాత్= తపవాన్యోన్యభావలక్షణభేదబుద్ధిరాహిత్యాత్। అకాయఇతి స్మృతః ప్రసిద్ధఇత్యర్థః ॥ అ॥ నన్వస్య దేహాభిమాన శూన్యత్వేనాకాయత్వే దేహసంబంధస్యవిద్యమానత్వాత్ తత్కృతవికారోస్తికిమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ పరస్యదేహయోగేపిన దేహాశ్రయవిక్రియా ॥ శివస్యేవయతస్తస్మాదకాయోయంప్రకీర్తితః॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివస్యదేహయోగేపియథాశరీరప్రయుక్తకామాదివికారోనాస్తి । తథా పరయోగినః శివతుల్యత్వాత్ దేహప్రయుక్తవికారోనాస్తీత్యర్థః ॥ అ॥ నన్వకాయసకాయత్వేనభాసనం కిం ప్రయుక్తమిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ పరలింగే విలీనస్య పరమానందచిన్మయే ॥ కుతో దేహేనసంబంధో దేహవద్భాసనంభ్రమః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ దృష్టృాణాంభ్రమఇత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం॥ ...

అ ॥ అథ దేహసంబంధేసత్యపి తేనబాధకంనాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ దేహాభిమానహీనస్యశివభావేస్థితాత్మనః ॥ జగదేతచ్ఛరీరంస్యాద్దేహేనై కేనకావ్యథా ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ దేహాభిమానశూన్యత్వేన శివభావేస్థితస్వరూపవతః ఏతత్పరయోగినః శివవద్విశ్వంశరీరంస్యాదిత్యేకేనశరీరేణకావ్యథా నకాపీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ సాశివవత్స్వాతంత్ర్యభావాత్తస్మాన్నాస్తీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ శివజ్ఞానైకనిష్ఠస్యనాహంకారభవభ్రమః ॥ నచేంద్రియభవందుఃఖంత్యక్తదేహాభిమానినః ॥ ౫ ॥

వ్యా॥శివాహంభావనిష్ఠస్య పరిచ్ఛిన్నశరీరాహంకారశూన్యత్వాత్। నాహమీశ్వరఇతితత్కృతభ్రాంతిరింద్రియజన్యందుఃఖంచనాస్తీత్యర్థః॥

అ ॥ అథోక్తార్థమేవస్ఫుటీకృత్యాకాయస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ నమనుష్యోనదేవోహంనయక్షోనైవరాక్షసః ॥ శివోహమితియోబుద్ధ్యాత్తస్యకిందేహకర్మణా॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ తస్యకాయస్య శారీరకకర్మణా।కిం=కింప్రయోజనం। నకిమపీత్యర్థః ॥ * శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

ఇత్యకాయస్థలం·

అథ పరకాయస్థలం.

వ్యా ॥ అథ సఏవైతత్పరమంబ్రహ్మధామేతిముండకశ్రుతేః । అకాయపరయోగీప్రకృతి మాయాతీతఇతిపరబ్రహ్మశరీరత్వాత్ పరకాయఇతి పంచభిఃసూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో॥ వశీకృతత్వాత్ప్రకృతేర్మాయామార్గాతివర్తనాత్ ॥ పరకాయోయమాఖ్యాతస్సత్యజ్ఞానసుఖాత్మకః ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ అయమ్ కాయః శివయోగీ । ప్రకృతేర్వశీకృతత్వాత్ వశీకృతేర్మాయామార్గోల్లంఘనాత్ । సత్యజ్ఞానసుఖాత్మకః=సచ్చిదానందస్వరూపవాన్పరకాయఇత్యాఖ్యాతఇత్యర్థః ।

అ॥ నన్వేవంపరకాయత్వేకథితేపిస్థూలశరీరస్యావిద్యమానత్వాత్కథమ్ థనైవపరకాయత్వమిత్యతాహ ॥

శ్లో॥ పరబ్రహ్మవపుర్యస్యావబోధానందభాసురం ॥ ప్రాకృతేనశరీరేణకిమేతేనాస్యజాయతే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ చిదానందాభ్యాంప్రకాశమానంపరబ్రహ్మ యస్యవపుః=శరీరంజాయతే । అస్యపరకాయస్య । ప్రాకృతేనశరీరేణకిం=అన్యోన్యభేదాభావబుద్ధిరూపమాయామార్గోల్లంఘనేన తత్కార్యరూపప్రకృతేస్స్వవశీకరణాత్ సాగరతరంగన్యాయేనస్వాధీనీకరణాత్ ప్రకృతిసంభవేనశరీరేణకింబాధకం । నకిమపిబాధకమిత్యర్థః ॥

అ॥ నను తథాపిశరీరమేవప్రతిబంధకమిత్యతాహ ॥

శ్లో॥ సమ్యజ్ఞానాగ్నిసందగ్ధజన్మబీజకళేవరః ॥ శివతత్వావలంబీయఃపరకాయస్సఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ సమ్యజ్ఞానాగ్నినా=దృఢతరశివాద్వైతజ్ఞానాగ్నినా సందగ్ధ=పునరుత్పత్తిశంకాయథానభవతితథాసమ్యగ్దగ్ధంజన్మైవబీజంయస్యతాదృశః కళేవరో=భవాంతరకారణీభూతసూక్ష్మశరీరోయస్యసతథావిధః । శివతత్వావలంబీ=పరశివస్వరూపవాన్యోస్తి । సః । పరకాయ ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః । జన్మరోగపరివర్తకస్యసూక్ష్మశరీరస్యనష్టత్వాత్ స్థూలశరీరస్యపిబాధకంనాస్తీతిభావః ॥ అ॥ ననుశరీరస్యవిద్యమానత్వేనేంద్రియవ్యాపారాననుత్తే... [illegible]

శ్లో ॥ ఇంద్రియాణిమనోవృత్తివాసనాఃకర్మసంభవాః॥
యత్రయాంతిలయంతేనసకాయోయఃపరాత్మనా ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ కర్మసంభవాః=కర్మపాశసంభూతాః । మనోవృత్తివాసనాః=ఇంద్రియార్థవాసనాః । ఇంద్రియాణిచ=దశేంద్రియవ్యాపారాః । యత్రలయంయాంతి । తేనపరమాత్మనా=పరబ్రహ్మణా । అయం=ఏషప్రకాయః । సకాయః=కాయేనసహితస్సన్వర్తతే । ఏతత్కాయస్యాపిబ్రహ్మమయత్వాదితిభావః॥ ...

అ ॥ ననుశరీరస్యకథంబ్రహ్మమయత్వమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ పరాహంతామనుప్రాప్యపశ్యేద్విశ్వంచిదాత్మకం॥
సదేహోఽతిభ్రమస్తస్యనిశ్చితాహిశివాత్మతా ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ పరాహంతాం=పరబ్రహ్మపరశివపరాత్మపర్యాయపరతత్వమేవస్వయమితిభావమనుప్రాప్య । విశ్వం=సకలజగజ్జాలం । చిదాత్మకం=పరబ్రహ్మస్వభావభూతచిచ్ఛక్తిక్రియాంతర్గతత్వాత్తన్మయమితియః పశ్యతి తస్య సదేహః=దేహేన సహవర్తమానత్వం । అతిభ్రమః=పశ్యతాంప్రాకృతానాంభ్రమః । నిశ్చితాహిశివాత్మతా కింతుతస్య శరీరస్య శివాత్మతానిశ్చితా శక్తిమయత్వాదితి ॥అ॥ తర్హిసపరకాయః శివదకాయస్సన్ పరముక్తఏవస్యాదిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ స్వస్వరూపంచిదాకారంజ్యోతిస్సాక్షాద్విచింతయన్॥
దేహవానపినిర్దేహో జీవన్ముక్తోహిసాధకః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్వస్వరూపం సాక్షాచ్చిదాకారం జ్యోతిరితి చింతయన్ । సాధకః । దేహవానపి పునర్దేహాంతరాభావాన్నిర్దేహః । జీవన్ముక్త ఇతిహి=ప్రసిద్ధమిత్యర్థః ॥ అ ॥ తదేవోపపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ దేహస్థిత్యతువాయాతు యోగినఃస్వాత్మబోధినః ॥
జీవన్ముక్తిర్భవేత్సద్య శ్చిదానందప్రకాశినీ ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అత్ర దృష్టాంతమాహ ॥ ...

శ్లో॥ ఆత్మజ్ఞానావసానంహి సంసారపరిపీడనం ॥ సూ
ర్యోదయేపికింల్లోకస్తిమిరేణోపరుధ్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ ఉపరుధ్యతే వ్యాప్యత ఇత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...
అ ॥ అథ పరకాయస్థలంసమాపయతి ॥ ... ...

శ్లో॥ దేహాభిమాననిర్ముక్తః కలాతీతపదాశ్రయః ॥ క
థంయాతిపరిచ్ఛేదం శరీరేషుమహాబుధః ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ శరీరకలాభిమానశూన్యస్సన్ । శరీరస్యపాంచభౌతికత్వాత్
తత్కారణీభూతనివృత్త్యాదికలాతీతపరబ్రహ్మపదాశ్రితః । మహాబుధః
పరమజ్ఞానీపరకాయః । శరీరేషు పరిచ్ఛేదః=పరిమితత్వం।కథం=కేనప్ర
కారేణ । యాతి। నకేనాపీత్యర్థః ॥ ... ...

ఇతి పరకాయస్థలం.

అథధర్మాచారస్థలం.

అథ యద్విద విద్యాదిగమః స్వధర్మస్యానుచరణం స్వాశ్రమే
ష్వేవానుకరణం స్వగర్మ ఏవసంవర్ధతే।స్తంభశాఖేవేతరాణ్యనో
ర్ధ్వభాగ్భవత్యన్యథాపతతీతి మైత్రేయశ్రుతేః ॥ తస్య పరకాయస్యా
చారఏవ సర్వజనానాంధర్మాచార ఇతిధర్మాచారస్థలంప్రతిపాదయతి

శ్లో॥ తస్యైవపరకాయస్య సమాచారోయఇష్యతే ॥
సధర్మస్సర్వలోకానాముపకారాయకల్ప్యతే ॥ ౧॥

వ్యా॥ తస్య పరబ్రహ్మకాయస్య శివయోగినః, యఃఆచారః । ఇచ్ఛా
విషయీక్రియతే । సధర్మస్సర్వసమస్తజనానాం ఉపకారాయకల్ప్యతే
ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ తద్ధర్మాచారంసూత్రత్రయేణ కథయతి ॥ ...

శ్లో॥ అహింసాసత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యందయాక్షమా ।

దానంపూజాజపోధ్యాన మితిధర్మస్య సంగ్రహః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ దానం=సహజదానం । పూజా=శివలింగపూజా। ధ్యానం=శివలింగచింతనం । జపః=శైవపంచాక్షరాభ్యాసఇత్యర్థః ॥ ...

శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ నన్విదంధమార్గాచరణం కిమర్థం కర్తవ్యమిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ శివేనవిహితోయస్మాదాగమైర్ధర్మసంగ్రహః ॥

తస్మాత్తమాచరన్విద్వాన్ తత్ప్రసాదాయ కల్ప్యతే॥ ౩॥

వ్యా ॥ ఆగమైః శివేన ధర్మసమూహోవిహితఇతి=విధేయ ఏవ । తస్మాద్ధర్మాచారవాన్ శివప్రసాదాయసమర్థోభవతి అన్యథా శివప్రసాదశూన్యస్సన్ నరకంవ్రజేదిత్యర్థః ॥ ... ...

అ ॥ నను సధర్మః కథంకర్తవ్య ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అధర్మంనస్పృశేత్కించిద్విహితంధర్మమాచ

రేత్ ॥ తంచ కామపనిర్ముక్తంతత్వవిజ్ఞానపూర్వకం॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ విహితమహింసాదిరూప మిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథ తద్జ్ఞానంకీదృశమిత్యత్ర(మాతృవత్పరదారాంశ్చపరద్రవ్యాణిలోష్టవత్॥ ఆత్మవత్సర్వభూతానియఃపశ్యతిసధర్మిరాడితి) శ్రుత్యనుసారేణ సూత్రద్వయేనాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఆత్మవత్సర్వభూతాని సంపశ్యేద్యోగవిత్తమః ॥ జ

గదేకాత్మతాభావా న్నిగ్రహాదివిరోధతః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ యోగవిత్తమః=యోగీశ్వరః । జగదేకాత్మతాభావాత్=జగతః పరికాశైక రూపత్వ చింతనాత్ । నిగ్రహాదివిరోధతః=నిగ్రహానుగ్రహయోరసకాశాభావాత్ । సర్వభూతాని। ఆత్మవత్=స్వాత్మవత్। సంపశ్యేత్=అపక్షపాతేనపశ్యేదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ ఏవం పశ్యతః మమకారోనైవేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఏకఏవశివస్సాక్షాజ్జగదేతదితిస్ఫుటం ॥ పశ్యతః
న్నజాయేత మమ కాహిావిభ్రమః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివఏక ఏవైతజ్జగదితిస్ఫుటంసాక్షాత్పశ్యతః । కింనజాయ
సర్వంస్యాదేవ తస్మిజగతిమమకారః=ప్రతినియతమస్తు మమేత్యభి
నః విభ్రమః । నాస్తీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తద్ధర్మాచారం విరక్తోపినత్యజేదిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ ధర్మఏవసమస్తానాంయతస్సంసిద్ధి కారణం॥నిస్పృ
హోపిమహాయోగీ ధర్మమార్గంచనత్యజేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ సంసిద్ధికారణం భోగమోక్ష కారణమిత్యర్థః ।
శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ ననుజ్ఞానినాం కిం ధర్మాచరణేనేత్యత్రాహ

శ్లో ॥ జ్ఞానామృతేనతృప్తోపి యోగీధర్మంనసంత్యజేత్ ।
ఆచారంమహతాందృష్ట్వా ప్రవర్తంతేహిలౌకికాః॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానామృతేన=శివజ్ఞానామృతేనతృప్తోపిమహాయోగీలో
కార్థం ధర్మాచారం నపరిత్యజేదిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథకారణాంతరమప్యాహ ॥

శ్లో ॥ సదాచారప్రియశ్శంభుఃసదాచారేణపూజ్యతే ॥
సదాచారంవినాతస్య ప్రసాదోనైవజాయతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానినోపి శివప్రసాద సిద్ధ్యర్థం అహింసాదిధర్మాచర
మావశ్యకమితి భావః ॥ ...

ఇతి ధర్మాచారస్థలం ॥

అథ భావాచారస్థలం.

అథ జ్యోతిరూపంశివంపూర్ణంవిశ్వతేజోనివర్తకం । ఆ
భాసయంతంచ భావయంస్తన్మయోభవేదితి కామికవచనానుసా

ర్మాచార సంపన్నస్య శివయోగినో భావఏవ సర్వేషాం భావాచార ఇ
త్యుపపాదయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ భావఏవాస్యసర్వేషాం భావాచారఃప్రకీర్తితః॥
భావోమానసచేష్టాత్మా పరిపూర్ణశ్శివాశ్రయః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అస్యధర్మాచారసంపన్నస్యశివయోగినః।భావఏవసర్వేషాం ప్రకృతానాం భావాచాగ ఇతి పరికీర్తితః । భావోనామకిం ఇత్యత్రాహ మానసేతి । మనోవ్యాపార రూపస్సః । పరిపూర్ణశివాశ్రయః । అంతర్బహిశ్చ పూర్ణ శివఏవ ఆశ్రయో యస్యతాదృశస్తు విశేషణభావ ఇత్యర్థః ॥ ... ...

అ ॥ అథ భావయుక్త కర్మసూత్ర ద్వయేనవిశేషయతి ॥ ...

శ్లో ॥ భావనావిహితంకర్మ పావనాదపిపావనం ॥ త
స్మాద్భావనయాయుక్తం పరధర్మంసమాచరేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను భావేనకిమిత్యత్రాహ । ...

శ్లో ॥ భావేనహిమనశ్శుద్ధి ర్భావశుద్ధిశ్చకర్మణా ॥ ఇ
తిసంచింత్యమనసాయోగీభావంనసంత్యజేత్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నను భావేనకర్మసిద్ధిశ్చేత్ప్రతిబంధకంస్యాదిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ శివభావనయాసర్వంనిత్యనైమిత్తికాదికం ॥కుర్వ
న్నపిమహాయోగీ గుణదోషైర్నబాధ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శివఏవకర్తేతి శివభావనయాకుర్వన్ యోగీగుణదోషైః న లిప్యత ఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ నను పరయోగీశ్వరస్య నిత్యనైమిత్తికకర్మసంగాభావాత్కథం తదాచరణమంగీకృత మిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ అంతఃప్రకాశమానస్యసంవిత్సూర్యస్య సంతతం ॥

భావేనయదుపస్థానం తత్సంధ్యావందనం విదుః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అంతః=ఊర్ధ్వ హృత్కమలే। నిరంతరం భాసమానస్య ...దిత్యస్య భావేనయదుపస్థానం=అనువర్తనం.। తత్। సంధ్యావందన మితి వీరశైవాచార్యాజానంతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తర్హి హిరణ్మోపాస్యావశ్యక ఇతి సకీదృశ ఇత్యతాహ ॥ ...

శ్లో॥ఆత్మజ్యోతిషిసర్వేషాంవిషయాణాంసమర్పణం॥
అంతర్ముఖేనభావేన హిరణ్యకర్మేతిగీయతే ॥ ౬ ॥

వ్యా॥ ఆత్మజ్యోతిషి=చిదగ్నౌ।అంతర్ముఖేనభావేన=అబహిర్ముఖేనభావేన। సర్వేషాం విషయాణాంయత్సమర్పణంసాగరతరంగన్యా... యేనలయచింతనంతదేకలోలీభావ చింతనంయదస్తి। తత్। హిరణ్యక ర్మేతి గీయతే కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥ఏవంనిత్యనైమిత్తికకర్మాణి భావయన్ సంగరహితస్స్యాదిత్యా...

శ్లో॥ భావయేత్సర్వకర్మాణినిత్యనైమిత్తికానిచ॥ శివ
ప్రీతికరాణ్యేవసంగరాహిత్యసిద్ధయె॥ ౭ ॥

వ్యా॥ సంసారసంబంధ నివృత్త్యర్థం నిత్య నైమిత్తికాని సర్వాణి కర్మాణి శివప్రీతి కరాణ్యేవేతిభావయేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ నను కర్మణ స్సంగహేతుత్వాత్ కథం సంగరాహిత్యంస్యాదిత్యతాహ ॥

శ్లో॥ శివేనివేశ్యసకలంకార్యాకార్యంవివేకతః॥ వర్త
తేయోమహాభాగస్ససంగరహితోభవేత్ ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ వివేకతః=కర్తాకారయితాకర్మ తత్ఫలంచశివ ఏవే... తి వివేకతః। కార్యాకార్యంకర్తుంయోగ్యమయోగ్యంచ శివేనివేశ్య=సమ ర్ప్య యోమహాభాగః=మహాపురుషః వర్తతే సః। సంగరహితః=... సంగరహిత ఇత్యర్థః॥

అ॥ ననుభవసంగరాహిత్యం శివదర్శనేన వినానసంభవ తీత్యతాహ

శ్లో ॥ ఆత్మానమఖిలంవస్తుశివమానందవిషయం ॥ ఏక
భావేనసతతం సంపశ్యన్నేవపశ్యతి ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ ఆత్మానం=స్వాత్మానం । అఖిలంవస్తు=సర్వంవిశ్వం। ఆనందవి
షయం పరశివంచ । ఏకభావేన=ఏకత్వేన।సతతం పశ్యన్నేవ విదూరప
త్యాచ్ఛిన్నజీవైక్యం శివస్వభావభూత చిత్క్రియా వ్యాప్తత్వాత్తదబాహ్య
త్వేనసర్వంవిశ్వంశివాత్మకమితిపశ్యన్నేవపశ్యతి।శివంపశ్యతీత్యర్థః॥

ఇతి భావాచారస్థలం.

అథ జ్ఞానాచారస్థలం.

అథ సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మేతిశ్రుతేః । తస్యభావాచారసం
పన్నస్య శివయోగినః జ్ఞానాచారఏవ సర్వదేహినాం జ్ఞానాచారఇతిజ్ఞా
నాచారస్థలంనిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అస్యజ్ఞానసమాచారోయోగినస్సర్వదేహినాం ॥
జ్ఞానాచారోయముక్తోయంజ్ఞానాచారస్సకథ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ భావాచారసంపన్నస్యాస్యయోగినః । జ్ఞానసమాచారఏవస
ర్వదేహినాం జ్ఞానాచారఇతి యదుక్తస్మాత్కారణాదుక్తః । తస్మాత్కార
ణాత్ సోయంజ్ఞానాచారఇతి కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥అథ తద్జ్ఞానాచారమేవలక్షణపూర్వకంసూత్రక్రమేణకథయతి॥

శ్లో ॥ శివాద్వైతపరంజ్ఞానం జ్ఞానమిత్యుచ్యతేబుధైః ॥
సిద్ధేనవాప్యసిద్ధేన ఫలంజ్ఞానాంతరేణకిం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ శివాద్వైతమేవ పరంప్రధానంయస్యతాదృశంజ్ఞానం । బు
ధైః జ్ఞానమిత్యుచ్యతే శాస్త్రసిద్ధేనవాతదసిద్ధేనవా।జ్ఞానాంతరేణ=భిన్న
జ్ఞానేన। కింఫలం । నకిమపీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథతత్కథమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ నిర్మలంహిశివజ్ఞానం నిశ్రేయసకరంపరం ॥ రా

గద్వేషాదికలుషం భూయస్సంసృతి కారణం॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానం=శివాద్వైతజ్ఞానం । నిర్మలం=ఆణవాదిమలసం గరహితం సత్ ।పరం నిశ్శ్రేయసకారణం=సర్వోత్కృష్ట మోక్షప్రదమి త్యర్థః । తద్వ్యతిరిక్త భేదజ్ఞానం । రాగద్వేషాదికలుషం=కామక్రోధాదిమిశ్రం సత్। భూయః=పునఃపునః ।సంసృతి కారణం=యాతాయాతకారణమితి। హి=ప్రసిద్ధమిత్యర్థః ॥

అ ॥ ఏవంజ్ఞానస్వరూపముక్త్వాతదాచారస్వరూపంకథయతి ॥

శ్లో ॥ పరిపూర్ణంమహాజ్ఞానంపరతత్వప్రకాశకం ॥అ

వలంబ్యప్రవృత్తోయఃజ్ఞా నాచారస్సఉచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ పరతత్వప్రకాశకం।పరిపూర్ణం=అపరిచ్ఛిన్నంమహాజ్ఞానం=శివాద్వైతజ్ఞానం । అవలంబ్య=ధృత్వా। యః ఆచారః ప్రవృత్తః సః జ్ఞానాచారఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ॥ అథతజ్జ్ఞానాచారిణం ప్రకాశయతి

శ్లో ॥ నిర్వికల్పపరేధామ్నినిష్కలేశివనామని ॥ జ్ఞా

నేనయోజయేత్సర్వం జ్ఞా నాచారీప్రకీర్తితః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నిష్కలే=నిరవయవే। నిర్వికల్పే=భేదరహితే ।శివనామని=శివఇత్యభిధానవతి । పరేధామ్ని=పరబ్రహ్మాధారే। సర్వం=జగజ్జాలం జ్ఞానేన=అభేదజ్ఞానేన యోయోజయేత్ ।సః జ్ఞానాచారీతికీర్తితఇత్యర్థః

అ॥ అథ తస్యజ్ఞానాచారిణఃకర్మకార్పణ్యంనాస్తీతి సూత్రద్వయేనకథయతి॥

శ్లో ॥ జ్ఞానంముక్తిప్రదంప్రాప్యగురుదృష్టిప్రసాదతః॥ కః

కుర్యాత్కర్మకార్పణ్యేవాంఛాంసంసారవర్ధనే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ ముక్తిప్రదం=పరాపరమోక్షప్రదం । శివజ్ఞానం। గురుకృపాదృష్టిప్రసన్నతావశాత్ ప్రాప్య । సంసారవర్ధనే కర్మకార్పణ్యే వాంఛాం=ఇచ్ఛాం=కఃకుర్యాత్ । నకోపికుర్యాదిత్యర్థః ॥

అ॥ కుతఇత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో॥ కర్మజ్ఞానాగ్నినాదగ్ధంనప్రరోహేత్కథంచన ॥
యదాహుస్సంసృతేర్మూలంప్రవాహానుగతంబుధాః ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ యత్కర్మ బుధాః । సంసృతేఃమూలం=మూలకారణం సత్ । ప్రవాహానుగతం। జలప్రవాహన్యాయెనానాదిత్వేనశ్రుతెరనుగతం సత్ । ఆహుః తత్కర్మబాధనం ।జ్ఞానాగ్నినా=శివజ్ఞానాగ్నినా దగ్ధంసత్ ।కథంచన=కేనాపిప్రకారేణనప్రరోహేత్ నాంకురేదిత్యర్థః॥

అ॥ తర్హికర్మబంధనం కస్యేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ జ్ఞానేనహీనఃపురుషః కర్మణాబధ్యతేసదా ॥
జ్ఞానినఃకర్మసంకల్పాభవంతికిలనిష్ఫలాః ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం॥ అ॥యథాపుష్కరపలాశంఆపోనశ్లిష్యంతే ఏవంవిధి పాపకర్మనశ్లిష్యతె సఉత్తమః పురుషఇతిఛాందోగ్యశ్రుతేః । అద్వైతభక్తియుక్తస్య యోగినస్సకలాఃక్రియాః । సంతిదగ్ధపటన్యాయాత్క్రియామాత్రాహినక్రియేతి ఏరాగమోక్తేశ్చ జ్ఞానినః కర్మపాశో। నాస్తీత్యర్థః॥ అ॥ అథ జ్ఞానాచారస్థలం సమాపయతి ॥ ...

వృ॥ శుద్ధాచారేశుద్ధభావోవివేకీజ్యోతిఃపశ్యన్సర్వతశ్శైవమేకం॥
జ్ఞానధ్వస్తప్రాకృతాత్మప్రపంచో జీవన్ముక్తశ్చేష్టతేదివ్యయోగీ ॥ ...

వ్యా॥శుద్ధాచారే=నిర్మలజ్ఞానాచారే।శుద్ధభావః=నిర్మలభావవాన్వివేకీ । ఏవం ప్రతియోగిరహితం శైవంతేజః సర్వతః పశ్యన్ ।జ్ఞానధ్వస్త ప్రాకృతాత్మప్రపంచః=శివాద్వైతజ్ఞాన నాశితప్రకృతిజన్యదేహప్రపంచవాన్।దివ్యయోగీ=స్వయంప్రకాశరూపఃశివయోగీ జీవన్ముక్తస్సన్ చేష్టతే। లౌకికవద్వ్యవహరతీత్యర్థః ॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ
మాహేశ్వరస్థలాశ్రితనవలింగప్రసంగో నామ
షోడశీయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

ప్రసాదిస్థలప్రారంభః

అథాగస్త్యప్రశ్నః అగస్త్యఉవాచేతి ॥

శ్లో ॥ స్థలానితానిచోక్తాని యానిమాహేశ్వరస్థలే ॥ వదస్వస్థలభేదంమేప్రసాదిస్థలసంశ్రితం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ వదస్వ ఉపదిశేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్రీరేణుకఉవాచ ॥ శ్లో ॥ స్థలభేదానవప్రోక్తాఃప్రసాదిస్థలసంశ్రితాః ॥ కాయానుగ్రహణంపూర్వమింద్రియానుగ్రహంతతః ॥ ౨ ॥ ప్రాణానుగ్రహణంపశ్చాత్తతఃకాయార్పితంమతం ॥ కరణార్పితమాఖ్యాతంతతోభావార్పితంమతం ॥ ౩ ॥ శిష్యస్థలంతతఃప్రోక్తం శుశ్రూషాస్థలమేవచ ॥ తతస్సేవ్యస్థలంచైషాంక్రమశ్శృణులక్షణం ॥ ౪ ॥

కాయానుగ్రహస్థలం.

ఆ ॥ అథ శుచిస్సదాగ్రివశిరశ్శరీరఇతి కైవల్యశ్రుతేః । సజ్జ్ఞానాచార్యాః శివయోగీస్వరూపశరీరందర్శయన్ అనుగృహ్ణాతీతి కాయానుగ్రాహకఇతి సూత్రత్రయేణ నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ అనుగృహ్ణాతియల్లోకాన్ స్వకాయందర్శయన్ స్వయం ॥

తస్మాదేవ సమాఖ్యాతః కాయానుగ్రహ నామకః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అసౌ జ్ఞానాచార సంపన్నః శివయోగీ యద్యస్మాత్కారణాత్ । స్వకాయందర్శయన్ సన్ ।లోకాన్=ప్రాకృతాన్ । అనుగృహ్ణాత్యనుగ్రహంకరోతి తస్మాదేవః కాయానుగ్రహ నామకః=కాయానుగ్రహఇత్యభిధానవానితి సమాఖ్యాతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తత్కథమిత్యత్రదృష్టాంతమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యథాశివోనుగృహ్ణాతిమూర్తిమావిశ్య దేహినః॥
తథాయోగీశరీరస్థస్సర్వానుగ్రాహకో భవేత్ ॥ ౨॥

వ్యా ॥ శివోయథాచంద్రశేఖరాది మూర్తిమావిశ్య। దేహినః=ప్రాణినః । అనుగ్రహం కరోతి తథాయోగీశరీరస్థస్సన్=శివదీక్షాసంస్కృత దివ్యశరీరస్థస్సన్ । సర్వానుగ్రాహకస్స్యాదిత్యర్థః॥ ...

అ ॥ అథ శివపదసంగశ్చేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివశ్శరీరయోగేపియథాసంగవివర్జితః ॥ తథా
యోగీశరీరస్థోనిస్సంగోవర్తతేసదా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సుఖదుఃఖాదిసంగరహిత ఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ ఏవంశివయోగినః శివసమానత్వముక్త్వా తస్య మాయాప్రపంచదర్శనం నాస్తీతి శివఏవేతి పంచభిస్సూత్రైర్దృష్టాంతపూర్వకముపపాదయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ శివభావనయాయుక్తఃస్థిరయానిర్వికల్పయా ॥ శి
వోభవతినిర్ధూతమాయావేశపరిప్లవః ॥౪ ॥

వ్యా ॥ అత్ర శివయోగీతి శేషః । భేదరహితయాదృఢయాశివోహంభావనయాయుక్తః నివారితమాయావేశోపప్లవస్సన్ ।శివఏవభవతీత్యర్థః॥

అ॥ ననుకథంతస్యమాయావేశోపప్లవోనాస్తీత్యత ఆహ ॥

శ్లో ॥ చిత్తవృత్తిషులీనాసు శివేచిత్సుఖసాగరే॥ అవిద్యా

కల్పితంవస్తునాన్యత్పశ్యతి సంయమీ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానానందయోస్సముద్రస్థానాపన్నే పరమశివే చిత్తవృత్తిరూపమనోవ్యాపారేషు లయంగతేషు సత్సు శివయోగీమాయాకల్పితవస్త్వంతరం నపశ్యతీత్యర్థః ॥ అ ॥ అత్రదృష్టాంతమాహ॥

శ్లో ॥ నేదంరజతమిత్యుక్తే యథాశుక్తిః ప్రకాశతే ॥ నేదంజగదితిజ్ఞాతే శివతత్వంప్రకాశతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తేజ్ఞాతఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథపునర్దృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ యథాస్వప్నకృతంవస్తుప్రబోధేనైవశామ్యతి॥ తథాశివస్యవిజ్ఞానే సంసారంనైషపశ్యతి ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ ఏషశివయోగీత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథ పునర్దృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ అజ్ఞానమేవసర్వేషాంసంసారభ్రమకారణం॥ తన్నివృత్తౌకథంభూయస్సంసారభ్రమదర్శనం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ ఇతి యథాశుక్త్యజ్ఞానంరజతభ్రాంతికారణం। తథాశివవిషయకమజ్ఞానం సంసారభ్రాంతికారణం । తన్నివృత్తౌ—శుక్త్యజ్ఞాననివృత్తౌ యథారజతభ్రమోనివర్తతే।తథా।శివవిషయకాజ్ఞాననివృత్తౌ సాంసారికభేదభ్రాంతిదర్శనం నాస్తీత్యర్థః। యథాశుక్తిరేవరజతం। తథాశివఏవ విశ్వమితిభావః॥ అ ॥ తస్మాదయంశివయోగీ జీవన్ముక్త ఇతివర్ణయానుగ్రహస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ గళితాహంకృతిగ్రంథిః క్రీడాకల్పితవిగ్రహః ॥ జీవన్ముక్తశ్చరేద్యోగీ దేహివన్నిరుపాధికః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ నివృత్తపరిచ్ఛిన్నశరీరాద్యహంకారవాన్॥ క్రీడార్థం స్వేచ్ఛాపరికల్పితకళేవరః । అతఏవ నిరుపాధికః—ప్రతిబంధరహిత ఇత్యర్థః॥

ఓనస్సక్తస్సన్ దేహివద్దేహవానివ లోకానుగ్రహార్థం సంచరేదిత్యర్థః॥

ఇతి కాయానుగ్రహస్థలం.

అథ ఇంద్రియానుగ్రహస్థలం.

అథ త్రిరున్నతంస్థాప్యసమంశరీరంహృదీంద్రియాణి మనసాసన్ని వేశ్యేతిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణ తస్య కాయానుగ్రహసంపన్నస్య శివయోగినః ఇంద్రియ వివేచనమేవ సర్వేషామింద్రియానుగ్రహస్థల మితి నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ దర్శనాత్పరకాయస్యకరణానాంవివేకతః॥ ఇం ద్రియానుగ్రహఃప్రోక్తస్సర్వేషాంతత్త్వవేదిభిః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరకాయస్య=సర్వోత్కృష్టకాయానుగ్రహసంపన్నస్య శివయోగినః।దర్శనాత్ కరణానామింద్రియాణాంవివేకతః। సర్వేషాం= ప్రాకృతానాం ఇంద్రియానుగ్రహ ఇతి। తత్త్వవేదిభిః=తత్త్వజ్ఞాదిభిః। ప్రోక్తః కథిత ఇత్యర్థః ॥ ౨ ॥ అథ తతః థమిత్యత్రతదింద్రియ వ్యాపారం పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ఇంద్రియాణాంసమస్తానాంస్వార్థేషుసతిసంగ మే ॥ రాగోవాజాయతేద్వేషస్త్రాయోగీపరివర్జయేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ లోకే సమస్తానాం శ్రోత్రాదీంద్రియాణాం స్వస్వవిషయేషు సంబంధేసతి రాగోవాద్వేషోవాజాయతే। యోగీ=శివయోగీ।తౌ రాగద్వేషౌ పరివర్జయేత్ పరిత్యజ తీత్యర్థః ॥ ...

౩ ॥ ఏవంచ యోగీంద్రియవ్యాపారస్య లోకోత్తరత్వాదనుగ్రహక రత్వమితి భావః॥ ...

శ్లో ॥ఇంద్రియాణాంబహిర్వృత్తిఃప్రపంచస్యప్రకాశినీ ॥ అంతఃశివేసమావేశో నిష్ప్రపంచస్యకారణం ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ ఏవంస్థితే॥

శ్లో॥ క్షణమంతశ్శివంపశ్యన్ కేవలేనైవచేతసా ॥బాహ్యా
ర్థానామనుభవంక్షణం కుర్వన్ దృగాదిభిః ॥ ౪ ॥
సర్వేంద్రియయుక్తోపి సర్వేంద్రియవిహీనవాన్ ॥ శి
వాహితమనాయోగీశివంపశ్యతినాపరం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అంతః=అంతర్ముఖస్సన్ । కేవలేనచేతసా=బాహ్యేంద్రి
య సంగరహితేనచిత్తేన । క్షణంశివంపశ్యన్ । దృగాదిభిః=చక్షురా
దిబాహ్యేంద్రియైః। బాహ్యార్థానాం=శబ్దాదిబాహ్యవిషయాణాం। అ
నుభవం క్షణంకుర్వన్ । శివాహితమనాయోగీ=శివేసమావేశితచిత్తః స
యోగీ। సర్వేంద్రియయుక్తోపి=సర్వేంద్రియాసక్తోపి। సర్వేంద్రియ
విహీనవాన్ సన్ । శివంపశ్యన్=అంతర్బహిశ్చ శివమేవపశ్యతి।అపరం=
తదన్యం । నపశ్యతీతి తదింద్రియ వివేచనమనుగ్రాహకమితిభావః।

అ ॥ నన్వేవమంతర్బహిశ్చ శివంపశ్యతః శివయోగినోపి ప్రాకృత
జనవజ్జరా మరణాదిదర్శనాత్కథంలోకానుగ్రాహకత్వమిత్యాశంక్యాహ

శ్లో ॥ నజరా మరణంనాస్తి నపిపాసా నచక్షుధా॥ శివా
హితేంద్రియస్యాస్య నిర్మానస్యమహాత్మనః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివాహితేంద్రియస్య=శివేసమావేశితేంద్రియవ్యాపారవతః। ని
ర్మానస్య=దేహాద్యభిమానశూన్యస్య । మహాత్మనః=మహాపురుషస్య
అస్య.శివయోగినః । జరామరణంనాస్తి । తయోశ్శరీరధర్మత్వాత్ క్షు
త్పిపాసేచనస్తః । తయోఃప్రాణధర్మత్వాదితి॥

అ ॥ సర్వేషు గాత్రేషుశిరశ్శిప్రధానంసర్వేంద్రియాణాంనయనంప్ర
ధానం॥ ఇంద్రియాణాంమనోనాథోమనోనాథస్తుమారుతః ॥ ఇతిపురా
ణవచనానుసారేణ । సర్వేంద్రియవ్యాపారకారణీభూతమనోమారుతని
గ్రహం సూత్రక్రమేణప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ మనోయత్ర ప్రవర్తేత తత్ర సర్వేంద్రియస్థితిః॥
శివే౽స్మిన్ లీనే క్వ చేంద్రియవిచారణా ॥

వ్యా॥ యత్రమనస్థితిః తత్రసర్వేంద్రియస్థితిః। మనసిశివేస్మిన్లీనేసతి ఇంద్రియవిచారణా=ఇంద్రియవ్యాపారః। క్వ=నాస్తీత్యర్థః॥ ...

శ్లో ॥ యద్యత్పశ్యతి దృశా యోగీ మనసా చింతయత్యపి॥
తత్తత్సర్వం శివాకారం సంవిద్రూపం ప్రకాశతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ యోగీ=శివయోగీ। దృశా। యద్యత్పశ్యతి। మనసా చింతయతి। తత్తత్సర్వం చిద్రూపం శివాకారం సత్। ప్రకాశతే=మనుతే ఇత్యర్థః॥

అ ॥ అనేనాంతర్బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహ ప్రకారో దర్శితః। అథ ప్రాణనిగ్రహప్రకారం దర్శయతి ॥ ...

శ్లో ॥ కరణైస్సహితం ప్రాణం మనస్యాదాయ సంయమీ॥
యోజయేత్స శివస్సాక్షాద్యత్ర నాస్తి జగద్భ్రమః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ కరణైః=నేత్రాదికరణైః। సహితం। ప్రాణం=ప్రాణవాయుం మనస్యాదాయ । సంస్థాప్య । యస్సంయమీ శివయోగీ । యత్ర బ్రహ్మణి యోజయేత్=నేత్రాదికరణానాం మనఏవ ప్రాణరూపం మనోవాయురూపం వేగవత్వాత్ లోకేక్వచిల్లక్ష్యనేత్రమచంచలం చేత్ప్రాణవాయునిరోధద్వారా మనోలయసామ్యానుభూయమానత్వాచ్ఛత్రియాణామైక్యాత్ సామరస్యేన సంయోజయేత్ । ససాక్షాచ్ఛివఏవ। తస్య జగద్భ్రమః=విశ్వభేదభ్రాంతిః। నాస్తి। చిత్తవృత్తిః బ్రహ్మణి లీనా చేత్। బాహ్యేంద్రియవ్యాపారో న వర్తతే। తదభావాద్విభేదభ్రాంతిర్నాస్తీత్యర్థః॥

అ ॥ అథేంద్రియానుగ్రహస్థలం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో॥ సర్వేంద్రియప్రవృత్తావపి బహిరంతశ్శివంయజన్ ॥
స్వచ్ఛందచారీ సర్వత్ర సుఖీభవతి సంయమీ ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ సంయమీ=శివయోగీ। సర్వేంద్రియప్రవృత్తావ=అంతర్బా

ప్యాం|దియ ప్రవర్తనేన| శివం=ఇష్టప్రాణరూపశివలింగం | యజగ=
పూజయర్ణ , సర్వత్ర| స్వేచ్ఛాచారీభూత్వా|సుఖీభవతి=సుఖమనుభ
వన్నాస్తిఇత్యర్థః॥ ...

ఇతీంద్రియానుగ్రహస్థలం.

అథప్రాణానుగ్రహస్థలం.

అథ ప్రాణవాన్ప్రియుజ్యేహసముక్తిచేష్టః క్షీణే ప్రాణనాసికయోః
శ్వసితీతిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణేంద్రియానుగ్రహసంపన్నస్య శి
వయోగినస్తాత్పర్యావలోకనమేవ సర్వేషాం ప్రాణానుగ్రహస్థలం
నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివస్యపరకాయస్యయత్తాత్పర్యావలోకనం॥ త
త్ప్రాణానుగ్రహః ప్రోక్తస్సర్వేషాంతత్వదర్శిభిః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరకాయస్య=ఇంద్రియానుగ్రహసంపన్నస్య। పరబ్రహ్మకా
యస్య। శివస్య=శివయోగినః । యత్తాత్పర్యావలోకనం | ప్రాణవాయు
నిరోధేనయత్తాత్పర్యావలోకనమస్తి|తత్సర్వేషాం ప్రాణానుగ్రహఇతిత
త్వదర్శిభిః=తత్వజ్ఞానిభిః ప్రోక్త ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తత్తాత్పర్యావలోకనం కీదృశమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రాణోయస్యలయంయాతి శివేపరమకారణే ॥
కుతస్తస్యేంద్రియస్ఫూర్తిః కుతస్సంసారదర్శనం॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యస్యశివయోగినః । ప్రాణః=ప్రాణవాయుః । పరమకారణే
వే=బ్రహ్మాదికారణేశానామపికారణీభూతే పరశివే| లయంయాతి | త
స్య శివయోగినః | ఇంద్రియస్ఫూర్తిః=ఇంద్రియవ్యాపారః। కుతః। నా
స్తీత్యర్థః ॥ ఏవంచనిష్ప్రపంచశివలింగదర్శనం తత్తాత్పర్యావలోకనమ
తిభావః ॥ అ ॥ అథ తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కరణేషు నివృత్తేషు స్వార్థసంగాత్ప్రయత్నతః॥
త్రైస్సమం ప్రాణమారోప్య స్వాంతే శాంతమతిస్స్వయం॥౩॥

వ్యా ॥ కేవలకుంభకేనశివే ప్రాణవాయౌలయంగతేసతి । కరణేషు=చక్షురాది కరణేషు । స్వార్థసంగాత్=శబ్దాదిస్వవిషయసంబంధాత్ । ప్రయత్నతః స్వయమేవనివృత్తేషు సత్సు । స్వాంతే=మనసి । త్రైరింద్రియైస్సమం ప్రాణమారోప్య=సంయోజ్య । శాంతమతిః=రాగద్వేషరహితః। స్యాత్ ॥ అ ॥ ఏవంస్థితే ॥

శ్లో ॥ శాంతత్వాత్ప్రాణవృత్తీనాం మనశ్శామ్యతివృత్తిభిః॥
తచ్ఛాంతౌ యోగినాం కించిద్వాదస్యాన్నదృశ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ ప్రాణవృత్తీనాం=రేచకపూరకరూపప్రాణవృత్తీనాం । శాంతత్వాత్=కేవలకుంభకేన నివృత్తత్వాత్ । మనః । వృత్తిభిః=సంకల్పవికల్పరూపవృత్తిభిస్సమం శామ్యతి । తచ్ఛాంతౌ సత్యాం యోగినాం శివాదన్యన్న కించిదపి దృశ్యత ఇత్యర్థః ॥అ॥ అథాత్ర శంకాం సూత్రద్వయేనోద్భావ్య తృతీయేన నిరాకరోతి ॥

శ్లో ॥ ప్రాణఏవమనుష్యాణాం దేహధారణకారణం ॥త
దాధారశ్శివః ప్రోక్తస్సర్వకారణకారణం ॥ ౫ ॥ నిరా
ధారశ్శివస్సాక్షాత్ప్రాణస్తేనప్రతిష్ఠితః॥ తదాధారాతను
ర్జీయాజ్జీవోయేనైవచేష్టతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ తదాధారః ప్రాణాధారే స్యర్థః ॥యేనైవప్రాణేనైవ జీవశ్చేష్టత ఇతి సర్వసంమతత్వేన శివే ప్రాణస్యలీనత్వాత్ దేహః కథంతిష్ఠతీతిశంకా । అస్యోత్తరం ॥

శ్లో॥ శివేప్రాణోవిలీనోపి యోగినోయోగమార్గతః।
స్వశక్తివాసనాయోగాద్ధారయంత్యేవవిగ్రహం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ యోగినః=శివయోగినః॥ యోగమార్గతః=కేవలకుంభకరూ

పయోగమార్గాత్ ।ప్రాణః । శివేపిలీనోఽపి=లయంగతోఽపిస్వశక్తి సనాయోగాల్=నిజశక్తిసంస్కారబలాల్ । విగ్రహం=శరీరం।ధారయ త్యేవేత్యర్థః ॥ ౮ ॥ తర్హి-సకథంతిష్ఠతీత్యత్రసూత్రద్వయేనకథయతి॥

శ్లో ॥ సచాభ్యాసవశాద్భూయస్సర్వతత్వాతివర్తిని ॥
నిష్కళంకేనిరాకారేనిరస్తాశేషవిక్లబే ॥ ౯ ॥ చిద్విలా
సపరిస్ఫూర్తిపరిపూర్ణసుఖాద్వయే॥ శివేవిలీనసర్వా
త్మాయోగీచలతినక్వచిత్ ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ సచజీవాత్మాశ్రయీభూతప్రాణవాయుః । భూయోభ్యాసవ శాత్ । సర్వతత్వాతివర్తిని=భూమ్యాదిశివాంతతత్వపరివర్తిని।ని ష్కళంకే=జరామరణాదిదోషరహితే । నిరాకారే =అతఏవప్రాకృ తనీలపీతాద్యాకారరహితే । నిరస్తాశేషవిక్లబే=నివృత్తసమస్తబాధే ।చి ద్విలాసబాహుళ్యేన । పరిపూర్ణసుఖాద్వయే=పరిపూర్ణానందస్వ రూపేణద్వితీయశూన్యే। పరమశివే । విలీనసర్వాత్మా=లయీభూతస ర్వవ్యాపారవాన్ । యోగీ=శివయోగీ ।క్వచిత్=కుత్రచిత్కదాపి । న చలతి । నస్పందత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ । కిమివనచలతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రధ్వస్తవాసనాసంగాత్ప్రాణవృత్తిపరిక్షయాత్ ॥
శివైకీభూతసర్వాత్మాస్థాణువద్భాతిసంయమీ ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ సంయమీశివయోగీశ్వరః । ప్రధ్వస్తవాసనాసంగాత్=విన ష్టవిషయవాసనాసంపర్కాత్ । ప్రాణవృత్తిక్షయాత్=ప్రాకృతవైకృత రూపప్రాణవ్యాపారనాశాత్। శివైకీభూతసర్వాత్మా=శివలింగైకరసీ భూతసర్వేంద్రియవ్యాపారవాన్సన్ । స్థాణువత్=కాష్ఠవత్ । నిశ్చ లత్వేనభాతీత్యర్థః ॥

ఇతిప్రాణానుగ్రహస్థలం.

అథకాయార్పితస్థలం.

వ్యా ॥ అథ । యదాశివాయస్వాత్మానందత్తవాన్ దేశికాత్మనే । తదా శైవోభవేద్దేవి నతలోస్తిపునర్భవఇతి యోగజాగమవచనానుసారేణ ప్రాణానుగ్రహసంపన్నస్యయోగ్యంకాయార్పితస్థలం నిరూపయతి॥

శ్లో ॥ శివస్యపరరూపస్యసర్వానుగ్రాహిణోర్చనే॥
త్యాగో దేహాభిమానస్యకాయార్పితముదాహృతం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సర్వానుగ్రాహిణః=సర్వానుగ్రాహకస్య ।పరరూపస్య=పరబ్రహ్మకాయస్య ప్రాణానుగ్రహసంపన్నస్య పరయోగినః । శివస్యార్చనే=శివలింగపూజావిషయే। దేహాభిమానస్యత్యాగః । కాయార్పితమిత్యుదాహృత మిత్యర్థః ॥అ ॥అథ కిమనేనభవతీత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ యదాయోగీనిజందేహంశివాయవినివేదయేత్ ॥
తదాభవేత్తద్రూపంశివరూపంనసంశయః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ తద్రూపం=యోగినస్స్వరూపం । శివరూపంభవతీత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ॥ నను దేహమాత్రంసమర్పణీయంవాయద్వ్యతిరిక్తం చిదస్తివేత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ ఇంద్రియప్రీతిహేతూని విషయాసంగజానిచ ॥
సుఖానిసుఖచిద్రూపే శివేయోగీనివేదయేత్॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఇంద్రియప్రీతికారణీభూత విషయసంబంధోత్పన్నసుఖం చిదానందరూపేశివేనివేదయేదిత్యర్థః॥ అ॥ అథ తత్కథమిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ దర్శనాత్స్పర్శనాద్భక్తిఃశ్రవణాద్ఘ్రాణనాదపి॥
విషయేభ్యోయదుత్పన్నం శివేతత్సుఖమర్పయేత్॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ విషయేభ్యః=ఏతద్వ్యతిరిక్తవస్త్రాభరణాదివిషయేభ్య ఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథ దేహద్వారేణయద్యత్సుఖం ప్రాప్తం

తత్సర్వం శివలింగాయ సమర్పణీయమితివదన్ కాయార్పితస్థ
సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ దేహద్వారేణయద్యత్స్యా త్సుఖంప్రాసంగమా
త్మనః ॥ తత్తన్నివేదయన్ శంభోర్యోగీభవతినిర్మలః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ దేహద్వారేణ=దేహసంబద్ధదశేంద్రియద్వారేణ। యద్య
త్సుఖంస్వస్య।ప్రాసంగం=ప్రసక్తం స్యాత్। తత్తత్సుఖం । శంభోః=
లింగస్య।నివేదయన్=సమర్పయన్ । యోగీ=శివయోగీ । నిర్మ
లః=నిర్లేపస్సన్ । చరతి=సంచరతీత్యర్థః । కాయికసుఖసమర్ప
మేవ కాయార్పణమితిభావః ॥

ఇతి కాయార్పితస్థలం.

అథ కరణార్పితస్థలం.

అథ యస్తువిజ్ఞానవాన్భవతి యుక్తేనమనసాసదా । తస్యేంద్రి
యాణివశ్యాని సదశ్వాఇవసారథేరితి కఠవల్లీశ్రుత్యనుసారేణకాయార్పి
త సంపన్నస్య కరణార్పితస్థలం నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ ఆసంజనంసమస్తానాంకరణానాంపరాత్పరే॥
శివేయత్తదిదంప్రోక్తం కరణార్పితమాగమే ॥ ౧ ॥

వ్యా॥పరాత్పరే=విశ్వస్మాదుత్కృష్టపరశక్త్యపేక్షయోత్కృష్టేశివే
శివలింగే।సమస్తానాం=అంతర్బాహ్యవర్తినాం । కరణానాం । యదా
సంజనం । సంయోజనకర్తృత్వమస్తి। తదిదంకరణార్పితమితి। ఆగమే
వీరశైవ సిద్ధాంతేప్రోక్తం కథితమిత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ కరణార్పకంకథయతి ॥

శ్లో ॥ యద్యత్కరణమాలంబ్యభుక్తేవిషయజంసుఖం ॥త
త్తన్నివేసమర్ప్యైష కరణార్పక ఉచ్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యత్కారణమాలంబ్య విషయజంసుఖం యస్సభుఙ్క్తే । తత్కారణసంబద్ధం తద్విషయసుఖం శివలింగే సమర్ప్య। ఏష కాయార్పిత సంపన్నః కరణార్పక ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ తత్ప్రకారం పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి॥ ...

శ్లో ॥ అహంకారమదోద్రిక్తమంతఃకరణవారణం ॥ బధ్నీ
యాద్యశ్శివాలానే సధీరస్సర్వసిద్ధిమాన్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ అహంకార మమకారరూపోర్ధ్వాధే మదమత్త మనోబుద్ధి చిత్తలక్షణాంతఃకరణగజం । యః । శివాలానే =శివలింగరూపబంధనస్తంభే । బధ్నీయాత్ । సః । సర్వసిద్ధిమాన్ధీరః ।

అ ॥ నన్వింద్రియాణాంబాహుల్యాత్ మనోమాత్ర బంధనేన కథం ధీరత్వమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ ఇంద్రియాణాంసమస్తానాం మనఃప్రథమముచ్యతే ॥
వశీకృతే శివే తస్మిన్ వశ్యాన్యేస్తద్వశానుగాః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ ప్రథమం=కారణమిత్యర్థః । ఇంద్రియాణాం మనోనాథ ఇతి శ్రుతేః । శిష్టంస్పష్టం॥ అ ॥ నన్వేతావతా కిమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ ఇంద్రియాణాంవశీకారో నివృత్తిరితిగీయతే ॥ లక్షీకృతే శివే తేషాంకుతస్సంసారగాహనం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ ఇంద్రియవశీకరణమేవ నివృత్తిరితి విద్వద్భిర్గీయతే । తేషామింద్రియాణాం శివలింగే లక్షీకృతేసతి సంసారనిమజ్జనం కుతః । నాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ నన్వింద్రియవశీకారమాత్రేణ కథంసంసార నివృత్తిరిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సంసారః షడ్కాంతారసముచ్ఛేదకుఠారికా ॥ ఉపశాంతిర్భవేత్పుంసామింద్రియాణాంవశీకృతా ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ ఉపశాంతి ర్నిరపేక్షేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ॥ నను నిరపేక్షామాత్రేణ కథం కర్మబంధనివృత్తిరిత్యత్రాహ

శ్లో॥ ఇంద్రియైర్యేనజాయంతే పాపాని సుకృతానిచ ॥ తే
షాంసమర్పణాదీశే కుతః కర్మనిబంధనం॥ స్పష్టం॥

అ॥ నను శివార్పితపదార్థైరభివృద్ధిశ్రవణాత్ । శివే పుణ్యపా
సమర్పణేన తదభివృద్ధిః కస్మాన్నభవతీత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ ప్రకాశమానే చిద్వహ్నౌ బహిరంతర్జగన్మయే॥
సమర్ప్య విషయాన్ సర్వాన్ముక్తవజ్జాయతే జనః॥ ౮॥

వ్యా॥ వహ్నిప్రక్షిప్తపదార్థానాం నాశదర్శనాత్ బహిరంత
ర్భాసమానే విశ్వరూపే చిదగ్నిరూపశివలింగే సమర్పితానాం పదా
ర్థానామపి నాశో అవశ్యమంగీకరణీయ ఇత్యభివృద్ధ్యభావాత్ స
మస్తవిషయాన్ తత్ర సమర్ప్య। జనః। జననమరణపరిపీడితో = దేహీ ము
క్తవజ్జాయత ఇత్యర్థః॥ అ॥ నను వహ్నౌ సమర్పణస్యాహుతిరూప
త్వాత్ కిం తత్సాధనమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ చిత్తద్రవ్యం సమాదాయ జగజ్జాతం మహాహవిః॥
చిద్వహ్నౌ జుహ్వతామంతః కుతస్సంసారవిప్లవః॥ ౯॥

వ్యా॥ జగతః పంచతన్మాత్రరూపత్వేన శబ్దాదివిషయరూపం హ
విః చిత్తద్రవ్యం సంగృహ్య। అంతః = హృదయకమలస్థచిద్వహ్నౌ జుహ్వ
తాం శివయోగినాం సంసారబాధః కుతః నాస్తీత్యర్థః॥

అ॥ నన్వేవంరూపవిశ్వహవనేన ముక్తవజ్జాయమానో జనః కీదృశో భ
వ ఇత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ ఆత్మజ్యోతిషి చిద్రూపే ప్రాణవాయునిబోధితే॥ జు
హ్వన్ సమస్తవిషయాన్ తన్మయో భవతి ధ్రువం॥ ౧౦॥

వ్యా॥ ప్రాణవాయుప్రకాశితే చిద్రూపే। ఆత్మజ్యోతిషి = శివాగ్నౌ । త
త్తత్కరణజన్యసుఖాది విషయాన్ జుహ్వన్ సమర్పయన్ శివయోగీ। త

యః। చిన్మయశివస్వరూపఏవ। భవతి=జాయతే।ధ్రువం=నిశ్చయః॥

అ॥ నను కరణానాం ప్రాకృతత్వేన కథంతజ్జన్యసుఖాదిశివసమర్ప ణయోగ్యమిత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ ఇంద్రియాణిసమస్తానిశరీరంభోగసాధనం॥ శివ పూజాంగభావేనభావయన్ముక్తిమాప్నుయాత్ ॥ ౧౧॥

వ్యా॥ శరీరాదీనాంశివపూజాంగత్వాత్ తజ్జన్యసుఖాద్యపిశివసమ ర్పణయోగ్యమేవేత్యర్థః॥ఇనంకరణార్పణం కాయార్పణస్థలేప్రసంగా దుక్తమితినపౌనరుక్త్యం॥

॥ ఇతి కరణార్పితస్థలం.

అథ భావార్పితస్థలం.

అథ తస్మాత్ప్రపంచసంబంధభావంహిత్వా శివాత్మకం। భావమాశ్రి త్య యత్నేనకుర్యాద్భావార్పణమీశ్వరే। ఇతియోగజాగమవచనాను సారేణ కరణార్పితసంపన్నస్య। శివయోగినోవిధీయమానంభావార్పణం నిరూపయతి॥

శ్లో॥ శివేనిశ్చలభావేనభావానాంయత్సమర్పణం॥భా వార్పితమిదంప్రోక్తం శివసద్భావవేదిభిః॥ ౧॥

వ్యా॥ శివే=శివలింగవిషయే। నిశ్చలభావేన=స్థిరభావేన। భావా నాం యత్సమర్పణం తదిదంభావార్పితమితిశివసద్భావవేదిభిః ప్రోక్తమి త్యర్థః॥ అ॥ అథకోనామభావఇత్యత్రాహ॥

శ్లో॥ చిత్తస్థసకలార్థానాంమననంయత్తుమానసే॥ త దర్పణంశివేసాక్షాన్మానసోభావఉచ్యతే॥ ౨॥

వ్యా॥ మానసః=మనోవికారః। భావః=భావఇత్యుచ్యతే వికారో మానసోభావ ఇత్యమరః।మానసే=మనోవికారేభావే।చిత్తస్థసకలార్థా

నాం=చిత్తసన్నిష్ఠసకలపదార్థానాం । యన్మననం =అనుభవరూపచింతనం । యదస్తి । తత్ । సాక్షాత్ =ప్రత్యక్షీభూతే। శివే=శివలింగే। అర్పణం। అర్పితమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ। తద్భావస్వరూపం పంచభిస్సూత్రైర్విశేషయతి ॥

శ్లో॥ భావఏవహిజంతూనాం కారణంబంధమోక్షయోః॥
భావశుద్ధ్యాభవేన్ముక్తిర్విపరీతేతు సంసృతిః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ । కానామభావశుద్ధిరిత్యత ఆహ ॥

శ్లో ॥ భావస్యశుద్ధిరాఖ్యాతా శివోహమితియోజనా॥ విపరీతసమాయోగే కుతో దుఃఖనివర్తనం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శివోహమితిస్వస్వరూపానుభవయోగ ఏవ భావస్య శుద్ధిరితి బుద్ధిభిరాఖ్యాతా । విపరీతసమాయోగే సతి= నాహం శివ ఇతి విపరీతయోగే సతి। దుఃఖనివర్తనం=సాంసారికదుఃఖనివృత్తిః కుతః । నాస్తీత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్విదమితి భాసమానం విశ్వం కథం భావనీయమిత్యత భోక్తా భోజ్యాన్ ప్రేరితారం చ మత్వా సర్వం ప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మచైతదితి శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణ కథయతి ॥

శ్లో ॥ భోక్తాభోగ్యంభోజయితా సర్వమేతచ్చరాచరం॥
భావయేచ్ఛివరూపేణ శివో భవతి వస్తుతః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ భోక్తా=జీవః। భోగ్యం=భోగయోగ్యం వస్తు అవ్యక్తం । భోజయితా=భోగదః శివః । చరాచరమేతత్సర్వం జగజ్జాలం। స్వేచ్ఛాస్వభావభూత చిత్క్రియాశక్తి కార్యత్వాత్ శివస్వరూపేణ భావయేత్ । శివయోగీ । వస్తుతః=పరమార్థతః । శివో భవతి శివ ఏవ భవతీత్యర్థః। అత్ర వస్తుత ఇత్యనేనాస్యాముఖ్యపక్షత్వం సూచితం ॥

అ ॥ అథ పక్షాంతరేణ భావనాం కథయతి ॥

శ్లో ॥ మిథ్యేతి భావయన్విశ్వం విశ్వాతీతం శివం స్మరన్ ॥ స

త్తానందచిదాకారంకథంబద్ధమిహార్హతి ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ విశ్వం । స్వాతిరిక్తాధ్యాసలక్షణావిద్యాకార్యత్వాత్ మిథ్యేతిభావయన్ । విశ్వాతీతం=విశ్వోత్తీర్ణం శివం। సత్తానందచిదాకారం=నిత్యపరిపూర్ణసచ్చిదానందస్వరూపం ।స్మరన్ మలమాయాదిపాశైర్బద్ధం। కథమిహార్హతి । నకేనాపి ప్రకారేణార్హతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ భావనాంతరమాహ॥ ...

శ్లో ॥సర్వంకర్మార్పనంశంభోర్వచనంతస్యకీర్తనం ॥

ఇతిభావయతోనిత్యంకథంస్యాత్కర్మబంధనం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ క్రియమాణంసర్వంకర్మ।శంభోః=శివలింగస్యార్చనం । కథ్యమానంసర్వంవచనం తస్య=శివలింగస్య।కీర్తనం=స్తుతిః। ఇతి ।నిత్యం భావయతః। కర్మకృతబంధను కథంస్యాత్ । నకేనాపిప్రకారేణ భవేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ జీవన్ముక్తికరీం భావనాం కథయన్ భావార్పితస్థలం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వేంద్రియగతంసౌఖ్యం దుఃఖంవాకర్మసంభవం ॥ శివార్థం భావయన్యోగీజీవన్ముక్తోభవిష్యతి ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శ్రోత్రాది సర్వేంద్రియగతంసౌఖ్యం సుఖం పాపకర్మసంభవదుఃఖంవా।శివార్థం=శివలింగార్పితపదార్థత్వేనభావయన్ శివయోగీ జీవన్ముక్తస్స్యాదిత్యర్థః ॥ ...

ఇతి భావార్పితస్థలం.

అథ శిష్యస్థలం.

అథ । యథా సిద్ధరసస్పర్శాత్తామ్రంభవతికాంచనం । గురూపదిష్టశ్రవణాచ్ఛిష్యస్తత్వమయస్తథేతియోగజాగమవచనానుసారేణ। తథాభావార్పితసంపన్నేన పరయోగినా శిక్షణీయశిష్యస్థలంకథయతి ॥

శ్లో ॥ శాసనీయోభవేద్యస్తుపరకామేనసర్వదా ॥ తత్ప్ర
సాదాత్తుమోక్షార్థీ సశిష్యఇతికీర్తితః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరకామేన=పరబ్రహ్మకామేన । భావార్పితసంపన్నేన శి
యోగినా । యస్సర్వదా శాసనీయః=శిక్షణీయః । భవేత్ । తత్ప్రసా
దాత్=తద్భావార్పితసంపన్నస్య ప్రసాదాత్ । మోక్షార్థీ=పర
రమోక్షాపేక్షీ। సః । శిష్యఇతికీర్తితః=కథిత ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ ప్రకారాంతరేణతల్లక్షణమాహ ॥

శ్లో ॥ భావోయస్యస్థిరోనిత్యంమనోవాక్కాయకర్మ
భిః ॥ గురౌనిజేగుణోదారే సశిష్యఇతిగీయతే॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యస్యభావః। గుణోదారే=జ్ఞానవైరాగ్యాదిగుణోన్నతే।
నిజేగురౌ=శ్రీగురౌ । మనోవాక్కాయకర్మభిః=ధ్యానస్తోత్రపూజా
రూపకర్మభిః । నిత్యంస్థిరః=ధృఢోభవేత్ । సః శిష్యఇతిగీయతే।క
థితఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ ముఖ్యశిష్యలక్షణమాహ ॥

శ్లో ॥ శాంతోదాంతస్తపశ్శీలస్సత్యవాక్సమదర్శనః॥
గురౌశివేసమానస్థ స్సశిష్యాణామిహోత్తమః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ యః శాంతః=అంతరింద్రియనిగ్రహవాన్ । దాంతః=బా
హ్యేంద్రియనిగ్రహవాన్ । తపశ్శీలః=యమనియమాద్యష్టాంగలక్షణ
యోగనిష్ఠస్సన్ । సత్యవాక్=యథార్థవాదీసన్ । సమదర్శనః=
లోష్టసువర్ణాదిషుసమాన బుద్ధిమాన్సన్ । శ్రీగురౌశివలింగేచ । స
మదర్శనవాన్సన్వర్తతే। సః। ఇహ=లోకే శిష్యాణాముత్తమః శ్రేష్ఠ
ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ శిష్యాచారంసూత్రద్వయేనకథయతి॥

శ్లో ॥ గురుమేవశివంపశ్యేచ్ఛివమేవగురుంతథా ॥ నైత
యోరంతరంకించిద్విజానీయాద్విచక్షణః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ విచక్షణః । శిష్యఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ శివాచారేశివధ్యానేశివజ్ఞానేచనిర్మలే ॥ గురో
రాదేశమాత్రేణపరాంనిష్ఠామవాప్నుయాత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నిష్ఠాం=విశ్వాసం । ప్రాప్నుయాదిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం॥
అ ॥ అథ శ్రీగురు కృపాకటాక్షమహత్వం సూత్రద్వయేనకథయతి ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మాండబుద్బుదోద్భూతంమాయాసింధుంమహ
త్తరం ॥ గురోఃకబళయత్యాశుకటాక్షబడబానలః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మాండరూపబుద్బుదానాం ఉద్భూతముద్భవనంయస్మిన్
సః బ్రహ్మాండబుద్బుదోద్భూతఇత్యర్థః । తాదృశంమహత్తరం మా
యాసింధుం గురోఃకటాక్షబడబానలః ఝుడితి కబళయతి=గ్రసతీత్య
ర్థః॥ నేత్రస్యతైజసత్వాత్ బడబానలత్వేన వర్ణనం ॥

శ్లో॥గురోఃకటాక్షవేధేనశివోభవతిమానవః।రసవేధాద్య
థాలోహోహ్యాహేమతాంప్రతిపద్యతే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ మానవః=శిష్యజనఇత్యర్థః । సమ్యగావేశోవేధఇత్యర్థః॥
శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథైవంగురుమహత్వజ్ఞానీ గురోరాజ్ఞాంనలంఘయే
దిత్యాహ ॥

శ్లో ॥ నలంఘయేద్గురోరాజ్ఞాం జ్ఞానమేవప్రకాశయన్।
శివాసక్తేనమనసా సర్వసిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివాసక్తేన=శివధ్యాననిష్ఠేనమనసా జ్ఞానం=శివాద్వైతజ్ఞాన
మిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ॥ అథ గురూపదేశరహస్యంసూచయతి ॥

శ్లో ॥ శివాదన్యజ్జగన్మిథ్యాశివస్సంవిత్స్వరూపకః॥ శివ
స్త్వమితినిర్దిష్టో గురుణాముక్తఏవసః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ జగత్ శివాదన్యదితిమిథ్యా=శివస్వరూపమేవేత్యర్థః ॥
తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ శివఃసంవిత్స్వరూపకఇతి । విశ్వస్యచిదంతర్గత

త్వాత్తరంగాదివద్భిన్నమయంఅన్యథా బిద్బాహ్యత్వేనాస్తీత్యత్రమానాభావా దసచేవస్యాదితిభావః । శివస్త్వమితి చిద్రూపత్వాదితిభావః । ఐతదా త్మ్యమిదం సర్వంతత్సత్యం సఆత్మాతత్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి ఛాందోగ్య శ్రుతేః । ఇతియః శిష్యశ్శ్రీగురుణోపదిష్టః ।సముక్తఏవ=జీవన్ముక్తఏవేత్య ర్థః ॥ అ॥ అథ శిష్యస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో॥ గురోర్లబ్ధ్వామహాజ్ఞానంసంసారామయభేషజం॥
మోదతేయస్సుఖీశాంతః సజీవన్ముక్తఏవహి ॥ ౧౦॥

వ్యా ॥ యః శిష్యః గురోః=శ్రీగురోః। సంసారామయభేషజం=భ వరోగస్యౌషధం । మహాజ్ఞానంలబ్ధ్వా। సుఖీ=శివసుఖీసన్। మోదతే= సుఖమనుభవన్నాస్తే। సః శాంతః=రాగద్వేషరహితః। జీవన్ముక్తఏవేతి హి=ప్రసిద్ధఇత్యర్థః ॥

ఇతి శిష్యస్థలం.

శుశ్రూషుస్థలం.

అథ తస్మాదుపదిష్టాత్సమ్యక్సహజంప్రాప్యసద్గురోః । అనాయా సేనసతతమాత్మాభ్యాసరతోభవేదితి యోగజాగమవచనానుసారేణ శి ష్యఏవగురుసేవాతత్పరస్సన్ రహస్యార్థజిజ్ఞాసుఃశుశ్రూషురితిసూత్రే త్రయేణ కథయతి ॥

శ్లో॥ బోధమానస్సగురుణాపరకాయేనసర్వదా॥తచ్ఛు
శ్రూషారతశ్శిష్య శ్శుశ్రూషురితికీర్త్యతే ॥౧॥

వ్యా ॥ పరబ్రహ్మకాయేన శ్రీగురుణా సదాబోధ్యమానః సశిష్యస్త చ్ఛుశ్రూషారతః=తస్మాచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛాయాం లంపటస్సన్ శుశ్రూషు రితికీర్త్యతే=కథ్యతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ తత్ప్రశ్న ప్రకారం ప్రదర్శయతి ।

శ్లో ॥ కింసత్యంకిన్నువాఽసత్యంక ఆత్మాకఃపరశ్శివః॥ఇతి
శ్రవణసంసక్తోగురోశ్శిష్యః శిష్యతే ॥ ౨ ॥ ...

వ్యా॥ సత్యం=నిత్యంకిం। అసత్యం=అనిత్యంకిం। ఆత్మా జీవఃకః। పరశ్శివః=పరమాత్మాక ఇతి। గురోః। శ్రీగురోస్సకాశాత్। శ్రవణసంసక్తః=ఉత్తరవాక్యశ్రవణత్పరః। శిష్యః=శుశ్రూషుశ్శిష్యః విశిష్యతే=కేవలసేవాసక్తశిష్యాపేక్షయా విశిష్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను కథం శ్రేష్ఠ ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శ్రుత్వాశ్రుత్వాగురోర్వాక్యంశివసాక్షాత్క్రి
యావహం॥ఉపశామ్యతియస్స్వాంతేసముక్తిపదమాప్నుయాత్॥

వ్యా ॥ యః=శుశ్రూషుః శిష్యః। శివప్రత్యక్షీకరణక్రియావహం। శ్రుతిసంమతోపదేశవాక్యం। శ్రీగురోః శ్రుత్వాశ్రుత్వా అసకృదిత్యర్థః। స్వాంతే=చిత్తే। ఉపశామ్యతి=శాంతోభవతి। సః। ముక్తిపదమవాప్నుయాత్=లభేతేత్యర్థః ॥ ...

అ॥ నను సేవామాత్రేణ గురోర్ముక్తఃకిం నస్యాచ్ఛిష్యఇత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ నబుధ్యతిగురోర్వాక్యంవినాశిష్యస్యమానసం ॥
తేజోవినాసహస్రాంశోః కథంస్ఫురతిపంకజం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ గురూపదేశవాక్యంవినా శిష్యస్య। మానసం=హృత్కమలం నబుధ్యతి=నవికసతి। తత్రదృష్టాంతః। సహస్రాంశోః=సూర్యస్య। తేజోవినా। పంకజం కథంస్ఫురతి=వికసతి। నకథంచిదపివికసతి। తథేత్యర్థః ॥ అ॥ పునశ్చదృష్టాంతరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సూర్యస్యోదయసూత్రేణ సూర్యకాంతఃప్రకాశ
తే ॥ గురోరాలోకమాత్రేణ శిష్యోబోధేనభాసతె॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ గురూపదేశవాక్యాలోకమాత్రేణేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ॥ అథ తద్విజ్ఞానార్థం సద్గురుమేవాభిగచ్ఛేత్సమిత్పాణిశ్శ్రోత్రి

యం బ్రహ్మనిష్ఠమితి ముండకశ్రుతివాక్యానుసారేణతచ్ఛ్రవణార్థంగురూపసర్పణ ప్రకారమాహ ॥

శ్లో ॥ అద్వైతపరమానందప్రబోధైకప్రకాశకం । ఉపాయంశ్రుణుయాచ్ఛిష్యఃసద్గురుంప్రాప్యసాంజలిః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ ఉపాయనపాణిఃసద్గురుమధిగమ్య । సాంజలిః=ముకుళితకరయుగస్సన్ । అప్రతియోగి పరమానందప్రబోధస్యముఖ్యతయాప్రకాశకం । ఉపాయం=ఉపదేశరహస్యరూపోపాయం।శిష్యః। శ్రుణుయాత్=ప్రశ్నపూర్వకం శ్రుణుయాదిత్యర్థః॥

అ ॥ అథ ప్రశ్నప్రకారముపపాదయతి ॥

శ్లో ॥ కింతత్వంపరమంజ్ఞేయం కేనసర్వేప్రతిష్ఠితాః ॥ కస్యసాక్షాత్క్రియాముక్తిఃకథయేతిసమాసతః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ భోశ్రీగురో జ్ఞేయంపరమంతత్వం కిం । కేనవస్తునాసర్వేచరాచరాఃప్రతిష్ఠితాః। కస్య సాక్షాత్కారేణ। ముక్తిః=మోక్షఃభవేత్। ఏతత్సర్వం । సమాసతః=సంగ్రహేణ । కథయ=ఉపదిశేత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ। తస్మైసవిద్వానుపసన్నాయసమ్యక్ప్రశాంతచిత్తాయసమన్వితాయ । యేనాక్షరం పురుషంబ్రూవేదసత్యంప్రోవాచ । తాంతత్వతో బ్రహ్మవిద్యామితిముండకశ్రుత్యనుసారేణతత్ప్రశ్నోత్తరం పంచభిస్శ్లోకైః కథయతి ॥

శ్లో ॥ ఇతిప్రశ్నేకృతేపూర్వంశిష్యేణనియతాత్మనా ॥ బ్రూయాత్తత్వంగురుస్తస్మైయేనస్యాత్సంసృతేర్లయః ॥ ౮ ॥

వ్యా॥నియతాత్మనా । ఏకాగ్రచిత్తేనేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథకృత ప్రశ్నస్య క్రమేణోత్తరం వక్తి॥

శ్లో ॥ శివఏవపరంతత్వంచిదానందసదాకృతిః ।సయథార్థస్తదన్యస్స్య జగతో నాస్తినిత్యతా ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ సచ్చిదానందస్వరూపః శివ ఏవ పరంతత్త్వం జ్ఞాతుం యోగ్యం పరతత్త్వం । సయథార్థః । నిత్య ఇత్యర్థః ॥ తదన్యస్య చిద్విజాతీయత్వేనథాసమానస్య । జగతః=విష్ణ్వాదివిశ్వస్య । నిత్యత్వం=శివవత్సనాతనత్వం నాస్తీత్యర్థః ॥ ... ...

అ ॥ అథ కేనసర్వే ప్రతిష్ఠితా ఇత్యస్యోత్తరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అయథార్థప్రపంచోయంప్రతితిష్ఠతిశంకరే ॥ సదా
త్మనియథాశుక్తౌరజతత్వంవ్యవస్థితం ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ అయథార్థః॥ అనిత్యఇత్యర్థః తత్రదృష్టాంతః। సదాత్మని=జ్ఞానకష లక్షణోభయేంద్రియజ్ఞానగోచరీభూతత్వాద్వ్యావహారికసద్రూపే। శుక్తౌ=శుక్తికాశకలే । రజతత్వం=జ్ఞానేంద్రియమాత్రగోచరత్వేనోత్తరక్షణబాధ్యమానప్రాతీతికరజతత్వం।వ్యవస్థితంయథాతిష్ఠతి । తథా। సనాతనే శంకరే అనిత్యప్రపంచస్తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ । కస్యసాక్షాత్కారేణముక్తిరిత్యస్యోత్తరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివోహమితిభావేనశివేసాక్షాత్కృతేస్థిరం ॥ ము
క్తోభవతిసంసారాన్మోహగ్రంథేర్విభేదతః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ శివోహమితిభావేన। దృఢభావేన శివేప్రత్యక్షీకృతేసతి।విభేదతః=విశేషభేదతః।సంసారాత్=సంసారరూపాత్ । మోహగ్రంథేః=అజ్ఞానగ్రంథేః । ముక్తోభవతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథైవముక్తార్థే శిష్యంనియోజయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివంభావయచాత్మానం శివాదన్యంనచింతయ ॥
ఏవంస్థిరేశివాద్వైతే జీవన్ముక్తోభవిష్యసి ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ భోశ్శిష్యత్వం। ఆత్మానం=త్వాం। శివంసంతంభావయ। శివశివభక్తయోరాత్మత్వా విశేషాదిలిభావః । ఇదమితిభాసమానంవిశ్వమపి శివాదన్యం నచింతయ। శివస్వభావభూత చిత్క్రియాంతర్గతత్వాజ్జలత

రంగన్యాయేన శివస్వరూపమే వేతి చింతయేత్యర్థః । ఏవం శివాద్వైతే స్థితే సతి । జీవన్ముక్తః=జీవన్నపిముక్తో భవిష్యసీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ శుశ్రూషుస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ ఏవంప్రచోదితశ్శిష్యోగురుణాగుణశాలినా ॥ శివమేవజగత్పశ్యన్ జీవన్ముక్తోభిజాయతే ॥ ౧౨ ॥

ఏవమనేనప్రకారేణజ్ఞానవైరాగ్యాదిగుణసంపన్నేన శ్రీగురుణాప్రేరణేణబోధితఃశిష్యఃజగజ్జాలంశివమేవపశ్యన్=శివాతిరిక్తాపిద్యామయమిత్యపశ్యన్ శివస్వభావభూతచిత్క్రియాశక్తిమయత్వాచ్ఛివాత్మకమేవపశ్యన్ సన్ । జీవన్ముక్తోభిజాయతఇత్యర్థః ॥

ఇతి శుశ్రూషుస్థలం.

అథ సేవ్యస్థలం.

అథ భిద్యతేహృదయగ్రంథి శ్ఛిద్యంతేసర్వసంశయాః । క్షీయంతేచాస్యకర్మాణితస్మిన్ దృష్టేపరావరే । ఇతి ముండకోపనిషద్వచనానుసారేణ ।దృష్టిస్థిరాయస్యవినైవదృశ్యం వాయుస్థిరోయస్యవినాప్రయత్నం । చిత్తంస్థిరంయస్యవినావలంబం సఏవయోగీసగురుస్ససేవ్య ఇతియోగజాగమవచనానుసారేణచ । గురూపదేశసిద్ధశుశ్రూషుమ రేవసేవ్యఇతి తదీయస్థలం నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ గురువాక్యామృతాస్వాదాత్ప్రాప్తబోధమహాఫలః ॥ శుశ్రూషురేవసర్వేషాం సేవ్యత్వాత్సేవ్యఉచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గురూపదేశవాక్యరూపామృతరసాస్వాదనేన సంప్రాప్తశివాద్వైతజ్ఞాన మహాఫలవాన్ శుశ్రూషురేవ సర్వైః సేవ్యత్వాత్సేవ్యఇత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ । ససేవ్యఏవగురువత్పూజనీయఇతి సూత్రత్రయేణాహ ।

శ్లో ॥ గురూపదిష్టేవిజ్ఞానేచేతసిస్థిరతాంగతే॥సాక్షాత్కృతశివశ్శిష్యో గురువత్పూజ్యతేసదా ॥ ౨ ॥ ...

వ్యా॥ విజ్ఞానే శివాద్వైతలక్షణవిశేషజ్ఞాన ఇత్యర్థః ।శిష్టంస్పష్టం॥

అ॥ నను ససేవ్యః పూజనీయోస్తు గురువత్కస్మాత్పూజనీయ ఇత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానాదాధిక్యసంపత్తి ర్గురోర్యస్మాదుపస్థితా ॥ తస్మాజ్జ్ఞానాగమాచ్ఛిష్యో గురువత్పూజ్యతాంవ్రజేత్ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శ్రీగురోర్యస్మాజ్జ్ఞానాత్ అధికసంపత్తిః। ఉపస్థితా=సమాగతా। తస్మాజ్జ్ఞానాగమాత్ శిష్యః శ్రీగురురివపూజ్యతాంవ్రజేత్=గచ్ఛేదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ హేత్వంతరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శివోహమితిభావస్యనైరంతర్యాద్విశేషతః ॥ శివభావేసముత్పన్నే శివవత్పూజ్యఏవసః ॥ ౪॥

వ్యా ॥ శివోహమితిభావస్యనైరంతర్యాత్=నిరవకాశరూపాత్ । విశేషాత్=అభ్యాసవిశేషాత్ । శివభావే=శివత్వే। సముత్పన్నే=స్ఫుటీభూతేసతి । సః ముముక్షుః శివవత్పూజ్యఏవేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నన్వన్యసంగత్వాత్ శివస్యాసంగత్వాత్ కథంశివ వత్పూజనీయఇత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ విషయాసక్తచిత్తోపివిషయాసంగవర్జితః ॥ శివభావయుతోయోగీ సేవ్యశ్శివఇవాపరః ॥ ౫ ॥

వ్యా॥అత్రశివభావయుతఇతి హేతుగర్భవిశేషణం।యోగీ=ముముక్షుః శివయోగీ విషయాసక్తచిత్తవానపి విషయసంగవర్జితఏవ । శివభావదార్ఢ్యాత్ ద్వితీయః శివఇవ। సేవ్యః=పూజనీయఇత్యర్థః॥ ...

పృ ॥ ముక్తస్సంశయపాశతస్థిరమనాబోధేచముక్తిప్రదే మోహం దేహభృతాందృశావిఘటయన్ మూలంమహో

సంసృతేః।సత్తానందచిదాత్మకేనిరుపమేశైవేపరస్మిన్పదే
లీనాత్మాక్షయితప్రపంచవిభవో యోగీజనైస్సేవ్యతే॥

వ్యా॥ సంశయపాశతః=అహంశివోవానవేతిసందేహపాశతః మక్తః=విముక్తః। ముక్తిప్రదే=పరాపరముక్తిప్రదే। బోధేచ=శివాద్వైతజ్ఞానే। స్థిరమనాః=స్థిరచిత్తః। మహాసంసృతేః=సంసారస్య।మూలం=మూలకారణీభూతం। దేహభృతాంమోహం=దేహినామజ్ఞానం దృశా=కృపాదృష్ట్యా। విఘటయన్=నివారయన్। సచ్చిదానందస్వరూపే ఉపమాతీతే శైవే పరస్మిన్పదే। లీనాత్మా=తదేకలోలీభూతనిజస్వరూపవాన్। యోగీ=శివయోగీ। క్షయితప్రపంచవిభవస్సన్=స్వశక్తిలీనీకృత విశ్వప్రపంచవైభవస్సన్।జనైః।సేవ్యతే=పూజ్యత ఇత్యర్థః॥ ౭॥ అస్య ప్రసాదినోంగత్రయస్యైతల్లింగత్రయం క్రమేణ సంయోజనీయమితి సంప్రదాయః॥

ఇతిశ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంతశిఖామణౌ
ప్రసాదిస్థలాశ్రితనవలింగప్రసంగోనామ
సప్తదశీయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శివాయనమః.

అథ ప్రాణలింగిస్థలభేదాఃకథ్యంతే
అథాగస్త్యప్రశ్నః॥శ్లో॥ ప్రసాదిస్థలసంబంధాః స్థలభే

దాః ప్రకీర్తితాః । ప్రాణలింగిస్థలాదూర్ధ్వం స్థలభేదా
న్వదస్వమే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్థలభేదాన్ = అవాంతరస్థలభేదానిత్యర్థః ॥ వదస్వ = ఉపదిశే
త్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథశ్రీరేణుకస్తద్భేదంసూత్రత్రయేణ ని
రూపయతి ॥

శ్లో ॥ స్థలానాంనవకంప్రోక్తం ప్రాణలింగిస్థలాశ్రితం॥
ఆదావాత్మస్థలంప్రోక్తమంతరాత్మస్థలంతతః ॥ ౨ ॥
పరమాత్మస్థలంపశ్చాన్నిర్దేహాగమసంజ్ఞకం ॥ నిర్భా
వాగమసంజ్ఞంచ తతోనష్టాగమస్థలం ॥ ౩॥ ఆదిప్రసాద
నామాథ తతోఽన్త్యప్రసాదకం ॥ సేవ్యప్రసాదకంచాథ
శృణుతేషాంచలక్షణం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ అథ ఏషఆత్మా అపహతపాప్మావిజరో విమృత్యు ర్విశోకోవి
జిఘత్సో విపిపాసః సత్యకామస్సత్యసంకల్పఇతి ఛాందోగ్యశ్రుత్యను
సారేణాయం సేవ్యఏవాత్మేత్యాత్మస్థలంనిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ జీవభావంపరిత్యజ్య యదాతత్త్వంవిభావ్యతే ॥ గు
రోశ్చబోధయోగేన తదాత్మాయంప్రకీర్తితః॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అయం సేవ్యఏవ । శ్రీగురోః శివజ్ఞానసంబంధేనజీవభావం=
జీవత్వం । పరిత్యజ్య యదాపరతత్త్వంవిభావ్యతే తదాఆత్మేతి పరికీర్తి
తఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథకోఽయం జీవఇత్యత్ర వాలాగ్రశతభాగేన శతధా
కల్పితేనతు భాగఆత్మాసవిజ్ఞేయస్సచానంత్యాయకల్ప్యతఇతి శ్వేతాశ్వ
తరశ్రుత్యనుసారేణ జీవస్వరూపం పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ వాలాగ్రశతభాగేనసదృశోహృదయస్థితః॥ అశ్ను
న్కర్మఫలంసర్వమాత్మాస్ఫురతిదీపవత్ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ వాలాగ్రేతి । కేశాగ్రశతభాగేనసదృశస్సన్ । స్వార్జితక

ర్మఫలంభుంజన్సన్ । హృదయే=హృదయకమలే । స్థితః । తిష్ఠతీత్యర్థః ॥
నన్వేవంచేత్ శరీరైకదేశనిష్ఠత్వేన పాదే మే వేదనా శిరసి సుఖమితి సర్వాం
గీణచైతన్యోపలబ్ధిః కథమిత్యాశంక్యాహ । దీపవదితి దీపస్య గృహైకదే
శనిష్ఠత్వేపి స్వప్రభయా సంపూర్ణగృహం వ్యాప్య తదంతర్గతసకలవ
స్తుప్రకాశకత్వం యథా తద్వత్ జీవస్య శరీరైకదేశనిష్ఠత్వేపి ప్రజ్ఞ
యా శరీరం సమారుహ్యాతి శ్రుతేః తచ్ఛబ్ధైర్వ్యాపకత్వేన సర్వంశరీరం
వ్యాప్య సర్వాంగీణచైతన్యమనుభవతి । ఆత్మా=జీవాత్మా । స్ఫురతి=
ప్రకాశత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నన్వేవంవిధరూపం జీవస్య స్వాభావికం కి
మిత్యత్రాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ ఆత్మాపి సర్వభూతానామంతఃకరణమాశ్రితః ॥
అణుభూతో మలాసంగాత్ ఆదికర్మనియంత్రితః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ సర్వభూతానాం=పంచభూతానాం । ఆత్మాపి । పరమార్థతో
వ్యాపకత్వాశ్రయోపి । మలాసంగాత్=ఆణవాదిమలవ్యాపనాత్ ।
అణుభూతః=పరమాణువదతిసూక్ష్మస్సన్ । ఆదికర్మనియంత్రితః=ప్రా
చీనకర్మపాశబద్ధస్సన్ । అంతఃకరణమాశ్రితః=అహంకారమాశ్రితవా
నిత్యర్థః ॥ అ ॥ అత్రైవమహంకారసంబంధాత్ । దేహసంబంధోపి
ప్రాప్త ఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జపాయోగాద్యథారాగః స్ఫటికస్య మణేర్భవేత్ ॥
తథాహంకారసంబంధాదాత్మనో దేహమానితా ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ పరిమితాహంకారసంబంధాత్ దేహసంబంధః ప్రాప్త ఇ
త్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ నను సర్వదోషరహితస్యాత్మనః కథముక్త
ప్రకారేణ శరీరసంబంధ ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అశరీరోపి సర్వత్రవ్యాపకోపి నిరంజనః ॥ ఆత్మా
మాయాశరీరస్థః పరిభ్రమతి సంసృతౌ ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ పరాపర మోక్షకారణీభూత శుద్ధవిద్యాశరీరగవత్త్వేనాశరీరోపి అపరిచ్ఛిన్నత్వాద్వ్యాపకోపి దోషరహితత్వాన్నిరంజనోపి । కలాదిక్షితి పర్యంత త్రింశత్తత్త్వకారణీభూత స్వకీయాధోమాయాశక్తిపరికల్పిత చంద్రికలావిశిష్ట శరీరవాన్ సన్ । సంసారే పరిభ్రమతీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథైవం రూపజీవస్యాత్మత్వప్రాప్తి ప్రకారమాహ ॥

శ్లో ॥ ఆత్మస్వరూపవిజ్ఞానం దేహేంద్రియవిభాగతః ॥
అఖండబ్రహ్మరూపేణ తదాత్మప్రాప్తిరుచ్యతే ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ దేహేంద్రియ విభాగతః=ఉక్తలక్షణమాయిక ప్రాకృత సత్వాది గుణకార్యరూప శరీరేంద్రియాది వ్యతిరిక్తత్వేన । అఖండ బ్రహ్మరూపేణ=అపరిచ్ఛిన్న బ్రహ్మరూపేణ । ఆత్మేవిజ్ఞానం=స్వస్వరూపజ్ఞానం । యదా భవతి । తదాత్మప్రాప్తిః=ఆత్మత్వలాభః । ఉచ్యతే । ఆత్మలాభాన్న పరంవిద్యతే । నేతిసతి సప్త్యా ఇతిశ్రుతేరిత్యర్థః॥అ॥నన్వపరిచ్ఛిన్నంబ్రహ్మపరిచ్ఛిన్న శరీరవిశిష్టం కిమర్థంజాతమిత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ నచాస్తి దేహసంబంధో నిర్దేహస్యస్వభావతః॥
అజ్ఞానకర్మయోగేన దేహీభవతిభుక్తయే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ అశరీరస్య పరమాత్మనః పరమార్థతః శరీరసంబంధో నాస్త్యేవ తథాపి। భుక్తయే=యథానృపః సార్వభౌమప్రభావామోదబృంహితః క్రీడన్ కదాచిత్పాదాతిధర్మాంతద్ధర్మ ధర్మిత ఇతి శివ దృష్టిశాస్త్రోక్త దృష్టాంతేన అఖండరసాస్వాదపరిబృంహితోపి ఖండరసాస్వాదనార్థమిచ్ఛాయాంఅజ్ఞానకర్మయోగేన=స్వాతంత్ర్యపరికల్పితాణవాదిమలసంబంధేన। దేహీభవతి=భృతకాదిన్యాయేనాంశతః శరీరీభవతి । తస్మాదంశీభూతస్య జ్ఞానాదిమలసంబంధాత్ నృపఇవాహంశివఇతిజ్ఞానం నాస్తీతిబోధ్యం। అస్మిన్నర్థే। సర్వేనైవరేమే। తస్మాదేకాకీనరమతే। సద్వితీయమైచ్ఛత్। సపతావానాస । తత్సృష్ట్వాతదేవానుప్రావిశత్।

తదనుప్రవిశ్య సచ్చత్యచ్చాభవ దితిశ్రుతిః । విశిష్టోహమిదంకృత్స్నమే
కాంశేనస్థితంజగదితి । మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతస్సనాతన ఇతి
భగవదుక్తేశ్చ । శివస్యనిరంశత్వేపి స్వతంత్రత్వాత్ స్వాతంత్ర్యప
రికల్పితాంశభవస్సంభవతి । వత్సాపహరణ దృష్టాంతాత్ క్రియాహి
కర్మణ్యేవవిశ్రామ్యేన్నతుకర్తరీతి న్యాయాన్నాత్మనోబంధః । వస్తు
తస్తు ఆత్మావాఇదమేకఏవాగ్రఆసీదితిశ్రుతేః । కలాసప్తదశీదేవీస్వాం
తర్లీనాచరాచరేత్యాగమోక్తేః ఇదం పూర్వంజగత్సర్వంప్రళయేపార
మేశ్వరే । మాయాభిన్నే స్వమాయాఖ్యకారణాభేదరూపతః । వర్తతే
వాసనారూపేణైవనాభావరూపత ఇతి పారాశరోపపురాణవచనాచ్చ ।
సర్వంవిశ్వమండరసన్యాయేనాత్మసమవేశ దితిక్రియాసామరస్యలక్ష
ణచిదంబరశక్త్యా తాదాత్మ్యేనాస్తీతి పరమాత్మస్థలే వక్ష్యమాణరీత్యావ
హ్నేర్విస్ఫులింగానివ స్వతాదాత్మ్యాపన్నాన్ చిత్కణాన్ । తత్తత్క
ర్మానుసారేణసృజత్యవతి సంహరతి తిరయతేనుగృహ్ణాతీతినకాచిదను
పపత్తిః ॥ అ ॥ తర్హ్యసౌజీవః కింనామక ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నాసౌదేవోనగంధర్వో నయక్షో నైవరాక్షసః ॥
నమనుష్యోనతిర్యక్చనచస్థావరవిగ్రహః ॥ ౧౨ ॥
తత్తచ్ఛరీరయోగేన । తత్తన్నామ్నావిరాజితః ॥ స్పష్టం ॥

అ ॥ తర్హ్యయంకీదృశ ఇత్యత్రస్వస్వకృత దుష్కర్మణాపరమే
శ్వర ప్రేరణయా బద్ధాస్సంసారిణో జీవాఇతి వృద్ధజాబాలశ్రుత్యను
సారేణ దృగ్దృశ్యైక్యావలోకనమివాద్వైతాద్వైతసామరస్యాత్మనఃశివస్య
స్వాతంత్ర్య పరికల్పితజీవోపాధి నానానారూపాస్సంతః శివస్యక్రీడా
భాజనరూపాఇత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నానాకర్మవిపాకాశ్చ నానాయోనిసమాశ్రితాః ॥
నానాభోగసమాపన్నా నానాబుద్ధివిచేష్టితాః ॥ ౧౩ ॥

నానామార్గసమారూఢా నానాసంకల్పకారిణః॥ అస్వ
తంత్రాశ్చ కించిద్జ్ఞాః కించిత్కర్తృత్వహేతవః ॥ ౧౪ ॥
లీలాభాజనతాం ప్రాప్తాః శివస్య పరమాత్మనః॥

వ్యా॥ నానావిధప్రాచీనకర్మవిపాకవశాత్ దేవాః షోడశలక్షాణీ
త్యాద్యాప్తవచనానుసారేణ దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది నానాయోనిసమాప
న్నాః। నానావిధస్వర్గభోగోపాయచింతకాః। నానావిధబుద్ధ్యాక్రాం
తాస్సంతః। నానావిధవైష్ణవాదిదర్శనమార్గప్రవిష్టాః ।। నానాసంక
ల్పకారిణః। కించిద్జ్ఞాః=కించిత్కర్తృత్వకారణీభూతాః। స్వాతంత్ర్య
హీనా జీవాః। పరమాత్మనః=శివస్య। లీలాభాజనతాంగతాః=క్రీడాభాం
డరూపా ఇత్యర్థః ॥అ॥ అథ తే కిం యాంతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ చోదితాః పరమేశేన స్వస్వకర్మానురూపతః ॥
స్వర్గం వా నరకం వాపి ప్రాణినో యాంతి కర్మిణః ॥ ౧౫ ॥

వ్యా॥ స్పష్టం ॥ అ॥ అథ స్వర్గనరకయోర్వా తేషాం స్థైర్యమ
స్తీత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ పునః కర్మావశేషేణ జాయంతే గర్భకోటరాత్।
జాతా మృతాః పునర్జాతాః పునర్మరణభాజినః ॥ ౧౬ ॥
భ్రమంతి ఘోరసంసారే విశ్రాంతికథయా వినా ॥

వ్యా॥ విశ్రాంతికథయా=స్వస్వరూపవిశ్రాంతివార్తావ్యతిరేకేణే
త్యర్థః ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥ అ॥ నన్వేవం చేత్ సంసారచక్రపరిభ్రమణం
నివృత్తం కిమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో॥ జీవత్వం దుఃఖసర్వస్వం తదిదం మలకల్పితం। నిర
స్యతే గురోర్బోధాద్జ్ఞానశక్తిః ప్రకాశతే ॥ ౧౭ ॥

వ్యా॥ జీవత్వమాణవాదిమలకల్పితం। అజ్ఞానాదిమలకల్పితమిత్య
ర్థః। తస్మాత్! దుఃఖసర్వస్వరూపం=తదిదం దుఃఖసర్వస్వరూపం జీవ

త్వం । గురోర్బోధాత్ = శ్రీగురూపదిష్ట శివాద్వైతబోధాత్ । నిరస్య తే = నివార్యతే । జ్ఞానశక్తిః = స్వస్వరూపజ్ఞానశక్తిసామర్థ్యం ప్రకాశ్యత ఇత్యర్థః ॥

ఇత్యాత్మస్థలం.

అంతరాత్మస్థలం.

అథ । సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చక్షుర్న లిప్యతే చాక్షుషైర్బాహ్యదోషైః । ఏకస్తథాసర్వభూతాంతరాత్మా న లిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్య ఇతి కఠవల్లీశ్రుత్యనుసారేణ నిరాకృత జీవభావస్యాత్మనః అంతరాత్మత్వం భవతీతి నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ యదా నిరస్తం జీవత్వం భవేద్గుర్వనుబోధతః ॥ త
దాంతరాత్మభావోపి నిరస్తస్య భవేద్ధ్రువం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ గుర్వనుబోధతః = గురూపదేశాత్ । జీవత్వం = జీవభావః । యదా నిరస్తం భవేత్ తదా । నిరస్తస్య = నిరస్తజీవభావవత ఆత్మనః । అంతరాత్మభావః । భవేత్ = స్యాత్ । ధ్రువం । నిశ్చయ ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథాంతరాత్మస్వరూపం సూత్రక్రమేణ కథయతి ॥

శ్లో ॥ దేహస్థితోప్యయం జీవో దేహసంగవివర్జితః ॥
బోధాత్పరాత్మభావిత్వాదంతరాత్మేతి కీర్తితః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అయం జీవః దేహస్థితోపి దేహసంగరహితస్సన్ । బోధాత్ = స్వస్వరూపజ్ఞానాత్ । పరాత్మభావిత్వాత్ = పరమాత్మనః భావనత్వాత్ అంతరాత్మేతి కథ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ ప్రకారాంతరేణోపపాదయతి ॥

శ్లో ॥ ఆత్మాంతరాళవర్తిత్వాత్ జీవాత్మపరమాత్మనోః ॥
యోగాదుభయధర్మాణామంతరాత్మేతి కీర్తితః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఆత్మా = నిరస్తజీవభావవాన్ సేవ్యః । శిష్యోప దేశసమయ

జీవాత్మ పరమాత్మనోరంతరాళవర్తిత్వాత్ = మధ్యవర్తిత్వాదిత్యర్థః। తదాశివ్యబుద్ధిశిక్షకత్వేన తదంతర్యామితయా శివధర్మయోగాత్ । ఆహారవ్యహారాదేర్విద్యమానత్వేన జీవధర్మయోగాత్ । ఏవముభయధర్మాణాం యోగాత్ అంతరాత్మేతికీర్తితఇతి ॥ ...

అ ॥ అథ । ప్రకారాంతరేణాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అహంకారస్యసంబంధా న్మనుష్యత్వాదివిభ్రమః॥
నస్వభావఇతిజ్ఞానా దంతరాత్మేతికథ్యతే ॥ ४ ॥

వ్యా॥ పరిచ్ఛిన్నస్వరూపాహంభావవశాత్ మనుష్యత్వాదివిభ్రమః స్యాత్ నస్వభావతఇతి। జ్ఞానాత్ =పరిచ్ఛిన్నస్వరూపత్వంనస్వాభావికమితిజ్ఞానాత్ । అంతరాత్మేతికథ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథాస్య శరీరసంబంధోస్తినవేత్యత్రదృష్టాంతపూర్వకంసూత్రయేణాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యథాపద్మపలాశస్యనసంగోవారిణాభవేత్ । త
థా దేహజుష్టోప్యస్యనశరీరేణసంగతిః ॥ ५ ॥

శ్లో ॥ నీడస్థితోయథాపక్షీనీడాద్భిన్నఃప్రదృశ్యతే ॥ దే
హస్థితస్తథాత్మాయం దేహాదన్యఃప్రకాశ్యతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ పునర్దృష్టాంతమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఆచ్ఛాద్యతేయథాచంద్రో మేఘైరాసంగవర్జి
తైః । తథాత్మాదేహసంఘాతైరసంగపరివేష్టితః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ చంద్రః ఆసంగవర్జితైః=స్వస్య సర్వతసంగరహితైః । మేఘైర్యథాఆచ్ఛాద్యతేతథా । ఆత్మా=నివృత్తజీవభావస్స్వయం । దేహసంఘాతైఃస్థూలాదిదేహసమూహైః । అసంగస్సన్పరివేష్టితఇత్యర్థః॥

అ ॥ తథ్యాయంకంపశ్యన్నాస్తఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిర్మమోనిరహంకారీనిరస్తోపాధివిక్లబః ॥ దే

హస్థోపిసదాహ్యాత్మాశినంపశ్యతియోగతః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ విక్లబో=బాధః । యోగో యోగసామర్థ్యా ॥ శి ష్టంస్పష్టం

అ । తర్హి శివం పశ్యన్నయంతథాభాసతఇత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ భోక్తృభోజ్యపరిత్యాగాత్ప్రేరకస్య ప్రసాదతః ॥

భోక్తృతాభావగలితఃస్ఫురత్యాత్మాస్వభావతః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ భోక్తృభోజ్యపరిత్యాగాత్=భోక్తృజీవేనభోజ్యవిషయప త్యాగాత్ । ప్రేరకస్యేశ్వరస్యప్రసన్నతావశాత్ । భోక్తృతాభావ గలితస్సన్=భోక్తృలక్షణజీవభావ వియుక్తస్సన్ । స్వభావతః=జీవేశ్వ రసాధారణీభూతాత్మత్వ స్వరూపతః । స్ఫురతి=ప్రకాశత ఇత్యర్థః ।

అ ॥ అథాంతరాత్మస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ సర్వేషాంప్రేరకత్వేనశంభురంతస్థితస్సదా ॥ త త్పరజ్ఞానయోగేన యోగీనందతిముక్తవత్ ॥ ౧౦ ॥ వ్యా ॥ స్పష్టం

ఇత్యంతరాత్మస్థలం.

అథ పరమాత్మస్థలం.

అథ ఏవం విదిత్వా పరమాత్మరూపం గురూణాంనయంనిమల ॥ ద్వి తీయం । సమస్తసాక్షింసదసద్విహీనం ప్రయాతిశుద్ధంపరమాత్మరూపమి తికైవల్య శ్రుత్యనుసారేణ అయమంతరాత్మైవనిర్మలత్వేన పరమాత్మే తి నిరూపయతి ॥

శ్లో ॥ నిర్ధూతేతత్ప్రబోధేనమలేసంసారకారణే ॥సా మరస్యాత్పరాత్మస్థాత్పరమాత్మాయముచ్యతే॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అయమంతరాత్మా సంసారకారణే। మలే=అజ్ఞానే । తత్ప్ర బోధేన=తచ్ఛివాద్వైతజ్ఞానేన। నిర్ధూతే సతి=నివారితేసతి। పరాత్మ స్థాత్=పరమాత్మస్థాత్ । సామరస్యాత్=సమరసభావాత్ । పరమా

శైవ్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ కోఽయంపరమాత్మేత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వేషామాత్మభేదానాముత్కృష్టత్వాత్స్వతే
జసా ॥ పరమాత్మాశివఃప్రోక్తస్సర్వగోపిప్రకాశవాన్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్వతేజసా=నిజతేజసా। సర్వగోపి=సర్వవ్యాపకోపిప్రకా
శవాన్ శివః। సర్వేషామాత్మభేదానాంఉత్కృష్టత్వాత్ పరమాత్మేతిప్రో
క్తఃఉచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ ప్రకారాంతరేణ తల్లక్షణమాహ ॥ ...

శ్లో ॥బ్రహ్మాండబుద్బుదస్తోమాయస్యమాయామహోదధౌ।
ఉన్మజ్జంతినిమజ్జంతిపరమాత్మాసఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథ తత్స్వరూపమేవ దృష్టాంతపూర్వకం
సూత్రత్రయేణకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ యస్మిన్ జ్యోతిర్గణాస్సర్వేస్ఫులింగాఇవపావ
కాత్ ॥ ఉత్పత్యవిలయంయాంతితద్రూపంపరమాత్మనః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ యస్మిన్వస్తుని । సర్వేజ్యోతిర్గణాః=సమస్తజీవతేజస్స
మూహాః। వహ్నేర్జాతావిస్ఫులింగాఇవ ఉత్పత్య విలయంయాంతి
తత్పరమాత్మనోరూపం=స్వరూపమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ ప్రకారాంతరేణాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యస్మిన్ సమస్తవస్తూనికల్లోలాఇవవారిధౌ ॥ సం
భూయలయమాయాంతి తద్రూపంపరమాత్మనః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ యస్మిన్వస్తుని భూమ్యాదిసమస్తతత్వాని సముద్రే బృహ
త్తరంగాఇవసంభూయలయమాయాంతితత్పరమాత్మనోరూపం ॥ ...

అ॥ పునఃప్రకారాంతరేణాహ ॥

శ్లో ॥ నిరస్తమలసంబంధం నిశ్శేషజగదాత్మకం ॥ సర్వ
తత్వోపరిప్రోక్తం స్వరూపంపరమాత్మనః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ నివారితాణవాది మలసంబంధం। నామరూపాత్మకసకల
గజ్జీవనభూతం। పరమాత్మనః స్వరూపం। భూమ్యాదిశివాంత సకలతత్వ
పరి పోక్తం ॥ అ ॥ అథ పరమాత్మాకథం ప్రకాశత ఇత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ యథావ్యాప్యజగత్సర్వంస్వభాసాభాతభాస్కరః॥
తథాస్వశక్తిభిర్వ్యాప్య పరమాత్మాప్రకాశతే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ భాస్కరః స్వకాంత్యా జగత్సర్వంవ్యాప్యయథావర్తతేత
థాపరమాత్మాధూమావత్యాదిస్వకీయపంచశక్తిభిర్విశ్వంవ్యాప్య ప్రకాశ
ఇత్యర్థః॥తథాహి।సృజ్యస్యపాంచభౌతికత్వాత్ భూమ్యాంధూమావత్య
పరపర్యాయాతిరోధానశక్తిః। జలేపుష్టిలక్షణాపాలనశక్తిః ॥ తేజసివిశ్వ
ప్రకాశకతాలక్షణాసృష్టిశక్తిః । వాయౌ శోషకతాలక్షణాసంహా
రశక్తిః। నభసి వ్యాపక శివైకీకరణప్రవీణానుగ్రహాత్మికా విభుశ
క్తిః॥ఏవంపంచభిర్విశ్వంవ్యాప్యవర్తత ఇత్యర్థః॥ ఉక్తోయమర్థః ప
చాశిఖాశాస్త్రే। ధూమావతీ పృథివ్యాంహ్లాదాప్సుచాతు భాస్వ
తీప్రథతే। వాయౌస్పందావిభ్వీనభసివ్యాప్తంజగత్తాభిః । ధూమావతీతి
రోధాభాస్వత్యవభాసనేధ్వనాంశక్తిః॥ క్షోభస్పందావ్యాప్తావిభ్వీహ్లాదా
చపుష్టౌస్యాదితి। ఏవంస్వశక్తిభిర్విశ్వంవ్యాప్య వర్తతఇత్యర్థః।అ
తః స్వకాంత్యావిశ్వంవ్యాప్యభాసమానస్య సూర్యస్య యథాభేదస్త
థాశివాద్విశ్వస్యభేదోనాశంకనీయః । భూమ్యాదేః శక్తిరూపత్వాత్।
శక్తీనాంశివస్వభావత్వాత్ । నైవంవిశ్వంసారతేజోరూపం కింతుసంబం
ధమాత్రం సర్వాంశేదృష్టాంతాభావాద్వ్యాప్తావేవదృష్టాంతఇతి।

అ॥ నన్వేవంవిశ్వవ్యాపకత్వేనభాసమానత్వాదీశ్వరస్య విశ్వవికారి
కత్వాన్నసంభవతీత్యాక్షేపస్యోత్తరంవదన్పరమాత్మస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ విశ్వతోభాసమానోపి విశ్వమాయావిలక్షణః॥ప
రమాత్మాస్వయంజ్యోతీ రూపోజీవాత్మనాంభవేత్॥ ౮ ॥

వ్యా॥ పరమాత్మా।విశ్వస్మిన్=సర్వత్రభాసమానోపి।విశ్వమాయావిల క్షణః=విశ్వోపాదానకారణీభూతః । వ్యోమవత్ విశ్వగతవడ్భావవి కారదోషరహితస్సన్। సచ్చిదానందస్వరూపేణ జీవాత్మనాం సంసార క్షయబుద్ధిసంపన్నానాం జ్యోతీరూపః । బుద్ధిప్రకాశకో భవతీతి॥ ...

ఇతి పరమాత్మస్థలం.

అథ నిర్దేహాగమస్థలం.

అథ। ఆశ్రితో ద్వంద్వమిత్యుక్తం ద్వంద్వత్యాగాత్పరోదయః జీవన్ముక్తస్సదా యోగీ దేహత్యాగాద్విముచ్యతేఇతి దేవీకాలోత్తర వచనా నుసారేణ దేహధర్మాన్నిరాకృత్య పరమాత్మస్వరూపభావనావతః శి వయోగినో నిర్దేహాగమస్థలంనిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ దేహినోపిపరాత్మత్వభావినోనిరహంకృతేః ॥ ని
రస్తదేహధర్మస్య నిర్దేహాగమఉచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరమాత్మస్వభావినః।అహంకారమమకారశూన్యస్య। నిరస్తదే హధర్మస్య=నిరస్తస్థూలత్వాది దేహధర్మవతో దేహినః =దేహవత శ్శివయోగినః । నిర్దేహాగమః=నిర్దేహప్రాప్తిః । ఉచ్యతేకథ్యతఇత్య ర్థః ॥ అ ॥ అథ పరమాత్మభావవతః శివయోగినః దేహసంబంధోనా స్తీతి షడ్భిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ గళితేమమతాహంతే సంసారభ్రమకారణే ॥ ప
రాహంతాంప్రవిష్టస్యకుతోదేహఃకుతోరతిః॥ ౨ ॥ ...

వ్యా ॥ శరీరః ప్రీతిశ్చకుత ఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ కేవలేనిష్ప్రపంచాఖ్యేగంభీరేచిన్మహోదధౌ ॥ని
మగ్నమానసోయోగీకథందేహంవిచింతయేత్॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ నివృత్తచరాచర ప్రపంచసమూహవతి అగాధేచిత్సముద్రేని

శాగ్నః త్తః శివయోగీ। దేహం కేనప్రకారేణ చింతయేత్। నకేనాపీత్యర్థః॥

శ్లో ॥ అపరిచ్ఛేద్యమాత్మానం చిదంబరమితిస్మరన్ ॥ దే
హయోగేపి దేహస్థై ర్వికారైర్నవిలిప్యతే ॥౪॥

వ్యా ॥ స్వాత్మానం పరిచ్ఛేదరహితచిదాకాశంస్మరన్ శివయోగీదే
హస్యాపి దేహస్థేంద్రియ వికారై ర్నలిప్యత ఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ అఖండసంవిదాకార మద్వితీయంసుఖాత్మకం ॥ ప
రమాకాశమాత్మానం మన్వానఃకుత్రముహ్యతి ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ స్వాత్మానమఖండాద్వితీయచిదానందాకారంపరమాకాశంస
తం మన్వానః ఆకాశశరీరం బ్రహ్మసత్యాత్మప్రాణారామం మనఆనం
దం శాంతిసమృద్ధమితి ఛాందోగ్యశ్రుత్యనుసారేణ జానన్ శివయోగీ।
కుత్ర—కస్మిన్నధికరణె । శరీరేహమితిముహ్యతి నకుత్రాపి బ్రహ్మవ్య
క్తదేశాభావాదిత్యర్థః ॥

అ ॥ నన్వాకాశస్యాపిఘటాద్యుపాధి నాపరిమితిర్దృశ్యత ఇత్యత్రాహ।

శ్లో ॥ ఉపాధివిహితాభేదా దృశ్యంతేచైకవస్తునః॥ ఇతి
యస్యమతిస్సోయం కథం దేహమితోభవేత్ ॥ ౬ ॥ స్పష్టం।

వ్యా ॥ అథ తత్కుత ఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ భేదబుద్ధిస్సమస్తానాంపరిచ్ఛేదస్యకారణం ॥ అభే
దబుద్ధౌజాతాయాం పరిచ్ఛేదస్యకాకథా॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ ఘటాకాశదృష్టాంతేనభేదస్తావదౌపాధిక ఇతి జాతే అభేదబు
ద్ధౌదృఢాయాం వస్తుపరిచ్ఛేదకారణీభూతభేదబుద్ధేశ్శిథిలత్వాత్ పరిచ్ఛే
దవార్తానకాపీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ తదద్వైతంప్రకటీకృత్యని ర్దేహాంగస్థలం సమాపయతి।

శ్లో ॥ శివోహమితియస్యాస్తిభావనాసర్వగామినీ ॥ త
స్యదేహేనసంబంధః కథంస్యాదమితాత్మనః ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ శివోహమితి సర్వవ్యాపకీభూతాశివాద్వైతభావనాయస్యశి వయోగినోస్తి తస్యాఅపరిమితాత్మనః పరిచ్ఛిన్న శరీరేణసంబంధఃకథం స్యాత్ నకథంచిదపీత్యర్థః ॥ ...

ఇతి నిర్దేహాగమస్థలం.

అథ నిర్భావాగమస్థలం.

అథ । నైవోర్ధ్వం ధారయేచ్చిత్తం నమధ్యం నాప్యధఃక్వచిత్ । అంతర్భావవినిర్ముక్తం సదాకుర్యాన్నిరాశ్రయ మితి దేవీ కాలోత్తర వచనానుసారేణ నిర్దేహాగమ సంపన్నస్య శివయోగినఃనిర్భావాగమ స్థలంనిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ వ్యతిరేకాత్స్వరూపస్యభావాంతరనిరాకృతేః ॥
భావోవికారనిర్ముక్తో నిర్భావాగమఉచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్వరూపస్య=నిర్దేహస్వరూపస్య । వ్యతిరేకాత్=వ్యతిరి క్తాత్। భావాంతర నిరాకృతేః=అన్యభావనిరాకరణాత్ । వికారనిర్ము క్తః=ఇంద్రియవికారవినిర్ముక్తః । భావః=మనోభావః। నిర్భావాగమ ఇత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ । తన్నిర్భావలక్షణం పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి॥

శ్లో ॥ అహంబ్రహ్మేతిభావస్యవస్తుద్వయసమాశ్రయః॥
ఏకీభూతస్యచిదో వ్యోమ్నితదభావో వినిశ్చితః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అహంబ్రహ్మేతిభావస్యాహమితిబ్రహ్మేతివస్తుద్వయాక్షేపఃభ వేత్ । చిదో వ్యోమ్ని । ఏకీభూతస్య=సమరసీభూతస్య । భావస్య। త దభావః=వస్తుద్వయాక్షేపాభావః । వినిశ్చితః=విశేషేణ=నిశ్చితఇత్య ర్థః॥ అ ॥ అథాహంబ్రహ్మాస్మీతి భావస్య కోటిద్వయావగాహిత్వేన వి కల్పఘటితత్వాత్ । అహమిత్యేక భావస్య వికల్పశూన్యత్వాత్ । ఏక

భావేన స్థితస్యమాయికజాతిభేద దివాసనానాస్తీత్యాహ॥ ...

శ్లో ॥ ఏకభావనిరూఢస్యనిష్కళంకేచిదంబరే॥ క్వజా
తివాసనాయోగః క్వదేహిత్వంపరిభ్రమః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ నిరంజనేచిదాకాశేతాదాత్మ్యేనారూఢస్య శివయోగిన
జాతివర్ణాశ్రమవాసనాసంబంధఃక్వ। దేహిత్వం=శరీరవత్వం ।క్వ।సం
సారచక్రపరిభ్రమణంచ క్వేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నన్వేవంచేత్ ధ్యానాదీనాంకాగతిరిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ శూన్యేఽచిదంబరేస్థానేదూరేవాఙ్మానసాధ్వనః॥
విలీనాత్మామహాయోగీ కేనకింవాపిభావయేత్ ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్యమనసాసహేతిశ్రుతేః।
వాఙ్మనోమార్గాగోచరే నీలపీతాద్యాకారశూన్యేచిదాకాశస్థానే తా
దాత్మ్యాపన్నః శివయోగీ కేనప్రకారేణ కింవావస్తు భావయేత్। కేనా
పి ప్రకారేణకిమపివస్తుభావనాయోగ్యం నసంభవతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను విధినిషేధవాసనాశూన్యత్వే నిందాప్రాప్తిర్భవేదిత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ అవిశుద్ధేవిశుద్ధేవాస్థలేదీప్తిర్యథారవేః ॥ పతత్యే
వంసదాఽద్వైతీ సర్వత్రసమవృత్తిమాన్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ రవేః=సూర్యస్య=దీప్తిః=ప్రకాశః॥ విశుద్ధస్థలే అవిశుద్ధస్థలే
చయథాపతతి । ఏవం శివాద్వైతీ సదాసర్వత్ర। సమవృత్తిమాన్=సమా
నబుద్ధివృత్తిమాన్సన్ సంచరతీత్యర్థః ॥ అ ॥ కథంసంచరతీత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ నబిభేతిజరామృత్యోర్నక్షుధాయావశంవ్రజేత్
పరిపూర్ణనిజానందం సమాస్వాదన్మహాసుఖీ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ మహాసుఖీభూత్వా సంచరతీత్యర్థః । శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

ఇతి నిర్భావాగమస్థలం.

అథ నష్టాగమస్థళం.

అథైనం । నిర్భావాగమసంపన్నస్యభేదజ్ఞానాభావేన తన్నష్టాగమస్థళం ప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥ భేదశూన్యేమహాబోధేజ్ఞాతాదిత్రయహీనకః॥
జ్ఞానస్యనష్టభావేననష్టాగమఇహోచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ద్వైతశూన్యేమహాశివజ్ఞానే। జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయాత్మకత్రిపుటీమయప్రపంచశూన్యత్వాత్ ఇహ నిర్భావాగమసంపన్న శివయోగివిషయే । జ్ఞానస్య=భేదజ్ఞానస్య। నష్టభావేన=నష్టత్వేన । నష్టాగమః ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను శివయోగినః కథం త్రిపుటీమయప్రపంచశూన్యత్వమిత్యతాహ॥ ...

శ్లో ॥ అద్వైతవాసనావిష్టచేతసాంపరయోగినాం॥ పశ్యతాఽఽంతరాత్మానం జ్ఞాతృత్వంకథమన్యథా॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అన్యథా జ్ఞాతృత్వం । స్వాతిరిక్తపదార్థాంతరజ్ఞాతృత్వ మిత్యర్థః । అంతః । స్వహృదయఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ నను తస్యాన్యథాజ్ఞాతృత్వాభావే కిం ప్రకాశతఇత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అకర్తాహమవేత్తాహమదేహోహంనిరంజనః॥
ఇతిచింతయతస్సాక్షాత్సంవిదేవప్రకాశతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఏవం చింతయతః శివయోగినఃజ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయపిహితోపిసదాజ్ఞానమిలితేః। త్రిపుటిమయప్రపంచనాశంకృత్వావిశిష్టశివాద్వైతజ్ఞానమేవప్రకాశతే । అయమేవ । నష్టాగమప్రకాశఇతిభావః ॥ ...

అ ॥ అథ తస్యజ్ఞేయాంతరంచనాస్త్యేవేత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిరస్తభేదజల్పస్యనిరీహస్యప్రశాంత్యతః ॥ స్వేమహిమ్నివిలీనస్య కిమన్యజ్జ్ఞేయముచ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా॥ నిరస్తభేదజల్పస్య ద్వితీయాద్భయమేవపశ్యంతీతి బృహదార
ణ్యకశ్రుతేః । యుక్త్యాచ । నిరాకృతద్వైతవాక్యస్య । ప్రశామ్యతః=
రాగద్వేషరహితస్య। స్వే మహిమ్ని=స్వవిమర్శే। విలీనస్య=తదేకనిష్ఠ
స్య। నిరీహస్య=విరక్తస్యశివయోగినః । జ్ఞేయం=జ్ఞాతుంయోగ్యం। అస్తి
త్వం। నకిమపీత్యర్థః॥

అ॥ నన్వత్రయుక్తిఃకిమితిచేత్। ఉచ్యతే । భేదోనామకిమన్యోన్యాభా
వోవా । వైధర్మ్యంవా । వస్తుస్వరూపంవేతి త్రిధావికల్పః।అద్యేతరా
న్యత్వంభావస్వభావోవా భేదనిబంధనః కశ్చిదుపాధిర్వేతిద్విధావికల్పః।
తత్రనాద్యః। భావస్యాభావత్వప్రసంగాత్ । అన్యత్వస్యాభావస్వభా
త్వాత్ భావాదన్యోభావఇతి ప్రసిద్ధత్వాత్ । నను। భావానాంబాహు
ల్యాత్ । భావస్యభావాంతరాన్యత్వం స్వభావఇతిచేత్ । అస్తుతస్యాపే
క్షఘటితత్వాత్ । ఇహతు। భేదసామాన్యలక్షణ ప్రవిష్టాన్యత్వస్య ప్ర
శ్నవిషయత్వేన నతదుత్తరంభవితుమర్హతి।తస్యభేదసిద్ధ్యనంతరభా
విత్వాత్ । కించ। భావస్యభావాంతరాన్యత్వం స్వభావఇతినియమస్తత్త
ద్భావకృతోవాతద్వ్యతిరిక్త మహాపురుషకృతోవా। నాద్యః । ఘటాది
భవస్య జడత్వేన కర్తృత్వాభావాత్ । నద్వితీయః । కల్పనాయాఃప్రా
గనన్యత్వేనాంతరాళికతయాన్యత్వస్య తత్స్వభావత్వాసంభవాత్।
నను । నకేనాపికృతః । కింతు స్వతస్సిద్ధఇతిచేత్ ॥ తర్హి స్వప్రకాశో
పిభవేత్ । బ్రహ్మవత్స్వతస్సిద్ధత్వాత్ । నను బ్రహ్మాపి మానాంతరసిద్ధ
మితి నస్వతస్సిద్ధమితివాచ్యం । నిత్యత్వేన కారకవ్యాపారాసంభవాత్
స్వప్రకాశత్వేన జ్ఞాపకవ్యాపారాసంభవాత్ । అన్యథా జడత్వప్రసం
గాత్ । నాప్యన్యత్వం భేదనిబంధనః కశ్చిదుపాధిః । ఆత్మాశ్రయాది
దోషప్రసంగాత్। నాపిద్వితీయః। ఘటేపటత్వం నాస్తిపటేఘటత్వంనా
స్తీతివైధర్మ్యం। ఏవంవిధనిశ్చయస్యఘటపటభేదసిద్ధ్యనంతరభావిత్వాత్

నచ ఘటపటయోస్తంతుమయత్వమృణ్మయత్వాభ్యాం భేదసిద్ధ ఏవేతివా
చ్యం । ఘటఏవ మృణ్మయత్వం పటఏవతంతుమయత్వమిత్యసాధారణ
ప్రతీతేర్ఘటపట భేదసిద్ధ్యధీనత్వాత్ ।. తస్యా అద్యాపి సాధ్యకోటి
ప్రవిష్టత్వాత్ । కించతంతుమయత్వమృణ్మయత్వయోర్భేదస్తత్ర తదవ
యవభేదాదితి పరమాణుపర్యాలోచనాయాం నిరవయవత్వేన భేదాగ్రా
హాత్ । మూలక్షయకారిణ్యనవస్థాస్యాదితి । నాపితృతీయః ॥ వస్తుస్వ
రూపంహి వస్త్వంతరస్వరూపాననుగామీత్యంగీకరణీయం । అన్యథాస్వ
రూపసాంకర్యాపత్తేః ఏవం చేదంరజతమిత్యత్ర శుక్తిరేవరజతాకారేణ
నిశ్చీయతఇతిభ్రాంతిజ్ఞానోచ్ఛేదప్రసంగాత్ । దూరత్వాది దోషవశా
త్తథానిశ్చీయతఇతిచేత్ । తర్హి ఇంగలాదికమపిరజతత్వేనకుతోన
నిశ్చీయతే । నచవిశేషదర్శనసామగ్రీప్రతిబంధికేతివాచ్యం । శుక్తికా
యామపి విశేషదర్శనసామగ్రీసత్వేనానారోపప్రసంగాత్ । అవిశేష
దర్శనసామగ్రీప్రాబల్యాదారోపస్సంభవతీతిచేన్న । వస్త్వంతరేవ
స్త్వంతరస్వరూపమనుప్రవిష్టమిత్యంగీకరణీయత్వేనాననుప్రవిష్టమితి
వక్తుమశక్యత్వేనస్వరూపసాంకర్యాపత్తేరనివార్యత్వేన భేదవాదోచ్ఛే
దప్రసంగాత్ । పూర్వోక్తదోషప్రసంగాచ్చ । కించ । వస్తునిభాసమా
నోభేదః । తత్వద్వస్తుస్వరూపాభిన్నోవా । యదిభిన్నోవా స్యాత్ । నా
ద్యః । అత్యంతవిరోధాత్ । భేదస్యాభేదతాసంభవాత్ । నద్వితీయః ।సో
పిభేదః కీదృశ ఇత్యుపర్యుపరివిచార్యమాణఅనవస్థామేవోపస్థాపయతీతివి
శ్రాంత్యభావాత్ । నాప్యభేదాత్యాంతాభావోభేదః । ఆత్మాశ్రయప్రసం
గాత్ । నాప్యైక్యప్రతియోగి । ఏకత్వస్యప్రతియోగ్యభావాత్ ద్విత్వా
దీనాం తన్మూలకత్వాత్ । నాపివిభాగః । తస్యసంయోగపూర్వకత్వేన
పూర్వాపరదిశోః పూర్వపశ్చిమాచలయోశ్చకదాపి సంయోగాభావే
నభేదాభావప్రసంగాత్ । తస్మాదత్యంతరాభేదేన భేద వ్యవహారసిద్ధ్యర్థం

సకలసాకారస్యాత్మనోమహేశ్వరస్యేచ్ఛావశాత్ సాగరతరంగన్యా
యేనాభేదపర్యవసాయిత్వేన కల్పితవిభాగోభేద ఇత్యంగీకరణీయత్వే
నాప్యభేదఏవసిద్ధ్యతీతి శివాద్వైతసిద్ధాంతవాదినాంయుక్తిరీదృశీతి విచ
క్షణైర్విమర్శనీయేతి ॥ అథోక్తసూత్రత్రయార్థమేవ విశేషయతి ।

శ్లో ॥ ఏకీభూతేనిజాకారేసంవిదానిష్ప్రపంచయా ॥ కే
నకింవేదనీయంతద్వేత్తాకఃపరిభావ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నిజాకారే=స్వస్వరూపే। నిష్ప్రపంచయా।సంవిదా=శివా
ద్వైతజ్ఞానేన । ఏకీభూతేసతి=సామరస్యేసతి । కేన కింవస్తువేదనీయం
జ్ఞేయంస్యాత్ । తద్వేత్తా జ్ఞానేనజ్ఞేయ వేత్తాచ కఇతి పరిభావ్యతే।నా
తః పరంవేదితవ్యంహి కించిదితిశ్రుతేః । వేదితవ్యంనకించ నేత్యాగమో
క్తేశ్చాన్యోన్యాభావనిబంధన భేదఘటితమాయికత్రిపుటీ మయప్రపంచ
దర్శనంశివయోగినాంనాస్తీత్యర్థః ॥ ౫ ॥ తర్హి కీదృశంప్రపంచదర్శ
నంస్యాదిత్యత్రవదన్ । నష్టాగమస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ మహాసత్తామహాసంవిద్విశ్వరూపాప్రకాశతే ॥త
ద్వినానాస్తివస్త్వేకం భేదబుద్ధింవిముంచతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ మహాసత్తా। గగనకుసుమమిత్యాదౌ అర్థవత్పదయోరేవ
సంమేళనరూపసంయోగాత్ । తమపరివిభక్తియోగాచ్చార్థవత్వాత్।
గగనకుసుమమంగీకరణీయమితి సదసత్సకలవస్తువ్యాపకత్వాన్మహాసత్తే
త్యుచ్యతె । హృదయోల్లేఖంవినా । గగనకుసుమమితివ్యవహారాసంభవా
న్మహాసంవిదిత్యుచ్యతే । ఏవం । స్వశిరశ్ఛాయానుల్లంఘనమివ సదస
ద్విశ్వవ్యాపకీభూతం బ్రహ్మచైతన్యమేవ జగద్రూపేణభాసతే । నతద్వ్య
తిరిక్తంకించిదితిభేదబుద్ధిం విముంచతః । శివయోగినః । మహాసత్తాస్ఫు
రత్తాకచైతన్యంవినా । ఏకంవస్తు=అన్యద్వస్తు । నాస్తి సాగరతరంగన్యా
యేనతచ్ఛబ్దైరభేదవిశ్రాంతత్వాదితి॥

ఇతి నష్టాగమ స్థలం.

అథ ఆది ప్రసాదిస్థలం.

అథ యోబ్రిహ్మోణం విదధాతి పూర్వం |యోవైవేదాంశ్చప్రహిణోతి తస్మైతం మహాదేవమాత్మబుద్ధిప్రకాశంముముక్షుర్వైశరణమహంప్రపద్యేఇతి శ్రుతాశ్వతరమంత్రానుసారేణ నష్టాగమసంపన్న శివయోగ్యాపసర్వాదిభూత శివప్రసాదవానిత్యాది ప్రసాదీత్యుచ్యతఇతి తదీయస్థలంప్రతిపాదయతి॥ ...

శ్లో॥ సర్వాధిష్ఠాతృకశ్శంభురాదిస్తస్యప్రసాదతః ॥ ఆ
దిప్రసాదీత్యుక్తోఽయం నిర్వికారపదేస్థితః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ విశ్వాధారభూమిత్వాత్తన్నియామకత్వాచ్చంభురాదిః=సృష్ట్యాదిపంచకృత్యమూలకారణం | తస్యసర్వాదిభూతస్యశంభోఃప్రసాదతః| నిర్వికారపదే=వికారరహితనష్టాగమస్థలే|స్థితోఽయం శివయోగీ| ఆదిప్రసాదీ| ఆదిప్రసాదవానిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ తస్యమహత్వంచతుర్భిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి॥

శ్లో ॥ అనేకజన్మశుద్ధస్యనిరహంకారభావినః॥ అప్రపం
చస్యాదిదేవః ప్రసీదతివిముక్తయే ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ అనేకజన్మభిశ్శుద్ధాత్మనః=పరిచ్ఛిన్న దేహాద్యభిమానశూన్యస్య| అప్రపంచస్య=ప్రాపంచికభేదరహితస్య|శివయోగినః| ఆదిదేవః=సర్వాదిదేవః శివః | విముక్తయే=పరమోక్షాయప్రసీదతి=ప్రసన్నోభవతీత్యర్థః ॥ ... ...

శ్లో ॥ శివప్రసాదసంపత్త్యాశివభావముపేయుషః ॥ శివా
దన్యజగజ్జాలందృశ్యతేనచదృశ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ శివప్రసాదప్రాప్త్యా శివత్వముపేయుషవిషయే |జగజ్జాలం=

జగత్సమూహం। శివాదన్యదితి। దృశ్యతే ఇదం త్వేనదృశ్యంసత్। నచ దృశ్యతే। శివస్య నిరాకృతత్వాత్ సాగరతరంగన్యాయేనాభేదేనదృశ్యతఇత్యర్థః॥

శ్లో॥ శంభోశ్శివప్రసాదేనసంసారచ్ఛేదకారిణా॥ మోహగ్రంథింవినిర్భిద్య ముక్తిం యాంతిపివేకినః॥ ౪॥

వ్యా॥ నిత్యానిత్యవివేకినః। సంసారచ్ఛేదకారిణా శివప్రసాదేనైవ అజ్ఞానగ్రంథింవిదార్య పరమోక్షంయాంతీత్యర్థః॥

అ॥ నను॥ శివప్రసాదేన వినాముక్తిర్నాస్తి వేత్యాత్రాహ॥

శ్లో॥ వినాప్రసాదమీశస్యసంసారోననివర్తతే॥ వినా సూర్యోదయంలోకేకుతస్స్యాత్తమసోలయః॥ ౫॥

వ్యా॥ స్పష్టం॥ అ॥ అథ శివస్య సర్వాత్మస్వపతుపాతేన కృపాప్రసాదం సంసూచ్యాదిప్రసాదిస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో॥ సర్వానుగ్రాహకశ్శంభుః కేవలంకృపయాప్రభుః॥ మోచయేత్సకలాన్జంతూన్న కిం చిదిహ కారణం॥ ౬॥

వ్యా॥ ప్రభుః=స్వతంత్రః=సర్వానుగ్రాహకః=సర్వహితోపీ।శంభుః=శివః। కేవలంకృపయైవ। సకలాన్జంతూన్=ప్రాణినః। మోచయేత్=పాశముక్తాన్కుర్యాత్। ఇహ=పాశమోచనవిషయే। శంభోః కించిత్కారణంచనాస్తి। సర్వానుగ్రాహకత్వస్యతత్స్వభావత్వాదితి॥

ఇత్యాదిప్రసాదిస్థలం.

అథ అంత్యప్రసాదిస్థలం.

అథ అణోరణీయాన్మహతోమహీయానాత్మాస్యజంతోర్నిహితోగుహాయాం తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకో ధాతుఃప్రసాదాన్మహిమానమీశం ఇతికఠవల్లీశ్రుత్యుక్తప్రకారేణ తదాదిప్రసాదేనైవ సర్వాత్మ

స్థల । అంత్యస్యశివసాన్యానుభవప్రసాదవానిత్యంత్యప్రసాదిస్థలంనిరూపయతి ॥ ... ...

శ్లో॥ లయస్సర్వపదార్థానామంత్యఇత్యుద్యతేబుధైః ॥
ప్రసాదోనుభవస్తస్యతద్వానంత్యప్రసాదవాన్ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సర్వపదార్థానాం=భూమ్యాదిశివాంతపదార్థానాం । లయః=లయాశ్రయః । పరశివఏవాంత్యః । సర్వాంత్యఇతిబుధైరుచ్యతే । తస్య=సర్వాంతస్యశివస్య । అనుభవః=సాక్షాత్కారఏవ । ప్రసాదః । తద్వాన్=తదనుభవీఆదిప్రసాద్యేవాంత్య ప్రసాదవానిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ సర్వపదార్థలయప్రకారంసూత్రద్వయేన కథయతి ॥

శ్లో ॥ జీవత్యేవ్యుత్థానుపాధ్యాదివ్యవహారవికల్పనా ॥ మాయా
కృతాపరేతత్వేతల్లయేతత్ క్షయోభవేత్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ తల్లయే=మాయాలయఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అథ కథంమాయాక్షయ ఇత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సాక్షాత్కృతేపరేతత్వే సచ్చిదానందలక్షణే ॥
క్వపదార్థపరిజ్ఞానం కుతోజ్ఞాతృత్వసంభవః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సచ్చిదానందస్వరూపే పరబ్రహ్మణి ప్రత్యక్షీకృతేసతి మాయాయానివృత్తత్వాత్ । తత్కల్పిత పదార్థపరిజ్ఞానం । క్వ । జ్ఞాతృత్వసంభవః=జ్ఞేయజ్ఞానాతిరిక్తజ్ఞాతృత్వస్యఆవిర్భావశ్చ । క్వ । జ్ఞేయాద్యాపేక్షయాజ్ఞాతృత్వస్య కల్పితత్వాదితిభావః ॥ అ ॥ అత్రదృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ సమస్తస్యయథావస్తునకించిదపిభాసతే ॥ తథాము
క్తస్యజీవస్యనకించిద్వస్తుదృశ్యతే ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ ముక్తస్యజీవస్య జీవన్ముక్తస్యేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అత్రజీవన్ముక్తస్యపదార్థదర్శనమస్తీతినాశంకనీయం । శివాద్వైతేనైవ దర్శనాత్ప్రాకృతత్వేన కిమపినదృశ్యతఇతి ॥ ...

అథ జీవన్ముక్తస్వరూపంకీదృశమిత్యత్ర సూత్రద్వయేన కథయతి।

శ్లో ॥ యథాకాశమవిచ్ఛిన్నంనిర్వికారంస్వరూపతః ॥
తథాముక్తస్యజీవస్యస్వరూపమ.వశిష్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అవశిష్యతే=ప్రకాశత ఇత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ॥అథ। సజీవన్ముక్తఃకింజానన్ కింకుర్వన్ కథంతిష్ఠతీత్యత్రాహ॥

శ్లో ॥ నకించిదపిముక్తస్యదృశ్యంకర్తవ్యమేవవా ॥ సు
ఖస్ఫూర్తిస్వరూపేణ నిశ్చలాస్థితిరుచ్యతే ॥ స్పష్టం ॥

అ ॥ అథజీవన్ముక్తస్యదృశ్యంకర్తవ్యంకుతోనాస్తీత్యత్ర వదన్నంత్య
ప్రసాదిస్థలం సమాపయతి ॥

శ్లో ॥ శివాద్వైతపరిజ్ఞానశిథిలాశేషవస్తునః ॥కేవలంసం
విదుల్లాస దర్శినఃకేనకోభవేత్ ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ శివాద్వైతపరిజ్ఞానేన నివృత్తసకలభేదవస్తునః అతఏవ కేవలం
చిద్విలాసంపశ్యతః శివయోగినః జ్ఞానేంద్రియవ్యాపారేణ కర్మేం
ద్రియవ్యాపారేణవా కేనాపికింభవేత్ । కింప్రయోజనంస్యాత్। నకిం
చిదితి అనయోరాద్యంతప్రసాదయోరుపక్రమోపసంహారన్యాయేనైక్యం
విమర్శనీయం ॥

ఇత్యంత్య ప్రసాదిస్థలం.

అథ సేవ్యప్రసాదిస్థలం.

అథ । అంతఃశరీరఏవాయం బాహ్యాఏవనసంస్థితః । మహాసంద
ప్రసాదోయంసర్వత్రైవాః భాసత ఇతిసర్వజ్ఞానోత్తరవచనానుసారేణ
సేవ్య శివగురుప్రసాదసంపన్నఃఅంత్యప్రసాద్యేవసేవ్యప్రసాదీతిసూత్ర
త్రయేణ కథయతి

శ్లో ॥ సేవ్యోగురుస్సమస్తానాంశివఏవనసంశయః ॥ ప్ర

సాదోన్యపరానందప్రకాశః పరికీర్త్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సమస్తానాం సేవ్యః శ్రీగురుః శివఏవాత్రసందేహోనాస్తి॥ అస్యప్రసాదః=శ్రీగురురూపశివప్రసాదఏవ । పరానందప్రకాశ ఇతికీర్త్యతే॥

శ్లో॥ సేవ్యోగురుస్స్మృతోహ్యస్యప్రసాదోనుభవో మతః॥
తదేకావేశరూపేణతద్వాన్ సేవ్యప్రసాదవాన్ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ గురుః=శివస్వరూపశ్రీగురురేవ । సేవ్యఇతిస్మృతః । అస్యశివరూపస్య శ్రీగురోః। అనుభవః =ఉపదేశానుభవఏవ । ప్రసాదఇతిసంమతః । తదేకావేశరూపేణ=తయోర్గురుప్రసాదయోరేకీభావేన । తద్వాన్=తత్ప్రసాదవానంత్యప్రసాదేవ । సేవ్యప్రసాదవాన్=సేవ్యప్రసాదీతి। హి। ప్రసిద్ధఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ గురుదేవఃపరంతత్త్వంపరతత్త్వంగురుఃస్మృతః ॥ త
దేకత్వానుభావేన నకించిదవశిష్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ గురుశివయోఃశక్తిశక్తిమద్భావేన । తయోరైక్యానుసంధానేన జ్ఞాతవ్యం నకించిదవశిష్యతే । సర్వస్యాపి విశ్వస్యశివశక్తిమయత్వాదితి ॥ అ ॥ అథ పరమానందవత స్సేవ్యప్రసాదినః క్వాపిప్రీతిర్నాస్తీతిసూత్రత్రయేణ కథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అపరిచ్ఛేద్యమాత్మస్థంవాఙ్మానసగోచరం॥ఆనం
దంపశ్యతాంపుంసాంరతిరన్యత్రకాభవేత్ ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ పరిచ్ఛేదరహితం । వాఙ్మానసయోరగోచరం । స్వస్వరూపం పరమానందం । అపరోక్షేణపశ్యతాం శివయోగినాం । అన్యత్ర విషయేషు । రతిః=అభిలాషః=నకాపిస్యాదిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానామృతేనతృప్తస్యకిమన్యైర్భోజ్యవస్తుభిః ।
జ్ఞానాదేవపరానందం ప్రకాశయతిసద్భవం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానామృతేన సంతుష్టస్యశివయోగినః । అన్యైఃచిత్ప్రియా

వ్యతిరిక్తైః భోజ్యపదార్థైః । కిం=నకించిత్ ! సద్భినః । అన్యై
త్వపి కాశకత్వాదయఇవ ।శివస్య సచ్చిదానందాఃస్వభావాః॥ కార్య
శివః । జ్ఞానాదేవ=నిజజ్ఞానాదేవ। పరానందం=స్వస్వభావభూత
నందం ప్రకాశయతీతి ॥ అ ॥ అథ తదేవవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ ముక్తిరేవపరాతృప్తిస్సచ్చిదానందలక్షణా ॥ నిత్య
తృప్తస్యముక్తస్యకిమన్యైర్భోగసాధనైః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ నిత్యతృప్తస్య=సర్వజ్ఞత్వాద్యుపలక్షిత నిత్యతృప్తిమతః । ముక్త
స్య=పరమముక్తిమతః శివయోగినఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ॥ అథతస్యపరముక్తస్యాంతర్బహిఃకిమపికర్మనాస్తీతినిరూపయతి

శ్లో॥ నదాహ్యకర్మతస్యాస్తినచాంతర్నైవకుత్రచిత్॥
శివైక్యజ్ఞానరూఢస్యదేహభ్రాంతింవిముంచతః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ స్వరూపహానివృద్ధివ్యతిరేకేణ సజాతీయసమానసమరస
వేన శివైక్యజ్ఞానమారుహ్య దేహభ్రాంతింవిముంచతస్తస్య సేవ్యపూజ
దినః బహిరంగవిధీయమానపూజాకర్మనాస్తి । అంతశ్చాంతరంగ
ధీయమానధ్యానాదికర్మనాస్తి । కుత్రచిత్=క్వాపి । బిందుతిరోభా
మలమాయాద్యుపలక్షితకర్మపాశోపినాస్తీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ ప్రసాదిస్థలం సమాపయతి ॥

వృ ॥ నకర్మబంధేనతపోవిశేషేనమంత్రయోగాభ్యాసనేతశైవ
నేనబోధేవతథాత్మతత్వేమనఃప్రవృత్తిఃపరయోగభాజాం॥

వ్యా॥ పరయోగభాజాం=సర్వోత్కృష్ట పరశివయోగభాజాం।
వ్యప్రసాదినాం । మనఃప్రవృత్తిః =చిత్తవృత్తిః॥ మంత్రయోగాభ్యాసనే
జపగాయత్రీరూపసోహంమంత్రయోగాభ్యాసేన=నాస్తీత్యర్థః॥
ర్మబంధే=షట్కర్మబంధతయరూపహఠయోగేపి ।న।తపోవిశేషే
గానాం విశిష్ట రాజయోగేపి । న। ధ్యానే=అనాహతబిందుధ్యాన

లయయో గేపి|న !కింతు తదాత్మత త్వే=తద్యోగచతుష్టయచైతన్య స్వరూపే|బోధే=స్వస్వరూపజ్ఞానే । మనః ప్రవృత్తిస్స్యాదిత్యర్థః ॥ అయంభావః । దేశికోపదేశేన అపరదేహపాణిపాదగుహ్యాని ప్రథమంసంశోధ్య=బంధయిత్వా| తదనంతరం|పరాపశ్యంతీ మధ్యమావైఖరీస్వరూప రుద్రవిష్ణు బ్రహ్మేంద్రాదిదైవతలయరాజ హఠ మంత్రయోగాన్ । క్రమేణపూర్వకాయస్య కర్ణాక్షీనాసారసనాస్యసంయోజ్యానంతరం పూర్వాపరకాయకీలక భూతబిందు మాయాకార్యరూపనాక్త్వచానిశ్చలీకృత్య । సర్వయోగజ్ఞాన జననక్షేత్రభూతాఽవిముక్తక్షేత్రే పరబ్రహ్మ పరశివ పరలింగాపరపర్యాయనామభిస్సంసేవ్యస్వస్వరూపసేవితసేవ్యప్రసాదీత్యర్థః । అ ॥ ఏతల్లింగత్రయం ప్రాణలింగిన అంగత్రయస్య క్రమేణ సంబంధయేదితి సేవ్యప్రసాదిస్థలం ॥ ...

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయె సిద్ధాంతశిఖామణౌ ప్రాణలింగిస్థలవిషయనవవిధలింగప్రసంగో నామాష్టాదశీయఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శ్రీగురవేనమః.

శరణస్థలప్రారంభః.

అథాగస్త్యఋషి వా చెత్యాగస్త్యప్రశ్నః.

శ్లో॥స్థలభేదాస్సమాఖ్యాతాఃప్రాణలింగిస్థలాశ్రయాః॥

కథయస్థళభేదం మే శరణస్థళసంశ్రితం॥ ౧ ॥ శిష్టంస్పష్టం॥
అథ శ్రీరేణుకఉత్తరంవక్తి రేణుకఉవాచేతి ॥

శ్లో ॥ శరణస్థళమాశ్రిత్యస్థళద్వాదశసంఖ్యయా ॥ ఉచ్యతేనామసర్వేషాంస్థళానాంశృణుతాపస ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్థళానామవాంతరస్థళానామిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...
అ ॥ అథ తానిస్థళానిసూత్రత్రయేణోద్దిశతి ॥ ...

శ్లో ॥ దీక్షాపాదోదకంపూర్వంశిక్షాపాదోదకంతతః ॥ జ్ఞానపాదోదకంచాథ క్రియానిష్పత్తికంతతః ॥ ౩ ॥ భావనిష్పత్తికంచాథజ్ఞాననిష్పత్తికంతతః ॥ పిండాకాశస్థళం చాథ బింద్వాకాశస్థళంతతః ॥౪ ॥ మహాకాశస్థళంచాథ క్రియాయాశ్చప్రకాశనం ॥ భావప్రకాశనంపశ్చాత్తతో జ్ఞానప్రకాశకం ॥ ౫ ॥ స్వరూపంపృథగేతేషాం కథయామియథాక్రమం ॥ స్పష్టం ॥

అ ॥ అథాచార్యఃపూర్వరూపం అంతేవాస్యుత్తరరూపం । విద్యాసంధిరితిశ్రుత్యుక్తప్రకారేణ ।అస్మాత్ప్రిథితాద్భంధాత్పరసంస్థానిరోధకాల్ । దీక్షైనం మోచయేత్పూర్వం శైవంధామనయత్యపీతిస్వాయంభువవచనానుసారేణ చాస్యసేవ్యప్రసాదినః సులభదీక్షాపాదోదకస్థళం నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ దీక్షయాపగతద్వైతంయద్జ్ఞానంగురుశిష్యయోః ॥ ఆనందస్యైక్యమేతేన దీక్షాపాదోదకంస్మృతం॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ గురుశిష్యయోః—సేవ్యగురుశిష్యయోః । ఆనందస్యైక్యం—నిజానందైకీభూతం । దీక్షయాపగతద్వైతం । జ్ఞానదానమలక్షయరూపచిత్క్రియాదీక్షానివారితద్వైతం । యద్జ్ఞానమస్తి। ఏతేన—అనేనజ్ఞానేన దీక్షాపాదోదకం—సేవ్యప్రసాదినస్సులభభూతదీక్షాపాదోదకమితి స్మృ

తం। శివదీక్షాపగతద్వైతజ్ఞానవద్గురు శిష్యనిజానంద్యైక్యమేవ దీక్షాపా దొదకమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథదీక్షాసంజాతగురుశిష్యైక్యమేవ దీక్షాపాదోదకమితి ప క్షాంతరేణాహ ॥ ...

శ్లో॥ అథవాపాదశబ్దేనగురురేవనిగద్యతే ॥ శిష్యశ్చోద
కశబ్దేన తయోరైక్యంతుదీక్షయా ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ అథవా=తస్నచేత్ । పాదశబ్దేన శ్రీగురురేవకథ్యతే । ఉ దకశబ్దేన శిష్యోనిగద్యతే ।దీక్షయా=నిజకరసంజాతశివ్యమూర్ధ్నిధార ణస్వరూప దీక్షావిశేషేణ । తయోరైక్యంతు=పాదోదకశబ్దవాచ్యగు రుశిష్యైక్యం । దీక్షాపాదోదకమితి స్మృతమిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ దీక్షాప్రకాశితసత్యజ్ఞానానంద్యైక్యమేవదీక్షాపాదోదకమి తిపక్షాంతరేణ కథయతి ॥ ...

శ్లో॥ పరమానందపవోక్తఃపాదశబ్దేననిర్మలః ॥ జ్ఞానం
చోదకశబ్దేనతయోరైక్యంతుదీక్షయా ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ పాదశబ్దేన మలరహితపరబ్రహ్మానందఉచ్యతే । ఉదకశబ్దేన బ్రహ్మస్వరూపజ్ఞానముచ్యతే । దీక్షయా=హృతక మలవధ్యస్థచిద్దీక్షయా తయోరైక్యంతు విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మేతిశ్రుతేః ధర్మధర్మిస్వరూ పానందజ్ఞానైక్యం దీక్షాపాదోదకమితిస్మృతమిత్యర్థః ॥

అ॥ అథయతోవాచో నివర్తంతే అప్రాప్యమనసాసహ బ్రహ్మణో విద్వాన నభిభేతికుతశ్చనేతి బ్రహ్మోపనిషద్వాక్యానుసారేణతజ్జ్ఞానా నందమేవవిశేషయతి॥ ...

శ్లో॥ పరసంవిత్ప్రకాశాత్మాపరమానందభావనాం ॥ అ
ధిగమ్యమహాయోగీ నభేదంక్వాపిపశ్యతి ॥ ౯ ॥

వ్యా॥ మహాయోగీ =తత్పాదోదకదీక్షాసంపన్నః శివయోగీ । పర

సంహితప్రకాశాత్మా=పరబ్రహ్మస్వరూపజ్ఞాన ప్రకాశ స్వరూపవాన్స
పరమానంద భావనాం। అధిగచ్ఛతి। భేదం =నిత్యపరిపూర్ణజ్ఞానానందభే
దం। క్వాపినపశ్యతి। తద్వ్యతిరిక్తదేశాభావాదితి॥ ...

అ॥ అతఏవ నాన్యత్కాంక్షతీత్యాహ॥ ...

శ్లో॥ దేశకాలాద్యవచ్ఛేదవిహీనంనిత్యనిర్మలం॥ ఆ
నందంసాంద్రబోధేన నాన్యత్కాంక్షతిసంయమీ॥ ౧౦॥

వ్యా॥ సంయమీ=శివయోగీ। దేశకాలాద్యవచ్ఛేదవిహీనం=దేశకా
లాకారేషు విచ్ఛేదరాహిత్యేనవిద్యమానం। నిత్యనిర్మలమానందం(బ్ర)
హ్మానందం। బోధేన=బ్రహ్మజ్ఞానస్వరూపేణైవ। ప్రాప్య। అన్యన్నకాంక్షతి
తద్వ్యతిరిక్తవస్త్వంతరాభావాదితి॥ ...

అ॥ అథదీక్షాపాదోదకస్థలంసమాపయతి॥ ...

శ్లో॥ జ్ఞానామృతమపిస్వచ్ఛంగురుకారుణ్యసంభవం॥
ఆస్వాద్యసుఖతేయోగీ సంసారామయవర్జితః॥ ౧౧॥

వ్యా॥ గురుకృపోద్భూతం నిర్మలం బ్రహ్మజ్ఞానామృతం ఆస్వాద్య
దీక్షాపాదోదకసంపన్నశ్శివయోగీ భవరోగముక్తస్సన్ స్వస్వరూపేణ
వర్తతఇత్యర్థః॥ ...

ఇతి దీక్షాపాదోదకస్థలం.

అథ శిక్షాపాదోదకస్థలం.

అథ। మాయామయమిదంద్వైతమద్వైతంపరమార్థతః॥ వికల్పో
వినివర్తేతకల్పితోయదికేనచిత్ ఉపదేశాదయం వాదోజ్ఞాతేద్వైతం
నవిద్యతఇతి ముండకశ్రుత్యనుసారేణ।తద్దీక్షాపాదోదకసంపన్నస్యశివ
యోగినః। శిక్షాపాదోదకంసూత్రద్వయేనకథయతి॥ ...

శ్లో॥ గురుశిష్యమయంజ్ఞానంశిక్షాయోగినమీర్యతే॥ త

యోస్సమరసత్వంహి శిక్షాపాదోదకంస్మృతం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ యాశిక్షాగురుశిష్యమయంజ్ఞానం=పూర్వసత్పాదోదకశబ్ద వాచ్యగురుశిష్యయోస్తన్మయీభూతజ్ఞానం । యోగినం=శ్రద్ధీక్షాపాదోద కసంపన్నశివయోగినం । ఈర్యతే=ప్రేరయతి । తయోః=తచ్ఛిక్షాజ్ఞా నయోః। సమరసత్వంహి=సామరస్యంహి । శిక్షాపాదోదకమితిస్మృత మిత్యర్థః ॥ అ ॥ అద్వైతరూపజ్ఞానామృతం నైకేనకస్మాల్లభ్యత ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ మథితాచ్ఛాస్త్రజలధేర్ముక్తిమంథానవైభవాల్ ॥
గురుణాలభ్యతేబోధసుధాసుమనసాంగణైః ॥ ౨ ॥

వ్యా॥ముక్తిమంథానవైభవాల్=ముక్తిరూపమథనదండసామర్థ్యాల్ మథితాల్ । శాస్త్రజలధేః=నిగమాగమాత్మకక్షీరశైవశాస్త్రసముద్రాల్ గురుణా=శిక్షాచార్యేణ । బోధసుధా=శివాద్వైతజ్ఞానామృతం । సు మనసాంగణైః=దీక్షాపాదోదకస్వీకారేణ। శుద్ధచిత్తానాం=శివయోగి నాంసమూహైః । లభ్యతే । యథాసురసురోస్సముద్రమథన విచారే ణ సురాణాంసుధా ప్రాప్తేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథతస్యశివయోగినః ధర్మధర్మిణాస్వరూపచిదానంద మో క్షత్వం సూత్రత్రయేణ విశేషయతి ॥ ...

శ్లో॥ జ్ఞానచంద్రసముద్భూతాంపరమానందచంద్రికాం॥
పశ్యంతిపరమాకాశే ముక్తిరాత్రిమహాధియః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ మహాధియః=సూక్ష్మధియః శివయోగినః। ముక్తిరాత్రి=పర ముక్తిలక్షణగాఢాంధకారవతి । పరమాకాశే=పరబ్రహ్మణస్సూక్ష్మహృ దయాకాశే । జ్ఞానచంద్రసముద్భూతాం=చిచ్చంద్రభిత్తిరావిర్భూతాం। పరమానందమయీం। చంద్రికాం=జ్యోత్స్నాం । పశ్యంతి=స్వస్వరూప త్వేన పరామృశంతీత్యర్థః॥ ...

అ ॥ అథైవమపారపరమానందచంద్రికాయాం దృష్టాయామన్యద్ద్రష్టవ్యం శ్రోతవ్యంచ నాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ దృష్టేతస్మిన్పరానందే దేశకాలాదివర్జితే ॥ ద్ర
ష్టవ్యంవిద్యతే నాన్య చ్ఛ్రోతవ్యం జ్ఞేయమేవవా ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ దేశకాలాద్యఖండితేతస్మిన్పరానందే దృష్టేసతి । అన్యద్ద్రష్టవ్యం=చక్షుషాద్రష్టవ్యం । శ్రోతవ్యం=శ్రవణేనశ్రోతవ్యం । జ్ఞేయమేవవా=జ్ఞాతుంయోగ్యంవా। నవిద్యతే।సర్వస్యాపిపదార్థస్యతత్కార్యత్వేన తదభిన్నత్వాదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ నాన్యచ్ఛ్రకాంక్షతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ ఆత్మానందేనతృప్తస్య కాస్పృహావిషయేసుఖే ॥
గంగాజలేనతృప్తస్యకూపతోయేకుతోరతిః॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ ఆత్మానందేన। నిజానందేనేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం॥

అ॥నను।నిజానందేనతృప్తస్య పరయోగినఃపరిమితిరస్తినవేత్యత్రాహ।

శ్లో ॥ యస్మిన్నప్రాప్తకల్లోలె సుఖసింధౌనిమజ్జతి ।।సా
మరస్యాన్మహాయోగీతస్యసీమాకుతోభవేత్ ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ నన్వస్యయోగినః కదాచిత్కుత్రచిద్వాభేదభ్రాంతిః సంభవతికిమిత్యత్రవదన్ శిక్షాపాదోదకస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ గురుప్రసాదచంద్రేణనిష్కళంకేనచారుణా॥య
న్మనఃకుముదంనిత్యంబోధితంతస్యకోభ్రమః॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ నిత్యబోధితం=నిరంతరవికసిత మిత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥

ఇతి శిక్షాపాదోదకస్థలం.

అథ జ్ఞానపాదోదకస్థలం.

అథ । నాధ్యక్షంనాపితల్లింగంనశాబ్దమపిశాంకరం జ్ఞానమాభా

తివిమలం సర్వథా సర్వవస్తుష్వితిమృగేంద్రవచనానుసారేణతచ్ఛిక్షాపా
దోదకసంపన్నస్య సులభంజ్ఞానపాదోదకం ప్రకాశయతి ॥ ...

శ్లో ॥ తదైక్యసంపదానందజ్ఞానంజ్ఞానగురుర్మతః ॥ త
త్సామరస్యంశిష్యస్య జ్ఞానపాదోదకంవిదుః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ ఆనందజ్ఞానం=విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మేతిశ్రుతిప్రసిద్ధపాదో
దకశబ్దవాచ్యానందజ్ఞానమేవ । జ్ఞానగురురితి। మతః=సంమతః। తదైక్య
సంపదా=తదానందజ్ఞానయోరైక్యసంపత్త్యా। తత్సామరస్యం=తయోస్స
మరసభావః । శిష్యస్య=శిక్షాపాదోదక సంపన్నస్య శివయోగినః । జ్ఞా
నపాదోదకంసత్ । విదుః జానంతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తద్జ్ఞానచంద్రప్రకాశం సూత్రత్రయేణోపదిశతి ॥ ...

శ్లో ॥ అవిద్యారాహునిర్ముక్తోజ్ఞానచంద్రస్సునిర్మ
లః ॥ ప్రకాశతెపరాకాశేపరానందమహోద్యుతిః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అజ్ఞానలక్షణరాహుస్పర్శరహితః । అత్యంతనిర్మలః। స
లవాసనాలేశతోప్యసంస్పృష్టఇతియావత్ । జ్ఞానచంద్రః=శివాద్వైత
జ్ఞానచంద్రః।పరమానందమహోద్యుతిః=పరమానందరూపమహోకలాప్రకా
శవాన్సన్ । పరాకాశే=సర్వోత్కృష్టహృదయాకాశే।ప్రకాశతే=రా
జతఇత్యర్థః ॥ అ॥తద్వ్యోమ్యేజ్ఞానచంద్రః కింవర్ధయతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ అజ్ఞానమేఘనిర్ముక్తఃపూర్ణజ్ఞానసుధాకరః॥ ఆ
నందజలధేర్వృద్ధి మనుపశ్యన్విభాసతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ నాహంశివఇత్యజ్ఞానావరణ నిర్ముక్తః । అండసన్యాయేనా
హమితి విస్వతః పరిపూర్ణజ్ఞానచంద్రః । స్వతంత్రతాలక్షణ నిజానంద
సమృద్ధస్య వృద్ధిమనుపశ్యన్విభాతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథైవంవిధజ్ఞానచంద్రోదయేకేకింపశ్యంతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానచంద్రోదయేజాతేధ్వస్తమోహతమోభరాః॥

పశ్యంతిపరమాంకాష్ఠాం యోగినస్సుఖరూపిణీం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ శివజ్ఞానచంద్రోదయేజాతేసతి । వినష్టజ్ఞానాంధకారభరాః శి
వయోగినః ।పరమానందస్వరూపిణీం।పరమాంకాష్ఠాం=స్వస్వరూపస్థితిం।
పశ్యంతీత్యర్థః ॥ అ ॥ ఏవంచంద్రత్వేన వర్ణితంశివజ్ఞానం సూర్యత్వే
న వర్ణయన్ విచిత్రందర్శయతి ॥

శ్లో ॥ మాయారజన్యపిరమేబోధసూర్యేప్రకాశితే ॥ ని
రస్తసర్వవ్యాపారశ్చిత్రంస్వపితిసంయమీ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ లోకేతావన్నిశావసానే సూర్యోదయేజాతేసతి సర్వోపి
లోకోవినిద్రస్సన్ సవ్యాపారోభవతి । మాయారూపనిశావసానే చిదా
దిత్యేప్రకాశితేసతి । సంయమీ=యోగిజనః । నిరస్తవ్యాపారస్సన్ స్వ
పితీతిచిత్రం । ఉక్తోయమర్థః శ్రీభగవద్గీతాయాం । యానిశాసర్వభూ
తానాంతస్యాంజాగర్తిసంయమీ । యస్యాంజాగ్రతిభూతానిసానిశాప
శ్యతోమునేరితి ॥ అ ॥ అథతస్య పరానందావిర్భావఃతదేత్యాహ ।

శ్లో ॥ అనాద్యవిద్యావిచ్ఛిత్తివేళాయాంపరయోగినః ॥
ప్రకాశతేపరానందఃప్రపంచేనవినాకృతః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ అనాద్యవిద్యావిచ్ఛిత్తివేళాయాం=మాయారజన్యావిరమవే
ళ। ప్రపంచేనవినాకృతః । నిరుపాధికపరమానందావిర్భావఇత్యర్థః ॥
అ ॥ నను శివయోగినః ప్రపంచఏవసంతీతి కథంనిరుపాధికానందా
విర్భావఇత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ నిత్యానందేనిజాకారే విమలేపరతేజసి ॥ విలీనచే
తసాంపుంసాం కుతోవిశ్వవికల్పనా ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ నిత్యానందస్వరూపం సత్ । విమలే=నిర్మలే।నిజాకారే=
నిజస్వరూపవతి । పరతేజసి। చిదాదిత్యే। విలీనచిత్తానాం । పుంసాం=
సంప్రాప్తానాం శివయోగినాం । విశ్వవికల్పనా కుతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథజ్ఞాన పాదోదకసంపన్నస్య శివయోగినః పూర్ణానందస్య బ్రహ్మాదీనామప్యానందోనసమ ఇతిసూత్రద్వయేనకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ కులోబ్రహ్మకులోవిష్ణుః కులోరుద్రః కులోంబః । సా క్షాత్కృతపరానందజ్యోతిషస్స్వామ్యకల్పనా ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మాదీనామానందస్య సాక్షాత్కృతపరానందజ్యోతిషశ్శివయోగిన ఆనందాంశలే శత్వాదితిభావః । అస్యైవానందస్యాన్యానిభూ తానిమాత్రముపజీవంతీతిశ్రుతేః యోగిశివయోరభేదాదితి । ...

అ ॥ ఇయమర్థమేవ స్ఫుటయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అపరోక్షపరానందవిలాసస్యమహాత్మనః॥ బ్రహ్మ విష్ణ్వాదయో దేవా విశేషాస్సుఖబిందవః ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ మహాత్మనః=జ్ఞానపాదోదకసంపన్నస్యశివయోగినఇత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథ తజ్జ్ఞానానందమేవ విశిష్యజ్ఞానపాదోద కస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో॥ యన్మాత్రాసహితంలోకేవాంఛంతివిషయాన్నరాః॥ తదప్రమేయమానందం పరమంకోనవాంఛతి ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ నరాః=జనాః॥ లోకే=ఇహలోకే । యన్మాత్రాసహితం। య స్యచిదానందస్యాంశేనసహితం । విషయ సుఖం। వాంఛంతి । తదప్ర మేయం । తస్య=విషయజ్ఞాన సుఖస్య । అప్రమేయం=అపరిమితం । ప రానందం=బ్రహ్మానందం । కోనవాంఛతి । సర్వేపివాంఛంతీత్యర్థః॥...

ఇతి జ్ఞానపాదోదకస్థలం.

అథక్రియానిష్పత్తిస్థలం.

అథ । అద్వైత భక్తియుక్తస్య యోగినస్సకలాక్రియా । అస్తి ఘటన్యాయా త్క్రియామాత్రం హీనక్రియేతి వీరతంత్రవచనానుసా

రేణఏవజ్ఞానపాదోదకసంపన్నఏవరజ్జుసర్పన్యాయేనకల్పితక్రియాస్ఫ త్తిమానితి క్రియానిష్పత్తిస్థళంవిశదయతి ॥

శ్లో॥ పరకాయేక్రియాపత్తిఃకల్పితైవప్రకాశతే॥ రజ్జౌభు జంగవద్యస్మాత్క్రియానిష్పత్తిమానయం॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరక్రిష్మకాయేజ్ఞానపాదోదకసంపన్నే శివయోగినిక్రియాని ష్పత్తిఃరజ్జౌ సర్పత్వవత్ యస్మాత్కారణాత్ కల్పితైవప్రకాశతే। త స్మాదయంజ్ఞానపాదోదకసంపన్నః శివయోగీక్రియానిష్పత్తి మానిత్యర్థః

అ॥ అతఏవజ్ఞానినఃకర్మఫలంనాస్తీతి షడ్భిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి।

శ్లో ॥ జ్ఞానినోయానికర్మాణితానినోజన్మహేతవః ॥ అ గ్నిదగ్ధానిబీజాని యథానాంకురకారణం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానినాంకర్మబీజానిజ్ఞానాగ్నిదగ్ధానీతివహ్ని దగ్ధబీజ న్నాంకురకారణమిత్యర్థః ॥ అ ॥ అస్మిన్నర్థే । జ్ఞానాగ్నిస్సర్వక ర్మాణి భస్మసాత్కురుతేర్జునఇతి భగవదుక్తిః ॥ తస్మాత్ జ్ఞానినఃకృతే నాపి కర్మణాప్రయోజనంనాస్తీత్యాహ ॥

శ్లో ॥ కర్మణాకింకృతేనాపి జ్ఞానినోనిరహంకృతేః ॥ ఏకక్రియాప్రతిబింబస్థాకింకరోతిహిమద్యుతేః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ అహంకరోమీతిమూలాహంకారశూన్యస్య। శివజ్ఞానినః కృ తేనాపికర్మణాప్రయోజనంనాస్తి। యథా ప్రతిబింబస్థవికారః బిం రూపస్య చంద్రస్యనాస్తి। జ్ఞానినః।అప్రతిబింబచైతన్యరూపత్వాదిత్య వః॥ అ॥అథ జ్ఞానిప్రతీయమానాక్రియా కల్పితేత్యత్రదృష్టాంతమాహ॥

శ్లో ॥ చంద్రస్యమేఘసంబంధాద్యథాగమనకల్పనా ॥ తథాదేహస్యసంబంధాదారోప్యాస్యాత్క్రియాత్మనః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అ ॥ అథకర్మకుర్వతోపిజ్ఞానినః కర్మలేపోనా స్తీత్యత్రదృష్టాంతమాహ ॥

శ్లో ॥ జ్ఞానికర్మనిరూఢో పిలిప్యతేనక్రియాఫలైః। ఘృ
తాదినాయథాజిహ్వాభోక్త్రిచాపినలిప్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నిరూఢస్తత్పరఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...

అ ॥ నను। జిహ్వాయాజలతత్త్వమయత్వేనాంగుల్యాదివత్ । ఘృతా
దిలేపోనాస్తి । జ్ఞానినః కస్మాత్కర్మఫలలేపో నాస్తీత్యతఆహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిరస్తోపాధిసంబంధేజీ వేయాయాక్రియాస్థితిః॥
సాసాప్రతీతిమాత్రేణ నిష్ఫలాచాత్రలీయతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ నివృత్తమూలాహంకారసంబంధేచిన్మాత్రేజీవన్ముక్తేయాయా
క్రియాస్థితిరస్తి।సాసాదగ్ధరజ్జున్యాయేన పతీతిమాత్రేణస్థిత్వానిష్ఫలాసతీ
తత్రైవలీయతఇత్యర్థః ।కర్మలేపస్యాహంకారోమూలమితిశివ
జ్ఞానినస్తదభావాత్కర్మలేపోనాస్తీతిభావః॥అ॥ నను జ్ఞానినకర్మలేపో
యథానాస్తీత్యుచ్యతేతథాతస్యకర్మైవనాస్తీతికుతోనోచ్యతఇత్యతాహ॥

శ్లో ॥ గచ్ఛంస్తిష్ఠన్స్వపన్వాపినహికర్మాస్తికశ్చన॥
స్వభావోదేహినాంకర్మజ్ఞానినాంతత్తునిష్ఫలం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ అనేనరజ్జుభుజంగన్యాయేన శివయోగిని క్రియానివృత్తిరారో
పితేత్యేతత్పరాస్తం । కర్మదేహినాంస్వభావఇత్యుక్తత్వాదితి ॥

అ ॥ అథక్రియానివృత్తేఃసర్వదేహస్వభావత్వేపి జ్ఞానినఃకర్మలే
పోనాస్తీతివదన్ క్రియానిష్పత్తిస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పరిపూర్ణమహానందభావినశ్శుద్ధచేతసః॥ నభ
వేత్కర్మకార్పణ్యంనానాభోగఫలప్రదం ॥ ౮ ।

వ్యా ॥ నిర్మలాంతఃకరణస్య। నిత్యపరిపూర్ణపరానందానుభావి
నః శివయోగినః । నానావిధభోగఫలప్రదం పుణ్యాపాపలక్షణకర్మాపి
నసంభవేత్ । నస్యాదిత్యర్థః ॥ ...

ఇతి క్రియానిష్పత్తిస్థలం.

అథ భావనిష్పత్తిస్థలం.

అథ। చిరేణసాధ్యమానస్యభావస్యైర్విగతక్రియైః। స్థిరభావస్య భావస్య భావనిష్పత్తిరుచ్యతఇతి కిరణతంత్రవచనానుసారేణ తత్క్రియా నిష్పత్తిమాన్ శివయోగీశుక్తిరజతన్యాయేనభావనిష్పత్తి మానితిప్రతి పాదయతి ॥

శ్లో॥భావంప్రతీయమానోపిపరకాయేతుకల్పితః ॥ శుక్తా గజతవస్యస్మాద్భావః ష్పత్తిమానయం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరకాయేక్రియా నిష్పత్తిరితి చిత్కాయేప్రతీయమానోభావః యస్మాత్ శుక్తిరజతవత్ । కల్పితః । తస్మాదయంక్రియానిష్పత్తిమాన్ శివయోగీభావ నిష్పత్తిమానిత్యర్థః॥

అ॥అథజ్ఞానయోగినః । భావసంబంధాభావేపి ।సచ్చిదానందాకారే పరశివేభావః స్థాపనీయఇతి పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥ భావేననాస్తిసంబంధః కేవలజ్ఞానయోగినః ॥తథాపిభావంకుర్వీతశివేసంసారమోచకే ॥ ౨ ॥ స్పష్టం ॥

అ ॥ నను పరిపూర్ణజ్ఞానినః కింభావే నేత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ పరిపూర్ణప్రబోధేపిభావంశంభౌనవర్జయేత్॥ భావోహినిహితస్తస్మిన్ భవసాగరతారకః ॥ ౩ ॥

వ్యా॥ పరిపూర్ణసదానందబోధస్వరూపేశంభౌభావంనవర్జయేత్ కుతఇత్యత్రాహ । తస్మిన్ శంభౌస్థాపితోభావః ।సంసారసాగరతారకఇతి హి।ప్రసిద్ధఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అనేనాస్యభావస్యార్థక్రియాకారిత్వేనశుక్తిరజతనైలక్షణ్యంసూచితం । తస్మాచ్ఛంభౌ భావఃస్థిరీకరణీయఇతిభావః॥

అ ॥ తర్హి సభావోనిత్యఃకిమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ నివర్త్యజన్మజందుఃఖంభావఃశైవోనివర్తతే ॥

యథాకాష్ఠాదికందగ్ధ్వాస్వయంశామ్యతిపావకః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ జన్మజందుఃఖంభవరోగఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అనేననిత్యముక్తంభవతి ॥ అ ॥ అథభవరోగనివృత్యనంతరంభావస్య ప్రయోజనంనాస్తి వేత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ ప్రకాశితేశివానందేతద్భావైఃకింప్రయోజనం ॥
సిద్ధాసాంధ్యేచిరేణాపి సాధనైఃకింప్రయోజనం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ భవరోగనివృత్యనంతరం నిత్యానందేప్రకాశితేసతి శివభావైః ప్రయోజనంనాస్తి । తత్రదృష్టాంతః । బహుకాలేసాధ్యసిద్ధేసతి సాధనైర్యథాప్రయోజనంనాస్తితథేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తర్హి భావలయానంతరంయోగీ కథంభాసతఇత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ ఏకీకృతేశివేభావజ్ఞానేనసహసంయమీ ॥ విశ్లిష్టా
త్మసమావేశశ్శివభావేవిభాసతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ కార్యనాశఃకారణాత్మనాస్థితిరితి వేతిభావేవృత్తిజ్ఞానేనసహశివైకలీభూతెసతి । భావనివృత్తిమార్గ శివయోగీ ఆశ్వర్య సంకలితస్వస్వరూపసమావేశవాననన్। శివోహమితిభావేప్రకాశతఇత్యర్థః॥...

అ ॥ అథభావజ్ఞానయోరభేదముపపాద్య భావనివృత్తిస్థలంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ నభావేనవినాజ్ఞానంనభావోజ్ఞానమంతరా ॥ మో
క్షాయకారణంప్రోక్తంతస్మాదుభయమాశ్రయేత్॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ భావేనవినా వృత్తిజ్ఞానంనాస్తి తేనవినాభావోనాస్తీతిభావజ్ఞానయోరన్యోన్యకరణత్వంప్రోక్తంతస్మాన్మోక్షాయతదుభయమాశ్రయేదితి॥

ఇతి భావనివృత్తిస్థలం.

అథ జ్ఞాననివృత్తిస్థలం.

అథ యథాయనఃపరేతత్వేలబ్ధలక్ష్యంవిలీయతే। తథాప్యశేషవి

జానం వినాశముపగచ్ఛతీతి। నిశ్వాసకారికానుసారేణ సోయంభావనిష్ప
న్నఏవస్వప్నవత్ ॥ జ్ఞాననిష్పత్తిమానయమితికథయతి ॥

శ్లో ॥ జ్ఞానస్యావ్యవహారేపి జ్ఞేయాభావాత్స్వభావతః॥
స్వప్నవద్జ్ఞాననిష్పత్త్యాజ్ఞాననిష్పన్న ఇత్యసౌ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ వ్యవహారేవిశ్వవ్యావహారికజ్ఞానస్యాస్వభావతః। స్థిరత్వేనజ్ఞేయా
భావాత్ ॥ విషయాభావాత్ । అసౌ భావనిష్పత్తిమాన్ శివయోగీ। అస్థిర
స్వప్నసదృశజ్ఞాన నిష్పత్త్యా జ్ఞాననిష్పత్తిమానితిప్రోచ్యత ఇత్యర్థః॥

అ ॥ అథ తదేవోపపాదయతి ॥

శ్లో ॥ స్వప్నజాతంయథాజ్ఞానం సహస్వార్థైర్నివర్తతే॥
తథాత్మనిప్రకాశేతు జ్ఞానం జ్ఞేయంనివర్తతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ స్వప్నోత్పన్నంజ్ఞానంయథా స్వవిషయైస్సహ నివర్తతే। త
థా। స్వస్వరూపేప్రకాశితేసతి జాగ్రద్దశాజ్ఞానేన సహజ్ఞేయం విశ్వం
నివర్తతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను స్వస్వరూపేప్రకాశితేజ్ఞేయంతస్మాన్నివ
ర్తతఇత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ పరిపూర్ణే మహానందే పరమాకాశలక్షణే ॥ శివే
విలీనచిత్తస్య కుతోజ్ఞేయాంతరేకథా ॥ ౩ ॥ వ్యా॥ శిష్టంస్పష్టం॥

అ॥ ననుజ్ఞాననిష్పత్తిసంపన్నస్య శివయోగినోజ్ఞానంకీదృశమిత్యతాహ

శ్లో ॥ అఖండానందసంవిత్తి స్వరూపంబ్రహ్మకేవలం ॥
మిథ్యాతదన్యదిత్యేషాంస్థితిర్జ్ఞానమిహోచ్యతే ॥ ౪॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మ। పరశివాఖ్యంబ్రహ్మ । కేవలాఖండానందసంవిత్స్వ
రూపం తదన్యత్ । తద్వ్యతిరిక్తమిథ్యైవేదమితిభాసమానంజగజ్జాలంమి
థ్యేత్యేషాంస్థితిః॥ జ్ఞానమిత్యతాహజ్ఞాననిష్పత్తిస్థలంకథ్యతఇత్యర్థః॥

అ॥ అథ విశేషలక్షణందర్శయతి ॥

శ్లో॥ సత్తాత్మనానువృత్తంయద్ఘటాదిషుపరంహితత్ ॥ వ్యా

వర్తమానామిథ్యేతిస్థితిజ్ఞానమిహోచ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ సదేవసోమ్యేదమగ్రఆసీదితిశ్రుతేః । సత్తాత్మనా సద్రూపబ్రహ్మణా పరం అవ్యయత్వాత్పరేషు । ఘటాదిషు అనువృత్తం అనుగతంయన్నామరూపమస్తి । తత్ । మిథ్యేతివ్యావర్తమానానివార్యమాణాస్థితిరిహ జ్ఞానమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నన్వేవంచెదావిద్యకబ్రహ్మాద్వైతాపేక్షయాస్య స్వతంత్రశివాద్వైతస్యకోవిశేషఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అకారణమకార్యంయదశేషోపాధివర్జితం ॥ త
ద్బ్రహ్మతదహంచేతినిష్ఠాజ్ఞానముదీర్యతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥యద్వస్తు నతస్య కార్యంకారణంచవిద్యతేనతత్సమశ్చాభ్యధికశ్చదృశ్యతఇతిశ్వేతాశ్వతరశ్రుతేః । కార్యకారణశూన్యంసదేశేషోపాధివర్జితం తద్బ్రహ్మ తత్ తద్బ్రహ్మైవ అహంచ । చరాదిదమితిభాసమానం పంచభౌతికప్రపంచ । చరాచరమయంశివమితినిష్ఠాదార్ఢ్యం। జ్ఞానమిత్యుత ఎష్టత్వేనోచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అద్వైవంచిద్రూపబ్రహ్మణిసామరస్యజ్ఞాననిష్పత్తిమతః శివయోగినః స్వాతిరేకేణ త్రిపుటిమయప్రపంచ వ్యవహారోనాస్తీతినదర్శ । జ్ఞాననిష్పత్తిస్థలం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞాతాప్యహంజ్ఞేయమిద మితివ్యవహృతిఃకుతః ॥
అభేదబ్రహ్మసారస్యేనిరస్తాఖిలవస్తుని ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ నేహనానాస్తికించ నెతిశ్రుతేః। నిరస్తసమస్త ప్రాపంచికభేదవదద్వితీయబ్రహ్మసామరస్యే సత్యహంజ్ఞాతా జ్ఞేయమిదమితివ్యవహృతిఃకుతః। వ్యవహారఃకస్మాత్ । నకస్మాదపీత్యర్థః ॥ ౯ ॥

ఇతి జ్ఞాననిష్పత్తిస్థలం.

అథ పిండాకాశస్థలం.

అథ ఏక ఏవహిభూతాత్మాభూతేభూతెవ్యవస్థితః । ఏకధాబహుధా చైవదృశ్యతేజలచంద్రవదిత్యమృతబిందూపనిషద్వచనానుసారేణ । జ్ఞాననిష్పత్తిసంపన్నస్య సులభీభూత పిండాకాశ స్వరూపం సూత్రత్రయేణనిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ యథాపిండస్థఆకాశస్తథాత్మాపూర్ణఉచ్యతే ॥
ఏతదర్థవివేకోయః పిండాకాశస్థలంవిదుః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పూర్ణఆకాశః యథాపిండేతిష్ఠతి తథాపిండస్థఆత్మాపూర్ణఉచ్యతేఅస్యేతి శేషః అస్యజ్ఞాననిష్పత్తిసంపన్నస్య శివయోగినోఏతదర్థవివేకోస్తితత్పిండాకాశస్థలంసజ్జానంతీత్యర్థః॥ ...

అ ॥ అథ వ్యతిరేకముఖేనాహ । ...

శ్లో ॥ ఘటోపాధిర్యథాకాశఃపరిపూర్ణస్స్వరూపతః॥
తథాపిండస్థితోహ్యాత్మాపరిపూర్ణఃప్రకాశతే॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ఘటోపాధిః విశిష్టఆకాశో యథా। స్వస్వరూపతః పూర్ణః తథా శరీరస్థఆత్మా స్వసచ్చిదానందస్వరూపతః పరిపూర్ణస్సన్ప్రకాశతఇత్యర్థః ॥అ॥ అథ పిండాకాశ వివేకవంతం కథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అంతస్థితంపరాకాశంశివమద్వైతలక్షణం ॥ భావయేద్యస్సుమనసా పిండాకాశస్సఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ హృదయాకాశస్థితః । మహాదిదాకాశ స్వరూపం ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థఇతి శ్రుతేః । అద్వితీయంశివఏకోధ్యేయఇత్యాథర్వశిఖాశ్రుతి ప్రసిద్ధపరశివం నిరాలంబేనమనసాయోధ్యాయేత్ । సపిండాకాశస్వరూప ఇత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ అ॥ అథ దేహస్మివాలయ స్సాతత్రాస్తెపరమస్మివః ఇతినిశ్చయసద్భావః పిండజ్ఞం లింగముచ్యతేఇతి

వాతులోత్తరవచనానుసారేణైవంధ్యాయతశ్శరీరమేవ శివాగారంతస్యశోభాసతఇతి సూత్రద్వయేనకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ శివాగారమిదంప్రోక్తంశరీరంబోధదీపితం॥షట్త్రింశత్తత్వఘటితంసుమనఃపద్మపీఠకం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥శివాదిభూమ్యంతషట్త్రింశత్తత్వమయస్తంభకుడ్యాదినిర్మితం। హృత్కమలలక్షణ పద్మపీఠేనయుక్తం। జ్ఞానదీపేనప్రకాశమానం । ఇదంశరీరమేవ శివాగారమితిప్రోక్తమిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ పరాకాశస్వరూపేణప్రకాశఃపరమేశ్వరః ॥ హృదాకాశగుహాలీనో దృశ్యతేంతశ్శరీరిణాం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ చిదాకాశస్వరూపేణప్రకాశమానః।పరమేశ్వరః।ప్రాణినాం హృద్గుహావిలీనస్సన్ ఉపదేశసిద్ధైర్దృశ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ కథం దృశ్యత ఇత్యాతపక్షాంతరేణకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ఏతచ్ఛివపురంప్రోక్తంసప్తధాతుసమావృతం ॥ అత్రహృత్పంకజంవేశ్మసూక్ష్మాంబరమనోహరం ॥ ౬ ॥ తత్రసన్నిహితం సాక్షాత్సచ్చిదానందలక్షణం । నిత్యసిద్ధప్రకాశాత్మాజలస్థాకాశవచ్ఛివః॥ ౭ ॥ ...

వ్యా॥ సప్తధాతుభిః పూర్యతఇత్యేతచ్ఛరీరమేవ శివపురంపత్తనమిత్యర్థః । అత్ర పిండలక్షణశివరాజధాన్యాం సూక్ష్మభూతాంతరాకాశరమ్యంహృత్కమలమేవాంతఃపురంతత్ర నిత్యపరిపూర్ణత్వేనసిద్ధస్సన్ సచ్చిదానందస్వరూపపరశివః । హృదయస్యస్వచ్ఛత్వేనజలాంతర్గతాకాశవత్సాక్షాత్ప్రకాశరూపస్సన్ తిష్ఠతీత్యర్థః॥ ...

అ॥ నన్వపరిచ్ఛిన్నఃపరమేశ్వరః కథంపరిచ్ఛిన్నహృత్కమలేతిష్ఠతీత్యత్రవదతి పిండాకాశస్థలం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అంతరాకాశబింబస్థ మశేషోపాధివర్జితం ॥

ఘటాకాశఇవచ్ఛిన్నంభావయేచ్చిన్మయంశివం ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ హృదయాకాశస్థానస్థంసమస్తోపాధిరహితం । చిన్మయంశివంఘటాకాశఇవ విచ్ఛిన్నంవిభావయేదిత్యర్థః ॥

ఇతి పిండాకాశస్థలం.

అథ బింద్వాకాశస్థలం.

అథ । సదాశివాదితత్త్వానాంకారణంవ్యాపకః పరః । బిందురూపశ్శివోధ్యేయోబింద్వాకాశఇతీర్యత॥ఇతికిరణాగమవచనానుసారేణతత్పిండాకాశస్థలసంపన్నస్యసులభీభూతబింద్వాకాశస్థలంనిరూపయతి॥

శ్లో ॥ యథాకాశోవిభుర్జ్ఞేయస్సర్వప్రాణ్యుపరిస్థితః॥
తథాత్మైక్యపయానార్థంబింద్వాకాశస్థలంవిదుః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సర్వప్రాణ్యుపరివర్త్యాకాశోయథావిభుస్సర్వజ్ఞాతుంయోగ్యః । తథాస్య పిండాకాశస్థలసంపన్నస్య శివయోగిన ఆత్మాసర్వప్రాణ్యుపరివర్త్యాకాశవద్వ్యాపకీభూతస్సన్స్వజ్ఞాతుంయోగ్యఇత్యుపమానార్థపవబింద్వాకాశస్థలంవిదుః॥ జానంతీత్యర్థః ॥ అ ॥అథవాయుర్యథైకోభువనంప్రవిష్టోరూపంరూపంప్రతిరూపోబభూవఏకస్తథాసర్వభూతాంతరాత్మారూపం రూపంప్రతిరూపోబహుశ్చేతి కఠవల్లీశ్రుత్యుక్తదృష్టాంతపూర్వకం చతుర్భిస్సూత్రైస్తదేవ ప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో॥ యథైకోవాయురాఖ్యాతస్సర్వప్రాణిగతోవిభుః॥
తథాత్మావ్యాపకస్సాక్షాత్సర్వప్రాణిగతఃస్వయం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ సమస్తప్రాణినాంప్రాణరూపంగతఃవాయురేకఏవ వ్యాపకస్సన్నాఖ్యాతః తథాహమితిస్వయంసాక్షాత్సర్వప్రాణిగత ఆత్మావ్యాపకఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ యథావహ్ని... ...భాసతే ॥

తథాశంభుస్సమస్తాత్మాపరిచ్ఛేదవివర్జితః ॥ ౩ ॥ ...

వ్యా ॥ అపరిమితస్వరూపవానేకోఽగ్నిః యథాసౌరవైద్యుతపార్థివవాడబకాలాగ్నిరూపేణ విశ్వవ్యాపకస్సన్ భాసతే। తథా సర్వచైతన్యాత్మకశ్చిద్వహ్నిరూపపరమేశ్వర ఏక ఏవ దేవదానవమానవతిర్యక్స్థావరరూపచరాచరప్రాణిషు । అహమితివ్యక్తావ్యక్తరూపేణవ్యాపకస్స్వరాజతఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వేషాందేహినామంతశ్చిత్తేఽయంప్రకాశతే॥
తస్మిన్ప్రతిఫలత్వాత్మా శివోదర్పణవద్విభుః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ సమస్తదేహినామంతః। చిత్తంతుచేతోహృదయంకమలంసలిలంజలమిత్యభిధానకోశ ప్రసిద్ధహృదయకమలందర్పణవత్ప్రకాశతే। తస్మిన్ చిత్తదర్పణే వ్యాపకీభూతశ్శివః। ఆత్మాసన్ప్రతిఫలతీత్యర్థః॥ ...

శ్లో ॥ ఏకోవశీకృతస్సంవిత్ప్రకాశాత్మాపరాత్పరః ॥ స
ర్వప్రాణిగతోభాతి తథాపివిభురుచ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ విశ్వోత్కృష్టపరాశక్త్యపేతయాశ్రేష్ఠశ్చిత్ప్రకాశాత్మా శివ ఏక ఏవ సర్వప్రాణహృదయకమలంగత్వా తత్పరిమితస్సన్భాతి । తథా సర్వానుస్యూతత్వాద్విభురిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ బింద్వాకాశస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ఏక ఏవయథాసూర్యః తేజసాభాతిసర్వగః ॥తథా
త్మాశక్తిభేదేన శివస్సర్వగతోభవేత్ ॥ ౬ ॥ ...

వ్యా ॥సూర్య ఏక ఏవస్వకీయవృష్టిహిమోష్ణకిరణతేజసావ్యాపకస్సన్ యథాభాతితథాశివస్వరూపఆత్మాస్వకీయేచ్ఛాజ్ఞానాదిశక్తిభిర్విశ్వవ్యాపకస్సన్నాస్త ఇత్యర్థః ॥ ...

ఇతి బింద్వాకాశస్థలం.

అథ మహాకాశస్థలం.

అథ వ్యోమమాకారం మహాసూక్ష్మంవ్యాపకంయోనభావమేల్। సంసారీసభవేల్లోకేబీజకోశకిౖమిర్యథేతి దేవికాలోత్తరవచ నానుసారేణోక్తలక్షణ బిందాకాశస్థసంపన్న స్య సులభంమహాకాశస్థళం సూత్రద్వయేన కథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పిండాండస్థంయథాకాశంనభిన్నంతద్వదాత్మనః ॥
అభిన్నఃపరమాత్మేతిమహాకాశస్థళంవిదుః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ బ్రహ్మాండపిండాండగతమాకాశంయథానభిన్నం తథాస్య బిందాకాశసంపన్నస్య శివయోగినః ఆత్మనశ్చైతన్యాల్। పరమాత్మాభిన్నోనేత్యభిదమేవ మహాకాశస్థళంసల్ జానంతీత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ యథానభిన్నమాకాశం ఘటేషుచమఠేషుచ ॥
తథాండేషుచపిండేషు స్థితోప్యాత్మానభిద్యతః ॥ ౨ ॥

వ్యా॥అథ మహాలింగమేవ మహాకాశమితిసూత్రత్రయేణకథయతి॥

శ్లో ॥ అనిర్దేశ్యమనౌపమ్యమవాఙ్మానసగోచరం ॥ సర్వతోముఖసంపన్నం సత్తానందంచిదాత్మకం॥ ౩॥ కాలాతీతంకలాతీతంక్రమయోగాదివర్జితం ॥ స్వానుభూతిప్రమాణస్థంజ్యోతిషాముదయస్థళం ॥ ౪ ॥ శివాఖ్యంపరమంబ్రహ్మపరమాకాశలక్షణం ॥ లింగమిత్యుచ్యతేసద్భిఃయద్వినానజగస్థితిః॥ ౫ ॥ ...

వ్యా ॥ కలాతీతం అష్టత్రింశకలాతీతంక్రమయోగవివర్జితం ।ఉత్పత్త్యాదిక్రమయోగరహితంజ్యోతిషాముదయస్థళంఅర్కాదిజ్యోతిషాముత్పత్తిస్థానంఅహమితిస్వానుభూతి ప్రమాణగమ్యమిత్యర్థః ॥ ...

వ్యా॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ॥ అథోక్తమర్థమేవసూత్రద్వయేనవిశేషయతి॥

శ్లో ॥ పరమాకాశమవ్యక్తంప్రబోధానందలక్షణం ॥ లిం
గజ్యోతిర్మయంప్రాహు ర్లీయంతేయత్రయోగినః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యత్ర మహాకాశే శివయోగినః । లీయంతఇతితం మహాకాశమ
వ్యక్తం మందభాగ్యైర్గంతుమశక్యం సచ్చిదానందలక్షణం జ్యోతిర్మ
యంలింగమితిసంతః ప్రాహురిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ సంవిదేవపరాకాష్ఠా పరమానందరూపిణీ ॥ మా
హుఃపరమాకాశం మునయోముక్తసంశయాః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ విగతసంశయాఃవశిష్ఠాదిమునయః। యంమహాకాశమాహుః
మిత్యాహు రిత్యత్ర తన్మహాకాశంపరమానందరూపిణీ సర్వోత్కృష్టా
చితిరేవేత్యాహు రిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తస్మిన్మహాకాశే జగజ్జాలస్యాభేదం దృష్టాంతపూర్వకంద
ర్శయతి ॥ ...

శ్లో॥ తరంగాదియథాసింధోఃస్వరూపాన్నాతిరిచ్యతే॥
తథాశివాచ్చిదాకాశాద్విశ్వమేతన్నభిద్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥స్పష్టం ॥ అ ॥ అథపునర్దృష్టాంతరమాహ॥ ...

శ్లో ॥ యథాపుష్పపలాశాదివృక్షరూపాన్నభిద్యతే ॥త
థాశివాత్పరాకాశాజ్జగతోనాస్తిభిన్నతా ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ నను చిదాకాశస్యనిరవయవత్వాత్ । కథం తత్ర
విశ్వస్థితం సత్ప్రకాశతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యథాజ్యోతీంషిభాసంతేభూతాకాశేపృథక్పృథక్ ॥
తథాభాంతిపరాకాశేబ్రహ్మాండానివిశేషతః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ జ్యోతీంషి నక్షత్రాణీత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అథ తమేవార్థం బందవిశేష్య మహాకాశ స్థలంసమాపయతి॥...

శ్లో ॥ నిరస్తోపాధిసంబంధంనిర్మలంసంవిదాత్మకం ॥

శ౨

పరాకాశంజగచ్చిత్రం విలాసాలంబభిత్తికః ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తవిశేషణవిశిష్టపరాకాశం । జగజ్జాలరూపచిత్రవిలాసస్యాధారభూతమిత్యర్థః ॥

అ ॥ ఏతత్పిండాకాశాదిలింగత్రయం శరణస్యాంగత్రయస్య సంయోజనీయం ॥

ఇతి మహాకాశస్థలం

అథ క్రియాప్రకాశస్థలం

అథ క్రియావంతః శ్రోత్రియా బ్రహ్మనిష్ఠా ఇతి ముండకశ్రుత్యనుసారేణ మోక్షప్రదంచైహిక సౌఖ్యదంచ సర్వోత్తరం శాంకర కర్మసత్యమితియోగజాగమ వచనానుసారేణచ । మహాకాశస్వరూప శివయోగ్యేవతత్స్వరూపానుసంధాన రూపక్రియా ప్రకాశవానితి కథయతి ॥

శ్లో ॥ శివస్యపరిపూర్ణస్యచిదాకాశస్వరూపిణః ॥ ఆ
త్మత్వేనానుసంధానా త్క్రియాద్యోతనవాన్యమీ ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ మహాకాశస్వరూపః । శివయోగీపరిపూర్ణచిదాకారమహాకాశస్వరూపిణః । శివస్యస్వాత్మత్వేనానుసంధానరూపక్రియావాన్ క్రియాప్రకాశనవానిత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచేతిశ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణ । జ్ఞానక్రియాత్మికాసాపిసత్యానిత్యోదితప్రభా । అనన్యాస్యాచ్ఛివాత్సైనవస్తుతోమూర్తిరైశ్వరీతిపౌష్కరవచనానుసారేణచతదనుసంధానక్రియామేవ సూత్రత్రయేణోపపాదయతి ॥

శ్లో ॥ నిష్కళంకచిదానందగగనోపమరూపిణః ॥ శివ
స్యపరిపూర్ణస్యవృత్తిశ్చైతన్యరూపిణీ ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ఏవముక్తరూపస్యశివస్యావృత్తిః । అస్తీతిక్రియారూపాస్థితిః । చైతన్యరూపిణీ శివవచ్ఛిత్స్వరూపిణీత్యర్థః॥ అ॥ అథ । శివయోగినఃస్వరూపామర్శనక్రియాపితాదృశీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నిష్కలంకేనిరాకారె నిత్యేపరమతేజసి ॥ విలీనచిత్తవృత్తస్య తథాశక్తిఃక్రియోచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తరూపే పరశివతేజసివిలీనచిత్తవ్యాపారస్య శివయోగినః । అనుసంధానరూపాయాక్రియాశక్తిః । తథా। పరశివతేజోరూపిణీత్యుచ్యతఇత్యర్థః ॥ అ ॥ నను కింతదనుసంధానేనేత్యతాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వజ్ఞఃసర్వకర్తాచసర్వగఃపరమేశ్వరః ॥ తదైక్యచింతయాయోగీ తాదృశాత్మాప్రకాశతే ॥ ౪॥

వ్యా ॥ సర్వజ్ఞః పంచకృత్యసంపన్నః । సర్వేశ్వరఈశ్వరఇతి వృద్ధజాబాలశ్రుతేః । పరమేశ్వరస్సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తాసర్వవ్యాపకఇతిబుధ్వా । యోగీ । శివయోగీ । సమానసమరసైక్యధ్యానేన । తాదృగాత్మతత్ప్రకారస్వరూపవాన్ ॥ ప్రకాశతఇత్యర్థః॥ ...

అ ॥ నను శివయోగినః । ఇంద్రియవ్యాపారస్యావిద్యమానత్వాత్ । కథం శివంపశ్యతీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సర్వేంద్రియాణాంవ్యాపారేవిద్యమానేపిసంయమీ ॥ ప్రత్యఙ్ముఖేనమనసాశివంపశ్యన్ప్రమోదతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ ప్రత్యఙ్ముఖేన । పశ్చిమచక్రాభిముఖేనమనసేత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ ॥ అథ కీదృశం శివంకథంపశ్యన్మోదత ఇత్యతాహ ॥

శ్లో ॥ కూటస్థమచలంప్రాజ్ఞంగుణాతీతంగుణోత్తరం ॥ శివతత్వంస్వరూపేణ పశ్యన్యోగీప్రమోదతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ గుణోత్తరం । జ్ఞానవైరాగ్యాదిగుణైః శ్రేష్ఠం । ప్రాజ్ఞం । కుశలినం । కూటస్థం । తుర్యసాక్షికప్రత్యగాత్మాదిసంజ్ఞితం। గుణాతీతంమా

యిక సత్వాది గుణాతీతం। అచలం శివతత్వం । స్వరూపేణ స్వస్వరూపే ణ పశ్యన్ । శివయోగీ ప్రమోదతే ఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ అథ చిత్క్రియారూప స్వస్వరూప సంపన్నస్య శివయోగినః। గగనతళభాసమాన గంధర్వనగ రీవ। సర్వాక్రియా తావదస్థిరేతి వదన్ క్రియాప్రకాశస్థళం సమాపయతి॥

శ్లో ॥ పరాత్మని క్రియా సర్వా గంధర్వనగరీముఖే ॥ ప్ర
కాశతఇతి ప్రోక్తం క్రియాయాస్తు ప్రకాశనం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ పరాత్మని । పరశివస్వరూప శివయోగివిషయే । సర్వాక్రి యా । వ్యోమ్ని గంధర్వనగరీవ ప్రకాశత ఇతి క్రియాయాః ప్రకాశనం తు। క్రియాప్రకాశనస్థళమితి ప్రోక్తమిత్యర్థః॥ ...

ఇతి క్రియాప్రకాశనస్థళం.

అథ భావప్రకాశస్థళం.

అథ స్వదయాపూర్ణభావస్య సేనైవాచపి తస్యాచ తస్యైవ భా సతే। భావేసోయమాదిమహేశ్వర ఇతి యోగజాగమవచనానుసారేణ త త్క్రియాప్రకాశనసంపన్నస్య శివయోగినః। సులభా భావప్రకాశస్థళం ని రూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ తరంగాద్యా యథా సింధో నభిద్యంతే తథాత్మని ॥
భావబుద్ధ్యాదయస్సర్వే యత్త ద్భావప్రకాశనం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ తరంగ ఫేనాదయో భావా యథా । సముద్రే నభిద్యంతే। తథా నర్వే బుద్ధ్యాదయో భావాః । ఆత్మని క్రియా ప్రకాశనసంపన్నే శివయో గిచైతన్యే। నభిద్యంత ఇతి యత్ । తద్భావప్రకాశనం స్యాదిత్యర్థః। అ ॥ అథ తద్భావానాం పంచభిస్సూత్రైః విశేషయతి॥ ౭ ॥ ...

శ్లో ॥ శివ ఏవ జగత్సర్వం శివ ఏవాహమిత్యపి ॥ భావయ
న్పరమో యోగీ భవదోషైర్న బాధ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ సర్వం జగచ్ఛివ ఏవ తస్మాదహమపి శివ ఏవేతి భావయన్మహా శివయోగీ । సంసారికదోషైర్న బాధ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ శివభావేస్థిరేజాతే నిర్లేపస్య మహాత్మనః ॥ యే యే భావాస్సముత్పన్నాస్తే తే శివమయాః స్మృతాః ॥ ४ ॥

వ్యా ॥ నిర్లేపస్య । విషయేషు లేపరహితస్యేత్యర్థః ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥

అ ॥ అథ తే కేభావా ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అద్వితీయశివాకారభావనాధ్వస్తకర్మణా ॥ సకిం చిద్భావ్యతే సాక్షాత్ శివాదన్యన్మహాత్మనా ॥ ५ ॥

వ్యా ॥ ఏవం రూపేణ శివయోగినా యద్యద్భావ్యతే తత్సర్వం శివమయమితి భావః ॥ అ ॥ అథ తత్కథమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ గలితాజ్ఞానబంధస్య కేవలాత్మానుభావినః ॥ యత్ర యత్రేంద్రియాసక్తిస్తత్ర తత్ర శివాత్మతా ॥ ६ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తరూపస్య యోగినః ॥ యత్ర యత్ర । భావరూపేంద్రియాసక్తిస్తత్ర తత్ర భావమయ శివాత్మతేత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ నను రాగద్వేషాదిభావానాం బంధహేతుత్వాత్కథం శివమయా ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ రాగద్వేషాదయో భావా స్సంసారక్లేశకారణం ॥ తేషాముపరమో యత్ర తత్ర భావశ్శివాత్మకః ॥ ७ ॥

వ్యా ॥ యత్ర శివయోగిని ।బంధకారణీభూతరాగద్వేషాదిభావానాముపరమోస్తి । తత్ర । తస్మిన్ శివయోగిని భావః । శివాత్మక ఇత్యర్థః ॥

అ ॥ తస్మాదీదృశం శివయోగినం । తామసీశక్తిర్నాక్రమతీతి వదన్ । భావప్రకాశస్థలం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ యథా సూర్యం సమాక్రాంతా నశక్నోతి తమస్స దా ॥ తథా ప్రకాశమాత్మానం నావిద్యాక్రమతి స్వయం ॥ ८ ॥

వ్యా॥ అంధకారోయథాసూర్యమావరితుంనసమర్థః। తథాప్రకాశమాత్మానంస్వచ్ఛప్రకాశరూపంశివయోగినం। అజ్ఞానలక్షణంతమఆవరితుంనమసమర్థమిత్యర్థః॥

ఇతి భావప్రకాశస్థలం.

అథ జ్ఞానప్రకాశస్థలం.

అథ గవామనేకవర్ణానాం క్షీరస్యాప్యేకవర్ణతా। క్షీరవత్పశ్యతేజ్ఞానం లింగినస్తుగవాంయథేత్యాగ్నతబిందూపనిషద్వచనానుసారేణశివాదిస్మరణంజ్ఞానంజ్ఞానాత్సత్తాప్రకాశతే। సత్త్రయానందసంప్రాప్తిరానందాచ్చైవసిద్ధిదఇతియోగజాగమవచనానుసారేణచ। తద్భావప్రకాశనసంపన్నస్యశివయోగినః। సులభం। జ్ఞానప్రకాశం నిరూపయతి।

శ్లో॥ ముఖ్యార్థేసంభవేజాతేలక్షణాయోగసంశ్రయాత్॥
తజ్జ్ఞానయోజనంయత్తదుక్తంజ్ఞానప్రకాశనం ॥ ౧ ॥

వ్యా॥ ముఖ్యార్థే। అంగలింగయోర్ముఖ్యార్థే। అసంభవేజాతేసతి।అఘటితేజాతేసతి।లక్షణాయోగసంశ్రయాత్ కార్యకారణోపాధి విశిష్టజీవేశ్వరసంజ్ఞకాంగలింగయోర్లక్షణాయోగ సమాశ్రయణేన తజ్జ్ఞానయోజనంయత్। తదంగలింగనిష్ఠజ్ఞానద్వయస్య సమానసమరసభావేన సంయోజనంయదస్తి। తత్। తస్యభావప్రభావప్రకాశనసంపన్నస్యశివయోగినోజ్ఞానప్రకాశనమిత్యుక్తంభవతి। అయంభావః। ఘటావచ్ఛిన్నాకాశమహాకాశవత్। కూటస్థపరచైతన్యస్య నిత్యసంబంధఏవ లక్షణార్థః। ఘటజలావచ్ఛిన్నాకాశమేఘజలావచ్ఛిన్నాకాశయోరివాంగలింగయోరుపాధిరేవముఖ్యార్థం। తచ్చైతన్యసామరస్యజ్ఞానమేవ జ్ఞానప్రకాశఇతి॥ అ॥ అథ తదేవ సూత్రత్రయేణ విశేషయతి।

శ్లో॥ ముక్తస్యజ్ఞానసంబంధోజ్ఞేయాభావస్స్వభావతః

ఉపాధిసహితంజ్ఞానం నభేదమతివర్తతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ముక్తస్య । పరముక్తస్య । లక్షణార్థకజ్ఞానసంబంధః । స్వభావతః । జ్ఞేయాభావః । ఆత్మాశ్రియాదిదోషరాహిత్యేనజ్ఞేయశూన్యః । వేదశూన్యఇత్యర్థః । ఉపాధిసహితంజ్ఞానం । తస్యపరముక్తస్య । ము । ఖ్యార్థభూతలింగాంగోపాధివిశిష్టజ్ఞానం । భేదంనాతివర్తతే । భేదమనతిక్రమ్యవర్తతే । ఉపాధినాశఏవజ్ఞాన సామరస్యమిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానమిత్యుచ్యతేసద్భిఃపరిచ్ఛేదోహివస్తునః ॥
పరాత్మన్యపరిచ్ఛేదేకుతోజ్ఞానస్యసంభవః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ వస్తునః । లింగాంగరూపవస్తునః । పరిచ్ఛేదః । ఖండితత్వం । జ్ఞానమితిద్వైతజ్ఞానమితి । సద్భిః । సత్పురుషైః । ఉచ్యతే । అపరిచ్ఛేదే । అఖండితే । పరాత్మని । నిరుపాధికమహాచైతన్యే । హి । ద్వైత ప్రసిద్ధస్య । జ్ఞానస్య సంభవః । ఉద్భవః ॥ కుతః । నాస్తీత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ జ్ఞానస్యాపిషయేతత్త్వే శివాఖ్యేచిత్సుఖాత్మని ॥ ఆత్మైకత్వానుసంధానం జ్ఞానమిత్యుచ్యతేబుధైః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞానస్య స్వప్రకాశత్వాత్ స్వాతిరిక్తసంవిదంతరస్య అవిషయే అగోచరే । చిత్సుఖాత్మని । చిదానందస్వరూపే । శివాఖ్యే । పరశివాఖ్యే । తత్త్వేవస్తుని । ఆత్మైకత్వానుసంధానం । స్వాత్మనఏకత్వానుసంధానం । జ్ఞానమితి । బుధైః । విద్వద్భిరుచ్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తద్భిన్నజ్ఞానమేవబ్రహ్మజ్ఞానమితి సూత్రత్రయేణ కథయతి ॥

శ్లో ॥ అపరిచ్ఛిన్నమానందంసత్తాకారంజగన్మయం ॥ బ్రహ్మేతిలక్షణంజ్ఞానంబ్రహ్మజ్ఞానమిహోచ్యతే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ సత్తామనతిక్రాంతత్వాద్విశ్వస్యతన్మయత్వమిత్యర్థః ॥ స్వరూపతోప్యసతస్సత్తాసంబంధ సంభవాత్ । స్వరూపతస్సతస్సత్తాంతరానపేక్షణాత్ । సద్రూపత్వమేవేతి నిష్కర్షః । శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మజ్ఞానేసముత్పన్నే విశ్వోపాధివివర్జితే ।
సర్వంసంవిన్మయంభాతితదన్యన్నైవదృశ్యతే ॥ ౬॥

వ్యా ॥ విశ్వోపాధివివర్జితె । విశ్వభేదరహితే బ్రహ్మజ్ఞానే । సము త్పన్నే ఆవిర్భూతేసతి । సర్వంవిశ్వంసంవిన్మయం భాతి । చిచ్ఛక్తిమ యమితిభాతి । తదన్యత్। శివశక్త్యోరభేదాత్ । తదన్యత్ । బ్రహ్మాతిరిక్తం నదృశ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ తస్మాదద్వైతవిజ్ఞానమపవర్గస్యకారణం ॥ భావ
యన్సతతంయోగీ సంసారేణనలిప్యతే ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ తస్మాదపవర్గస్యపరాపరమోక్షస్య కారణంశివాద్వైతజ్ఞానం సతతంభావయన్। శివయోగీ। సంసారేణనలిప్యతేఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ జ్ఞానప్రకాశస్థలంసమాపయతి ...

వృ ॥ నిత్యేనిర్మలసత్వయోగిమహరే నిర్వాసనే నిష్కలే స
ర్వాతీతపదేచరాచరమయేసత్తాత్మని జ్యోతిషి ॥సంవిద్వ్యో
మ్ని శివేవిలీనహృదయస్తద్భేదవైముఖ్యతః।సాక్షాత్సర్వగ
తోవిభాతివిగళద్విశ్వః స్వయంసంయమీ॥ ...

వ్యా ॥ నిత్యే నిరంతరంసత్ । నిర్మలసత్వయోగిమహరే ।శుద్ధసత్వ గుణవత్సుప్రధాన్యేన వర్తమానే । నిర్వాసనే। వేద్యవాసనారహితే నిష్కలే। నిరవయవే । సర్వాతీతపదే। సర్వోత్తీర్ణస్థానభూతే । చ రాచరమయే॥ చరాచరప్రపంచోపాదానకారణీభూత చిత్క్రియాలక్షణ చిదంబరశక్తిస్వరూపే। సత్తాత్మని । పారమార్థికసత్తారూపిణి । జ్యో తిషి । భాసమానే । సంవిద్వ్యోమ్ని శివే । చిదాకాశరూపపరశివే । వి లీనహృదయః ।తద్భేదవైముఖ్యతః । శివాదన్యత్వేవిముఖీభూతత్వాత్ సర్వగతః। విశ్వవ్యాపకః। సంయమీ । శివయోగీ । విగళద్విశ్వస్సన్ । వి గళితవిశ్వభేదవిభవస్సన్ । స్వయంసాక్షాద్విశేషేణభాతి ప్రకాశతఇ

త్యర్థః ॥ ఇతి జ్ఞానప్రకాశస్థలం. ... ...

అ ॥ శివశరణయోస్సతిపతిత్వాదేః తల్లింగత్రయం శరణస్యాంగత్రయస్య యోజ్యం ॥ ...

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ
శరణస్థలవిషయద్వాదశవిధలింగప్రసంగో
నామైకోనవింశతితమః పరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

ఓం

శ్రీగురవేనమః.

అథాగస్త్యప్రశ్నః.

ఇతి అథఐక్యస్థలగతస్వీకృతప్రసాదైక్యస్థలం.

శ్లో ॥ స్థలభేదాస్త్వయాప్రోక్తాశ్శరణస్థలసంశ్రితాః॥
ఐక్యస్థలగతాన్ బ్రూహి స్థలభేదాన్ గణేంద్ర మే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ స్థలభేదాః । అవాంతరస్థలభేదా ఇత్యర్థః ॥ అగ్రేపి తథా ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ అ । అథాస్యప్రశ్నస్యోత్తరం వక్తి ॥ ...

శ్రీ రేణుకః ॥ శ్లో ॥ స్థలానాం నవకం చైక్యస్థలేస్మిన్ పరికీర్త్యతే॥

వ్యా ॥ శిష్టం స్పష్టం ॥ అ ॥ అథతదవాంతరస్థలభేదం సూత్రత్రయేణోద్దిశతి ॥ ...

శ్లో ॥ తత్స్వీకృతప్రసాదైక్యస్థలమాదౌ ప్రకీర్తితం ॥
శిష్టోదనస్థలం చాథ చరాచరలయస్థలం ॥ ౨ ॥ భాండస్థలం

తతఃప్రోక్తంభాజనస్థళముత్తమం॥అంగలేపస్థళంపశ్చాత్స్వ
పరాజ్ఞాస్థళంతతః ॥ ౩ ॥ భావాభావవినాశంచజ్ఞానశూ
న్యస్థళంతతః । తదేషాంక్రమశోవక్ష్యేశ్శృణుతాపసలక్షణం ॥౪॥

వ్యా ॥ శిష్టంస్పష్టం॥ అ॥ అథ జ్ఞానప్రసాదేనవిశుద్ధసత్త్వస్తతస్తుతంప
శ్యతేనిష్కళంధ్యాయమానఇతి ముండకశ్రుత్యనుసారేణ।జ్ఞానోత్పత్తినిమి
త్తంతుక్రియాచర్యాంపరికీర్తితా।యోగంసాలంబనంత్యక్త్వానిష్ప్రపంచం
విదింతయేదితిదేవీకాలోత్తరవచనానుసారేణచ।తద్జ్ఞానప్రకాశసంపన్నశి
వయోగ్యేవ॥జ్ఞానప్రసాదస్వీకారాత్స్వీకృతప్రసాదీతినిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ముఖ్యార్థోలక్షణార్థశ్చయత్రనాస్తిచిదాత్మని ।
విశృంఖలతయాతస్యప్రసాదఃస్వీకృతోభవేత్ ॥౫॥

వ్యా ॥ చిదాత్మనియత్రజ్ఞానప్రకాశ సంపన్నే శివయోగినిముఖ్యార్థః।
జీవేశ్వరవియోగరూపముఖ్యార్థః । నాస్తిలక్షణార్థశ్చ । నిరుపాధిక
శివాత్మనోర్నిత్యావియోగరూపలక్షణార్థశ్చ। నాస్తి । తస్యశివయోగి
నః । విశృంఖలతయా=నిరంకుశత్వేన। ప్రసాదః=పూర్ణజ్ఞానప్రసాదః।
స్వీకృతః=అంగీకృతోభవేదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథైతదర్థమేవసూత్రద్వయేనవిశదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ మాతృమేయప్రమాణాదివ్యవహారేవిహారిణీం ॥
సంవిత్సాక్షాత్కృతింలబ్ధ్వాయోగీస్వాత్మనితిష్ఠతి ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ మాతృ=మానప్రమేయాదిత్రిపుటిమయప్రపంచప్రథమకవ్యవ
హారే=రమమాణాం । పూర్ణచిత్సాక్షాత్కృతిం । లబ్ధ్వాయోగీ=జ్ఞా
నప్రకాశసంపన్నశ్శివయోగీ । స్వాత్మని=స్వీకృతప్రసాదవతిస్వస్వరూపే
తిష్ఠతీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైవం రూపస్యశివయోగినఃపాశబంధనం
నాస్తీత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అద్వైతబోధనిర్ధూతభేదావేశస్యయోగినః ॥

సాక్షాత్కృతమహాసంవిత్ప్రకాశస్యక్వబంధనం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ శివాద్వైతబోధసినారితాంగలింగలక్షణజీవేశ్వరభేదావేశ వతః । అపరోక్షీకృత నిర్మలచిత్ప్రకాశస్య శివయోగినః । పాశపంచ కాద్భూతబంధనం । కుతః నాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ తస్యపూర్ణజ్ఞానినః ప్రపంచదర్శనం నాస్తీతిసూత్రత్రయేణసదృష్టాంతంకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ చిదాత్మనిశివేన్యస్తంజగదేతచ్చరాచ్చరం ॥ జ్ఞా
యతేతన్మయంసర్వ మగ్నౌకాష్ఠాదికంయథా ॥ ౮ ॥

వ్యా॥ అగ్నౌన్యస్తంకాష్ఠాధికంయథాగ్నిమయంసద్దృశ్యతే । తథాశివేస్థాపితంవిశ్వం । చిన్మయమేవదృశ్యతే । శివస్యచిదగ్నిరూపత్వాదితి భావః ॥ అ ॥ నను వహ్నౌకాష్ఠమివశివేవిశ్వంనకేనాపీన్యస్తం । శివేనై వకల్పితం తత్కథంతన్మయంసద్భాతీత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥నభాతిపృథ్వీనజలంనతేజోనైవమారుతః॥ నాకాశో
నపరంతత్వంశివేసృష్టేచిదాత్మని ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ మృత్తికాయాంజ్ఞాతాయాం । ఘటశరావాదికంసర్వంయథామృణ్మయమేవనతద్వ్యతిరిక్తమితివిజ్ఞాయతే । తథా । చిదాత్మనిశివేదృష్టేసతి । తత్కార్యత్వాత్ । భూమ్యాదికంతద్భిన్నత్వేనసభాతి । తదాత్మకత్వేనైవభాతీత్యర్థః ॥ అ॥ ఏవంశివాత్మకంవిశ్వంతత్రైవలీనదృంతయాయోగీనలిప్యతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ జ్యోతిర్లింగేచిదాకారేజ్వలత్యంతర్నిరంతరం ॥
విలీనంనిఖిలంతత్వం పశ్యన్యోగీనలిప్యతే ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ అంతః=హృదూప్రాప్తదళకమలమధ్యే । నిరంతరం=చిద్రూపే । జ్యోతిర్లింగే=మహాలింగే । జ్వలతిసతి=ప్రకాశితేసతి ।తస్మిన్మహాలింగే। శివయోగీ। నిఖిలంతత్వం=శివాదిభూమ్యంతం। విలీనం। లయీభూతంపశ్యన్సన్। నలిప్యతే=తనుకరణభువనభోగాత్మకషట్త్రింశ

స్తైర్వోనలిప్యతఇత్యర్థః ॥ ... ...

అ ॥ అద్వైతదర్శ మేవవేూమరూపేణవిశేషయతి॥ ...

శ్లో ॥ అంతర్ముఖేనమనసాస్వాత్మజ్యోతిషిచిన్మయే ॥

సర్వాన్పదార్థవిషయాన్ జుహ్వన్ యోగీప్రమోదతే ॥ ౧౧

వ్యా ॥ అంతర్ముఖేనమనసా=ప్రత్యఙ్ముఖేనమనసా।చిన్మయే=స్వస్వరూపవహ్నిప్రకాశే। సమస్తపదార్థాన్, జుహ్వన్=తాదాత్మ్యేన సమర్పయన్ । శివయోగీప్రమోదతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ స్వీకృతప్రసాదిస్థలంసమాపయతి॥ ...

శ్లో ॥ సచ్చిదానందజలధౌశివేస్వాత్మనినిర్మలః॥ సమ

ర్ప్యసకలాన్భుఙ్క్తేవిషయాస్తత్ప్రసాదతః ॥ ౧౨ ॥

వ్యా ॥ నిర్మలశ్శివయోగీ । సచ్చిదానందానాంసముద్రభూతే।స్వాత్మని । స్వప్రకాశాత్మనిశివే । సకలాన్=శబ్దాదిపదార్థాన్ । సమర్ప్య । తత్ప్రసాదతః । తత్ప్రసాదరూపేణభుఙ్క్తాఇతి ॥ ...

ఇతిస్వీకృతప్రసాదిస్థలం.

అథ శిష్టోదనస్థలం.

అథ ।మాయాంతుప్రకృతింవింద్యాదితిశ్రుత్యనుసారేణ॥ గ్రంథిబ స్యకలాకాలవిద్యారాగాస్సమాతరః । గుణాదిగర్వచిత్తాక్షమాత్రాభూతాన్యనుక్రమాదితిస్మృగేంద్రవచనానుసారేణచ । తచ్ఛిత్ప్రసాదస్వీకారవతశ్శివయోగినః । మాయాతత్త్వమేవశిష్టోదనమితిసూత్రచతుష్టయే నకథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ప్రకాశతేయాసర్వేషాంమాయాసైవోదనాకృతిః॥

లీయతేతత్రచిల్లింగేశిష్టంతత్పరికీర్తితం ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ యామాయా ।మిశ్రశుద్ధాధ్వనివాసినాం । తనుకరణభువన

భోగరూపిణీ| అఘోమాయాస్తి| శైవసర్వేషాంప్రకాశతే | లీయతేచ | తల్ । కలాదిభూమ్యంతషట్త్రింశత్తత్వాత్మకమాయాతత్వమేవ | దిల్లింగ । జ్ఞానచిహ్నే । తత్ర విషయే । తత్స్వీకృతప్రసాదిః షయేశిష్టోదనాకృతిః | అవశిష్టోదనాకారవదితిప్రకీర్తితమిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ జగదంగేపరిగ్రస్తైమాయాపాశవిజృంభితే ॥ స్వాత్మజ్యోతిషిబోధేన తదేకమవశిష్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥మాయాపాశవిజృంభితే=కలాదిక్షిత్యంతత్రింశత్తత్వాత్మకమాయాపాశనిబద్ధే । జగదంగే । విశ్వశరీరవతి । స్వాత్మజ్యోతిషిస్వస్వరూపజ్ఞానం ।బోధేన=స్వాత్మజ్ఞానేన।పరిగ్రస్తైసతి=ఆక్రాంతేసతి।తదేకం | తన్మాయాతత్వమేకమేవావశిష్యతఇత్యర్థః ॥ ...

అ॥ నను| శారీరకస్వరూపస్యబోధాక్రాంతత్వాత్ | కథంమాయాతత్వమవశిష్యతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అఖండసచ్చిదానందపరబ్రహ్మస్వరూపిణః ॥ జీవన్ముక్తస్యధీరస్యమాయాకైంకర్యవాదినీ ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ అఖండసచ్చిదానందలక్షణపరబ్రహ్మైవ | యస్యస్వరూపం | తాదృశస్య।జీవన్ముక్తస్యధీరస్య=జితేంద్రియస్య | శివయోగినః।మాయాకైంకర్యవాదినీ=దాసభావంవదంతిసత్యాస్తఇత్యర్థః॥ ...

అ ॥ ఏవంరూపాయాంస్థితా | విశ్వసంమోహినీమాయా । బహుశక్తినిరంకుశా | శివైకత్వముపేతస్య। నపురస్థాతుమీహతేజగన్మోహినీమాయాబహువిధశక్తిభిరనర్గళాపి।శివేనసమానసమరసభావముపేతస్యశివయోగినఃపురతః | మోహకత్వేనస్థాతుంనేహతే| నేచ్ఛతీత్యర్థః ॥

అథ । తస్యశివైక్యస్యవిషయనాశంసూత్రత్రయేణకథయతి॥ ...

శ్లో ॥ జ్యోతిర్లింగేచిదాకారేనిమగ్నేనమహాత్మనా ॥ భుజ్యమానాయథాయోగంనశ్యంతివిషయాస్వతః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥శిష్టంస్పష్టం ॥ అ॥ అక౹ కథంలయంగచ్ఛంతీత్యత్రాహ॥ ...

శ్లో ॥ శబ్దాదయోహివిషయాః భుజ్యమానాస్తదింద్రియైః॥
ఆత్మన్యైవవిలీయంతేసరితస్సాగరేయథా ॥ ౫ ।

వ్యా ॥ కారణాంతరవ్యతిరేకేణ । నదీసాగరన్యాయేన । స్వతఏవలయంగచ్ఛంతీత్యర్థః ॥స్వీకృతప్రసాదః। త్రైలవత్సారభూతచిదానందః। శిష్టోదనస్తుపిణ్యాకవన్నిస్సారామాయేతి। తదోభోగానిస్సారస్సన్నస్యేతిభావః ॥ అ ॥ అథైవం వినష్టవిషయసమూహ వాన్ శివయోగీకథమాస్తఇత్యత్రవదన్ । శిష్టోదనస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అర్థజాతమశేషంతుగ్రసన్యోగీప్రశామ్యతి॥
స్వాత్మన్యైవాస్థితోభానుస్తేజోజాలమశేషతః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ శివయోగీఅశేషంపదార్థసమూహం । స్వస్వరూపేణాగ్రసన్ । తేజోజాలంస్వకిరణసమూహం । అశేషతః । నిశ్శేషంయథాభవతితథా । గ్రసన్నుపసంహరన్ ఆస్థితోభానురివ। అస్తంగచ్ఛన్భానురివశామ్యతిస్వస్థోభవతీత్యర్థః ॥ ...

ఇతి శిష్టోదనస్థలం.

అథ చరాచరవినాశస్థలం.

అథసోవిద్యాగ్రంథింవికిరతిహసోమ్యేతిఛాందోగ్య శ్రుత్యనుసారేణ। విషసంబంధినీశక్తిర్యథామంత్రైర్నిరుధ్యతే ! యథానతదితిక్షీణమేవంపుంసోమలక్షయఃఇతి కిరణాగమవచనానుసారేణచ ।కేవలచిత్ప్రసాదస్వీకారేణావశిష్టమాయోదనశ్శివయోగీ। చరాచరేవ్రత్యేకం । పరిపక్వానుసారేణవ్యాప్తమలశక్తిం । పరిపక్వానుసారేణ వినాశకరణేనచరాచరవినాశకఇతికథయతి॥ ...

శ్లో ॥ లింగైక్యేతుసమాపన్నేచరణాచరణేగతే॥ నిర్దగ్ధ

హీనభ వేద్యోగీచరాచరపినాశకః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ చరణాచరణేగతే । చరాచరప్రపంచగతే । లింగైక్యే । మహాలింగతాదాత్మ్యే । సమాపన్నే ।ప్రాప్తేసతి। సయోగీ ।శ్రేష్ఠోదనసంపన్నశ్శివయోగీ నిర్దేహీభూత్వా । చరాచరపినాశకః । జంగమస్థావరగతమలశక్తివినాశకోభ వేదిత్యర్థః ॥అ ॥ అథ సశివయోగీ ।చరాచరవ్యాప్తమలశక్తినివారణేనమాయాప్రపంచంనపశ్యతీతిషడ్భిస్సూత్రైఃప్రతిపాదయతి ॥

శ్లో ॥అనాద్యవిద్యామూలాహిప్రతీతిర్జగతామియం॥
స్వాత్మైకబోధాత్తన్నాశేకుతోవిశ్వప్రకాశనం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ ఇదమేతాదృగితిప్రతినియత విశ్వభువనప్రతీతిః । లీలాశక్త్యనాదికల్పితమాయైవమూలకారణవతీస్వాత్మైకబోధాత్ । స్వాత్మపరిధానీభూతజ్ఞానాత్ । తన్నాశే । మలశక్తినాశే । విశ్వప్రకాశనం। తన్మూలకజగద్దర్శనం।కుతః। నాస్తీత్యర్థః॥

అ ॥ నన్విదంవిశ్వంకుత్రలయంగచ్ఛంతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ యథామేఘాస్సముద్భూతాఃవిలీయంతేనభస్థలే।
తథాత్మనివిలీయంతేవిషయాస్స్వానుభావినః ॥ ౩ ॥

వ్యా । నభస్థలే—మేఘాస్సంభూయయథావిలీయంతే ।తథాస్వస్వరూపానుభావినః। శివయోగినః। ఆత్మనిచైతన్యే । విషయాః—శబ్దాదివిషయాః । సముద్భూతాః—ఉత్పన్నాస్సంతః। విలీయంతఇత్యర్థః ॥

అ ॥ అథేదం విశ్వంస్వాత్మైకబోధాత్కథంనశ్యతీత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ స్వప్నేదృష్టంయథావస్తుప్రబోధేలయమశ్నుతే ॥
తథాసంసారికంసర్వమాత్మజ్ఞానేవినశ్యతి ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ఆత్మజ్ఞానేసతీత్యర్థః॥ నన్వేవంచేద్విశ్వస్యస్వప్నసాదృశ్యాం

నీకారా న్మిథ్యాత్వప్రసంగఇతి నాశంకనీయం । స్వప్నే నాపిఫలాఫలదర్శ నాత్ । కేతఃపాతాదిదశ. నాచ్చసత్యాశ్వమేవేతి ॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...

అ ॥ పునశ్చకారణాంతరమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిభ్యః పరనస్థాముపేయుషః॥
కింవాప్రమాణంకింజ్ఞేయంకింవాజ్ఞానస్యసాధనం ॥౫ ॥

వ్యా ॥ పరావస్థాం=తనుత్రయాశ్రితజాగ్రదాద్యవస్థాతీతబోధశేఖరశిముద్రాసులభసర్వోత్కృష్టతురీయావస్థాం । ఉపేయుషః=గతస్య। శివయోగినః॥కింవాప్రమాణంకింజ్ఞేయంకింవాజ్ఞానస్యసాధనం=త్రిపుటిమయ ప్రపంచోత్తీర్ణత్వాత్ । తద్దర్శనం నాస్తీతిభావః॥ ...

అ ॥ అథతత్తుర్యాతీతపదంవిశదయతి॥ ...

శ్లో ॥ తుర్యాతీతపదంయత్తద్దూరంవాఙ్మనసాధ్వనః॥ అ
నుప్రవిశ్యతద్యోగీనభూయోవిశ్వమీక్షతే ॥ ౬ ॥ ...

వ్యా ॥యత్తుర్యాతీతపదం=మౌనాంతముద్రాసులభతుర్యాతీతస్థానమస్తి। వాఙ్మనసాధ్వనో దూరం। స్తుతిధ్యానయోరవిషయం । తత్తుర్యాతీతస్థానం।అనుప్రవిశ్య తద్యోగీ=తుర్యస్థానయోగవాన్శివయోగీ। భూయోవిశ్వం=నేక్షతే=నపశ్యతీత్యర్థః ॥ అ ॥ కుతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో॥ నాన్యత్పశ్యతియోగీంద్రోనాన్యజ్జ్ఞానాతికించన॥ నా
న్యచ్ఛృణోతిసంద్రష్టేచిదానందమయేశివే ॥ ౭ ॥

వ్యా॥చిదానందస్వరూపేశివేసంద్రష్టేసతీతిశేషః ।అపరోక్షీకృతేసతి॥ యోగీంద్రః=నిజస్వరూపస్థః॥శివయోగీశ్వరః ।అన్యత్ =స్వాతిరిక్తంరూపం నపశ్యతి । తాదృశంశబ్దజాలంనశృణోతి । కిమపితదన్యాంనజానాతీత్యర్థః । మలశక్తిక్షయాత్ ।మాయికరూపాదిదర్శనంనాస్తీతిభావః॥ ...

అ ॥ అథోక్తార్థంస్ఫుటయన్చరాచరమలనాశస్థళంసమాపయతి॥

శ్లో ॥ అసదేవజగత్సర్వంసదివప్రతిభాసతే ॥ జ్ఞాతేశి

వేతదజ్ఞానంస్వరూపముపపద్యతే॥ ౮ ॥ ...

వ్యా ॥ సర్వంజగత్ అసదేవ=శివాతిరేకేణనాస్త్యేవ । సదివప్రతిభాసతె=సకలశక్తినశాత్ తస్య్వ్యతిరేకేణసదివభాసతె । శివే=సచ్చిదానందలక్షణేపరశివే । జ్ఞాతె=సాక్షాత్కృతెసతి । తదజ్ఞానం=భేదప్రతీతికారణం తన్మూలాజ్ఞానం । నష్టంసత్ । స్వరూపం=కారణీభూతచిచ్ఛక్త్యాకారండుపపద్యతే । గచ్ఛతీత్యర్థః॥ తస్మాత్ శివాతిరేకేణస్వవిమర్శనంశివయోగినో నాస్తీత్యర్థః ॥ ...

ఇతి చరాచరమలలయస్థలం.

అథ భాండస్థలం.

అథ । ఊర్ధ్వమూలమవాక్ శాఖమేషోశ్వత్థస్సనాతనః। తదేవశుక్లంతద్బ్రహ్మతదేవామృతముచ్యతే। తస్మిల్లోకాస్సర్వేతదునాత్యేతికశ్చనేతికఠవల్లీశ్రుత్యనుసారేణ। యథాకుండలినీశక్తిమార్గయా కర్మానుసారిణీ। నాదబింద్వాదికంకార్యంతస్యాఇతి జగత్స్థితిరితివిశ్వసారోత్తరవచనానుసారేణచ। చరాచరమలశక్తివినాశకస్యశివయోగినఃవిచారరూపః పరబింమురేవభాండస్థలమితి నిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ బ్రహ్మాండశతకోటీనాంసర్గస్థితిలయాస్పదం ॥
స్థానభూతోవిమర్శోయస్తద్భాండస్థలముచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అనేకకోటిబ్రహ్మాండసృష్టిస్థితిలయాత్ప్రవతాధారభూతోయో విమర్శః । అస్య చరాచరమలవినాశకస్యశివయోగినఃశబ్దబ్రహ్మరూపవిచారోస్తి।తత్ భాండస్థలమిత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ తద్విమర్శస్వరూపంవిశదయతి ॥

శ్లో ॥ విమర్శాఖ్యాపరాశక్తి ర్విశ్వోద్భాసనకారిణీ ॥
సాక్షిణీసర్వభూతానాంసమింధేసర్వలోకమః ॥ ౨॥

వ్యా॥ వడధ్వస్ఫారలతుణ శబ్దార్థవిచారపరత్వేన విమర్శాఖ్యా పరాశక్తిః॥ శుద్ధమాయా। విశ్వోద్భాసనకారిణీ । స్వకార్యరూపజ్ఞానాదిభిర్విశ్వప్రకాశినీ। సర్వతత్త్వానాంసాక్షిణీ॥ సర్వతోముఖీసతీ। సమింధే=శుద్ధాధ్వవాసినాం పరశక్తిసదాశివేశ్వరవిద్యాతత్త్వలక్షణతనుకరణభువన భోగరూపేణప్రకాశతఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథతామేవవిమర్శకలాంవిశేషయతి ॥

శ్లో॥ విశ్వంయత్రలయంయాతివిభాత్యాత్మాదిదాకృతిః॥
సదానందమయస్సాక్షాత్సావిమర్శమయీకలా ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అథ పిండస్థలార్థంసూచయన్ । తత్త్వంపదప్రసిద్ధలింగాంగరూపశివజీవయోస్సవిమర్శ ఏవాశ్రయఇతి సూత్రస్వరూపేణప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పరాహంతాసమావేశపరిపూర్ణవిమర్శవాన్ ॥
సర్వజ్ఞస్సర్వగస్సాక్షీసర్వకర్తామహేశ్వరః ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ మహేశ్వరః=పరమేశ్వరః॥పరాహంతాసమావేశపరిపూర్ణవిమర్శవాన్=శివజీవసాధారణీభూతాత్మతత్త్వాక్రమణేన పరిపూర్ణవిమర్శవాన్సన్ । సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా-సర్వగః=సర్వవ్యాపకః। కర్మసాక్షీభవేత్ అన్యథాస్ఫటికాదిప్రకాశవజ్జడోభవేదితిభావః ॥ ...

అ ॥ అథ కింతస్యస్వరూప మిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ విశ్వాధారమహాసంవిత్ప్రకాశపరిపూరితం ॥ ప
రాహంతామయంప్రాహు ర్విమర్శంపరమాత్మనః ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥పరమాత్మనః=అహమస్మిప్రథమజాఋతస్యపూర్వందేవేభ్యో అమృతస్యనాభిరితిశ్రుతేః । అహమాదిర్హిదేవానాం । అహంసర్వస్య ప్రభవోమత్తస్సర్వంప్రవర్తతఇతి భగవదుక్తేశ్చ। పరసంవిద్రూపస్యాహమాత్మనశ్శివస్య మహాసంవిత్ప్రకాశపరిపూరితం=మహాచిత్ప

కాశపరిపూర్ణం ।విశ్వాధారం=విశ్వరూపావిద్యాలక్షణాధోమాయాధారం। పరాహంతామయం। యథా ఘటస్యాకంబుగ్రీవాదిమత్వంతదనతిరిక్తం। తథా అహమోభావః అహంతేతి పూ౹పాలన పూరణయో రితి ధాతుగత్యాండరసన్యాయేనా శుద్ధమిశ్ర శుద్ధాధ్వలక్షణ సకలవిశ్వతః పూర్ణజీవనభూత పరాహంతామయోర్ధ్వ మాయారూపంవిమర్శంసంతం । ప్రాహుః=శివాద్వైతశాస్త్ర ప్రవీణాః ప్రకర్షేణాహురిత్యర్థః ॥ అ ॥ అయంభావః । పాదోస్యవిశ్వాభూతానీతిశ్రుతేః । చరాచరప్రపంచస్య మాహేశ్వరీయచిత్క్రియాలక్షణ చరవిస్తారరూపత్వాత్ తత్ప్రతిస్ఫురణాయమానోర్ధ్వమాయారూపావిమర్శశక్తిరేవఘృతకీటన్యాయేనైక దేశవికారీభూత్వా। వాగీశ్వరీపరావిద్యాకుటిలాకుండలీపరా । శుద్ధమాయాపరోబిందుశ్శబ్దబ్రహ్మేతికథ్యతఇతి పారమేశ్వరవచనప్రసిద్ధపర్యాయనామవతీ షడధ్వజననీతి దేశికోపదేశేనవిజ్ఞేయా। అస్యాశ్చిద్రూపత్వేననిరంశత్వైపృఘటన ఘటనాపటీయస్త్వేన స్వాతంత్ర్యకల్పితాంశభేద సంభవాన్నకాచిదనుపపత్తిరితి ॥

శ్లో ॥ విమర్శభాండవిన్యస్తవిశ్వతత్త్వవిజృంభణః ॥ అన

న్యముఖసంప్రేక్షీముక్తఃస్వాత్మనితిష్ఠతి ॥ ౭ ॥

వ్యా॥ ముక్తః=మాయాపాశపటలనిర్ముక్తశ్శివయోగీ। విమర్శభాండస్థాపిత శక్త్యావిపృథ్వ్యంతసమస్తతత్వబుద్బుదస్సన్ స్వాత్మన్యేవోన్ముఖస్సన్ స్వస్వరూపేణతిష్ఠతీత్యర్థః ॥

ఇతి భాండస్థలం.

అథ భాజనస్థలం.

అథ పరాస్యశక్తిర్విపులావికర్తాస్వాభావికీరుద్రసమానధర్మిణీ । జ్ఞానక్రియేచ్ఛాద్విసహస్రరూపా తస్మైమనశ్శివసంకల్పమస్తు

తి । శివసంకల్పశ్రుత్యనుసారేణ। యాసామాహేశ్వరీశక్తిస్సర్వానుగ్రాహికాశివా । ధర్మానువర్తనాదేవపాశఇత్యుపచర్యతఇతిమృగేంద్రవచనానుసారేణచ। తద్భాండస్థళసంపన్నస్య శివయోగినోవిమర్శప్రాశ్రయీభూతాతిరోభావశక్తిరేవభాజనమితిసూత్రద్వయేననిరూపయతి॥

శ్లో ॥ సమస్తజగదండానాంసర్గస్థిత్యంతకారణం ॥ విమర్శభాసతేయత్రతద్భాజనమిహోచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ సమస్తభువనాండసృష్ట్యాదికారణీభూతవిమర్శపరబిందుఃయత్రతిరోధానరూపశివసమవేతశక్త్యాభాసతే । తత్=తచ్ఛక్తిస్వరూపం । ఇహ=భాండస్థళసంపన్నశివయోగివిషయే। భాజనమిత్యుచ్యతే। అయంభావః । పంచకంచుకయుక్తచైతన్యస్యపురుషఇత్యభిధానవతఃపాశత్రయానుసారిణ్యాశ్శివశక్తేస్తిరోభావఇత్యుపచారః ॥

శ్లో ॥ విమర్శాఖ్యాపరాశక్తిర్విశ్వవైచిత్ర్యకారిణీ ॥ యస్మిన్ప్రతిష్ఠితాబ్రహ్మ తదిదంవిశ్వభాజనం ॥ ౨ ॥

వ్యా॥విశ్వవైచిత్ర్యకారిణీ=విమర్శాఖ్యాపరకుండలినీశక్తిః।యస్మిన్తిరోభావశక్తైర్దృక్క్రియాస్వరూపేప్రతిష్ఠితా ।బ్రహ్మ=బ్రహ్మస్వరూపం। తదిదం । వహ్న్యౌష్ణ్యత్వశుక్లపటన్యాయేన స్వసమవేతతిరోభావశక్తిదృక్క్రియాస్వరూపంవిశ్వభాజనమిత్యర్థః॥ అ॥అథతిరోభావవిమర్శయోఃకించిన్నిశ్రీభావం సూత్రద్వయేనప్రకాశయతి ॥

శ్లో ॥ అంతఃకరణరూపేణ జగదంకురరూపతః ॥ యస్మిన్విభాతిచిచ్ఛక్తిర్బ్రహ్మభూతస్సఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ చిచ్ఛక్తిః=స్థూలవేద్యతిరోభావలక్షణాసమవేతశక్తిః। జగదంకురరూపతః=జగదంకురకారణీభూతేన । అంతఃకరణరూపేణ=మూలాహంకారరూపేణ। యస్మిన్పరబిందౌభాతి । సః। విమర్శాఖ్యపరబిందురేవ । బ్రహ్మభూతః । పరబ్రహ్మాఖ్యః పరశివ ఇత్యుచ్యతే।తచ్చిద్ద్వయశక్తిస

త్పరబిందు రేవ మహాలింగమిత్యర్థః ॥ ... ...

అ ॥ నన్వహంకార మిశ్రిత్వాన్మిథ్యాభూతఃకిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ యథాచంద్రేస్థిరాజ్యోత్స్నావిశ్వవస్తుప్రకాశినీ ॥
తథాశక్తిర్విమర్శాత్మాప్రకాశేబ్రహ్మణిస్థితా ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ చంద్రేస్థిరా। జ్యోత్స్నా=చంద్రికా। విశ్వవస్తు=సర్వంవిశ్వం। ప్రకాశే ఏకదేశే యథాప్రకాశినీ ప్రకాశయతి । తథా । బ్రహ్మణి=దృక్క్రియాత్మకపరశివే । స్థిరా=స్థిరేణస్థితా । విమర్శశక్తిః । పరామర్శమయీపరాశక్తిః। విశ్వవస్తు। సర్వంజగత్ । ప్రకాశే । స్వస్వాతంత్ర్యపరికల్పితాంశే । ప్రకాశినీ ప్రకాశయతీత్యర్థః ॥ మనోవాచామగోచరత్వేన । పశుజనానాంతిరోహితత్వాత్ ।తిరోధానశక్తిరితి। ప్రసిద్ధాయా అస్తిత్యర్థకవర్ణకస్ఫూర్తిరూపాయాశ్చిత్క్రియాశక్తేఃపరబ్రహ్మపరశివపరలింగాదినామానిముఖ్యానిమహాబింద్వాదీనాంగౌణానీతివివేకః ॥

అ ॥ నను ముఖ్యప్రకాశాత్మకం బ్రహ్మశక్త్యైకరూపంసత్ కథమాస్త ఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ అకారశ్శివఆఖ్యాతోహంకారశ్శక్తిరుచ్యతే ॥ శి
వశక్తిమయంబ్రహ్మస్థితమేకమహంపదే ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ అక్షరాణామకారోస్మీతిభగవదుక్తేః । అకారోవైసర్వావాగితిశ్రుతేశ్చ। అకారస్సప్తదశీయః శివఇత్యాఖ్యాతః। హకారశ్శక్తిః । హకారోంత్యఃకలారూప ఇత్యాగమోక్తేః। చైతన్యరూపిణీదృక్క్రియాశక్తిరిత్యుచ్యతే।శివశక్తిమయం। ఏవంశివశక్తిరూపంబ్రహ్మపరబ్రహ్మ। ఏకంసత్ అహంపదే=అహమితిస్థానే స్వరూపే । స్థితం=కాలత్రయేపి వర్తత ఇత్యర్థః ॥ అనేనాహంరూపంబ్రహ్మేతివదంతోవైయాసికాః ప్రత్యుక్తాః । నిత్యాపరోక్షంబ్రహ్మేత్యంగీకృతత్వేన తద్వ్యతిరిక్తస్య కథంబిదప్యదృశ్యత్వాదితి ॥ అ॥ అద్వైవంరూపాహంతాంప్రాప్యశివయోగీవిశ్వ

రూపస్సన్ ప్రతిభాతీత్యాహ ॥ ... ...

శ్లో ॥ అహంతాం పరమాం ప్రాప్యశివశక్తిమయీం స్థిరాం॥
బ్రహ్మభూయంగతో యోగీ విశ్వాత్మా ప్రతిభాసతే ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ పరమాం=దేశకాలాకారోత్తీర్ణాం । శివశక్తిమయీం=శివాభిన్నశక్తిమయీం । అహంతాం=సప్తదశీయచిత్కలాం। ప్రాప్యస్వాత్మాభేదనస్థిరాం=స్థిరీభూతాం। జ్ఞాత్వా=విమృశ్య।బ్రహ్మభూయంగతః=బ్రహ్మస్వరూపంగతః శివయోగీ । విశ్వాత్మా=జగద్రూపస్సన్ । ప్రతిభాసతే=ప్రకాశత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ కథంవిశ్వరూపస్సన్ శివయోగీభాసత ఇత్యత్ర యథాన్యగ్రోధబీజస్థః శక్తిరూపో మహాద్రుమః । తథాహృదయబీజస్థం జగదేతచ్చరాచరమితి। శ్రీపరాత్రింశికాశాస్త్రోక్తప్రకారేణవర్ణభాజనస్థత్వం సమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ వృక్షస్థంపత్రపుష్పాదివటబీజస్థితంయథా ॥ తథా
హృదయబీజస్థంవిశ్వమేతత్పరాత్మనః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ వృక్షస్థం=వటవృక్షస్థం ।పత్రపుష్పాదిసమస్తం। యథావటబీజేస్థితం । తిష్ఠతీత్యర్థః।తథా।ఏతత్।విశ్వం=సమస్తం।పరాత్మనః=పరబ్రహ్మరూపస్యభాజనస్థళసంపన్నస్య శివయోగినః। హృదయబీజస్థం। కలాసప్తదశీయజ్ఞేయాస్వాంతలీనచరాచరేత్యాగమోక్తేః । అథాద్యాస్తిథయస్సర్వేస్వరాబింద్వవసానకాః।తదంతఃకాలయోగేనసోమసూర్యౌప్రకీర్తితౌ । పృథివ్యాదీనితత్వానిపురుషాంతానిపంచసు। క్రమాత్కాదిషువర్గేషు మకారాంతేషుసువ్రతే। వాయ్వగ్నిసలిలేంద్రాణాంధారణానాంచతుష్టయం । తదూర్ధ్వేశాదివిఖ్యాతంపురస్తాద్బ్రహ్మపంచకం । అమూలాతత్క్రమాజ్జ్ఞేయాక్షాంతాసృష్టిరుదాహృతేతి శ్రీపరాత్రింశికాశాస్త్రోక్తప్రకారేణ అదిక్షాంతపంచాశద్వర్ణానాం దేశకాలాకార

రూపత్వాత్ । ప్రత్యవమర్శాత్మా సాచితిః స్వరసవాహినీపరావాగాఖ్యా
అప్యంతఃప్రత్యాహృతవర్ణగణా సత్యహంతా సేతిపంచాశిఖాశాస్త్రస్థి
త్యాక్షకారస్యకషయోగరూపత్వేన । హకారస్యైవాంత్యత్వాత్ । దేశ
కాలాకారవాచకసకలమాతృకార్ణకోడీకారలక్షణప్రత్యాహృతాకా
రహకారరూపశివశక్తిసంమేళన స్ఫురితతదంతర్గతవేద్యసంస్కారలక్ష
ణబిందుస్పందమయ నరశక్తిశివాత్మకాహంపరామర్శరూపచిత్క్రియా
సామరస్యలక్షణ హృదయబీజే తాదాత్మ్యేనతిష్ఠతీత్యర్థః । అత్ర అకా
రాది హకారాంతసూత్రాదివాక్ శక్తిరూపోవిమర్శః ।తదాత్మకాహం
ఏదేపశుజనాగోచరత్వేన భాసమానానాహతనాదలక్షణ పరావాక్శ
క్తిమయీచిచ్ఛక్తిస్తిరోధానశక్తిరితిరహస్యం। నసోస్తిప్రత్యయోలోకేయః
శబ్దానుగమాదృతె॥ అనువిద్ధమివజ్ఞానంసర్వంశబ్దేనగమ్యతఇతి। వైయ్యా
కరణవచనానుసారాదితి ॥ ...

ఇతి భాజనస్థలం.

అథ అంగలేపనస్థలం.

అథ యథాపుష్కరపలాశఆపోనశ్లిష్యంతె। ఏవమేవ పాపకర్మ
నశ్లిష్యతఇతిచ్ఛాందోగ్యశ్రుత్యనుసారేణ। ఏవంభూతస్యకర్మాణిక్రి
యమాణానియోగినః ।ప్రయాంతినైవలిప్యంతెపుణ్యాపుణ్యానిసంతుయ
మితి యోగజాగమవచనానుసారేణచ। తిరోభావలక్షణదృక్క్రియాభా
జనవతశ్శివయోగినః। కర్మాంగలేపకం నభవతీత్యంగలేపఇతి సూత్ర
క్రమేణ కథయతి ॥ ...

శ్లో ॥ చికాలాద్యనవచ్ఛిన్నంచిదానందమయంమహత్ ॥
యస్యరూపమిదంఖ్యాతం సోంగాలేపఇహోచ్యతే ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ దిగ్దేశకాలత్రయేపిపరిచ్ఛేదరహితం। చిదానందస్వరూపం।

బృహత్ । ఇదం । పాత్రిమైః భూర్ణతద్భక్తి– క్రియారూపంయస్యతి రోభావ భాజనస పన్నస్యశివయోగినః । రూపం । స్వరూపమితిఖ్యాతం । సః త ద్భాజనస్థళసంపన్నః శివయోగీ । అంగే। కర్మ లేపరహితఇతి । ఇవ్యా చ్యత ఇత్యర్థః ॥ అ ॥ అత్రదృష్టాంతమాహ ॥ ...

శ్లో ॥ సమస్తజగదాత్మాపిసంపిమూర్తిపోమహా మతిః ॥ లి

ప్యతేనైవసంసారైర్యథాధూమాదిభిర్నభః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ సకలజగచ్చైతన్యాత్మకస్సన్ । దిద్ధాత్రిపోమహా ధీమాన్ । శి వయోగీ। ధూమమేఘాదిభిర్నభో యథా నలిప్యతే। తథా సంసారపాప కర్మభిర్న లిప్యతఇత్యర్థః ॥ కుతఇత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ నవిధిర్న నిషేధశ్చనవికల్పోనవాసనా ॥ కేవలం

చిత్స్వరూపస్యగళితాప్రాకృతాత్మనః ॥ 3 ॥

వ్యా ॥ గళితేతి=నివృత్తప్రాకృతకర్మప్రయత్నవతః=కేవలదిమూర్తి పస్య=శివయోగినః । నవిధిః విధ్యుక్తకర్మనాస్తి । నని షేధశ్చ=నిషిద్ధవి మానకర్మాపినాస్తి । నవికల్పః=అస్తినాస్తీతివికల్పోనాస్తి । నవాసనా= తద్వాసనాపినాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథ వాసనారహితస్య శివయోగినః అభేదజ్ఞానంసదృష్టాంతంసూత్రద్వయేన విశేషయతి ॥ ...

శ్లో ॥ ఘటాదిమపృథగ్భూతంయథాకాశంనభిద్యతే ॥

తథోపాధిగతంబ్రహ్మనానారూపంనభిద్యతే ॥ ४ ॥

వా ॥ ఘటమఠాదిమపృథగ్భూతంవ్యోమయథానభిన్నం । తథా। దేవదానవాద్యుపాధిగతంబ్రహ్మ నానారూపమపినభిద్యతఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ అనశ్వరమనిర్దేశ్యంయథావ్యోమప్రకాశతే ॥

తథాబ్రహ్మాపిచైతన్యమత్రవైశేషికీకలా ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ వ్యోమనాశరహితమనుపమంసత్ । యథాప్రకాశతే ।తథా బ్రహ్మాపిప్రకాశతే। అత్రబ్రహ్మణి । చైతన్యం। దృక్క్రియారూపంవైశే

షికీకలా । జడభూతభూతాకాశాపేక్షయావిశేషీభూతకేతిచిదాకాశ రూపంబ్రహ్మైత్యర్థః । అత్రానశ్వరత్వంనిరవయవత్వం। ననిత్యత్వమితి బోధ్యం। జడత్వాదితి ॥ అ ॥ అథ చిదాకాశరూప శ్శివయోగీపూర్ణ ఇత్యుక్త్వా । అంగాలేపస్థలంసమాపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ నదేవత్వంనమానుష్యంనతిర్యక్త్వంనచాన్యథా ॥
సర్వాకారత్వమాఖ్యాతంజీవన్ముక్తస్యయోగినః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ జీవన్ముక్తస్యయోగినః కర్మపాశరహితత్వాల్ పుణ్యకర్మసిద్ధదేవత్వంనాస్తి । పుణ్యపాపమిశ్రితోద్భూతమానుష్యమపినాస్తి । పాపజన్యతిర్యక్ప్రాణిత్వంచనాస్తి । తద్వ్యతిరేకేణ మాయాగర్భేమలమూర్ఛితత్వేనవిద్యమానతాపినాస్తి । కింతుసర్వత్రపరిపూర్ణచిదాకాశరూపత్వమాఖ్యాతం । నిత్యపరిపూర్ణచిత్ప్రసాదనతః శివయోగినః సిద్ధాంతప్రసిద్ధమాయామలబిందు తిరోభానకర్మరూప పంచపాశబంధో నాస్తీతిభావః ॥ ... ...

ఇత్యాంగాలేపస్థలం.

అథ స్వపరాజ్ఞస్థలం.

అథ। యథాప్రియయాసంపరిష్వక్తోనబాహ్యంకించన వేదనాంతరం ఏవమేవాయంపురుషఃప్రాజ్ఞేనాత్మనాసంపరిష్వక్తోన బాహ్యంకించనవేదనాంతరమితి బృహదారణ్యకశ్రుతేః స్వయంస్వస్యపరోనైవసపః స్వస్యవిద్యతే। ఇతిధార్యేపిసంలీనేతస్మిన్జ్ఞేయంనతస్యహితిసర్వజ్ఞానోత్తరవచనాచ్చ। అంగాలేపస్థలయోగీ ప్రాథమికపంచస్థల ప్రతిపాదితపాశపంచకరాహిత్యేన। స్వంపరంనజానాతీతిప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ అప్రమేయేచిదాకాశేబ్రహ్మణ్యాద్వైతవైభవే ॥వి
లీనఃకింనుజానాతిస్వాత్మానంపరమేవవా ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ అపరిమితే స్ఫురణరూపే ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మేతిశ్రుతేః స్వగతసజాతీయ విజాతీయభేదశూన్యేపరబ్రహ్మణిసాకారస్యాంగతః అంగాలేపః స్వాత్మానంవాపరంవా । జానాతికిం =నజానాతీత్యర్థః॥

అ ॥ అథాముమేవార్థంపంచభిస్సూత్రైర్విశేషయతి ॥

శ్లో ॥ యత్రనాస్తిభిదాయోగాదహంత్వమితివిభ్రమః ॥
నసంయోగోవియోగశ్చనజ్ఞేయజ్ఞాతృకల్పనా ॥ ౨ ॥ న
బంధోనచముక్తిశ్చనదేవాద్యభిమానితా ॥ నసుఖంనైవ
దుఃఖంచనాజ్ఞానంజ్ఞానమేవవా ॥ ౩ ॥ నోత్కృష్టత్వంన
హీనత్వంనోపరిష్టాన్నచాప్యధః॥ నపశ్చాన్నైవపురతో
నదూరేకించిదంతరే ॥౪॥ సర్వాకారేచిదానందేసత్య
రూపిణిశాశ్వతే ॥ పరాకాశమయేతస్మిన్పరేబ్రహ్మణిని
ర్మలే ॥౫॥ ఏకీభావముపేతానాంయోగినాంపరమాత్మ
నాం ॥ పరాపరపరిజ్ఞానపరిహాసకథాకుతః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ యత్ర అద్వైతవైభవవతిబ్రహ్మణి ।యోగాత్ =దృగ్ద్వయవత్ సమానసమరసయోగాత్ । అహంత్వమితిభేదవిభ్రమః । నాస్తి । ఉభయోరప్యహంప్రత్యయైకత్వవిశ్రాంతత్వాత్ । సంయోగవియోగౌచనస్తః జ్ఞేయజ్ఞాతృకల్పనాచయత్రనాస్తి। బంధోముక్తిశ్చయత్రనాస్తి। దేవత్వాద్యభిమానోపియత్రనాస్తి। నసుఖం। వైషయికసుఖంయత్రనాస్తి ।నైవతాదృగ్దుఃఖం। నేంద్రియజంజ్ఞానం। నాజ్ఞానం। నశ్రేష్ఠత్వం। ననికృష్టత్వం। నోపరిభాగః। నచాధోభాగః। నపశ్చాద్భాగః।నపూర్వభాగశ్చ। తస్మిన్నదూరే కించిద్దూరేసర్వస్వరూపే । చిదానందసత్యరూపిణిశాశ్వతేనిర్మలేపరాకాశమయేబ్రహ్మణి ఏకీభావంగతానాం అతఏవపరబ్రహ్మస్వరూపాణాంశివయోగినాంపరంస్వంచజానామీతి పరిహాసప్రసంగఃకుతః । వ్యాపకత్వాదేకత్వాన్నాస్తీత్యర్థః ॥ అ ॥ అథైనమర్థమేవవిశేషయన్స్వప

రాజ్ఞస్థళంసమాపయతి ॥ ... ...

శ్లో ॥ దేశకాలానవచ్ఛిన్న తేజోరూపసమాశ్రయాత్॥
స్వపరజ్ఞానవిరహాత్ స్వపరాజ్ఞ స్థళంవిదుః ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ తేజోరూపందిత్ప్రకాశరూపమిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

ఇతి స్వపరాజ్ఞస్థళం.

అథభావాభావలయస్థళం.

అథ సిద్ధాంతంజాగరితాంతంచోభాయోవానపశ్యతి మహాంతం విభుమాత్మానంమత్వాధీరోనశోచతి ఇతికఠవల్లీశ్రుత్యనుసారేణ । భావాభావద్వయాతీతంస్వప్నజాగరణాతిగం। మృత్యుజీవననిర్ముక్తంతత్వం తత్వవిదోవిదురితి యోగజాగమ వచనానుసారేణచ ।తత్స్వాయపరజ్ఞాన శూన్యస్యశివయోగినః భావాభావానస్తఇతి నిరూపయతి॥ ...

శ్లో ॥ త్వంతాహంతావినిర్ముక్తైశూన్యకల్పేచిదంబరే॥
ఏకీభూతస్యసిద్ధస్యభావాభావకథాకుతః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరిచ్ఛిన్నశరీరవిశిష్టత్వమహంభావరహితే శూన్యసదృశే చిదాకాశే ఏకరసీభూతస్య స్వపరజ్ఞానశూన్యస్య । సిద్ధస్య=శివయోగినః ।భావాభావప్రసంగః । కుతః । నాస్తీత్యర్థః ॥ ...

అ॥అథ తద్భావాభావలయస్వరూపంసూత్రద్వయేనప్రతిపాదయతి॥

శ్లో॥ అహంభావస్యశూన్యత్వాదభావస్యతథాత్మనః ॥
భావాభావవినిర్ముక్తోజీవన్ముక్తఃప్రకాశతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ అహంభావరాహిత్యాత్। ఆత్మనః। అయమాత్మా బ్రహ్మేతిప్రసిద్ధపరమాత్మనః । అభావస్య । తథా శూన్యత్వాత్। జీవన్ముక్తః। స్వపరజ్ఞానశూన్యస్సన్ అమనస్కతంద్రిముద్రాస్థితశ్శివయోగీ । భావాభావవినిర్ముక్తః। అహమితిపరిచ్ఛిన్నదేహాహంభావః। ఆత్మానాస్తీత్యభావః।

ఏవం రూపభావాభావశూన్యస్సన్ । స్వస్వరూపేణప్రకాశతే । సకల దుఃఖభోక్తాసన్ । సుప్తిలయగామిమూలాహంకారోస్తీతిభావేన సర్వ సాక్షికత్వేనావస్థాత్రయే వ్యావిచ్ఛేదేనభాసమాన చైతన్యం నాస్తీత్యభా వేనచవివిక్తపనభావాభావరహిత ఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ సుఖదుఃఖాదిభావేషు నాభావోభావపవవా ॥ విద్య
తేచిత్స్వరూపస్యాలేపస్యమహాత్మనః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ ఉక్తలక్షణమూలాహంకారలేపరహితస్య చిత్స్వరూపస్యమ హాపురుషస్య సుఖదుఃఖాదిసంబంధేమ అభావఃభావపవవా । నవిద్యతే నిర్లేపత్వేన వ్యాపకత్వాదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ ఏవంభావాభావశూన్యస్యకిమపినదృశ్యత ఇత్యాహ ॥

శ్లో ॥ యస్మిన్జ్యోతిషిచిద్రూపేదృశ్యతేనైనకించన ॥ స
రూపంవాప్యసరూపంభావాభావం విముంచతః ॥ ౪ ॥ స్పష్టం ॥ ...

అ ॥ అథభావాభావలయస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ ప్రతీయమానావిద్యేతేభావాభావానకుత్రచిత్ ॥
లింగైక్యసతియత్తస్మాద్భావాభావలయస్థలం ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ ప్రకాశమానాభావాభావా శివలింగైకరసీభూతమహాపురుష విషయేక్వచిదపియస్మాత్కారణాత్ నవిద్యేతే నస్తః । తస్మాత్ భావాభా వలయస్థలమిత్యుక్తమిత్యర్థః ॥ ...

ఇతిభావాభావలయస్థలం.

అథ జ్ఞానశూన్యస్థలం.

అథ అప అప్స్వగ్నిమగ్నౌ వాయుంవాయౌవ్యోమ్నివ్యోమలక్షయేత్ ఏవమంతర్గతం చిత్తంపురుషేపరితిముచ్యత ఇతిమైత్రేయశ్రుత్యనుసా రేణ సర్వశూన్యా నిరాభాసంసామరస్యంతథాభవేత్ । శ్రుతేశ్రుతం

యథాన్యస్తం క్షీరేక్షీరంయథైవచేతి సర్వజ్ఞానోత్తరవచనానుసారేణచ
స్వపరజ్ఞానశూన్యత్వేనభావాభావలయసంపన్నస్య శివయోగినః అభే
దసులభజ్ఞానశూన్యస్థలం సూత్రత్రయేణనిరూపయతి ॥ ...

శ్లో ॥ పరాపరసమాపేక్షభావాభావవివేచనం ॥ జ్ఞానం
బ్రహ్మణిగన్నాస్తిజ్ఞానశూన్యస్థలంవిదుః ॥ ౧ ॥

వ్యా ॥ పరాపరజ్ఞానాభిలాషయుక్తభావాభావవివేకవజ్ఞానం । బ్ర
హ్మణి=పరబ్రహ్మస్వరూపే । భావాభావలయసంపన్నే శివయోగినినాస్తి ।
తత్ జ్ఞానశూన్యస్థలమితివిదుః । జానంతీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ తర్హిసకథంతిష్ఠతీత్యతఆహ ॥ ...

శ్లో ॥ జలేజలమివన్యస్తంవహ్నౌవహ్నిరివార్పితం ॥
పరేబ్రహ్మణిలీనాత్మావిభాగేననదృశ్యతే ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ జలమిశ్రజలమివ వహ్నిస్థాపితవహ్నిరివ పరబ్రహ్మస్వరూప
మహాలింగే లయీభూతభావాభావప్రయత్నవాన్ శివయోగీ భిన్నభావే
న నదృశ్యతే=నతిష్ఠతీత్యర్థః । జ్ఞానశూన్యత్వాదితి। అత్రద్వైతజ్ఞానశూ
న్యశివాద్వైతే జలవహ్నిదృష్టాంతః ఆప్యతైజసస్థలరూపదృగ్వ్యాగ్రేశ్య
వత్సమానసమరసరూపః। నతుస్వరూపహానివృద్ధికరఃసముద్రజలవదితి॥

శ్లో ॥ సర్వాత్మనిపరేతత్త్వేభేదశంకావివర్జితే ॥ జ్ఞా
తృదివ్యవహారోత్థంకుతోజ్ఞానంవిభావ్యతే ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ స్పష్టం ॥ అథ తదేవసూత్రత్రయేణ విశేషయతి ॥ ...

శ్లో ॥ నిర్వికారంనిరాకారంనిత్యంసీమావివర్జితం ॥
వ్యోమవత్పరమంబ్రహ్మనిర్వికల్పతయాస్థితం ॥ ౪ ॥ న
పృథ్వ్యాదీనిభూతానినగ్రహానైవతారకాః ॥ నదేవాన
మనుష్యాశ్చనతిర్యంచోనచాపరే ॥ ౫ ॥ తస్మిన్కేవలచిన్మా
త్రసత్తానందైకలక్షణే ॥ త్వంతాహంతాదిసంరూఢంవిజ్ఞా

నంకేనభావ్యతే ॥ ౬ ॥ ... ...

వ్యా ॥ మృదాదివద్వికారరహితం। నీలపీతాద్యాకారరహితం। అవధిరహితం।పరంబ్రహ్మ।వ్యోమవన్నిర్వికల్పతయా భేదరాహిత్యేన।స్థితం=తిష్ఠతి । అతఏవభిన్నతయాప్రతీయమానభూమ్యాదిభూతాని ।న।ఆదిత్యాదినవగ్రహాశ్చ। న। అశ్విన్యాదితారకాశ్చ। న।విష్ణ్వాదిదేవాశ్చ। న।మనుష్యాశ్చ ।న। తిర్యక్ప్రాణినశ్చ। న ।పరేచ। న।గస్మాత్ । కేవల సచ్చిదానందస్వరూపే బ్రహ్మణి ।త్వమహమాదికవ్యవహారోర్థవిశేషజ్ఞానం కేన భావ్యతే । నకేనాపిభావ్యత ఇత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథఏతజ్జ్ఞేయంనిత్యమేవాత్మసంస్థం । నాతఃపరం వేదితవ్యం చ కించిత్ । ఇతి శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యనుసారేణ కేవలంజ్ఞేయమిత్యుక్తం వేదితవ్యంచకించనేతి దేవీకాలోత్తరవచనానుసారేణచ స్వస్వరూపజ్ఞానిన స్త్రిపుటిమయప్రపంచజ్ఞానంనాస్తీతి పంచభిస్సూత్రైః ప్రతిపాదయతి॥

శ్లో ॥ జ్ఞేయాభావాద్విశేషేణశూన్యకల్పంవిభావ్యతే ॥
జ్ఞాతృజ్ఞేయాదిభిశ్శూన్యంశూన్యంజ్ఞానాదిభిర్గుణైః॥ ౭ ॥
ఆదావంతేచమధ్యేచశూన్యంసర్వత్రసర్వదా॥ద్వితీయే
నపదార్థేనశూన్యంశూన్యంవిభావ్యతే ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ జ్ఞేయాభావాత్=సకలవస్తువిషయకజ్ఞానాభావేన జ్ఞేయపదార్థశూన్యత్వాత్ । సంవిదేవభగవతివిషయ సత్వోపగమేశరణమితి ప్రభాకరైరప్యంగీకృతత్వాత్ శూన్యకల్పం జ్ఞానమితి శేషః । విభావ్యతే తస్మాత్ । జ్ఞాతృజ్ఞేయాదిత్రిపుటిమయ ప్రపంచశూన్యం । జ్ఞానాదిభిః । జ్ఞానేచ్ఛాదిగుణైశ్చశూన్యం। ఆద్యంతమధ్యేషు సర్వత్రసర్వదాశూన్యం। కేనేత్యత్రాహ । ద్వితీయేనపదార్థేన శూన్యమితి। తస్మాత్। శూన్యం।శూన్యజ్ఞానంవిభావ్యతె॥ అ। అథ తత్కిమిత్యత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కేవలంసచ్చిదానందప్రకాశాద్వయలక్షణం॥శూ

న్యకల్పం పరాకాశం పరబ్రహ్మప్రకాశతే ॥ ౯ ॥

వ్యా ॥ కేవలసచ్చిదానందప్రకాశాద్వితీయశూన్యచిహ్నం । అత ఏవ। శూన్యసదృశం। పరబ్రహ్మ మహాకాశరూపంసత్ప్రకాశత ఇత్యర్థః॥

అ ॥ అథైవంరూపే బ్రహ్మణితాదాత్మ్యాపన్నస్య వికల్పజ్ఞానోత్పత్తిర్న సంభవతీత్యాహ ॥

శ్లో॥ శూన్యజ్ఞానాదిసంకల్పే శూన్యసర్వార్థసాధనే॥
జ్యోతిర్లింగేచిదాకారేస్వప్రకాశేనిరుత్తరే ॥౧౦ ॥ ఏకీ
భావముపేతస్యకథంజ్ఞానస్యసంభవః ॥

వ్యా ॥ శూన్యజ్ఞానేచ్ఛాదిసంకల్పవతి। శూన్యసర్వార్థసాధనే । స్వస్మాదుత్తరరహితే। పరమశివలింగజ్యోతిరూపచిదాకారస్వప్రకాశే । ఏకీభావంగతస్య శివయోగినః।జ్ఞానస్య సంభవః=వృత్తిజ్ఞానావిర్భావః।కథం స్యాత్। నకథంచిదపీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ నేతినేత్యస్థూలమనణ్వహ్రస్వదీర్ఘమప్లుతఇతి బృహదారణ్యశ్రుత్యనుసారేణ అనాఖ్యేయః నిరాలంబేహ్యగ్రాహ్యమానవర్జితే నిస్తత్త్వేయోజితో ముక్తఇతి శాస్త్రస్యనిశ్చయఇతినిశ్వాసకారికాతంత్రానుసారేణ పశుపశుపతయోర్యోగోదృగ్యుగైక్యప్రయోగో గగన గగనదేశస్సింధుసింధుప్రదేశః। సమసమరసరూపోభిన్నభిన్నస్వరూపో నిశిసమరసకాంతానల్లఖాశ్లేషకాంతఇతి త్రయీతంత్రయుక్తి యుక్తాభియుక్తోక్త్యనుసారేణచ పరముక్తలక్షణముక్త్వాజ్ఞానశూన్యస్థలంసమాపయతి ॥

శ్లో ॥ యస్యకార్యదశానాస్తి కారణత్వమథాపివా ॥ శే
షత్వం నైవశేషిత్వంసముక్తఃపరఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥

వ్యా ॥ యస్య సర్వం నేతినేతినివార్యతత్త్వాతీతస్యస్వస్వరూపసంపన్నస్య కార్యావస్థానాస్తి।అథాపివా=తస్న చేత్ । కారణత్వంచనాస్తియస్య। పరబ్రహ్మపరశివ పరలింగాది పర్యాయనామోచ్చారవతః స్వస్వ

రూపసంపన్నస్య। శేషత్వం=అనశేషత్వం। శేషిత్వం=శేషవత్వం చ। నాస్తి సః। నిత్యపరిపూర్ణ సచ్చిదానంద స్వరూపపరముక్త ఏవేత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥ అయంభావః అనీశత్వాత్ బాధ్యతే భోక్తృభావాదిః జ్ఞత్వాదేవం ముచ్యతే సర్వ పాశైరితి శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యా పాశబద్ధో భవేజ్జీవః పాశముక్తః పరశ్శివః ఇతి శివాగమవచనేన దేశికోపదేశేన స్వానుభవేనచ మాయామలబిందుః రోధాకర్మపాశవిముక్త పరశివశబ్దవాచ్య స్వస్వరూపాభివ్యక్తిరేవ పరముక్తిరితి ॥ ఏల్లింగత్రయం శివలింగైక్యస్యాంగత్రయస్యక్రమేణ సంయోజనీయం ॥ ఇతి జ్ఞానశూన్యస్థలం.

లింగస్థలంసమాప్తం.

వృ॥ అద్వైతచ్ఛాస్త్రసంగ్రహ కృచ్ఛివాచార్యః స్వశిష్యప్రశిష్యాన్ప్రతిప్రతిచ్ఛాస్త్రపరమం సూచయన్ రేణుకగణేశ్వరో నిరుత్తరస్సన్ తూష్ణీంస్థిత ఇతి సూత్రద్వయేన కథయతి ॥ ...

వృ ॥ ఏతావదుక్త్వా పరమప్రబోధమద్వైతమానందశివప్రకాశం। దేవ్యై పురా భాషితమీశ్వరేణ తూష్ణీమభూద్ధ్యానపరో గణేంద్రః ॥

వ్యా ॥ గణేంద్రః=రేణుకగణేశ్వరః । పరమేశ్వరేణ । దేవ్యై=పార్వత్యై। పురా రహస్యం సమ్భాషితం । శివానందప్రకాశకం। శివాద్వైతరూపం। పరమప్రబోధః। ఉపక్రమోపసంహార మధ్యపరామర్శ వ్యాపిస్వస్వరూపప్రకాశక పిండాదివృత్తిజ్ఞానశూన్యాంత వీరశైవశాస్త్రమేతావద నేన ప్రకారేణోక్త్వా। కుంభసంభవాయోపదిశ్య । స్వస్వరూపధ్యానాసక్తస్సన్ । తూష్ణీమభూత్=మౌనముద్రావలంబీబభూవేత్యర్థః ॥...

శ్లో ॥ ఏవముక్త్వా సమాసీనం శివయోగపరాయణం ॥ రేణుకం తం సమాలోక్య బభాషే ప్రాంజలిర్మునిః ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ బభాషే స్తుతిమారబ్ధవానిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

అ ॥ అథ సప్తభిస్సూత్రైః శ్రీరేణుకస్తుతింకరోత్యగస్త్యఉవాచేతి ॥

శ్లో ॥ శివయోగవిశేషజ్ఞ శివజ్ఞానమహోదధే ॥ సమస్తవేదశాస్త్రాదివ్యవహారధురంధర ॥ ३ ॥ ఆలోకమాత్రనిర్ధూతసర్వసంసారబంధన ॥ స్వచ్ఛందచరితోల్లాసస్వప్రకాశాత్మవైభవ ॥ ४ ॥ అవతీర్ణమిదంశాస్త్రంసనవద్యంత్వదాననాత్ ॥ శ్రుత్వామేమోదతేచిత్తంజ్యోతిఃపశ్యేశివాభిధం ॥ ५ ॥ ...

వ్యా ॥ శివధ్యానయోగవిశేషజ్ఞ । శివజ్ఞానస్యసముద్ర । సమస్తవేదాగమపురాణాదిశాస్త్రవ్యవహారభారవాహక । దర్శనమాత్రనివారితసమస్తజననసారబంధ । స్వేచ్ఛాచారావిర్భావ । స్వప్రకాశేనైవచైతన్యవచ్ఛివస్వరూప । భోగణేంద్ర త్వన్ముఖాదావిర్భూతం దోషరహితమిదంవీరశైవశాస్త్రం శ్రుత్వా మేమనోనందతి శివప్రకాశంపశ్యే ॥ ...

శ్లో ॥ అద్యమేసఫలంజన్మగతోమేచిత్తవిభ్రమః ॥ సంజాతాపాశవిచ్ఛిత్తిస్తపాంసిఫలితానిమే ॥ ६ ॥

వ్యా ॥ అద్యమేఇతిసర్వత్రసంబంధః ॥ ...

శ్లో ॥ ఇదానీమేవమేజాతంమునిరాజోత్తమోత్తమం ॥ ఇతఃపరంమయానాస్తిసదృశోభువనత్రయే ॥ ७ ॥

వ్యా ॥ మునీశ్వరాణామృషిశ్రేష్ఠానాంఉత్తమోత్తమత్వమిత్యర్థః ॥ ... ధర్మధర్మిణోరభేదాత్ ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

శ్లో ॥ శాస్త్రంనవముఖోద్గీర్ణంశివాద్వైతపరంపరం ॥ మాంవినాకస్యలోకేషుశ్రోతుమస్తిశుభం ॥ ८ ॥ తపసాంపరిపాకేనశంకరస్యప్రసాదతః ॥ అగస్త్యంమహాభాగమాంకృతార్థయితుంగిరా ॥ ९ ॥

వ్యా ॥ ఉద్గీర్ణం బహిర్నిర్గతమిత్యర్థః । శాస్త్రం=వీరశైవ

శాస్త్రం। మహాభాగ। శ్రేష్ఠేత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం ॥౯॥ అథ సంగ్రహ
కృచ్ఛివాచార్యః। కుంభసంభవం। శ్రీరేణుకస్తుతింకృతవానిత్యాహ॥

శ్లో॥ ఇతిస్తువంతంవినయాదగస్త్యంమునిపుంగవం॥ ఆ
లోక్యకరుణాదృష్ట్యాబభాషేసగణేశ్వరః ॥౧౦॥

వ్యా॥ వినయాత్ భక్త్యేత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...

శ్లో॥ అగస్త్యమునిశార్దూలతపస్సిద్ధమనోరథ॥త్వాం
వినాశివశాస్త్రస్యకశ్శ్రోతుమధికారవాన్॥౧౧॥

వ్యా॥ ఏకోత్తరశతంప్రోక్తా దీక్షాభేదాఃపురా॥దీక్షితస్తాసుగురు
ణాభక్త్యోస్మిన్నధికారవాన్ ఇతియోగాజాగమవచనాత్ । అస్మిన్ శాస్త్రే
త్వాంవినా అధికారీనాస్తీత్యర్థః॥ ...

శ్లో॥ పాత్రంశివప్రసాదస్యభవానేకోనచాపరః ! ఇ
తినిశ్చిత్యకథితంమయాతేతంత్రమీదృశం॥౧౨॥

వ్యా॥ ఈదృశంవీరశైవతంత్రమిత్యర్థః॥ ...

శ్లో॥ స్థాప్యతాంసర్వలోకేషుతంత్రమేతత్త్వయామున
నే॥ ఈదృశంశివబోధస్యసాధనంనాస్తికుత్రచిత్॥౧౩॥స్పష్టం॥

శ్లో॥ రహస్యమేతత్సర్వజ్ఞఃసర్వానుగ్రాహకశ్శివః॥
అవాదీత్సర్వలోకానాంసిద్ధయేపార్వతీపతిః॥౧౪॥

వ్యా॥ సిద్ధయే। భోగమోక్షసిద్ధయఇత్యర్థః॥ ఏతద్రహస్యం। వీ
రశైవరహస్యమిత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...

శ్లో॥ తదిదంశివసిద్ధాంతసారాణాముత్తమోత్తమం॥ వే
దవేదాంతసర్వస్వంవిద్యాచారప్రవర్తకం॥౧౫॥ వీ
రమాహేశ్వరగ్రాహ్యంశివాద్వైతప్రకాశకం॥ పరీక్షితే
భ్యోదాతవ్యంశిష్యేభ్యోనాన్యథాక్వచిత్॥౧౬॥

వ్యా॥ తదిదం—వీరశైవషట్స్థలశివయోగమార్గ ప్రతిపాదకంతది

దంశాస్త్రం । కామికాదివాతుళాంతాష్టావింశతిదివ్యాగమసారాణా ముత్తమోత్తమం। చతుర్వేదద్వాత్రింశదుపనిషత్సర్వస్వం ।జ్ఞానక్రియాప్రకాశకం। వీరమాహేశ్వరైరంగీకరణీయం ।పరశివాద్వైతప్రతిపాదకమిదంశాస్త్రం। తావతాస్సంహితాఅంతేవాసినెబ్రూయాన్నాసంవత్సరవాసినేనప్రవక్తయితాచార్యఇత్యైతరేయశ్రుతేః । భక్తస్యైవాత్మశిష్యస్య విరక్తస్యమహామతేః । గురుణాజ్ఞానినాదేయ మానందరసనిర్భరమితియోగజాగమవచనాచ్చ । పరీక్షితేభ్యః శిష్యేభ్యోదేయం। అనధికారిణేనబ్రూయాదితిభావః ॥

శ్లో ॥ ఏతచ్ఛ్రవణమాత్రేణసర్వేషాంపాపసంక్షయః ॥
అవతీర్ణంమయాభూమౌశాస్త్రస్యాస్యప్రవృత్తయే ॥ ౧౭ ॥
ప్రవర్తయశివాద్వైతంత్వమపిజ్ఞానమీదృశం ॥ స్పష్టం ॥

ఇతి శ్రీవీరశైవధర్మనిర్ణయే సిద్ధాంతశిఖామణౌ
శివైక్యస్థలవిషయనవవిధలింగప్రసంగోనామ
వింశతితమఃపరిచ్ఛేదస్సమాప్తః.

శ్రీ

శ్రీగురవేనమః.

విభీషణాభీష్టదానం.

అథ రేవణాసిద్ధేశ్వరేణ కుంభసంభవాయపిండాదివృత్తిజ్ఞానశూన్యాంతోపదిష్టంవీరశైవసంగ్రహం శివయోగిసంజ్ఞకాచార్యైస్స్వశిష్యప్రశిష్యేషుప్రఖ్యాతంకృత్వానంతరం రేణుకవిభీషణసంవాదం। రేవణసి

ద్ధేశ్వరైక్యంచపంచపంచాశతూన్సైత్రైః సంగృహ్యాహ ॥

శ్లో ॥ ఇత్యుక్త్వాపశ్యతస్తస్యపురస్తాదేవ రేణుకః ॥ అం
తర్దధేమహాదేవం చింతయన్నంతరాత్మనా॥౧॥స్పష్టం॥

శ్లో॥యఇదంశివసిద్ధాంతంవీరశైవమతంపరం ॥ శ్రుణో
తిశుద్ధమనసాసయాతిపరమాంగతిం ॥ ౨ ॥

వ్యా ॥ యఃపురుషః వీరశైవమతం=అంగలింగషట్స్థలరూపంసత్
వీరశైవధర్మనిర్ణయసంమతం । పరం=సర్వోత్కృష్టం । ఇదంశివసి
ద్ధాంతం=శ్రుతిసంమతమేతచ్ఛివసిద్ధాంతం ।శుద్ధమనసా=నిర్మలచిత్తే
న। శ్రుణోతి। సః। పరమాంగతిం=పరముక్తిం। యాతీత్యర్థః ॥

అ ॥ అథాంతర్హితో రేణుకోలంకాంప్రవిష్టవానిత్యాహ ॥ ...

శ్లో ॥ స్వచ్ఛందాచారరసికః స్వేచ్ఛానిర్మితవిగ్రహః ॥
ఆససాదపురీంలంకాం రేణుకో గణనాయకః ॥ ౩ ॥

వ్యా ॥ నిర్మలస్వేచ్ఛాచారరసికఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

శ్లో ॥ తమాగతంమహాభాగంసర్వాగమవిశారదం ॥ వి
భీషణస్సమాలోక్య గేహంప్రావేశయన్నిజం ॥ ౪ ॥

వ్యా ॥ మహాభాగః। శ్రేష్ఠః। సర్వాగమవిశారదః=కామికాదివా
తులాంత్యదివ్యాగమ కుశలఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥ ...

శ్లో ॥ భద్రాసనేనిజేరమ్యేనివేశ్యగణనాయకః ॥
అర్ఘ్యపాద్యాదిభిస్సర్వైరుపచారైరపూజయత్ ॥ ౫ ॥

వ్యా ॥ నిజేభద్రాసనే=స్వకీయసింహాసనఇత్యర్థః॥ శిష్టంస్పష్టం॥

శ్లో ॥ పూజితేనప్రసన్నేన రేణుకేననిరూపితః ॥నిషసా
దతదభ్యాశేననిజాసనమాశ్రితః ॥ ౬ ॥

వ్యా ॥ సవిభీషణః। పూజాప్రసన్నేన శ్రీరేణుకేనాజ్ఞాపితస్సన్ త
త్సమీపే స్వకీయాసనాంతరమాశ్రితవాన్సన్ । నిషసాద=ఉపవిష్టవాని

త్యర్థః ॥ అ ॥ అథ విభీషణః ॥ ...

శ్లో ॥ ఆబభాషేగణేంద్రంతంకృతాంజలివిభీషణః ॥మా
నుషాకారసంపన్నంసాక్షాచ్ఛివమివాపరం ॥ ౭ ॥

వ్యా ॥ విభీషణః । మానుషాకృతిం సాక్షాదపరంశివమివ। స్థితమితి
శేషః।తంగణేంద్రం రేణుకం।కృతాంజలి= కృతస్సంజలిపుటంయస్మిన్కర్మ
ణియథా భవతితథా ఆబభాషే=విజ్ఞాపనవచనంప్రయుక్తవానిత్యర్థః॥

శ్లో ॥ రేణుకత్వాంగణాధీశశివజ్ఞానపరాయణ ॥ అ
వతీర్ణంమహీమేనామితిసమ్యక్ఛ్రుతంమయా ॥ ౮ ॥

వ్యా ॥ భోశివజ్ఞానపరాయణ । గణాధీశ । శ్రీరేణుక । త్వామేనాం
మహీంభూలోకంప్రత్యవతీర్ణంసంతం । మయాసమ్యక్ । ఇతి=లోక
వార్తయా శ్రుతమిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో॥ మద్భాగ్యగౌరవాదద్యసమాయాస్త్వంపురీమిమాం।
కథంభాగ్యవిహీనానాంసులభాస్స్యుర్భవాదృశాః॥౯॥స్పష్టం॥ ...

వ్యా ॥ అథాస్యాగమనేనస్వస్యాధిక్యంవర్ణయతి॥

శ్లో ॥ మత్తస్సమోనాస్తిలోకేమహాభాగ్యాతిశయవత్తయా ॥
యస్యగేహంస్వయంప్రాప్తోభవాన్సాక్షాన్మహేశ్వరః ॥ ౧౦ ॥

వ్యా ॥ భోరేణుక। భూలోకగతప్రత్యక్షమహేశ్వరోభవాన్। స్వ
యమేవయస్యమేరాజాలయంప్రాప్తోసితతః।భాగ్యాతిశయవత్త్వేన।అ
లోకేమమత్సమఃకోపినాస్తీత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథ నతావన్మాత్రమిత్యాత్రాహ ॥ ...

శ్లో ॥ కృతార్థామేపురీహ్యేషాకృతా ఘోరాః రాక్షసా
స్వయః ॥ జీవితంచకృతార్థంమేయస్యత్వందృష్టిగోచరః॥౧౧॥

వ్యా ॥ భోరేణుకత్వం యస్యమేదృష్టిగోచరః। తస్మాత్ । మే మమై
షాలంకాపురీకృతార్థేత్యాది ॥ ...

శ్లో॥ ఇతిబ్రువాణంకల్యాణంరాక్షసేంద్రంగణేశ్వరః ॥
బభాషేసస్మితోవాణీంవిశ్వోల్లాసకరీంశుభాం ॥ ౧౩ ॥

వ్యా॥ సస్మితః। మందస్మితేనయుక్తస్సన్నిత్యర్థః। విశ్వోల్లాసకరీం సర్వేషామానందకరీమిత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం॥ ...

అ॥ అథతత్ప్రకారం చతుర్భిశ్శ్లోకైర్వర్ణయతి॥ ...

శ్లో॥ విభీషణమహాభాగజానేత్వాంధర్మకోవిదం ॥
త్వాంవినాకస్యలోకేషుజాయతేభక్తిరీదృశీ ॥ ౧౪ ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో॥ సమస్తశాస్త్రసారజ్ఞంసర్వధర్మపరాయణం ॥
అధ్యాత్మవిద్యానిరతమాహుస్త్వాంరాక్షసేశ్వర ॥ ౧౫ ॥

వ్యా॥ భోవిభీషణత్వాం। సమస్తనిగమాగమాది శాస్త్రసారజ్ఞం।సకలశివధర్మపరాయణంతత్పరమిత్యర్థః॥శివాద్వైతజ్ఞానయోగరూపాధ్యాత్మవిద్యానిరతంసంతం। ఆహురిత్యర్థః । అతఃకారణాల్॥ ...

శ్లో॥త్వదీయధర్మసంపత్తింశ్రుత్వాహంవిస్మితాశయః॥
వ్రజన్కైలాసమచలం। త్వదంతికముపాగతః॥ ...

వ్యా॥ కైలాసమచలంవ్రజన్నహం త్వదీయశివధర్మసంపత్తింశ్రుత్వాశ్చర్యయుక్తచిత్తస్సన్ త్వత్సమీపమాగతోస్మీత్యర్థః ॥ ...

శ్లో॥ ప్రీతోస్మితవచారిత్రైశ్శోభనైర్లోకవిశ్రుతైః ॥
దాస్యామితేవరంసాక్షాత్ప్రార్థయస్వయథేప్సితం॥౧౬॥స్పష్టం

శ్లో॥ ఇతిప్రసాదసుముఖేభావమానేగణేశ్వరే ॥ ప్ర
ణమ్యపరయాప్రీత్యావ్యాజహారవిభీషణః ॥ ౧౭ ॥

వ్యా॥ వ్యాజహార=విజ్ఞాపనవాక్యంప్రయుక్తవానిత్యర్థః ॥ ...

అ॥ అథ తత్ప్రకారంషడ్భిస్సూక్తైః ప్రదర్శ్య స్వస్యారాధనోక్తాభిప్రాయమష్టభిస్సూక్తైస్సూచయతి ॥ ...

శ్లో॥ ఆగమానుగ్రహాదేవభవతశ్శివయోగినః ॥ దుర్ల

భాస్సర్వలోకానాంసమపద్యాతసంపదః ॥ ...

వ్యా ॥ భోగణేశ్వర శివయోగినో భవతః అగమనరూపానుగ్రహాత్ దేవ సర్వజనదుర్లభాస్సంపదః । సమపద్యంత=ప్రాప్తా ఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ తథాపిప్రార్థనీయం మేకించిదస్తిగణేశ్వర ॥ సు
కృతేపరిపక్వేహిస్వయంసిద్ధ్యతివాంఛితం ॥౧౯ ॥

వ్యా ॥ మేమమేత్యర్థః శిష్టః స్పష్టం ॥ ...

శ్లో ॥ రావణోహ మభ్రాతామాహేశ్వరశిఖామణిః॥
అదృష్టశత్రుసంబాధంశశాసహిజగత్త్రయం ॥ ౨౦ ॥

వ్యా ॥ అదృష్టశత్రుసంబాధంయథాభవతితథా। జగత్త్రయం।హి ప్రసిద్ధం సత్। శశాస=పాలయామాసేత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ యస్యప్రతాపమతుళంసోఢుమక్షమ శక్తయః ॥ఇం
ద్రాదయస్సురాస్సర్వేరాజ్యలక్ష్మ్యావియోజితాః॥౨౧॥స్పష్టం॥

శ్లో ॥ సతుకాలవశేనైవస్వచారిత్రవిపర్యయాత్ ॥ రణే
విష్ణ్వవతారేణరామేణనిహతోఽభవత్॥ ౨౨ ॥ స్పష్టం॥

శ్లో ॥ సతురామశరావిద్ధఃకంఠస్ఖలితజీవితః ॥ అవశి
ష్టంసమాలోక్యమామవాదీత్సుదుఃఖితః ॥ ౨౩ ॥

వ్యా ॥ సరావణః। రామబాణేనక్షతంలబ్ధవాన్ సన్।కంఠగతప్రాణస్సన్।అవశిష్టం=రాక్షసేషుహతశిష్టంమాందృష్ట్వాత్యంతదుఃఖితస్సన్। ప్రత్యవదదిత్యర్థః ॥ అ ॥ అథరావణోక్తప్రకారముపపాదయతి॥ ...

శ్లో ॥ విభీషణవిశేషజ్ఞమహాబుద్ధేసుధార్మిక॥ అవశిష్టోహ
సివంశస్యరక్షసాంభాగ్యగౌరవాత్ ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ వయమజ్ఞానసంపన్నామహత్సుద్రోహకారిణః ।
ఈదృశీంతుగతింప్రాప్తాదుస్తరాహివిధిస్థితిః ॥

వ్యా ॥ వయమజ్ఞానసంపన్నాస్సంతః। మహత్సు=మహతాంవిషయే

ద్రోహకారిణ ఇతి ఈదృశీం గతిం ప్రాప్తాః। తథాహి। విధిస్థితిః = దైవాధీన
వృత్తిః। దుస్తరా హి। లంఘయితుమశక్యా ఇత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ నవకం లింగకోటీనాం ప్రతిష్ఠాప్యమిహస్థలే । ఇతి
సంకల్పితం పూర్వం మయా తదవశిష్యతే ॥ ౨౪ ॥

వ్యా ॥ ఇహస్థలే = అస్మిన్ లంకాపట్టణస్థలే । నవకోటిలింగప్రతిష్ఠా
ప్యమితి వ్యాపూర్వం సంకల్పితం । తత్ర కించిదవశిష్టమస్తీత్యర్థః ॥

అ ॥ కియదవశిష్టమిత్యత్రాహ ॥

శ్లో ॥ కోటిషట్కం తు లింగానాం మయా సాధు ప్రతిష్ఠితం ॥
కోటిత్రయం తు లింగానాం స్థాపనీయమతస్త్వయా ॥ ౨౫ ॥

వ్యా ॥ అతః తత్సంకల్పపూరణార్థమిత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దీనబుద్ధైర్మదారివ్యతః ॥ త
థా సాధు కరోమీతి ప్రతిజ్ఞాతం మయా తథా ॥ ౨౬ ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ యుగపచ్ఛివలింగానాం కోటిత్రయమనుత్తమం ॥
ప్రతిష్ఠాప్యం యథాశాస్త్రమితి మే నిశ్చయో భవత్ ॥ ౨౭ ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ లింగకోటిత్రయస్యైవ యుగపత్స్థాపనావిధౌ ॥
అవిదన్నేకమాచార్యమహమేవమవస్థితః ॥ ౨౮ ॥

వ్యా ॥ ఇహ లంకాయామిత్యర్థః । యుగపల్లింగత్రికోటిస్థాపనవిధ
యే ముఖ్యమాచార్యమలబ్ధవాన్సన్నేవమస్థితోఽస్మీత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ శివశాస్త్రవిశేషజ్ఞ శివజ్ఞాననిధిర్భవాన్ ॥ ఆచా
ర్యభావమాసాద్య మమ పూరయ వాంఛితం ॥ ౨౯ ॥

వ్యా ॥ శివశాస్త్రవిశేషజ్ఞ । భోః రేవణసిద్ధ । భవాన్ । శివజ్ఞానస్య నిధిః =
నిక్షేపస్థానభూతః । అత ఆచార్యభావమాసాద్య యుగపత్కోటిత్రయా
చార్యభావం ప్రాప్య మమాభీష్టం పూరయేత్యర్థః ॥

అ ॥ అథ శ్రీరేణుకస్తస్యాభీష్టం పూరయిత్వాంతర్హిత ఇతి శ్లోకపం

చకేన ప్రతిపాదయతి ॥ ...

శ్లో ॥ తస్యేతివచనంశ్రుత్వారాతు సేంద్రస్యధీమతః ॥
తథేతిప్రతిశుశ్రావసర్వజ్ఞోగణనాయకః ॥ ౨౯ ॥

వ్యా ॥ ప్రతిశుశ్రావ=అంగీకృతవానిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ తత్రసంతుష్టచిత్తస్యపౌల్యస్త్యస్యేష్టసిద్ధయే ॥కో
టిత్రయంతులింగానాంయథాశాస్త్రంయథావిధి ॥౩౦॥
త్రికోట్యాచార్యరూపేణస్థాపితంతేనతత్ క్షణె ॥

వ్యా ॥ తత్ర। లంకాయాం । పౌలస్త్యస్య విభీషణస్యేత్యర్థః ॥
శిష్టంస్పష్టం॥ ...

శ్లో ॥ తాదృశంతస్యమాహాత్మ్యంసమాలోక్యవిభీషణః ॥
ప్రణనామముహుర్భక్త్యాపాదయోస్తస్యవిస్మితః॥౩౧॥స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ ప్రణతంవినయోపేతంప్రహృష్టంరాక్షసేశ్వరం ॥
అనుగృహ్యస్వమాహాత్మ్యాద్రేణుకోంతర్హితోభవత్ ॥స్పష్టం॥

శ్లో ॥ విభీషణోపిహృష్టాత్మా రేణుకస్యప్రసాదతః ॥ శివ
భక్తిరసాసక్తస్థిరరాజ్యమపాలయత్ ॥ ౩౩ ॥ స్పష్టం ॥

వ్యా ॥ అథాష్టదిక్షుప్రసిద్ధస్య రేవణసిద్ధేశ్వరస్యమహత్వం సంకో
చేనాష్టభిఃశ్లోకైఃప్రకాశయతి॥ ...

శ్లో ॥ రేణుకోపి మహాతేజాస్సంచరన్ క్షితిమండలే ॥
ప్రచ్ఛన్నశ్చప్రకాశశ్చపరమాద్వైతభావితః ॥ ౩౪ ॥కాం
శ్చిద్దృష్టినిపాతేన కరుణారసవర్షిణా ॥ అపరానుపదే
శేనశివాద్వైతాభిమర్శినా ॥ ౩౫॥ అన్యాంశ్చసహవా
సేనసమస్తమలహారిణా ॥ కృతార్థయన్ జనాన్సర్వా
న్స్మృతినఃపక్వకర్మిణః ॥ ౩౬ ॥ దర్శయిత్వానిజాధి
క్యంశివదర్శనలాలసః ॥ ఖండయిత్వాదురాచారాన్పా

వండాన్భిన్నదర్శనాన్ ॥ ౩౭ ॥ యంత్రమంత్రకలాసి
ద్ధాన్విమతాన్సిద్ధమండలాన్ ॥ విజిత్య స్వప్రభావేనస్థా
పయిత్వాశివాగమాన్ ॥ ౩౮ ॥ ఆజగామనిజావాసంకొ
ల్లిపాక్యభిధంపురం ॥

వ్యా॥ ప్రచ్ఛన్నశ్చ సప్తశతవర్షపర్యంతమితి శేషః ॥ తథా ప్రకటి
తస్సన్ । కాంశ్చిజ్జనాన్ కరుణారసపూరితకటాక్షేణ కృతార్థయన్ ।
అపరాన్ శివాద్వైతప్రకాశకోపదేశేన కృతార్థయన్ । అన్యాన్ । ని
ర్మలసహవాసేనకృతార్థయన్ అవశిష్టసర్వజనాన్ । కృతినః । సక
లకలాకుశలాన్ । పక్వకర్మిణః ।పరిపక్వమలమాయాపాశవంతస్సంతశ్చ
కృతార్థయన్సన్ । శివదర్శనలాలసః=శివసమయలంపటః ।శ్రీరేవణ
సిద్ధః । నిజాధిక్యం=అనేకచిత్రవిచిత్రనిజమహత్త్వం । దర్శయిత్వాభిన్న
దర్శనాన్= వైష్ణవాద్యన్యసమయనిష్ఠాన్ । పాషండాన్=శంఖచ
క్రాద్యన్యలాంఛనయుక్తాన్ । దురాచారాన్ ఖండయిత్వా । యంత్రమం
త్రాదిచతుష్షష్టికలాసిద్ధియుక్తాన్ । కాపాలికాదిపరమతసిద్ధమండ
లాన్ గోరక్షాదినవకోటిసిద్ధసమూహాన్ । స్వసామర్థ్యేన విజిత్య । కా
మికాదిశివసిద్ధాంతాన్ స్థాపయిత్వా । నిజావాసం । కొల్లిపాక్యభిధంపు
రమాజగామ । ఆససాదేత్యర్థః ॥

శ్లో ॥ తత్రసంభావితస్సర్వైర్జనైశ్శైవపరాయణైః ॥
సోమనాథాభిధానస్యశివస్యప్రాపమందిరం ॥ ౩౯ ॥

వ్యా ॥ సంభావితః । సత్కృతఇత్యర్థః ॥ శిష్టంస్పష్టం ॥

శ్లో ॥ పశ్యతాంతత్రసర్వేషాంభక్తానాంశివయోగినాం
తన్వానోవిస్మయంభావైస్తుష్టావపరమేశ్వరం ॥ ౪౦ ॥

వ్యా ॥ భావైః నిర్మలసుస్తైరిత్యర్థః ॥ విస్మయమాశ్చర్యంతన్వానః । వి
స్తారయన్నిత్యర్థః ॥అ॥అథ సప్తభిస్సూత్రైస్సోమేశ్వరస్యస్తుతిం కరోతి ।

శ్లో ॥ దేవదేవజగన్నాథజగత్కారణ కారణ ॥ బ్రహ్మవి
ష్ణుసురాధీశవంద్యమానపదాంబుజ ॥ ౪౧ ॥

వ్యా ॥ అత్ర జగచ్ఛబ్దేనభువనాన్యుచ్యంతే। తత్కారణీభూతబిందు
మాయాదీనామపి కారణీభూత ఇత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ సంసారనాటకభ్రాంతి కలానిర్వహణప్రద ॥ స
మస్త వేదవేదాంతపరిబోధితవైభవ ॥ ౪౨ ॥

వ్యా ॥ సంసారనాటకభ్రాంతికలాజయప్రదఇత్యర్థః॥ ...

శ్లో ॥ సంసారవైద్యసర్వజ్ఞసర్వశక్తినిరంకుశ ॥ సచ్చి
దానందసర్వస్వపరమాకాశవిగ్రహ ॥ ౪౩ ॥

వ్యా ॥ ఆకాశశరీరంబ్రహ్మేతిశ్రుతేః। చిదాకాశస్వరూపఇత్యర్థః॥
శిష్టంస్పష్టం॥ ... ...

శ్లో॥ సమస్తజగదాధారజ్యోతిర్లింగవిజృంభణ ॥సదా
శివముఖానేకదివ్యమూర్తికలాధర ॥ ౪౪ ॥

వ్యా॥ జ్వాలలింగాయనమఇతిశ్రుతేః। జ్యోతిర్లింగస్వరూపేణజృం
భమాణఇత్యర్థః । స్థిరేభిరంగైఃపురురూపఉగ్రఇతిశ్రుతేః। సకలని
ష్కల సదాశివప్రభృతి దివ్యమూర్తికలాధరేత్యర్థః । అత్ర ॥ సఏ
కోరుద్రఃసఈశానః సభగవాన్సమహేశ్వరః సమహాదేవఇతిశ్రుతిః ॥

శ్లో ॥ గుణత్రయపదాతీతమలత్రయవినాశన ॥ జగత్ర
యవిలాసాత్మశ్రుతిత్రయవిలోచన ॥ ౪౫ ॥

వ్యా ॥ సత్వరజస్తమోగుణస్థానాతీత । ఆణవకార్మణమాయికాఖ్య
మలత్రయోన్మూలనకర।స్వర్గమర్త్యపాతాళలక్షణజగత్రయసృష్ట్యాది
పంచకృత్యక్రీడావిలాసోన్ముఖ । ఋగ్యజుస్సామాఖ్యశ్రుతిత్రయవిలోచ
నేత్యర్థః। ...

శ్లో ॥ పాహిమాంపరమేశానపాహిమాంపార్వతీపతే।

త్వదాజ్ఞయామయైతావత్కాలమాత్రింపహితలే ॥ ౪౮ ॥
అచారిభవముక్తానామాగమానాంప్రసిద్ధయే ॥ స్పష్టం ॥

శ్లో ॥ అతఃపరంస్వరూపం తెపాప్తుకామోస్మిశంకర।
అంతరందేహిమేకించిదనుకంపావిశేషతః ॥ ౪౯ ॥

వ్యా ॥ భోశంకర=సుఖకర । తేనప్రసిద్ధసోమేశ్వర । అతఃపరం=ఇతఃపరమిత్యర్థః । అహంతేస్వరూపంలబ్ధుకామోస్మి। మే=మమ। అంతరమవకాశం । దేహి । అనుకంపాం=కృపాం=విశేషతోదేహి=కుర్విత్యర్థః ॥ అథ వృత్తత్రయేణ శివప్రసన్నతాం రేవణసిద్ధేశ్వరస్యలింగైక్యంచప్రతిపాదయతి ॥ ... ...

వృ ॥ ఇత్యుక్తేగణనాయకేనసహసాలింగాత్తతశ్శాంకరాద్వత్సాగచ్ఛమహానుభావభవతోభక్త్యాప్రసన్నోస్మ్యహం ॥ ఇత్యుచ్చైరగదాద్వచస్తనుభృతామాశ్చర్యమాసీత్తదా దివ్యోదుందుభిరాననాదగగనేపుష్పంవవర్షుర్గణాః ॥ ...

వ్యా ॥ గణనాయకేన=రేవణసిద్ధేశ్వరేణ । ఇత్యుక్తే=ఏవం విజ్ఞాపితేసతి । సహసా =తత్ క్షణేన । శాంకరాత్ తతః లింగాత్=సోమేశ్వరలింగాత్ । భోమహానుభావ । నిగమాగమేషు మహానిశ్చయబుద్ధిమన్। వత్స=రేవణసిద్ధాఖ్యకుమార । భవతస్తవ।భక్త్యా=నవవిధభక్త్యా అహంప్రసన్నోస్మి । ఆగచ్ఛ । ఆయాహీతి వచః । శివః । ఉచ్చైరగదాత్=అవాదీత్ ।తదా=తస్మిన్సమయే । తనుభృతాం=శరీరిణాం । ఆశ్చర్యం=కౌతుకం। ఆసీత్। గగనేదివ్యోదుందుభిః =దేవదుందుభిః ।ఆననాద=సర్వత్రధ్వనితవాన్।గణాః=ప్రమథగణా దేవగణాశ్చ ।పుష్పం=కుసుమవృష్టిం। వవర్షురిత్యర్థః ॥ ... ...

శ్లో ॥శ్రుత్వాలింగాద్వచనముదితంశాంకరంసానుకంపం
సంహృష్టాత్మాగణపతిరథోజ్యోతిషాదీప్యమానః ॥జాతో

త్కంఠైఃపరమనుచరైర్యోగిభిస్తూయమానో జ్యోతి
ర్లింగంపరమనువిశత్స్వప్రకాశంతదానీం ॥ ...

అ ॥ అథో పుష్పవృష్ట్యనంతరం।సంహృష్టాత్మా=సంతుష్టచిత్తః। గణపతిః=శివగణపతిః శ్రీరేవణసిద్ధః । జ్యోతిషా=శివప్రకాశేన । దీప్యమానః=ప్రకాశమానస్సన్।లింగాత్=సోమేశలింగాత్।ఉదితం=ఉద్భూతం । సానుకంపం=కృపాసహితం । శాంకరం వచనం=శివసంబంధివచనం। పూర్వోక్తవాక్యం । శ్రుత్వా । జాతోత్కంఠైః=ఉద్భూతాశ్చర్యవద్భిః । అనుచరైః=సహచరైః శివయోగిభిః ॥ పరమధికతయాస్తూయమానస్సన్।తదానీం=తస్మిన్సమయే । పరం=సర్వోత్కృష్టం।స్వప్రకాశంనిజప్రకాశరూపం।జ్యోతిర్లింగం=తస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతి ।తమేవభాంతమనుభాతిసర్వమితి । శ్రుతి సిద్ధచిల్లింగంఅనువిశత్=స్వరూపహానివృద్ధి వ్యతిరేకేణ సామరస్యేనప్రవిష్టవానిత్యర్థః ॥ ...

శ్లో ॥ లీనేతస్మిన్శాంకరేస్వప్రకాశేదివ్యాకారేరేణుకేసిద్ధ
నాథే ॥ సర్వోలోకోవిస్మితోభూత్తదానీం శైవీభక్తిస్సప్ర
మాణాబభూవ ॥ ...

వ్యా ॥దివ్యాకారే=మనోహరస్వరూపే ।రేణుకేసిద్ధనాథే=రేవణసిద్ధేశ్వరే।స్వప్రకాశే।శాంకరేతస్మిన్లింగే=సోమేశలింగే।లీనేసతి।ఐక్యంగతేసతి । సర్వోలోకః=సమస్తజనః। విస్మితః=ఆశ్చర్యయుక్తః ।ఆసీత్ తదానీం=తస్మిన్కాలే। శైవీభక్తిః=శివసంభంధినిభక్తిః ।సప్రమాణా=ప్రమాణేన సహవర్తమానా । బభూవ । ఆసీదిత్యర్థః ॥ ...

అ ॥ అథాస్యగ్రంథస్యమాహాత్మ్యమాహ। ...

వృ ॥ శ్రీవేదాగమవీరశైవసరణిం శ్రీపట్టసలోద్యన్మణిం। శ్రీజీవేశ్వరయోగపద్మతరణింశ్రీగోప్యచింతామణిం । శ్రీసిద్ధాంతశిఖామణిం లిఖయితాయస్తంలిఖిత్వాపరాన్ శ్రుత్వాశ్రావయితాసయాతివిమలాంభుక్తించ

ముక్తింపరాం ॥

వ్యా ॥ శ్రీవేదాగమవీరశైవసరణిం । మంగలకరసకలసమయశాస్త్రోత్తరవేదాగమప్రతిపాద్యవీరశైవసరణిరేవసరణిర్యస్యేత్యర్థః॥శ్రీమత్పల్లోద్యన్మణిం=మంగలాత్మకైకోత్తరశతస్థలరూపాంగలింగ షట్స్థలమార్గప్రకాశనశాణోల్లీఢరత్నం । శ్రీజీవేశ్వరయోగపద్మతరణిః=శోభమాన జీవపరమైక్యలక్షణకమలవికసనార్కం। శ్రీగోప్యచింతామణిం=మంగలకరశివరహస్యార్థప్రకాశనచింతారత్నం। తంశ్రీసిద్ధాంతశిఖామణ్యాఖ్యవీరశైవశాస్త్రం। యోలిఖిత్వా పరాన్లేఖయిత్వా ।యః శ్రుత్వా। పరాన్ శ్రావయిత్వా। సః। విమలాంభుక్తిం। పరాంముక్తించయాతి ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥

ఇతిశ్రీ వీరశైవధర్మనిర్ణయేసిద్ధాంత
శిఖామణౌ రేణుక విభీషణసంవాదే రేణుకశివ
లింగైక్యప్రసంగోనామైక వింశతియఃపరిచ్ఛేదః.

శ్రీసిద్ధాంతశిఖామణిస్సమాప్తః.